

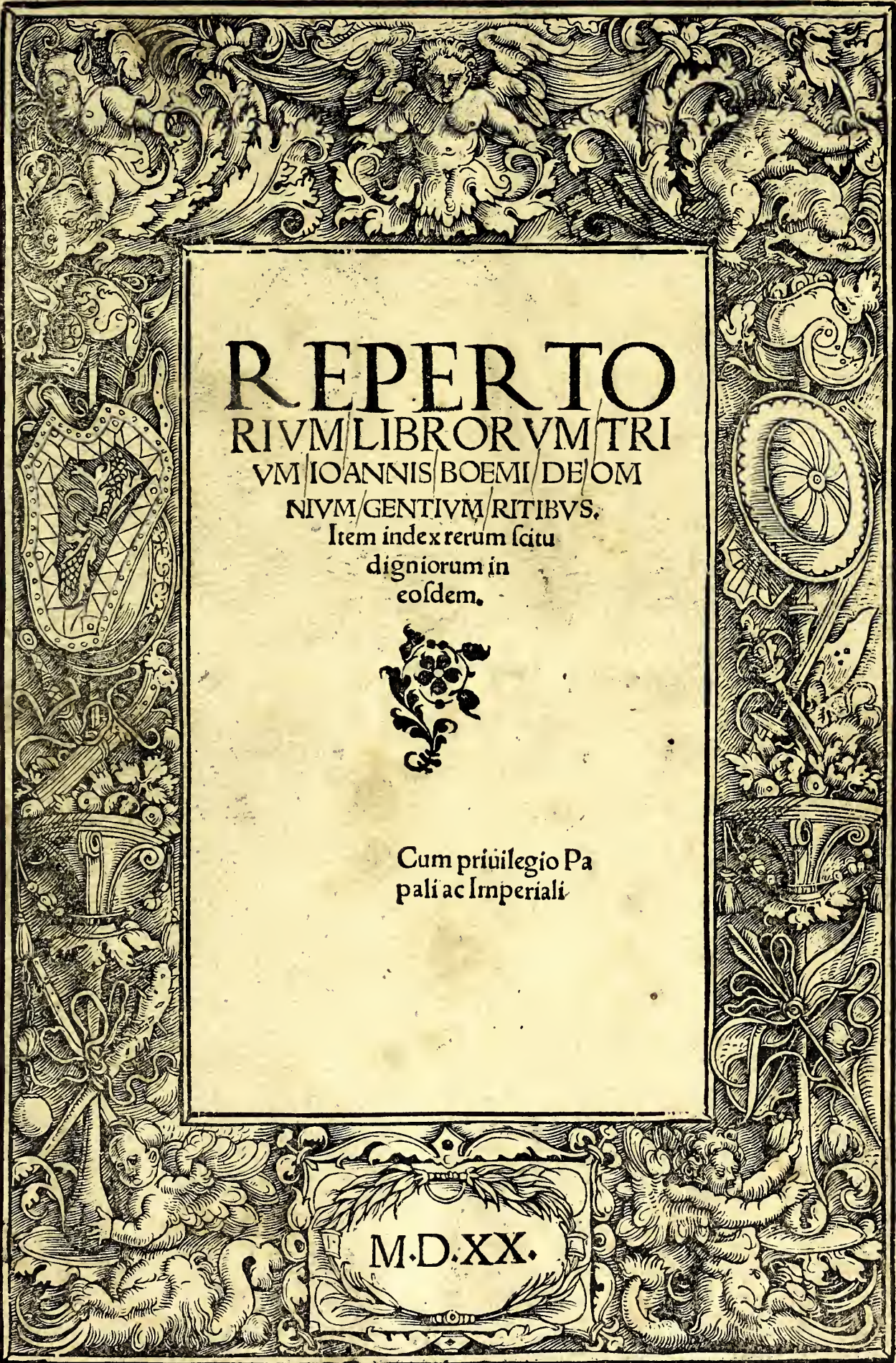
Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Getty Research Institute

Princeps.

Revis.

REPERTO
RIVMLIBRORVMTRI
VMIOANNISBOEMI/DE/OM
NIVM/GENTIVM/RITIBVS.

Item index rerum scitu
digniorum in
eisdem.

Cum priuilegio Pa
pali ac Imperiali

M.D.XX.

**REPERTORIUM CAPITVM TRIVM LIBRORVM IOAN
NIS BOEMI DE OMNIVM GENTIVM MORIBVS.**

Præfatio	folio.4.	sibus Græcorum longe principibus san-	citatis caput 2.	folio.41.	
De Origine hominis opinio theologorum vera liber primus Caput.1.	folio.6.	De Laconia & laconum siue Lacedæmon-	um institutis caput 3.	folio.42.	
De Origine hominis opinio Ethnicorum falsa caput 2.	folio.7.	De Creta insula, & cretensium celebratis	moribus caput 4.	folio.45.	
De Terræ situ & partitione ca.3.	fo.8.	De Thracia tracumque feris moribus ca-	pitulum 5.	folio.45.	
De Æthiopia & gentis eius priscis mo-	ribus caput.4.	folio.8.	De Russia siue ruthenia, & recentibus ru-	sianorum moribus capit.6.	fol.47.
De egypto & ritu gentis vetusto caput.	5.	folio 9.	De Lithuania & lithuanorumque vita ca-	pitulum 7.	folio 48.
De Pœnis & ceteris aphyricæ populis ca-	put.6.	folio.13	De Liouonia, Prussia & militibus maria-	nis Caput 8.	folio 48.
Incipit Liber Secundus	folio.17.	De Polonia, Polonorumque recentibus	moribus Caput 9.	folio 49.	
De Asia & celebrioribus eius gentibus liber secundus caput. 1.	folio.17.	De Hungaria, hungarorumque viuendi in-	stitutis Caput 10.	folio 50	
De Panchaia & moribus Panchaiaorum caput 2.	folio.18.	De Boemia & moribus Boemorum Ca-	pitulum 11.	folio 51.	
De Asiria asiriorumque viuendi moribus caput 3.	folio.18.	De Germania, & institutis eorum pluri-	mis Caput 12.	folio 52.	
De Iudæa & iudeorum viuendi ritibus legibus ac institutis caput.4.	folio.19.	De Saxonia Saxonumque, & priscis & re-	centibus moribus Caput 13.	folio 56.	
De media medorumque moribus ca, 5. fo	22.	De Vuestualia & Iudicio Vuestualis a magno Carolo commisso Ca. 14.	fo. 57.		
De parthia & parthorum viuendi mori-	bus caput 6.	folio.22.	De Franconia & Francorum multis ri-	tibus Caput 15.	folio 57.
De Persia & persarum moribus ritibus & institutis caput 7.	folio.22.	De Sueuia Sueuorumque moribus & pri-	scis & recentibus Caput 16.	folio 60.	
De India & indorum prodigiosis ritibus moribusque viuendi caput 8.	fol.23.	De Bauaria & Carinthia, & earum pri-	scis legibus & moribus quibus hodie viuunt Caput 18.	folio 61.	
De Scythia Scytharumque feris moribus caput 9.	folio. 25.	De Italia Italarum moribus Item de Rho-	mulo & eius ciuilibus institutis Ca. 19.	65	
De tartaria, gentisque tartarorum moribus & potentia caput 10.	folio.28.	De Liguria ligurumque prisco viuendi mo-	re Capitulum 20.	folio 70.	
De Turcia turcarumque moribus, legibus & institutis omnibus caput 11.	fol.31.	De Tuscia & gentis eius antiquis mori-	bus Caput 21.	folio 70.	
De Christianis, eorumque origine & ritibus caput 12.	folio.35.	De Galatia Europea & Galatarum priscis moribus, Capitulum 22.	folio 71.		
Liber tertius de Europeis memorabilio-	ribus gentibus ca. 1. de Europa	fol.41.			
De Græcia & legibus a Solone athenien-					

De Gallia Gallorūq; veteribus & recentibus moribus. Caput 23. folio 72.
De Hispania & moribus Hispanorum Capitulum 24. folio. 75.
De Lusitania & vetustis Lusitanorum

moribus Capitulū. 25. folio. 76.
De Anglia, scotia hybernia alijsq; multis Insulis & Insulanorū morib^o ca. 26. fo. 77.
De Taprobana Insula & gentis eius moribus 27, & vltimū capit. folio. 79.

ANNOTATORVM IN OPERIS MARGINE
OMNIVM INDEX ET TABVLA.

A

Absq; Sceptro in publicū nemo pdit	folio 18.	Anglia	folio >>
Absolutio peccatorum	39.	Animantū naturalis creatio	fo. >
Abstemij ex lege sunt Turcē omnes	24	Animalium variorū portentosus cultus	fo. 12
Acridophagi	folio 15	Animas in alia corpora migrare de anima opinionones esseorum	folio 22
Acerba lex	folio 20	Anulorum vsus	folio 18
Adam singulis annis expiatur	5>	Annus in menses 12	folio 6>
Adoratio mutua, in vijs	fol. 10	Aialia multa vt sacrosctā nutriunt in tēplis f. 13	
Adrimachidē	folio 13	Antropophagi	folio 28 item >2
Ad virtutem qd efficacius impellat	fo. 13	Antiochia prima ecclesiæ sedes	
Adulterij pœna	folio 12	Animalia mirabilia	>9
Adulterij pœna	folio 1>	Aqua religiosissime colitur	fo. 23
Adulterij pœna	folio 20	Aqua de melle & auena sublimatur	fo. 49
Adulteri deprehensi occiduntur	fo. 30	Aquitania olim aremonica	fo. >2
Adulterij pœna apud turcas	fo. 34	Appellationis abusus	fo. 55
Adulterij pœna apud athenienses	fo. 42	Apis bos	fo. 13
Adulterij pœna apud Germanos	54	A pecore tragloditē filios denoiant	fo. 14
Ægypti fecunditas	folio >	Apenninus mons	fo. 65
Ægyptus delta	folio 10	Aphricē situs gentes & qualitas	fo. 8
Ægyptij ab Æthiopibus	folio 10	Apum & mellis mira copia	fo. 4>
Ægrotantes interimūtur & comedūtur	fo. 25	Arabia triplex	fol. 1>
Ærarium publicum constitutū	folio 68	Arabum mores	fol. 1>
Æs nullum in vsu	folio 49	Astra quattuor mercurij	fo. 19
Ætas in choros tres diuisa	43	Argyppei natura calui	fo. 28
Ætatis mira reuerentia	>6	Ariopagitæ	fo. 41
Æthiopes oim mortalū primi	folio 8	Aristocrazia administratio optimatum	
Æthiopia duplex	folio 8	Arræ traditionis virtus	fo. 63
Æthiopia quædā hodie india appellat	8	Ars ex necessitate	fo. 1>
Agathirsi excultissimi Scytharum	fo. 28	Artes vt inutiles sublatae	fo. 43
Agilolfingibauarorū duces	fo. 62	Arfaces parthorū reges	fo. 22
Ager circa templū dijs sacer	fo. 18	Aruspices	fo. 6>
Agraria lex	folio 20	Asiæ denominatio	fo. 1>
Agricultorum misera conditio	folio 56	Asiæ quattuor confinia & magnitudo	ibidem
Agrarię leges	folio 63	Asia ab Europa diuiditur	fo. 8
Agrorum in singulos diuisio foli. 43 item 66		Assyria	fo. 18
Albus color lugubris foeminiis Niger lugubris in viris	folio 69	Asylum	fo. 6>
Alemannia	folio 52, item 60	Atlanites anonymi	fo. 14
Aleæ studiosi germani	folio 54	Atalligallorum caduceatores	fo. >4
Alternatim cantat in templis	folio 36	Athletæ	fo. 69
Amazones bellicosę mulieres	folio 16	Athenę & illius ciuilia instituta	fo. 41
Amasis fluuius	folio 5>	Auaricia regnorum disturbium	fo. 18
Amictus ex papyro	fo. 25	Aurum ære villus	fo. 9
		Auri & argenti nullus vsus	fo. 26

Auri & argenti vsus lege sublatus	fo. 43	Celtæ galli	fo. 22
Aurum in deorum templis sparsum	fo. 21	Census ciuitatis	fo. 68
Auspitia & sortes	fo. 56	Censores romanorum duo	ibidem
Authores legum numina habita	fo. 42	Certamina fœminæ dirimunt	fo. 15
Axione legum tabulæ	fo. 42	Ceruisia totius septentrionis potus	
Azimorum feriæ	fo. 21	Ceruisiã contemnūt soli francones	fo. 58
		Chaam rex dei filius	fo. 29
B		Chaldei	fo. 19
Bacchanalia	fo. 51	Charinthia	fo. 64
Baleares insule	fo. 28	Christiani idololatræ	fo. 33
Bassæ militiæ duces	fo. 33	Christiani a christo	fo. 35
Barba nobilitatis indicium	fo. 21	Cimbri	fo. 22
Barcæ fœminæ	fo. 14	Circumcidere virilia	fo. 10
Barbari vlulantes bellum petebant	fo. 44	Circi magnitudo	fo. 69
Bardi poetæ galatarum	fo. 22	Ciuitas quirinum	fo. 65
Baptismi sacramentum	fo. 32	Ciuitates Ægypti	fo. 9
Bauaria siue baiuaria	fo. 61	Ciuitates thraciæ	fo. 45
Belgica	fo. 22	Ciuitates hispaniæ	fo. 25
Bellicosi tartari		Citharæ in procinctu vsus	fo. 44
Belligerandi ritus	fo. 14	Clericorum in ecclesia dignitates	fo. 36
Bellum inituri facies tingunt	fo. 22	Clerici ob quid honorandi	fo. 54
Benedictio rerum irridetur a boemis	fo. 51	Cientes	fo. 66
Bethica hispaniæ	fo. 25	Classes romanorum	fo. 68
Blasphemiæ pœna	fo. 20	Coemiterium	fo. 40
Bocchorides legislator	fo. 12	Coitus indorum in propatulo	fo. 25
Boemia & confinia	fo. 51	Concharum cruda caro cibus	fo. 16
Boues fœminæ non immolabantur	fo. 10	Concilium ariopagitarum	fo. 41
Boum & equorū stercore ignes nutriunt	fo. 29	Cælibes ludibrio habentur	fo. 43
Braccata gallia	fo. 22	Comata gallia	fo. 22
Braga boemorum regia	fo. 51	Cõmunis libycarum gentium vita	fo. 14
Bragmanni	fo. 25	Conpotando certant saxones	fo. 52
Brytannia	fo. 22	Comitiõrum tria genera	fo. 68
Budini	fo. 28	Confirmationis sacramentum	fo. 32
Buda hungarorum regia	fo. 50	Confessio peccatorum	fo. 38
		Consuetudo furibus acerba	fo. 64
C		Consules romani duo	fo. 68
Cacanni bauarorum reges	fo. 61	Consecrandi imperatores romanorū rō	fo. 69
Calcei rostrati, obtusi	fo. 24	Cornuū in procinctu vsus	fo. 44
Cadavera intra vrbes sepeliri pmissū	fo. 44	Corybantes	fo. 58
Caesorum in bello sepultura	fo. 42	Cracouia polonorum regia	fo. 50
Caesos in bello quō græci sepeliunt	fo. 41	Creta quæ etiam candia	fo. 45
Canguista primus tartarorum rex	fo. 29	Crudelitas tartarorum insignis	fo. 30
Caligæ vsus fo. 20	fo. 42	Cupiditas ferocissima pestis	fo. 25
Calamus aromatic ⁹	fo. 42	Curatores funerum	fo. 13
Chami immaturum exilium	fo. 2	Curatores pupillorum	fo. 42
Cainus primogenitus	fo. 6	Culices leonibus infesti	fo. 15
Canones missæ	fo. 32	Curia & curiones romanorum	fo. 66
Canopos sydus	fo. 80	Cynamymi	fo. 15
Cantus tybiarum in bello	fo. 44	Cymbrica chersonesus hodie dacia	fo. 48
Cantantes belligerant hispani	fo. 25	Cyneci	fo. 15
Cantabri	fo. 22	Cynocephali in india	fo. 28
Cananea terra lacte & melle fluens	fo. 19	Cyrenæ fœminæ	fo. 14
Capita hostiarum damnata abijciunt	fo. 10		
Capillorum cultus probro	fo. 42	D	
Carnis priuij dies	fo. 58	Daci	fo. 50
Castrensis ignominiosa lex	fo. 12	Debe diuites auri	fo. 12
Catadysmus	fo. 6	Decalogus in monte sina datus	fo. 19
Cathaini & mores	fo. 26		
Celeres & officia eorum	fo. 66		

Decem dei præcepta	fo.39	Eucharistiæ sacramentum	fo.38
Decem viri	fo.68	Euentus belli monomachia tentatus	fo.56
Decimę quõ & de quibus dandę	fo.62	Europa & eius limites laudescq;	fo.41
Defunctorum christianorũ exequię	fo.40	Europa ab aphiica diuiditur	fo.8
Democratia	fo.43	Exercitus puerorum	fo.23
Deorum cultus ab Æthiopibus institut ⁹	fo.8	Expiationes iudæorum	fo.20
Deorum simulachra in præliũ gestata	fo.54	Ex prouocatione certare	fo.21
Dies veneris turcis vt sabbatũ iudęis sacra		F	
Dies lapillo signare	fo.45	Faba immundum legumen	fo.10
Dies trium tantũ horarũ in scotia	fo.27	Fabulas non amant bragmani	fo.25
Dies nulli & noctes nullę	fo.28	Falsariorum pœna	fo.12
Dies qui christianis sacri	fo.39	Famuli regũ scytharũ oēs ingenui	fo.27
Dignitatum ordo	fo.65	Factiosi semper galli	fo.23
Dignitas senatus	fo.66	Fasti & nefasti dies	fo.62
Dignationes strenuorum militum	fo.21	Ferarum astuta venatio	fo.15
Dij scytarum	fo.22	Ferarum pelles gentis diuile	fo.48
Diuitiũ quę diu durauit & quę immissum	fo.6	Ferias non obseruantes quõ puniendi	fo.62
Dictator & eius dignitas	fo.65	Ferri & argenti vsus nullus	fo.22
Dicendi constans ratio	fo.19	Fertilitas terre quare cohibita	fo.6
Ditissimi mortalium arabes		Fidei dandæ ritus	fo.12
Diuitiæ indię admirandę	fo.24	Filius parentibus iniurius suspendi	fo.20
Diuitiæ germanię	fo.52	Filiarum publica prostitutio	fo.23
Diuitiæ anglię	fo.27	Fimbria veneris precium	fo.14
Diuitiæ hispanię	fo.25	Fœderum ineundi forma	fo.22, item 27
Dñica dies chřianis vt sabbatũ iudæis sacra	39	Franconia	fo.52
Domicilia versatilia		Francia quæ etiam gallia	fo.22
Domus mohometis in mequa		Friccio corporis probatur	fo.24
Domuũ publicarum priuilegia	fo.63	Frigoris mira curatio	fo.49
Donationes ecclesiarum	fo.62	Frugalissimi mortalium tartari	fo.30
Dotes viri vxores tribuunt	fo.27	Fundæ studium	fo.28
Dragule & dani	fo.46	Funerandi multæ rationes	fo.13
Drauius amnis	fo.64	Funeris christianorum luctus	fo.40
Druides sacerdotes gallorum	fo.23	Furti admiranda lex	fo.12
Ducalis aulae immunitas	fo.62	Furto nihil sceleratius creditum	fo.26
Ducum causæ	fo.62	Furti pœna	fo.34
Duodecim fidei articuli	fo.32	Furari pro honesto habitum	fo.43
Duodecim matrimonium dirimentia	fo.38	Furtorum compositio	fo.63
Duodecim francię pares	fo.25	Furtiua emptio	fo.63
Durus habitandi mos	fo.28	Futura ex astris vaticinati chaldæi	fo.19
E		G	
Ebrietas capitis pœna multatur	fo.49	Ganges indus hipanis	fo.24
Ebrietas non vitiosa	fo.54	Gallatia europa	fo.21
Ebudes insula	fo.28	Gallatia asiana	fo.22
Ecclesia christianorum	fo.38	Gallia	fo.22
Enoplia siue pyrrhica saltatio	fo.69	Galli tripudiantes belligerant	fo.44
Ephorum potestas	fo.43	Garamantes	fo.14
Episcopi consecratio & eius dignitas	fo.38	Garrei opulenti	fo.18
Episcoporum causę	fo.62	Geloni	fo.28
Episcopi quõ primum introducti	fo.38	Gentium diuersitas	fo.2
Equis omnia obeunt parthi	fo.22	Gentes quæ turciam inhabitant	fo.22
Equi nulli in arabia	fo.12	Georgiani	fo.31
Equi hispanorum præstantissimi	fo.25	Germani annuatim insaniunt	fo.59
Equorum prælagia explorata	fo.56	Germani olim vno noie sueui sicut hodie fraci	(fo.61
Errores a fide armenorum	fo.32	Gepidæ	fo.50
Errores boemorum	fo.51	Gethæ	fo.46
Esseorum vita	fo.21	Glande vescebantur lusitani	fo.26

Glasto tingebantur belligerantes anglj	fo. >>	Ieiunia christianorum	fo. 39
Glycerhyla liquericia	fo. 58	Ignem religiosissime colunt tartari	fo. 30
Gnidanes	fo. 14	Ignis sacrosanctus & perpetuus	fo. 49
Gothi ex scandinavia	fo. 48	Ilophagi	fo. 15
Græci ob fabulas derisi	fo. 13	Illiterati iudices	fo. 55
Græcorum militares ordines	fo. 35	Immunitas ecclesiarum	fo. 62
Græcia	fo. 41	Inaures mulieres gestant	fo. 47
Gregatim iniciabantur sacris ægyptij	fo. 10	In Ægypto nunq̄ pluere	fo. 9
Grubenhaimeri hæretici	fo. 51	Indorum ordines septem	fo. 24
Gymnosophistæ indorum philosophi	fo. 25	India & gentis mores	fo. 24
Gymnasium parisiarum	fo. >4	Infantes non nutriunt saxones pulte	fo. 57
Gymnestæ insulæ	fo. >8	Infantes inualidi precipitio necantur	fo. 43
		Infantes cōmunicant Boemi	fo. 51
H		Infantes cōmunicant Armeni	fo. 32
Haereditatis variæ causæ	fo. 62	Infernus a tartaris creditus	fo. 35
Hebræi siue israelite	fo. 19	Ingenuorum Romanorum ordo	fo. 62
Hebræorum militaris ordo	fo. 35	In hominis arbitrio quæ posita	fo. 21
Heræ vxores dictæ	fo. 43	In propatulo coeuntes	fo. 14
Hærbæ mortem ferentes	fo. >9	Inter pocula consulant persæ	fo. 23
Hæresis boemorum inuicta	fo. 52	Inuenta tyrrenorum	fo. >1
Hercules in germania	fo. 53	Iobeleus	fo. 20
Herculeæ sacra		Iren puerorum præceptor	fo. 43
Hispania	fo. >5	Isædones parentes defunctos comedunt	fo. 28
Histriones	fo. 69	Isis apud sueuos culta	fo. 61
Homicidij poena	fo. 12	Iudicio defunctorum vita discutitur	fo. 13
Homines a brutis partū diuersi	fo. >	Iudicia Ægyptiorum	fo. 11
Homines ab oibus passione ai semoti	fo. 16	Iudicium electio	eodem folio
Homines sermone carentes	fo. 16	Iudiciorum germanorum ratio	fo. 55
Homines ad ore solo viuentes	fo. 26	Iudicium occultum Vuestualia	
Homines auritissimi	fo. 26	Iudex qualis esse debeat	fo. 62
Homines ceruicibus carentes oculos habentes in humeris	fo. 26	Iudiciorum ritus cæterorum contrarij	fo. 21
Homines natura imberbes	eodem	Iurare per regis solium	fo. 27
Homines opinionæ sacri	fo. 28	Iurandi forma Bauarorum	fo. 64
Hominum mirabilium descriptio	fo. >9	Ius in vxores & liberos	fo. >3
Hominiū ingenia scdm terrā in q̄ habitāt	fo. 41	Ius municipale	fo. 69
Holocaustum	fo. 20	Iusticia sarracenorum	fo. 34
Homicidio scythæ gaudent	fo. 27	Ius honorarium	fo. 69
Honestissimi vestitus turcæ	fo. 33		
Honor defunctis regibus exhibitus	fo. 45	L	
Horæ christianis septem canonicæ	fo. 36	Lanearum vestium contemptus	fo. 10
Hospites potu excipiuntur	fo. 57	Latium & Ausonia	fo. 65
Hostiū spolia domorū foribus affigunt	fo. >1	Laus Ægyptiorum	fo. 10
Hostium capita postibus affiguntur	fo. >4	Lacedæmonia siue laconia	fo. 41
Humana coria pro amiculis	fo. 26	Lac iumentinum	fo. 30
Hungaria	fo. 50	Laus Europæ	fo. 41
Hybernia & hyrlandia	fo. >>	Laudes Sueuiæ	fo. 60
Hyperueretheus mensis	fo. 21	Laus Italia	fo. 65
		Laus Gallia	fo. >4
I		Laus Hispania	fo. >6
Iactandi magna peritia	fo. >8	Lauandi mirabilis ritus	fo. 27
Iamboli insula	fo. >8	Legandæ pecuniæ potestas	fo. 42
Iberia hispania	fo. >8	Leges nullæ Æthiopibus	fo. 9
Ibidem vel elurum interficiens interficit	fo. 13	Leges multæ Ægyptiorum	fo. 11
Ichthiophagi	fo. 15	Leges quæ optimè censendæ	fo. 13
Ida mons excelsissimus	fo. 45	Leges a moise iudæis datæ	fo. 20
Ieiunia turcarum	fo. 34	Leges a Mohomethe Sarracenis latæ	fo. 32
Ieiunia armenorum	fo. 32	Leges a Dracone sancitæ	fo. 41

Leges a solone datæ	ibidem	Marieburgum	fo. 48
Leges a lycurgo perlate	fo. 41	Marathon	fo. 41
Leges quædam faxonum	fo. 56	Magister equitum	fo. 68
Leges in neptuni placationem mulieribus graues	fo. 42	Magistratus semper armatus	fo. 53
Leges multæ bauarorum	fo. 62	Magistratus sacrosanctus	fo. 68
Leges a romulo late	fo. 67	Malculis brachia franguntur	fo. 16
Legitima militia decennialis	fo. 66	Matrimonij sacramentum	fo. 38
Leprosi & gonorei ex vrbibus pellendi	fo. 20	Matrimoniorum repudium	fo. 65
Letanię christianorum duplices	fo. 39	Matres & liberi bello adhibiti	fo. 53
Lex in mechos crudelis	fo. 12	Massagethę	fo. 27
Lex sisatea	ibidem	Mascouię duces	fo. 48
Lex circa infirmos vtilissima	fo. 19	Mauri in Ægypto	fo. 9
Liberi diuerso matrimonio suscepti	fo. 35	Maxies	fo. 14
Libycarum gentium mores	fo. 8	Medo potus dulcissimus	fo. 47
Lictores cum fascibus	fo. 66	Media & fines eius	fo. 22
Liguria	fo. 70	Medici ex præscripto curant nõ arbitrio	fo. 12
Lingua hominibus natura duplex	fo. 79	Mel & vinum ex palmis	fo. 18
Linæis vestimentis vsi sacerdotes	fo. 10	Melanchleni	fo. 28
Literarum apud indos nullus vsus	fo. 24	Mellis vectigal ingens	fo. 50
Lithuania palustris regio	fo. 48	Mensę de corio	fo. 34
Litonia	fo. 48	Meroe æthiopum regia	fo. 9
Lituorum vsus in procinctu	fo. 44	Militiæ tartarorum ordinatio	fo. 29
Longissima indis vita	fo. 24	Militia turcarum ex quibus constet	fo. 32
Longobardia	fo. 70	Milites teutonici mariani	fo. 48
Lotio corpus curare	fo. 76	Militię romanę gradus	fo. 66
Luclus in regis morte publicus	fo. 11. item 45	Militaris turcarum peritia	fo. 33
Luclus funebris. 11. dierũ apud lacedemones.	44	Mira æthiopum obedientia	fo. 8
Luclus funebris apud assyrios	fo. 19	Miræ patientię homines	fo. 16
Luclus funebris apud rufanos	fo. 47	Mirabilis mos	fo. 13
Luclus funebris christianorum	fo. 40	Mirabilis nubendi mos	fo. 18
Luclus funebris tartarorum	fo. 31	Missæ apparatus	fo. 36
Luclus funebris hungarorum	fo. 50	Molestissimi mortalium tartari	fo. 29
Luclus funebris germanorum	fo. 55	Monachi	fo. 36
Ludus circensis siue plæbeus	fo. 69	Monumentum callisti	fo. 41
Ludi scenici	fo. 69	Monomachia cõtrauersię cõponuntur	fo. 47
Lugendi defunctos mirandus ritus	fo. 10	Monomachia causę dubię discutiunt	ibidem
Lugdunensis gallia	fo. 72	Monomachia euentus belli explorantur	fo. 56
Lundouia anglorum regia	fo. 77	Monopodes	fo. 26
Luperci & lupercalia	fo. 59	Monoculi homines	eodem
Lupi nulli in anglia	fo. 77	Moneta papyracea	eodem
Lusitania	fo. 76	Mors miseranda	fo. 15
Luxus omnis e medio sublatus	fo. 43	Martis cõmonestatio in conuiujs	fo. 10
Lycurgus legislator	fo. 42	Morbos vomitu curant aut ieiunio	fo. 12
Lyrce	fo. 28	Mortuorum publica laudatio	fo. 13
		Moriendi ritus	fo. 25
		Morbis non infestantur bracmani	fo. 25
		Moscouia & moscouię	fo. 49
		Mulieres cum hospitibus coeuntes	fo. 19
		Mulieres multos viros habentes	fo. 22
		Mulieres semel tantum parientes	fo. 26
		Mulieres quinquennes parturientes	eodem
		Mulieres ad bellum edoctę	fo. 31
		Mulieres ingenuę notis quibusdã insigniuntur	f. 46
		Mulierum causę	fo. 63
		Mulieres viros strenue iuuant	fo. 70
		Mulieres agros & rē domesticã curantes	fo. 76

M

Mundus æternus creditus	folio 19	Parlamentum iudicium francorū	fo. 33
Musica damnata ab ægyptijs	fo. 12	Parricidarum poena	fo. 26 item 11
Musica in conuiujs	fo. 17	Papa romanus pontifex	fo. 35
Musficani	fo. 24	Parfimonia morborū omnīū curatrix	fo. 25
N			
Nabathæi omnīū continentiffimi	fo. 18	Parentationes ruscianorum	fo. 47
Narbonensis gallia	fo. 22	Pascha iudæorum	fo. 21
Nasomones	fo. 13	Pascha turcarum	fo. 34
Nauigia ex corio	fo. 18	Pascha christianorum	fo. 39
Nauigia ex arundinum internodijs	fo. 25	Passio & vita christi recolitur	fo. 39
Neuri	fo. 28	Pastoricij nihil vaccinū gustant	fo. 14
Nihil priuati pangeis	fo. 18	Parthia & eius latera	fo. 19
Nobilium germanorum studia	fo. 54	Patroni	fo. 66
Noctes ætatis in anglia lucidæ	fo. 27	Patricij	folio eodem
Noe propagatio	fo. 6	Pecuniæ nullus vsus	fo. 48 item 28
Nohe filios ac nepotes habitatū trāsmittit ibidē		Penthecoste iudæorum	fo. 21
Nomades	fo. 17	Penthecoste christianorum	fo. 39
Noricum	fo. 61	Peones	fo. 50
Nouem sacerdotum sacræ vestes	fo. 36	Periurus digitis decurtatur	fo. 24
Noxios sacrificabant cymbri	fo. 22	Persia	fo. 22
Nubendi mirabilis mos	fo. 26	Periurium capitale apud ægyptios	fo. 11
Nubendi alius mos		Periurij grauis animaduersio	fo. 63
Nudiqui pugnabant	fo. 51. item 53	Peregrinari lacedæmonibus prohibētū	fo. 44
Nullum noxiū animal in hibernia	fo. 28	Perpetuum frigus	fo. 49
Nupturæ deuirginandę regi exhibentur	fo. 13	Peregrina sacra vrbe exclusa	fo. 67
Nuptam conuſuæ per ordinē cognoscūt	fo. 28	Petrus ecclesię christianę princeps	
O			
Obnobij montes	folio 57	Phariseorum mores	fo. 21
Ociari & ex raptu viuere honestum	fo. 46	Philię siue phidicia	fo. 43
Occulti iudices vuestualia	fo. 57	Philosophorum de mundo opiniones	
Odor & mira rerū fragrantia in sabeijs	fo. 17	Philosophi quantū vite humane pſint	fo. 24
Oebalia	fo. 42	Phtiriasi moriuntur acridophagi	fo. 15
Oenotria	fo. 65	Piacula iudæorum	fo. 20
Officium regis ægyptij	fo. 10	Piscium ingeniosa captio	fo. 16
Oleum e feminibus & nucibus	fo. 48	Pitacia in frontibus	fo. 21
Oligarchia	fo. 43	Planetarum obseruatio	fo. 19
Omnia centenaria immolantur	fo. 26	Plæbei	fo. 66
Omnia vniuersorum	fo. 28	Pocula ex capitis testa	fo. 27
Opiniones de hominis origine	fo. 6	Policia ægyptiorum	fo. 11
Opinio de dijs		Policia pangeorum	fo. 18
Opiniones druidum varia	fo. 23	Policia iudæorum	fo. 24
Ophiophagi	fo. 17	Policia romanorum	fo. 35
Oppida indie quinq; milia	fo. 23	Policia atheniensium	fo. 41
Optima medicina lotium	fo. 26	Policia thracum	fo. 46
Oratio dominica	fo. 37	Policia germanorum	fo. 54
Ordines gentis æthiopie	fo. 9	Pompa in regio funere	fo. 27
Ordines atheniensium	fo. 41	Polonia duplex	fo. 49
Ordines christianorum	fo. 36	Potentia sacre militie teutonice	fo. 49
Ordinis sacramentum	fo. 37	Pontifex	fo. 67
P			
Padæ pecuarij indi	folio 25	Populus in classes diuisus	fo. 68
Panchaia	fo. 18	Portugallia	fo. 26
Palestina & fines fo. 19	Pannonnes fo. 50	Pœnitentiæ sacramentum	
Panis ex tostis amigdaljs	fo. 22	Presbyteri	fo. 38
Paradisus fo. 6	item 35	Præcipua in armjs gloria hybernis	fo. 28
Parfimonia Ægyptiorum	fo. 10	Prætores romani semper duo	fo. 68
		primorum parentum creatio	fo. 6
		Promiscue cum mulieribus habitantes	fo. 14
		Prothoplastorum vita	fo. 6

Prouincię germanię	folio.52	Rex phanaticus apud ethiopes	fo.8
Prussia siue pruthenia	fo.48	Rex domesticatum singulis annis eligif.	fo.58
Publica conuiuia lege instituta	fo.43	Rex sacrificulus	fo.68
Pueros leges addiscere debere	fo.20	Rex eligitur cui nulli liberi	fo.46
Pueri expositi ex publico nutriuntur	fo.19	Requestarum iudices gallorum	fo.25
Puerorę lacedemonũ educatio & exercitiũ.	43	Roma quirinum ciuitas	fo.65
Pueri in agrum nõ in forum ducebant	fo.44	Romanę ciuitatis politia	fo.66
Pueri stuatorum gratia exulantes		Russia siue ruthenia	fo.47
Puerorum educatio & impenſa leuis	fo.12		
Pugnandi parthorum ratio	fo.22	S	
Pugnandi hungarorum ratio	fo.51	Sabei	fo.17
Pugnam cantantes incunt hispani	fo.26	Sabbatum iudeis sacrum	fo.21
Purgandi per ignem ratio	fo.31	Sacerdotes in summo honore apud ethiopes.	9
Pueri in hipodromo exerciti	fo.23	Idem apud pancheos	fo.18
Pythij	fo.44	Sacerdotũ utilitas & authoritas	fo.11
		Sacrificandi ritus	fo.14
		Sacerdotes delicijs vacant	fo.18
Q		Sacerdotibus sacrum locũ exire nõ licet	fo.18
Quare veri dei cultus apud tã paucos p̄mãsit. >		Sacerdotũ christianorũ vita mores & habitus	36
Quatuor aphricę latera	fo.8	Sacerdotes turcarũ a plebeis parũ differũt	34
Quatuor altra mercurij dicta	fo.19	Sacramenta ecclesię septem	fo.37
Quę animalia in aphrica nascantur		Sacerdotum ruffianorum habitus	fo.47
Qui primũ deos cõmentarum & simulachra.	9	Sacerdotum dignitas apud germanos	fo.53
Qui phĩ ad egyptios studiorũ grã iuere.	fo.10	Sacerdotes scemine	fo.22
Quid coegerit egypti reges bene viuere	fo.11	Sanctissimi mortalium scres	fo.28
Quid moruorũ corpa a putredie diu cõseruat		Sacerdotes armeniorũ vxores ducebãt	fo.32
Quid festis diebus rustici agant	fo.56 (fo.13)	Saducei	fo.21
Quindecim sacre episcoporum vestes	fo.35	Salus regis omnibus curæ	fo.11
Quinques in die orant turce	fo.34	Saltatio pyrrhica	fo.45
Quinta olim feria vt dies dnice festiua	fo.39	Sal ex lacu foditur	fo.47
Quinq; per annũ christi ecclesia recolit	fo.40	Sal styrianum	fo.64
Quæstores romani duo	fo.68	Saltatores	fo.69
		Salis fodinę	fo.50
R		Salmi sacerdotes martis	fo.67
Raptu nubunt virgines	fo.43	Saltzburga olim iuuania	fo.61
Regis officiu diurnũ pariterq; nocturnũ	fo.10	Samogithia	fo.49
Regibus non oia agere licitum	fo.11, item 53	Sanguine iudei abstinent	fo.20
Regis indorum vita mulieribus curę	fo.24	Sarmatia europa	fo.49
Reges ex vna tantum familia	fo.23	Sarraceni & turcæ de christo quid	fo.32
Regij scythæ	fo.27	Saronide philosophi galatarum	fo.22
Regia potestas	fo.31	Satisfactio pro admittis	fo.39
Reges semp duo apud lacedæmones	fo.42	Sagacissimi mortalium cathari	fo.26
Regum spartiatarũ dignationes	fo.44	Satyrisci	fo.69
Regiones græcię	fo.41	Sauus annis	fo.64
Regio hyeme tantum adenda	fo.48	Scotia	fo.27
Regiones italię	fo.65	Scythia & gens eius	fo.26
Regiones germanię	fo.52	Scuti in bello amisso dedecorosum	fo.53
Regiminis pulchra forma	fo.69	Sculteri pagorum præfecti	fo.56
Regiones galliæ	fo.22	Semi & iaphetis prognati	fo.2
Regiones hispanię	fo.26	Sepeliendi ritus apud thraces	fo.46
Regna hispanię quinq;	ibidem	Senectus in honore	fo.10
Religio iudeorum	fo.21	Senior cuiuslibet cœtus rex	fo.29
Religio persarum	fo.23	Sedentaria ars ingenuis prohibita	fo.67
Religio tartarorum	fo.29	Senio aut morbo adfecti mori cõpelluntur	
Religio turcarum	fo.34	Senibus nisi prudentes nullus honor datur	24
Religio cantabrorum	fo.27	Senectus apud lacedemones honoratissima	44
Religiosi valde hetrusci	fo.21	Sepeliendi ritus apud aphros	fo.14
Religio scytharum	fo.27	Sepeliendi ritus apud tartaros	
Repudium apud turcas	fo.35		

Sepulchra in melle	fo. 19	Temulentia morte vindicatur	fo. 49
Sepulchra regum scytharum	fo. 27	Templum vltra fidem ingens	fo. 18
Sepelendi christianorum ritus	fo. 40	Templa christianorum	fo. 40
Sepulchra nihili curant troglodite	fo. 14	Temporum supputatio per chaldeos	fo. 19
Senes malage the imolat suos & carnes edunt	fo. 28	Tempus omne æquatur a tartaris	fo. 29
Septem ecclesie sacramenta	fo. 37	Tempus vt supputatur a christianis	fo. 39
Septies orant in die christiani	fo. 36	Terræ diuisio	fo. 8
Septies baptizandi olim examinati	fo. 37	Terræ aphricæ qualitas	ibidem
Septem circa baptizandos	fo. eodem	Terrarum omniū parens italia	fo. 65
Septem clericorum ordines	folio eodem	Terrarum omniū fertilissima rusia	fo. 47
Seres scitissimi oim & quietissimi mortalium	28	Terra absq; cultura frugifera	fo. 79
Sermo in missa qualis	fo. 37	Testes & eorum cause	fo. 64
Seruilis conditionis apud indos nemo	fo. 25	Testudinum marinarū magnitudo	fo. 80
Serpentes innocui & esui apti	fo. 79	Tegendi capitis olim nullus vsus	fo. 70
Serpentes pro dn̄s venerati	fo. 48	Thermopylę montes græcię	fo. 41
Serpentes domesticatim exculti	ibidem	Thracia & gentes	fo. 45
Septem castrenses	fo. 46	Thome apoltoli summa veneratio	fo. 9
Senatus	fo. 66	Thuris copia in pangeis	fo. 18
Simplex mortalium vita	fo. 16	Thyle insularum extrema	fo. 78
Siculi ex italia in insulam expulsi	fo. 70	Tibiarum vsus in procinctu	fo. 44
Sigillum imperatoris chami	fo. 30	Totius orientis dominus imperator cham	fo. 77
Sigillis turcę literas nihil obfirmant	fo. 33	Toxicum semper in promptu	fo. 68
Slauonica lingua omniū maxima	fo. 48	Tributi pensio	fo. 23
Slauonica lingua alijs viciata	fo. 49	Tributa persarum	fo. 66
Sodomitę tartari & sarraceni	fo. 30	Tribus romanorum	fo. 41
Sol & luna diuinos honores consecuti	fo. 7	Tribus atheniensium quattuor	fo. 68
Solenis suspectarū foeminarū expurgatio	20	Tribuni plæbis & militum	fo. 28
Soli turcę legitime militant	fo. 33	Trieterica sacra	fo. 20
Spartha	fo. 41	Tres testimonium ferant	fo. 16
Spectaculum	fo. 54	Trausi	fo. 46
Spermatophagi	fo. 15	Troglodite	fo. 14
Stratagema tartarorum	fo. 30	Transfugarum poena	fo. 54
Styria olim valeria	fo. 64	Tumulatur serui quinquaginta cum mortuo rege	fo. 27
Styrii vulgo strumosi	ibidem	Turcę & sarraceni in vnā gentem coaliti	fo. 32
Strumæ causa	ibidem	Turcia & eius gens	fo. 32
Studia quibus persarū pueri vacant	fo. 23	Tuscia	fo. 70
Studiorū publicus in vrbibus locus	fo. 56	Tyrrhenia	folio eodem
Sues non alunt scythæ	fo. 27	Tympanis & tybijs in procinctu etiam turcæ vtuntur	fo. 33
Sueuia regio	fo. 59		
Suffragandi ritus admirandi	fo. 44	V	
Suffragandi alius ritus	fo. 66	Valachia quæ olim dacia	fo. 46
Supputatio tpsis more christianorū	fo. 39	Varij franconū annui ritus	fo. 58
Superstitio gentis famosa	fo. 49	Varia animalia portentose coluntur	fo. 12
Superstitiosæ obseruationes tartarorū	fo. 30	Vaticinandi varij ritus	fo. 76
Susceptio principis miranda	fo. 64	Venandi tartarorum ritus	fo. 29
Symbolum apostolorum	fo. 37	Vendendi & emendi nullus vsus	fo. 23
Syluæ sacrosanctæ	fo. 49	Vendere homines solitum	fo. 49
Sylua hercinia	fo. 58	Venatio priuatis prohibita	fo. 54
Syllura insula	fo. 78	Veritas insigne principis iudicium	fo. 11
T		Vesta dea tributim venerata	fo. 67
Taprobanæ insule descriptio	fo. 80	Vestales virgines quatuor	folio eodem
Tarraconensis hispania	fo. 75	Vestitus tartarorum admirandi	fo. 30
Tartaria & gentes eius	fo. 28	Viaticum christianorum corpus christi	fo. 38
Taurus mons	fo. 17	Vetustissimi gentium hebraei	fo. 19
Tauro scythę	fo. 28	Victoria superbissime vtunt tartari	fo. 30
Temulentia nulli probro data	fo. 54	Victus cynecorum pauperrimus	fo. 15

Vicia non ridenda	fo. 54	Vualdenses	fo. 51
Vinum & mel ex palmis	fo. 18	Vuestualia & eius iudicium	fo. 57
Vinum a Sueuis diu spretum	fo. 61	Vxor vniuersæ cognationi vna	fo. 17
Vinum mulierib ⁹ romanis interdictū	fo. 67	Vxores & liberi oēs oībus cōes	fo. 15 & 14
Vini appetentissimi galatę	fo. 71	Vxores viris singulis multę	fo. 22
Virginū annua decertatio ī mineruę festo.	f. 14	Vxor charissima cū defuncto crematur	fo. 26
Virgines nobiles venū exponūt	fo. 18	Vxor nisi pepererit nulla habetur	fo. 30
Virginum laconum studia	fo. 43	Vxor charissima cū defuncto sepelitur	fo. 46
Virgines sine dote nubere	fo. 44	Vxores horę appellate	fo. 43
Viri amazonū mulierū officia curant	fo. 16	X	
Viri & mulieres equaliter induuntur	fo. 30	Xanticus mensis aprilis	fo. 21
Vmbra apud Arabes	fo. 17	Z	
Vmbrorum terra	fo. 70	Zalmoxis getharum deus & legislator	fo. 46
Vndemorum & lingue tanta diuersitas	fo. 7	Zabicum mulieres aurigantur	fo. 14
Vnctionis extreme sacramentū	fo. 39	Zigantes simijs vescentes	fo. 14
Vrbium germanię situs	fo. 56	Zlota baba idolum	fo. 49
Vsurarij tartari	fo. 29	Zitum ex hordeo potus	fo. 51

OMNIVM GENTI VM MORES LEGES ET RITVS EX

MVLTI CLARISSIMIS RERVM SCRIPTORI-

bus, a Ioanne Boemo Aubano Sacerdote Teutonicæ
Militiæ deuoto nuper collectos : & in libros tris
distinctos Aphricam, Asiam, Europam,
Optime lector lege.

NICOLAUS SCHMIRFRIVS PFORTZEN.
CVRIÆ BADENSIS ACTVARIVS.

Omnes cunctorum populorum noscere mores
Insignes lector si peramande cupis:
Ista legas Domini lectissima scripta Boemi
Quæ tibi monstrabunt conuenienter eos.

IOANNES HIERSDORFER MEMINGENSIS.

Vt tres in partes totus distinguitur orbis
Diuiditur triplex in caput iste liber.

MEMORANDUM

TO : [Illegible]

FROM : [Illegible]

SUBJECT : [Illegible]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

SYGISMUNDO GRYM AVGVSTANO OPTIMA-
RVM ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORI
EXCELLENTISSIMO, IOANNES BOEMVS
AVBANVS TEVTONICVS FOELICI-
TATEM SVMMAM EXOPTAT.

OLLATVRVS me ad celeberrimū hunc morem: quo omnes: qui vnq̄ a se scriptos libros in lucem publicam ædidere: vnum aut plures e præstantioribus viris eligere solent: quibus proprie veluti defensoribus patronis: illos adscribant dedicerq̄: Cum huc atq̄ illuc multum diuq̄ circumspicerem: cui & ego lucubrationes hæc meas de gentium moribus earundem viuendi ratione nominatim dedicare: & ad propugnandum tradere comprimis velim: cui acceptas fore confiderem. Nemo mihi te splendidissime ac humanissime D. Doctor tum dignior: tum aptior occurrit: non propterea solum: q̄ eas sub expensis tuis/tuoq̄ sub mundissimo castigandissimoq̄ litterario prelo impressurus: laudem quantulacunq̄ mihi vnq̄ a grato & humano lectore pro habitis laboribus cesserit communem mecum habiturus sis. Verum q̄ te materia ea haud mediocriter delectari notanter ex eo cognouerim: q̄ anno superiori similes libellos duos vnum de septentrionalibus gentibus: cuius author Matthias de Michau: alium de meridionalibus cuiusdam Ludouici de Bononia/impresseris. Meq̄ librum præsentem in Germanicam linguam nostram transferre interpretariq̄ adhorteris. Et hoc dignissime: qui p̄pe: qui optime diu antea hæc atq̄ alia: que de externis nationibus memorant omnia cognoris sciasq̄: licet non ex leuibus circulatoribus: nō ex vagis mendicis: qui vt vulgo admiratiores acceptioresq̄ sint/adeo nefandissime absq̄ omni verecundia/plærunq̄ mentiuntur: vt nō ipsis modo non fides etiā minima habeatur: verum omnibus iuxta: qui aliquid de his/aut scribunt/aut recitant. Sed ex grauium fidedignissimorum authorū scriptis: quibus per diu & pernox tu quoq̄ quandocunq̄ a medicis curis vacari datur operam summam impendis: atq̄ ex hinc homini in publica præsertim administratione constituto nihil vtilius/nihil gloriosius iucundiusq̄ magis esse: q̄ veraciter aut legendo/aut peregrinando cognoscere: qua religione: quibus moribus: qua regiminis forma: quibus legibus/institutisq̄ aliæ per orbem gentes vitam traducant: q̄ ita comparatum sit: vt illis: qui extra patrios agros adsecundum vix lapidem vnq̄ peruenerint: quicq̄ ingenuorum morum & artium in iuuentute parum aut nihil perceperint: quamuis naturæ suæ bonitati opulenti/facundi & solertes satis superq̄ in patriæ sinu populos moderentur & vrbes: tantum tamen foelicitatis adiuuatur eis/vt prope modum pro despiciatis quicquid dicant faciantq̄ ab omnibus habeatur. Adiuerso alijs: qui peregre aliquando profecti/sub fidelibus & eruditis præceptoribus/in claris pro

beq; institutis vrbibus egregia multa viderint didicerintq; tantum glorię &
 maiestatis adijciatur: vt nihil ab eis attentetur/nihil fiat: quod non secus, q̄ a
 diuinissimo oraculo præceptum alacriter non amplexetur: cunctisq; nō sum
 me placeat. Quapropter ornatissime domine Doctor scripta hæc nostra: que
 ex multis præclarissimis rerum scriptoribus iam triennio ferme non sine ma-
 ximis laboribus in librum istum collegi, congeffi, & quantum ingenio atq;
 industria potui augmentaui, a me obujs manibus & serena fronte suscipere
 velis: susceptaq; tanta diligentia, tanta fidelitate perlegere, perlustrare, exami-
 nare, ab omniq; macula expurgare, extergere: vt nihil vsquam prætermittat,
 nihil præterfluat, quod secum minutuli quippiam subripiat inuoluatq;, qđ
 postea a lynceis vitiligatorum obstrigilatorūq; oculis inuentum, sphingeis
 vnguibus enodatum, vipperis linguis punctū, exhibitumq;, in fame
 & nominis nostrorum amborum dispendium, atq; obfuscationem in omni-
 bus trius pro fabula iactetur: quod vbi diligentissime perfeceris: tum po-
 stremum sub dædaleo tuo literario prælo accuratissime imprimere & præfi-
 xis singulis libri capitibus imaginibus vti promisisti decorare. Vale præsta-
 tissime Doctor & me mutuo ama, Ex Vlma. Anno domini M. D. XX.
 Kalen. April.

**GASPARIS VOLANDII SEV PANGEI
 GRENINGENSIS AD CANDIDVM
 LECTOREM SCAZON.**

Aduorte paulisper animum lector: norunt
 Vel laxa: q̄ sancta olim Homericō Vlyssi
 Laus cesserit: q̄ mores hominum multorum
 Cognorit & loca viderit: Sed cur nolis
 Saltem legere: quæ candida dextra Boemus
 Vernante Muson exerit gaza: ponit
 Situs locorum: hominum mores, leges, ritus,
 Atq; hystoria quicquid tenet: sine quibus non
 Vnquam Ciclum adsequere Pedeias: lector
 Cognosce mi labores optimos: presto est
 Fructus, voluptas & decus, & nomen: Certum est
 Si per laborem quippiam egeris honesti:
 Mox labor aberit: at decus aderit immortale:
 Sin turpia vnquam per voluptatem tractes:
 Fluet voluptas cito: superuiuet turpe.

Matura.

BOEMVS DOCTORI SVO SACRVM

**Hos hominum mores ritusq; situsq; locorum
 Acceptos a me splendide Doctor habe:**

Tris totos annos ex magnis scripsimus illos
 Authorum magna sedulitate libris :
 Gnauiter euoluas foliatim cuncta: sequetur
 Non minus insignis lausq; decusq; tibi
 Q; quondam erranti per mundum cessit Vlyssi
 Æneæq; pio Thyrsigeroq; deo.

IOANNES HERSDORF CIVIS ME
 MINGENSIS LECTORI.

Totius hic liber orbis habet mores faciemq;
 Atque hominum quicquid discolor vsus habet :
 More suo quæuis gens est depicta : nec vlllo
 Tale quidem in lucem tempore venit opus :
 Quale vides præsens : breuibus nam plurima : sparsim
 Nempe alias magno lecta labore : tenet
 Hercle tulit multos auctor mihi crede labores :
 Quare illi grates gratus amice refer.

IOANNES CLAVVS PHILEREMVS
 BOEMO SVO.

Multorum trifido populorum quisquis in orbe
 Multiplices mores iuraq; nosse volet
 Hunc nitide scriptum multo sudore libellum
 Sedulus euoluat docte Boeme tuum
 Qui breuis & doctus complectitur vndiq; mores
 Et ritus varios & loca multa soli
 Pluribus e grauib; scriptoribus ista fateris
 Te sumpsisse breui conspicienda libro
 Perpetuas igitur lectores dicere grates
 Debent merito docte Boeme tibi.

EIVSDEM AD LECTOREM

Omnia per mundi sinuosi climata mores
 Cunctarum hoc lector codice gentium habes
 Perlege dignanter dedit hosce Poeta Boemus
 E varijs claris lector amice libris.

GEORGIVS CLAVVS PHILARETVS.

Si totum regionatim peragraueris orbem
 Ut mores hominum noscere mille queas
 Ut mage vel prudens Ithacensi habearis Vlysse
 Certior hoc (credas) non eris ipse libro

Mos qualis ritusq; fiet / quis victus amictusq;
Omnibus in lato gentibus orbe refert.
Non famosa rudis sequitur mendacia vulgi
Sed semper grauium scripta recepta virum.

HENDECASYLLABON IOANNIS BO-
EMI AVBANI AD LECTOREM

Mores nosse volens & instituta
Cunctarum omnia gentium per orbem,
Naturam atq; situm omnium locorum,
Præsentem petat & legat libellum,
Attestabitur is scio patenter,
Non sic Herodotum, haud quidem Strabonem,
Haud Trogum, necq; Plynium, haud Solinum,
Scriptorem haud Siculum, haud senem Berosum,
Facundis aliquem nec ex nouellis,
Non Papamq; Pium, Sabellicumq;
De rebus breuius fideliusq;
His tractasse, videre nationes
Hic omnes Asiæ queat vagantes,
Perlas atq; Arabes, Scythas & Indos,
Parthos, Assyrios, Syrosq; Medos,
Europæ pariter Gethas Dacosq;
Thraces, Sauromatasq; Pannonescq;
Germanos, Italos, Gallos, Iberos,
Hybernos quoq; Cantabros, Brytannos.
Et gentes titulo sub Aphricano,
Pœnos, Æthiopes, & incolentes
Ægyptum, & Libyæ aridas arenas,
Nonnullasq; per insulas morantes,
Turcarum insuper atq; Tartarorum
Sectas, Christigenumq; nationum,
Quæ late dominantur & gubernant
Nunc regna Imperia atq; principatus
Mundum præualide per vniuersum,
Quare candidus hic repente lector
Adsit conspicuum librum reuoluens,
Hæc vt commoda consequatur ampla.

IOANNIS BOEMI AVBANI DOMINI TEV.
TONICI, AD LECTOREM PRÆFATIO

MEMORABILIORES gentium mores, ritus, leges, locorumque ubi degunt situs, quos historiae præter Herodotus, Diodorus Siculus, Berofus, Strabo Solinus, Trogus Pompeius, Ptolomæus, Plinius, Cornelius Tacitus, Dionysius Apher, Pomponius Mela, Cæsar, Iosephus: & ex recentioribus nonnulli, Vincentius, Æneas Syluius, qui postea Pij secundi pontificis maximi nomen tulit. Antonius Sabellicus, Ioannes Nauclerus, Ambrosius Calepinus,

Auctores quos in hoc opere sequitur

Nicolaus Perottus in Cornucopijs: alijque permulti clarissimi rerum scriptores in commentarijs suis diffuse & ceu per partes celebrare: ut in vno libro conscriptos haberes, facileque quando vsus deposceret inuenires, historiarum lector cultorque studiosissime per ocium successiuis horis vndique conque siui, collegi, & in diarium hunc conscripsi, digessi, non spe lucri vilius, non popularis auree ambitione, verum enimvero tam libero & plane ocioso studio, quam rei ipsius mira dulcedine atque vtilitate. Tum veteres, tum recentes, bonos item & malos, indifferenter, ut ipsis tantum presentissimis atque optimis exemplis perspectis vitam instituendo laudabiles sanctosque emulabundus secteris, culpabiles & obsecnos factu vitabundus prætereas, Cognoscasque mi lector quam pulchre & foeliciter hodie, quam item inculte & simpliciter olim primi mortalium a creatione sua ad generale diluuium usque & ultra multis seculis per terram vixerint: quum in vsu adhuc æs signatum haberent nullum, Mercimonia nulla, beneficia mutuo beneficijs æquarent, Nilh proprii cuiquam esset, quemadmodum aer & cælum, ita terra & aqua omnibus communes: Non honoribus, non diuitijs inhierent, cum quisque sibi & admodum paucis contentus in rure sub dio, aut saltem vmbrosa sub arbore aliqua, humilium casa cum consorte vna vel pluribus, cum dulcibus natis securus & pene ociosus ageret, congestis agrorum fructibus pecorumque lacte vesceretur, aquam potaret, vestimentum ex arborum corticibus latisque folijs primum, deinde ex inconcinnatis animalium pellibus sibi consueret, nullis obseptus mœnibus, nullis fossatis, liber vagansque inter libera & vagantia pecora, vbiuncumque nox deprehendit, resideret, non latrones, non fures vllos metueret, lætus prorsusque ignarus eorum omnium esset, que postea vna cum adolescente mundo ex varijs discordibus mortalium studijs, voluntatibus, emulationibus, subsequuta sunt, quando propter fructuum absque cultura nascentium insufficientiam aliarumque rerum defectum, bestiarum hominumque externarum imprimis crebram incursionem, grassantemque violentiam congregati hominum coetus eam peruagandi nocendique libertatem communibus auxilijs prohibitori, quique sibi certos terre limites, certos agros vendicauere, in quibus coadunatis tugurijs populariter habitare cœpere, se muris ac fossis præmunire, legesque

Causa quæ eum ad scribendum impulerit

Libelli farrago

Vtilitates enumerat

Mortalium uerum simplex vita

Securitas & libertas.

Congregati homines primum.

Præfatio.

libi & magistratus, vt pacate & ipsi inter se viuerent eligere: iam nō ex rure, nō ex pecore solum, sed varijs inuentis artificijs, varijsq; laboribus vitę emolumenta quærere: per mare colligatis ratibus q̄ longissime, deportandi primum colonias gratia, deinde mercandi, ire. iunctis equis curribus vti, Æs in monetam signare, cultius molliusq; vestiri: humanius loqui: pacatius conuersari: splendidius vesci: magnificentius ædificare: per omnia iam mitiores cultiores prudentioresq; esse, agnatam barbariem feritatemq; famosam sponte sua exuentes, a mutua cede, ab humanarum carniū esu, a rapinis, a publico & indifferenti matrūfiliarumq; congressu, talibusq; multis abstinere, Rationi & viribus iam innitentes terram, quę tota tunc opacis syluis, nocentibus bestijs, & stagnantibus vndis, humano incolatui inconueniens, deserta, horrida, omninoq; inculta & infrequens iacebat, industria & labore a saxorum salebris, ab arborum truncis, a superfluis vndis expurgauere, planauere, & totam fœcundam spectabilemq; fecere, Campos aruis, colles vinetis adaptauere, sarculo proscissos frumentum atq; vinum largiter producere instituire, qui grauate prius glandes syluestriaq; poma dedere, valles irriguis pratis hortisq; amœnissimis decorauere, suprema montium syluis relicta, adeo omne solum fructificationi assignauere, vt quod lignationi pabulationiq; satiffaceret, superesse vix passi sunt, Loca ad hæc omnia frequentissime incolere ceperunt, passim ædificare, ex modicis pagis amplissimas vrbes, ex villis pagos, in excellis montibus arces, in vallibus deorum templa struere, fontes vt salubriores vtq; delectabiliore essent, cęlis marmoribus complexi sunt, circūcircaq; consitis arboribus amœnissime obumbrare, a quibus in vrbes salientem aquam per cannales latentesq; siphones q̄ longissime deriuauere, vbi naturaliter deerat, defossis in terram puteis profundissime quæsiere, torrentes impetuosaq; flumina, quę frequenter prius prohibito in maximam interdum accolarum pernitiem expatiabantur, obiectis aggeribus coercuere, atq; vt transuadabilia, nihiloq; negotiationibus humanis obstantia essent, immixtis in inum palis aut arcubus eductis, validissimos pontes superimposuere, In mari scopulos, a quibus nauigantes periclitari solebant, vt plurimū deiecere, demolitiq; sunt, Insulis & continenti solo portus multos fecere, ac in quibus admotę naues a ventorum flatibus secure quiescerent naualia stationesq; amplissimas effodere, adeo omnia per terram, per mare excoluere, elaborauereq; vt terra ipsa ad priscum eius situm, naturalemq; squalorem hodie comparata, alia esse credi possit, q̄ quę olim fuerit, deliciosissimo huic horto certe haud multum dissimilis, ex quo: propter diuini præcepti transgressionem, in fœlices prothoplasti Adam & Æua eiekti sunt, Præterea multas ingeniosissimas disciplinas multas artes inuenere homines: quibus per excogitatas etiam varias literarum notas libris tabellisq; (vt ad posteros peruenirent) demandatis, sese extra mortalem conditionem in tantum vindicare, extulereq; vt indigetum deorum beatissimam vitam iam consequuti videri potuissent. Si non mundi princeps iniquissimus Sathan superseminata pestilentissima zizania integrum & fœlicem hunc statum confudisset, qui vt ho-

Varia mor-
taliū studia
& inuenta.

Homines cul-
tiores facti

Terra vberi-
or facta cul-
tior

Terra para-
dyso equata

Homo extra
mortalem
conditionē
se vindica-
uit

mines & numero succrescere cognouit & melius in mundi delicijs iam habere, inuidia permotus teterrimis omnis generis sceleribus primum sibi obnoxios factos, mox futurarum supercaelestiumq; rerum curiositate affectos, per obscuras oraculorum ambages, iniecta superstitione atq; timore, deorū dearumq; profanam culturam (vt vnus veri singularis dei cognitionem oboleret, mortalesq; ipsos aliquo insigni malo afficeret, edocuit, hic Delphica, illic Euboica, alibi Nafamonia adyta dodoneasq; quercus maligna inspiratione resonare fecit: quibus in Latio Saturno, in Creta Ioui, Iunoni in Samo, Baccho Thebis & in India, Isidi Osyriq; in Ægypto, in Illo Vestæ, in Aphrica iuxta Tritonem Palladi, Mercurio sub Teutatis nomine in Gallia & Germania, Mineruē Himetto atq; Athenis, Apollini Delphis, in Rhodo, Chio Patara Liciae, in Troade, & Tymbra: Dianæ in Delo & Scythia, Veneri in Cypro, in Papho Gnido Cytheraq; Marti in Thracia, Vulcano in Lippara & Lemno, Priapo in Lampfaco Hellepontis alijsq; multis in multis alijs locis, quorum adhuc nomina ob præclarissima inuenta & beneficia popularibus suis collata: in recenti memoria erant, diuinos honores fieri excitauit: deinde etiam postq; Christus Iesus verus dei omnipotentis filius assumpta carne apparuisset atq; erranti mundo rursus verum æternæ beatitudinis iter ostendens, verbo & exemplo ad patris sui cælestis gloriam, ad bene beateq; viuendum dehortatus esset, missisq; in orbem vniuersum discipulis, salubri illorum prædicatione nefandissimo superstitionis ritus damnasset, religionem nouam, nouaq; saluberrima vitæ instituta promulgasset, & iam eo quidem deduxisset, vt ipsis ab omnibus in orbe gentibus receptis, ad veram foelicitatem desyderari vltius potuisset nihil. Ipse Sathan in genuinam malitiam reuerfus, curiosa hominum pectora, quæ destituere coactus fuerat, iterum circūueniens quædam in priorem errorem reduxit, quædam nouis hæreticis opinionibus adeo corruptis, adeo excæcavit, vt multo melius ipsis fuisset, ingreßam semel veritatis viam quodammodo ignorasse, q̄ sic temere, sic maliciose dereliquisse. Obseruant hodie diuinoq; honore q̄ deuotissime prosequuntur Afix minoris, Armeniæ, Arabiæ, Persidis, Syriæ, Assyriæ, Mediæ, & in Aphrica Ægypti, Numidiæ, Libyæ, Mauritaniæ, In Europa totius Creciæ, Mysiæ, Thraciæ, Turcici nominis gentes omnes, Christo abiecto, Epilenticum Mahometū & illius vesanum dogma. Scythiæ latissimi populi, qui Tartari hodie vocantur, pars Imperatoris sui Chami idola, pars astra, pars etiam vnum deum ex apostoli Pauli doctrina veneratur, Indiæ ac Æthiopiæ gentes, quæ presbytero Ioanni parent, Christianam pietatem tuentur, sed instituto longe a nostro diuerso, sinceram orthodoxamq; Christi fidem, qua gratiose olim orbis vniuersus illustratus fuit, Germani retinemus, Itali, Galli, Hispani, Angli, Scoti, Hyberni, Daci, Liuoni, Prussi, Poloni, Hungari, & insulares Rhodi, Siculi, Corsici, Sardinii, pauciq; alij. Effecit acerbissimus humani generis hostis hac inducta morum diuersitate, hac sacrorum & rituum perdita damnosaq; superstitione, vt dum vnaquæq; gens deum, quem religiose colit, quemq; præ se fert verum summumq; esse, dum se rectam æternæ bea-

Mali dæmonis inuidia homo pessime datus

Verus deus obliuioni datus.

Pluralitas deorum inducta

Vbi locorū quicq; deorū magis culti

Christus Iesus ab errore vindicauit

Malus dæmon iterum homini insidiatus.

Genes Mæmetanæ

Idolatriæ Schyræ

Schismatici

Veri Christiani.

Præfatio.

Discordiæ
oīſ femina-
rium cultus
diuini diſpa-
ritas

Quæ cogni-
tio externa-
rum rerū iu-
cunda & vri-
lis

Prifici Græ-
cie philoſo-
phi vnde phi-
loſophiā &
gloriā au-
ſpicati.

Primi legū-
latorum vn-
de autorita-
tem conſe-
quuti

Sapientes
ſæculi

Præſtantiffi-
mi herceſun-
de militari-
hanc gloriā
obtinuere

Peroratio

itudinis viam ambulate: cæteras vero omnes per deuia, per abrupta oberra-
re magnis rationibus contendit, dumq; vnaquæq; ſectam ſuam longe lateq;
propagare & extendere nititur: ſeſe mutuo tantis inimicitijs, tantis odijs ha-
beant proſequanturq; vt ad externas hodie nationes peregrinari non ſolum
non ſit tutum, ſed fere omnino prohibitum & occluſum: vnde fieri perſuaſū
mihi habeo vt dum vicinarum gentium nomina vicinis gentibus vix cogni-
ta ſint, pro mendacijs hodie repudientur quæcunq; de ipsis aut ſcribant aut
referantur: quorum cognitio tamen adeo dulcis, adeo vtilis, glorioſaq; ſem-
per reputata eſt, vt clare conſtet: non ob aliam cauſam q̄ illius amore atq; de-
ſyderio pleroſq; relicto natali ſolo, relictiſ charis parentibus, coniugibus, libe-
ris & amicis, relicta quod magis eſt propria ſalute cum maximis difficultati-
bus/periculis/curis/angustijs/vt aliquid experirentur, remotiſſimas transma-
rinas interdum aſſumpſiſſe peregrinationes: vt compertum habeamus non
hac tempeſtate noſtra ſolum verum ab exordio fere mundi omnes perq; ma-
ximę authoritatis/prudentiæ/eruditionis ab omnibus exiſtimatos. In reipu-
blicæ (pacis & belli tempore) magiſtros, conſiliarios/iudices/cenſores/admi-
niſtratores/duces publico conſenſu electos aſſictosq; eſſe: qui ad remotas ter-
ræ oras aliquando proſecti multorum populorum mores cognouere & vr-
bes: quemadmodum Græcię atq; Italię priſcos illos philoſophos Socratem
Socraticam, Platonem Academicam, Ariſtotelem peripateticam, Antiſthe-
nem Cynicam, Ariſtippum Cyrenaicam, Zenonem Stoicam, Pythagoram
Pythagoricam: tantas ſectas tantamq; diſcipulorum frequentiam inſtituere
conciliareq; ſibi potuiſſe conſpicimus: quemadmodū veteres quoq; legum
latores Minoim & Rhadamantum Cretenſibus, Orphea Tracibus, Draco-
nem Solonemq; Athenienſibus, Lycurgum Lacedæmonibus, Moſen Iudæ-
is, Zamolxim Scythiſ, alioſq; multos popularibus ſuis præſcriptas ſacrorū
cærimonias, ciuileſq; diſciplinās ferre potuiſſe videmus, q̄ non a ſe intra pa-
trios muros eas excogitaſſe, ſed a ſapientiſſimis ſæculi hominibus Chaldæis
ipſiſ, Magiſ, bragmanis, gymnaloſophiſtis, & ab Ægyptiorum ſacerdotibus
cum quibus aliquandiu conuerſati eſſent deportaſſe ſcirent: quemadmodū
poſtremo præſtantiffimos heroas Creteum Iouem, qui quinq; terrarum
orbem perluftraſſe prædicatur: Pari quoq; ſtudio ſucceſſuq; eius duos filios
Dionyſium cognomento Bacchum, & fortiffimum Herculem emulumq; il-
lius Theſea, Iasonem cum cæteriſ argonautiſ, naufragū Vlyſſem, & ex Tro-
ia profugum Ænæam, Cyrum, Darium, Xerxem, Alexandrū magnum, Han-
nibalem pœnum, Mitridatem Ponti regem, quinquaginta nationū linguis
loqui peritum, Antiochum magnum, innumerofq; Rhomanorū principes,
Scipiones, Marios, Lentulos, Pompeium magnum, Iulium Cæſarem, Octa-
uianum Auguſtum, Conſtantinos, Carolos, Othones, Conrados, Henricos,
Fœdericos, per factas a ſe in exterar nationes bellicas expeditiones, immor-
talem hanc gloriā ſempiternamq; memoriā comparare potuiſſe cogno-
ſcimus. Quapropter cum tanta ſit in gentium earundemq; morum cognitio-
ne voluptas, tanta vtilitas, cumq; omnibus remotas terras adire inuiſereq; ob

plurimas causas nō concedat, nō liceat etiā, velis suauissime mi lector cōscri-
ptos in hoc libro celebriores gentiū mores celebrioraq; in quibus habitant, lo-
ca nō minori alacritate promptitudineq; legendo amplexari & cognoscere,
q̄si te per manus regionatim circūducens fidelissime quo instituto, & quo
in loco, vnaquæq; gens vitā egerit hodieq; agat, & ore ad os referrem, & ad
oculū digito demonstrarem, Non moueri, nō auerti velis, q̄ a rigidiori cen-
sore mihi obijci, exprobrariq; possit, rem me p̄uētustissimā, & plus q̄ a mil-
le authoribus antea p̄ tractatā, etiam non alijs q̄ eorū verbis, nunc pro meo, Veniam præ-
catur
proq; nouo aliquo attulisse, verū institutū meū diligentius introspicens co-
gnoscas: me tam ex ingenij mei, q̄ librorū meorū thesaurio haud vulgari tibi,
ceu liberalis hic patet familias, cui in euangelio Christus omnem scribā do-
ctum comparauit, dilecto hospiti nō aliena modo & vetera, sed mea etiam &
plurima noua exhibere. Vale, & quicquid est boni contule, acceptūq; habe.

OCTOSTYCHON FRATRIS IOANNIS DE VERTAYNG
ORDINIS MINORVM OBSERVANTIAE.

Temporibus varijs genuit Germania doctos,
Quorum de numero præsto Boemus adest,
Iplius ingenium florens hoc non mediocre
Comprobat, & vero dogmate magnificat,
Hunc tenet Vlma suum digne generosa Poetam,
Hunc quoque Teutonicus nobilis ordo tenet
Cognoscas, scriptum promit sine labe volumen,
Et verum Lector me retulisse feres.

CHONRADVS TEXTRIVS VVEISSENHCRENSIS.

Qui loue plus cupiat Cretæo noscere mundum
Polytropon quisquis vincere Vlyssen auet
Quisquis Meoniæ litiat præconia laudis
Qui lepidus prudens, qui velit esse sciens
Hic habet vnde sciat diuino munere libram
Quem facis ingenio docte Boheme tuo
Docte Boheme tuo sint sæcula maxima libro
Sint calamo grates docte Boheme tuo.

ALEXANDER BRASSICANVS POETA LAVREATVS

Vis esse Vlysses omnium	Pontoque errare perfido:
Moresque habere gentium:	Librum Boemi sed lege
Longum est iter: si c' imata	Illum domi tranquillimet:
Mundi velis per omnia	Qui rite cuncta continet:
Cœlo volare dubio:	Quæ Sol oculus cœli videt.

De oīm gentiū ritibus.

DE ORIGINE HOMINIS OPINIO

THEOLOGORVM VERA. CAPVT. I.

Mundus vn
de appellat⁹

Primorū pa
rentū origo
& appellatō

ALVINA Maieſtas, quū cœlum, & hancvniuerſi fa
ciem/quę ab ornatu, & eleganti forma mundus ap
pellata eſt: ac omnia quę illius ambitu comprehen
duntur: quinto creationis die abſoluiffet, ſexto homi
nem maſculū, vt eſſet, qui illis & p̄ſeſſet & fruere
tur nobiliſſimū animal fecit: vnū omniū animantiū qđ
cœleſtem mentem ſortitū eſt. Illi, qđ ex rubentis ter
rę vena fieri contigiſſet, **Adami** nomen dedit: tum

Adamus

Paradiſus a
mochiſſim⁹
locus.

Protoplaſto
rum vita
Cainus pri
mogenitus

Cataclyſm⁹
p̄pter hoīm
deprauatam
vitā immiſ
ſus

Diſſuūſi quā
diu durauit

Noe propa
gatio

Noe filios
ac nepotes
habita cum
transmiſit.
Arabus
Petreūſ
Canaan
Tuiſco
Iſter & meſa
Archadius
Emathius.
Comerus
Gallus
Samores

mulierem ex dormientis **Adę** laterę depromptā, ne ſolus eſſet, illi in ſociam
& coniugem cōmiſit: ſimulq; in amœniſſimā terrę partem conſtituit: flumi
nibus quaq; verſus irriguā. Locus a viridante facie, hilariq; aſpectu paradi
ſus eſt Graia voce appellatus. Primo beatiffimā vitam agere: malorū omniū
expertem, terra ſua ſponte ferente omnia. Cæterū lege aberrantes amœniſ
ſimo incolatu, ſedeq; illa beatiore depulſi, ſolum ſtebiliter errare. Cohibita
deinceps & tellus eſt, cum nihil vltro ferret amplius, per ſudorem & grumñā
vitam agere: ſubiit inde morbus, tentareq; cœperunt frigora & æſtus huma
na corpora. Cainus primo ex his genitus: ſecūdo loco Abelus: & tum multi
aliq; ita adoleſcente mundo, quū iam terra frequentius colere, quo maior hu
manarū gentiū vis erat, eo magis vitia inualeſcere, vitaq; in peius labi, iniu
ria pro innocentia haberi cœpta eſt, pro pietate numinis contemptus, eoq;
ſcelus ipſum proceſſit, vt deus (vix Noe vno mortaliū iuſto reperto, quem
p̄pter hoc cum domo ſua ſeruari voluit, vt eſſet per quem humanū genus
ex integro reparari poſſit) cataclyſmū immiſit, qui inundatione oēm terram
opertam, vna clade oīa animantia, quę tunc in terris fuere, præter admodū
pauca, quę myſtica nauis tuebatur, cum volucris etiā extinxit. Poſt quinos de
inde menſes, quibus ea inundatio ſcuij, arca in Armenijs montibus deſedit,
Noe cum ſuis in terrā egreſſus, mortale genus breuit̄pe pp̄itio numine re
parauit: & vt rurus omnis terra incoleret. Filios, nepotes, ac p̄nepotes alios
ad alias terrarū oras velut in colonias habitatū miſit. In **Ægyptū** (vt Berofus
habet) cum colonijs Chami Eſenuū, in Libyam & Cyrenen **Tritamem**, & in
totā reliquam Aphricā Iapetum **Prifcum**, Atalaa in Aſiam orientalem mi
ſit. **Gangem**, cum aliquor ex filijs **Comeri Galli**, in Arabiam ſcelicem **Sabū**
cognomine **Thuriſerū**, Arabū præfecit Arabiæ deſertę, & **Petreiū Petreicę**.
Canaan poſuit in **Damaſco** vſq; in extima **Paleſtinæ**: In Europa regem **Sar
matię** fecit **Tuiſconem** a **Tanai** ad **Rhenum** flumen: iunctiq; ſunt illi oīes
filij **Iſtri** & **Meſę** cum fratribus ſuis ab **Adula** monte, vſq; in **Meſemberiã**
Ponticam: ſub quibus tenuerunt **Tyras** **Archadius** **Emathius** **Italiam**,
Comerus Gallus; **Samotes** poſſedit **Celtas**, & **Iubal** **Celtiberos**.

Fertilitas
terrę cur
cohibita

Adoleſcē
tē. i. creſcē
te

Cataclyſ
mum. i. di
luuium
Myſtica
.i. figura
tūa

Eſenius
Tritames
Iapetus,
Atalaa
Ganges.
Sabus.

fuit breuis illa & immatura filiorum alienatio a progenitoribus: quorum viuendi ritus & mores nondum adhuc satis imbibierant omnis diuersitatis, quæ sequuta est, causa. Chamus siquidem ob ludibrium, quo patrem habuit, cum vxore & liberis profugere coactus: in ea Arabia parte consedit: quæ ab eo postea nomen sortita est: posteris nullum sacrorum ritum tradidit: cum nullum a patre accepisset. vnde factum: vt quæ procedente tempore alij post alios ex ea terra rursus velut in colonias missi: diuersa mundi loca tenuissent (creuit enim suprâmodum abdicara soboles) quidam in errores inciderint inextricabiles: lingua variata est: cognitio veri dei, & omnis cultus periit. Adeo quæ quidam in culto & barbaro modo, vt audies, vitam duxere: vt quid differentiæ inter eos, & syluestria animalia extiterit vix videas. Qui in Ægyptum transiere cœlestium luminum motum pulchritudinemque mirati solem & lunam: velut certum ipsis numen inesset: pro dijs colere cœpere. Isidem hanc: illum Osyrim nominantes. vitali spiritui etiam sub Iouis appellatione: sub Vulcani igni: Ætheri sub Palladis: sub Cereris telluri alijsque sub alijs nominibus diuinos honores tribuere. Nec tenebræ illæ rerum tantum in Ægypto steterunt: sed quascunque a principio terras tenuerunt a Chamo præcreati: veræ pietatis ignorantia simul & infanda seruitus cœpit. Cæterum nulla vnquam tellus plurimum fuit coloniarum mater, quæ Arabia pars illa: quæ is cum suis in se ditantam humano generi cladem intemptiuum vnus attulit exilium: Contra Semi & Iaphetis prognati: legitime a maioribus instituti: modicis finibus contenti: haud tam late: vt illi: sunt per omnes terras euagati: Quo accidit: vt veritatis studium, pietatis deo & veri dei cultus apud vnâ duntaxat gentem ad Messia vsque tempora in occulto permansit.

Vnde mori & linguæ diuersitas orta

Chami immaturum exilium

Homines a brutis non differant
Sol & Luna diuinos honores consecuti
Iffis Luna
Osyris Sol
Ær Iupiter
Ignis vulcanus
Æther pallas
Terra Ceres
Arabia multarum coloniarum mater
Semi & Iaphetis prognati
Quare veri dei cultus apud rã paucos permansit

Abdicara i. decreta ra

De Origine hominis Opinio Etricorum
falsa. Caput secundum.

Veteres vero illi Philosophi, qui præter veri numinis cognitionem, ante multa sæcula naturam & historias tradiderunt, de hominis origine aliter senserunt. Quidam enim mundum ingenitum & incorruptibilem & genus humanum ab æterno extitisse: neque habuisse ortus principium credidere. Quidam genitum corruptibilemque arbitrati, & homines dixerunt generationis initium tempore esse sortitos. Nam a rerum primordio & cœlum & terram vnica habuisse ideam immixta eorum natura. Exinde distinctis inuicem corporibus cœpisse mundum/hunc ordinem, quem videmus. Aerem quidem motum hunc continuum sortitum: & igneã partem eius superiora loca, propter leuitatem, appetisse. Eadem causa solem astraque cætera cursus suos sortita. Quod vero humori mixtum eodem stetit in loco, propter grauitatem, quæ cum mixta essent, ex humidis quidem mare effectum, ex durioribus vero terram lutosam euasisse: & omnino mollem: Hæc primum quum solis ardore densior euasisset: eius postmodum superficies vi caloris tumefacta multis in locis humores quosdam esse concreat: in

Philosophorum de mundo duplex opinio

I etiam superiora, grauiora inferiora appetisse

Ideam i. formam

Aer

Astra

Aqua

Terra

De oim gentiū ritibus.

Animantiū naturalis creatio
Ægypti fecunditas
quibus putredines tenui contacta pellicula sint excitatæ, quemadmodū in paludibus Ægyptijs & stagnis accidere videmus: quum frigidam terram subito æstus aeris calefacit: tum vero in humidis calore adhibito generatio fit: & noctu quidam circumfusus aer humorem præstet, qui in die, solis virtute consolidetur tandem putredines illæ ad summum perductæ adueniente veluti partus tempore exustis contractisque pelliculis omnis generis educunt animantium formas, quorum ea quæ maiorem calorem sortita sunt, in superiorem regionem volatilia effecta, abierunt, quæ vero plus terræ continebāt serpentina, aliæque terrestria euaserunt animantia, Naturam aquosam nacta in sui generis elementum delata sunt & pisces appellata. Terra deinceps, tum solis ardore, tum ventis indies magis arefcente, a gignendis maioribus animalibus desistit. Sed quæ generata erant mutua commixtione alios animantes procrearunt. Fodem quoque modo & homines a principio genitos dicunt, in agris pastum quærentes, syluestri & incognita vita vixisse. Quibus herbe & arborum fructus vltro victum præberent. Beluas insuper ipsi fuisse insensas, quibus vt obsisterent, cœtus hominum ob timorem factos aiunt communi vtilitatis gratia, auxiliisque inuicem præbita, & loca habitaculis quæsitā, sonus oris confusus quum esset, paulatim discreuisse vocem aiunt, & res omnis suo nomine appellasse. Verum quum diuersis siti essent in orbis locis, non eiusdem vsos verbis ferunt: propterea & diuersos literarum characteres extitisse. Primosque hominum cœtus suæ quemque gentis initium fuisse. Verū primi homines nullo subsidio futi, duram agebant vitam, quum ignorarent agrestes fructus in vsum futurum condere, & ad egestatem seruari: sicbat, vt hyeme plures aut fame, aut frigore interirent. Experimento deinde edoctos, & speluncas aiunt quæsisse, ad euitandam frigoris vim, & fructus seruare coepisse. Ignis ad hæc noticia, cæterarumque vtilium rerum percepta: & cæteras quoque vitæ hominum communitates breui tempore esse adiuuentas. denique necessitatem ipsam reum magistram factam, singulorum peritiam ingenijs mortalium subministrasse: quibus coadiutores datæ sunt manus, sermo animique præstantia. Et illi, qui eam hominis originem fuisse persuasum habere: & non ad diuinam retulerunt prouidentiam. **Æthiopes** omnium mortalium primos fuisse dixerunt: hac coniectura vsi, quod **Æthiopicum** solum ante omnes terras syderis propinquitate in tepescere coepisset, quum terra esset ab initio vliginosa: quo contigerit, vt ex prima illa humoris calorisque temperie homo sit ipse genitus, atque eam terram in qua nasci contigisset, libentius tenuerit, quam diuersam vllam, quum ignota adhuc essent omnia, quæsiuerit. Ibi ergo exordientes, vbi prius pauca de **Aphrica vna trium partium**, in quas totus terrarum orbis, & hic liber noster partitus est, præmiserimus. De **Æthiopia** situ & eius gentis moribus primum, tum singularum regionum, & gentium per ordinem, qua poterimus diligentia, referemus.

Volatilia Reptilia
Maiora animalia fieri cessauerunt.

Primum hominum in cultura vita.
Victus Primi homines a beluas infestati
Cœtus hominum facti.
Diuersas linguarum vnde facta Gentium diuersitas
Homines periculo prudentes facti.

Magistra reum necessitas

Æthiopes omnium mortalium primi

Captatio benivolentia a dicendorum propositione.

De terræ situ & partitione. Caput tertium.

MAiores nostri: vt refert Orosius: totius terræ circulum Oceani limbo circumseptum triquetram statuere: eiusq; tres partes Aphricam, Asiam, & Europam: Aphricam ab Asia determinat Nilus: qui a meridie in Æthiopiam diffunditur: & Ægyptum perlabens: atq; mirabili fecunditate irrigans oris non minus septem mari infunditur. Europam ab Aphrica diuidit mare mediterraneum: quod ab occidentali oceaio circa Gades insulam, & columnas Herculeas, non amplius decemmillibus passuum patens, terras aperit atq; intrat, ait Pomponius Mella. Asiam ab Europa Tanais fluuius separat: a septentrione in mediam fere paludem Meotidem defluens cum Ponto reliquum Asiæ ab Europa diuidit. Aphrica ab orientis parte Nilolo, a cæteris partibus mari terminata Europa breuior: vbi mare attingit latior: vnde in iuga exurgens, pergit in curua ad occasum: fastigiatq; se molliter: & fit paulatim adductior: vbi finitur angustissima est. Quantū incolitur fertilitate præstat. Verum maxima pars inculta est: & vel ab harenis sterilibus obducta: vel ob situm cœli deserta: vel multo ac malefico animalium genere infesta. Mare quo a septentrione cingitur Libycum vocatur: a meridie Æthiopicum, ab occidente Atlanticum. A quatuor non amplius nationibus ab initio Aphricum solum incolebatur: quarum duæ (sic scribit Herodotus) indigenæ sunt: totidem non indigenæ. Indigenæ quidem Pœni atq; Æthiopes: quorum alteri ad aquilonem Aphricæ, alteri ad austrum incolunt. Aduenæ vero Phœnices & Græci, vetustiores Æthiopes necnon & Ægyptij si vera sunt, quæ ipsi de se prædicant, asperi & inculti ab initio: ferinæ carnes herbæq; veluti pecoribus vulgo cibus fuit: neq; moribus, neq; lege, neq; imperio villo vsi: vagi temereq; palantes: nullas certas sedes habuere: vbi nox oppresserat ibi corpora quieti dabant. Postea vero ab Hercule: qui & in eam terram colonias deportasse dicitur mitiores cultioresq; facti: exijs nauibus quibus in Lybiam transfretauerunt tuguria fecerunt & conuenire cohabitareq; ceperunt. Sed de his plura postea dicemus. Inæqualiter terra Aphrica colitur: ad meridiem plurimum ob nimios æstus deserta: contra quæ Europam spectat frequentior illi cultus. Eximia & propemodum portentosa agrorum feracitas: utpote qui locis quibusdam centesimo scœnore reddant cultoribus messem. Miram est, quod de Mauritanie vbertate dicitur: esse in ea vites, quas duorum hominum complexus capere non possit: vuarum racemos cubitales: Staphilini, Hippomaratri & carduorum scapos, duodenum cubitorum: enormi crassitudine, calami Indici similes: quorum nodi octo capiant modiolos: Asparagos ad hæc videri haud minus notabili magnitudine. Arbores circa Atlantem proceritate insigni enodi nitore folio cupressi: Sed omnium nobilissima Citrus Rhomanis delicij inserta. Alit & Aphrica Elephantos & Dracones: qui ipsis beluis insidiantur: suocq; complexu enecant Leones: bubalos, pardales, capreas, & simeas, quibusdam locis supra modum frequentes: Sunt & chamelopardales, Rhizes tauris similes, Herodotus & cornutos

Terra in partes tres diuiditur
Aphrica ab Asia diuiditur

Europa ab Aphrica diuiditur

Asia ab Europa diuiditur

Aphricæ situs qualitas & gentes

Aphricæ incommoda.

Quatuor Africæ latera
Aphrica a quatuor tantummodo gentibus inculta.

Indigene Africæ gentes
Aduenæ Africæ gentes.
Primi Libycarum gentium mores.

Aphri ab Hercule cultiores facti.

Terre Africæ qualitas

Portentosa Africæ feracitas
Mauritanie mira vbertas

Aphricæ mirabilia

Quæ animalia in Aphrica nascantur

Triquetra
i. triangularem.

Pœni
Æthiopes

Phœnices
Græci

Palantes
i. errantes

Staphilini
Hippomaratri
Asparagi

Citrus
Bubalos
i. bues
syluestres
Pardales
i. scæmi-
nas pardæ,
Rhizes

De oim gentiū ritibus.

Asinos ibi nasci author est: & Dracones insuper Hyænas Histricæ: agrestis arietes: Thoas ex Hyæna & Lupo genitas: Pantheras: Ciconias: Pigardos: Sthrutios: & præter multa serpentum genera Cerastas & Aspidem: cui pesti Iceneumonem minimum animal opposuit natura.

De Æthiopia & gentis eius prisca moribus.

Caput Quartum.

Æthiopia duplex
Æthiopia
hodie India
dicitur.

Appellatio
Æthiopiæ

Qualitas
Æthiopiæ
Mortalium
verustissimi
Æthiopiæ
pes.

Deorū cul-
tus ab Æthi-
oribus insti-
tutus.

Littere qui-
bus Æthi-
opiæ

Rex ex sa-
cerdotibus
phanaticus
eligitur

Obedientiā
Æthiopiū.

Attende ho-
norem regi-
bus impen-
sum

Vestitus
Æthiopiū

studium &
exercitium.

Æthiopia duplex regio est Asia & Africæ: altera, quæ & hodie India dicitur: ad orientem solem, Rubro & Barbarico mari alluitur: ad septentrionem Libyæ & Ægypto contigua: ad occasum interiorem habet Libyam: a reliqua parte, qua austro iacet obuersa: alteri iungitur Æthiopiæ, quæ maior est & australior: sic appellata ab Æthiopo Vulcani filio, qui illi præfuit: ut Plinius ait: vel a Græco *ἄθω* cremo & *ἴω* aspectus: quod solis vicinitate torreat. Est enim iugis æstus. Quicquid eius est sub meridiano cardine est. Montuosa est circa occiduum, arenosa in medio, ad orientem deserta, plurimas habet gentes diuerso vultu & monstruoso, specie horribiles. Primi omnium mortalium creduntur verissimi: & indigenæ, & seruitutem nunquam experti, semper genti libertas incolumis mansit. Primo deorum cultum apud eos institutum memorant: primasque sacrorum caerimonias. Duplicem literarum usum, ut quæ sacræ dicebantur Sacerdotibus duntaxat notæ essent: Alterum eorum, quæ vulgo paterent fuerunt tamen literarum figuræ haud tales: ut ex illis syllabæ coalescerent: sed animantibus extremis quibus hominum partibus, variisque instrumentis, artificumque per se similes, singulisque sua inerant figuris significatio: ut in accipitre celeritas: in crocodillo malum: custodia in oculo: licetque aliam in alijs. Ex sacerdotibus, quem phanatico cursu circumferri viderint, omnium sanctissimum iudicant, quem ubi Regem creauerint, veluti numen insit, aut sit ad minus diuina prouidentia eis datus, vulgo adorant, vitam isagere statutam legibus debet, omniaque facere iuxta patrios mores. Neminem neque premio neque poena afficere. In quem autem animaduersum volet, hictorem signum mortis habentem ad eum mittit, quo inspecto confestim, quisquis ille est, domum reuersus sibi mortem consciscit. Tantus regibus honor tantumque studium ab his tribuebatur: ut si quando aliqua corporis parte ex quavis causa debilitaretur Rex, domestici homines sponte sua eandem partem debilitarent. Turpe existimantes Rege claudos aut monoculos & non amicos omnis claudos aut vniculos esse. Ferunt quoque consuetudinis esse, amicos vltro in Regis morte vita defungi, existimantes eum interitum gloriosum veræque amicitiae testem. Plures syderis propinquitate nudi agunt: ouillis caudis pudenda obtegunt: quid: sed pauci omnino pecorū vestiunt pellibus. Alij subligacula capillis contexta ad medium corpus inducunt. Pecuariam rem vulgo exercent: pecora pusilla admodum duritiam velleris. Canes & ipsi nihilo maiores: cæterum asperi & pugnaces. Milij hordeique frequens usus: unde potum etiam conficiunt: cæteris carent frugibus: præter palmulas: easque per raras. Quidam herbis victitant, tenuioribusque

harundinū radicibus, carnibus, lacte, caseo vescunt. Meroe fuit olim regni ca-
 put, clypei figuram ea insula imitatur: ad tria milia stadiorū cum Nilo proten-
 sa. Accolunt pastores eam, qui passim venant, & agricolæ aurifodinas ha-
 bent. Herodotus auctor est, apud Macrobios Æthiopes æs pluris existima-
 ri, q̄ aurum, cuius tam vilis sit vsus, vt Cambylis legati eo profecti, fontes vi-
 derint aureis catheris in custodia vinctos. Quidam Sisamū, alij lotū serunt:
 Hebeno abundant, & Siliquaastro, Elephantes venantur & comedunt: Leo-
 nes habent, Rhinocerotā, Basiliscos, Pardalos, Draconesq̄, qui multiplici
 nexu implicitos Elephantes haustu sanguinis conficiunt. Hyacinthus ibi &
 Chrysoprasus reperiunt. Colligit & Cinnamomū. Arcubus vtunt quadricu-
 bitalibus ligneis & perustis. Intruant bello & mulieres, quarū plærq̄ oris
 labiū æneo traiectū habent circulo. Venerant eorum quidā orientem solem,
 occidentem diris supplicationibus insectant. Mortuos nonnulli in profuen-
 tem deiciunt: alij fictilibus condunt dolis: quidā etiam vitreis conditos do-
 mi in annū asseruant: religioseq̄ interim colunt, primitias offerunt. Sunt qui
 tradant Regem ab his potissimū declarari, qui forma & alendorū pecorū pe-
 ritia, roboreq̄, & opibus cæteros antecellat. Fuisseq̄ ius olim vt Memphiti-
 cis, Sacerdotibus mortis per internunciū Imperandæ, alteriusq̄ inde mor-
 tui locum, quum libitum esset, constituendi. Deum alterū immortalem cre-
 dere: eum qui rerum sit princeps atq̄ vniuersi conditor: mortalem alterū eū
 q̄ incertum. Regem, vt dictum est, & eum, qui de ciuitate optime meritis
 sit, secundū post Regem, vt deos venerant. Et talis fuit ab initio, & iam ante
 multa secula Æthiopię status: hi gentis ritus & mores. Hodie vero: vt se Mar-
 cus Anthonius Sabellicus: ex quo maiorem partem eorum, quę hic, & in se-
 quentibus a nobis dicunt accepimus, ab ipsis locorū illorū indigenis cogno-
 uisse dicit. Æthiopiæ Rex, quem nostri Pretoianem vocant, ac sacerdotem
 Ioannem siue Ianem: illi Giam. i. potentem, tam potens est vt duobus & se-
 xaginta alijs regibus imperitare prædicet: magnorū Antistitū desyderia ad
 ipsum omnia referri. Atq̄ sacerdotia impetrari, quod Rhomanus Pontifex
 Regum Maiestati dedit. Sacerdos tamen ipse non est: nec vllis sacris inici-
 atus: Primorū Antistitum ingens numerus: atq̄ cuiq̄ horū, vt minimū, vigin-
 ti obediunt episcopi. Principes atq̄ alios maioris dignitatis Antistites, quū
 in apertum exeunt, crux præcedit, & aureū vas terra refertum, vt hoc inspe-
 ctum euntem suæ admoneat mortalitatis, illa dominicę passionis. Sacerdo-
 tes procreationis causa ducunt vxorem, quā, si morte amiserint, nefas est aliā
 superducere. Magna diuorū templa, ac nostris opulentiora, plurimūq̄ forni-
 cato opere ad summū educta. Multę piorū ordinum familiæ, Anthonij, Do-
 minici, Calaguritani, Augustini, Macharæi, Colore amiciunt indiscreto anti-
 stitum permisso. Secundū deum optimū deiparāq̄ virginem, summa in his
 terris veneratio Thomæ cognomento Didymo. Regū ille maximus, quem
 Giam vocant, a Dauide pcreatus, stirpe vnus gentis in tot etates (vt ipsi per
 suasum habent), ppagata. Estq̄ nō atro vt plurimi Æthiopū, sed candido co-
 lore. Garma vrbs regia, quæ nō muris nō parietibus constat, sed tabernaculis

Meroe olim
regni Æthi-
opici caput

Aurū apud
Æthiopes æ-
re vilius

Quas fruges
arbores, gē-
mas, & aia-
lia Æthiopia
ferat.

Arma Æthi-
opum.
Religio Æthi-
opum.

Sacerdotū
Æthiopū au-
toritas

Dij Æthiopū

Recentes Æ-
thiopū mo-
res

Pretoianes
Gyam, siue
Psbvter Ian
Æthiopiæ
rex

Auctoritas
regibus per-
missa

Crux & vas
terra refertū
Æthiopiæ p̄-
latos p̄cedit
Sacerdotes
coniugati
sunt

Diuorū æ-
des in Æthi-
opia.

Ordinū rō-
rum familię
in Æthiopia.
Thome ap̄i
in Æthiopia
summa vene-
ratio.

Rex gyam
nō est p̄s-
byter

Didymo
.i. gemino
vel dubio
so

De oim gentiũ ritibus.

in ordinem digestis, ex serico, bisso, purpura intextis. Veteri instituto Rex in aperto agit: nec se intra moenia plus biduo continet: aut quia id turpe ducit,

& molle, aut quod lege quadam non liceat. Decies centum millia hominum ad bellum instruit: quingentos Elefantos: equorum ad haec: & Camelorum ingentem numerum: & haec vel mediocri rerum motu. Suntque in tota gente familiae stipendiariae, in quibus orti, signo crucis, velut cauterio insigniunt, cute leniter incisa.

Arcu in bello utuntur, conto, lorica, galea. Sacerdotium in summa dignitate, Secunda dignitas sapientium, quos balsamatos & Tenquatos vocant, tribuitur

etiam non parum innocentiae & probitati: quam primo sapientiae gradu collocant. Nobilitati tertius habet honores, sequuntur stipendiarii, Iudices de vita hominum decernunt, decretum ad praefectum urbis deferunt, quem Lycomegian vocant: locum regis is tenet. Legibus nullis exscripto utuntur: ex bono & aequo iudicant: si quis adulterum sit conuictus, quadragesima bonorum omnium pars mulcta est: de adultera domestica ultio: illi quorum interest puniunt. Viri docti constituantur ius, quas sibi matrimonio iungunt, non aliunde quaerunt.

Mundus mulieribus ex auro, quo gens plurimum abundat. Margaritis & serico, viri & feminae vestitu utuntur ad pedes demisso, manicato, nec usquam ad aperto, indiscreto colore, praeterquam nigro, qui in ea gente luctificus est. Defunctos lugent quadraginta dies. Lationibus conuiuiis, secunda mensa, crudae in feruntur carnes, quibus affabre concisis, resperisque aromate audissime vescuntur. Lanificio carent, sericum aut linum vestit totam gentem: non vnus omnibus sermo, sed varia loquendi ratio, variisque distincta nominibus. Agricul turam exercent, & rem pecuariam. Bina messis est illis: bina etiam aestas. Quicquid Libycarum gentium ab Aethiopia hac se in India usque ad occidentem solem, omnes Mahometis impietatem colunt, viuuntque eodem fere cultu, quo & Barbari qui in Aegypto sunt hodie, & Mauri appellantur, ab ipsa, ut creditur, Maurorum euagatione: nam ea quoque gens Libyae non minus infesta fuit, quam Saraceni: diris illis temporibus, quibus magna in humanis rebus facta est mutatio, mores gentium, pietatis cultus, terrarum nomina passim immutata.

De Aegypto & ritu gentis vetusto.

Caput Quintum.

Aegyptus regio in Aphrica: vel secundum aliquos Aphricae proxima: ab aegypto Danaï fratre sic appellata, quam prius Aeria dicebant. Haec teste Plynio libro quinto, Ab oriente rubro mari, Assyriaeque coniungitur: ab occi-

su Cyrenem & Aphricae residuum habet: a meridie usque in Aethiopia protenditur. A septentrione mare habet Aegyptium. Eius insignes urbes fuere Thebae, Abydos, Alexandria, Babylon & Memphis. Hodie Damietta & Soldani sedes ciuitas Chayrus siue Alcyr amplissima. In Aegypto (ut Plato inquit) nunquam visum est pluere, sed terra ipsam Nili inundatione quorannis post aestiuale solsticiu secundaria pluuieque inter insulas relata est: ita se Nilo scindente, ut triquetra terrae deliniet figuram: quo contingit, ut a Graecae litterae similitudine, sit a multis Delta cognominata. Aegypti omnium primi duodecim deorum nomina comenti sunt. Ares & simulachra delubraque statuisse credunt: anima,

Theræ, Abydos, Alexandria, Babylon, Memphis, Damietta, Chayrus, Alcyr,

Qui primus deos comenti, aras & simulachra delubraque statuisse credunt: anima,

mulachra

Regis Aethiopia opum potentia
Arma bellica Aethiopia
Sacerdotes in summo honore
Sapientibus suis honor
Nobilitati tertium honor
Legibus nullis Aethiopia utuntur.
Adulterij mulcta
Dorem viri mulieribus constituntur.
Mundus mulieribus omnis ex auro
Eius

Sermo Stadium Coelum
Mahometus etiam in Libia obsecratur.
Mauri in Aegypto
Magna in humanis rebus mutatio facta

Aegypti de seripio
Insigniores Aegypti ciuitates.
In Aegypto nunquam pluit.
Aegyptus delta appellata.
Qui primus deos comenti, aras & simulachra

Balsamati sapientes.

Vestitu precioso.

Aeria
Thebae, Abydos, Alexandria, Babylon, Memphis, Damietta, Chayrus, Alcyr,

lia in faxis figurasse, quæ omnia plane arguunt eos ab Æthiopicibus esse oriundos: qui horum omnium fuerunt auctores: ut tradit Diodorus Siculus. Eorum foeminae olim negotiari / cauponari / institutoriaque obire munera consueverunt. Viri intra murorum parietes texere: hi onera capitibus gestare, mulieres humeris: illæ stantes micturire, hi sedentes: domi vulgo ventrem exonerare: in vijs comestari. Mulierum nulla neque dei cuiuscumque, neque deæ sacerdotum habuerunt. Initiant non sigillatim cuiusque deorum, sed gregatim: quorum vnus est pontifex. Vbi quis defunctus est, filius eius subrogat. Mares liberi/gentili instituto parentes haud inuiti alebant: contra cogebant filia etiam nolentes. Plerique mortalium in funere deglabrant capita, barbâ promittunt. Ægyptij promittiebant capillum & barbâ tondebant: panem pedibus, lutum manibus subigebant. Horum fuit, ut Græci persuasum habuere & qui ab illis oriundi sunt virilia circumcidere. A dextera in sinistra literas digerunt. Horum mares binis vestibus uti moris fuit. Foeminas singulis: bipartitus literarum vnus: profanus hic, ille sacer: sed uterque ab Æthiopicibus sumptus. Sacerdotes tertio quoque die corpora rasitare, ne quid sordis, quum sacra faciunt, intercurreret. Linea ferre vestimenta: semper recens abluta: fassi munditie gratia se circumcisos esse: quia sanctius sit mundos esse quam decoros. Vestem sacerdotes lineam tantum gestare: & calceos papyraceos. Faba neque ab eis seri, neque alibi nata, vesci. Sacerdotibus etiam illa videre prohibuitur, eo quod immundum hoc legumen sit. Lauantur quotidie frigida aqua: inter diu ter, nocte bis. Hostiarum capita prius execrationibus diris damnata, non manducabant, sed aut peregrinis negotiatoribus venditabant sacerdotes: aut si, qui illa emerent, non affuissent, in Nilum proieciabant. Boves mares eisdemque mundos, ac vitulos vniuersi Ægyptij immolant: foeminas immolare non licet: utpote Isidi consecratas. Cibo e farre, quod quidam siliginem vocant, confecto victitant. Vino vtuntur facto ex hordeo: defunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum pilcibus: partim crudis ad solem arefactis: partim salugine conditis: tum auibus: sed earum crudis prius tamen sale conditis cothurnicibus anatibusque apud locupletes: Foruntum multi conuenerunt, & a cena discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum e ligno factum: aut pictura & ope maxime imitantem, longitudine cubitali oino, aut bicubitali: ostendensque singulis conuiuarum ait: in hunc inueniens porta & oblectare: talis post mortem futurus. Minores maioribus natu obuij in via cedunt atque deflectunt: aduenientibusque e sedili assurgunt: qua in re cum Lacedæmonijs conueniunt, inuicem compellendi se, mutuo in vijs adorant manu genutenus demissa: Vestibus ut dixi lineis amiciunt, circa crura simbratis, quas Casiliras appellant: super quas candida ferunt amacula alia tanquam superiecta. Lanæ vestes neque in ædis sacras gestant: neque vna cum cadauere sepeliunt. Nunc quoniam omnes, qui olim doctrina aliqua excellere: quique alijs gentibus leges, & vitæ instituta prescripserunt. Ad Ægyptios prius ut mores illorum, leges & sapientiam: quibus tum omnes terræ nationes facile anteibant, precipent, transire, ut Orpheus, Poetaque Homerus, Musæus, Melampodes, Dædalus, Lycurgus Spartanus. Deinceps Solon Atheniensis, Plato philosophus, ac Samius Py-

Ægyptij ab Æthiopicibus oriundi.

Mulieres Ægyptiæ virorum obiere munera vultu mulierum Gregatim disinituatur ægyptij. Legendi de sanctos ritus admirandus

Circumcidere virilia a quibus inceptum Scriptura ægyptiorum a dextra in sinistra pro cedit.

Sacerdotum Ægyptiorum mundities Vestitus

Faba immundum legumen non ferunt neque comedit ab ægyptijs

Capita hostiarum prius damnata ab hincuntur

Fœmine boves ab ægyptijs non immolabant

Mortis admonitio in ægyptiorum conuiuijs

Senioribus suis honor apud ægyptios

Mutua adoratio in vijs.

Lanearum vestitum consuetudinem

Laus Ægyptiorum a morum honestate atque prudentia

sigillatim gregatim

Linea vestimenta

Vinum ex hordeo

Mirabilis ritus

Casilira vestimentum genus

De omnium gentium ritibus.

Qui philoso-
phi discipuli
narum gratia ad
Ægyptios
iuere

Christianam
religionem plerumque
ab Ægyptiorum
religione mutuata.

Reges Ægyptiorum leges
sequebantur.

Regum Ægyptiorum seruos
quales oportebat
esse

Officium regis
diurnum nocturnumque.

Mos laudandi
Reges in
templis obseruatus
Comendatio Regis in
templo

Criminibus
regis expurgatio

Cibo simplici
Ægyptiorum
vescebantur

thagoras, & huius discipulus Salmoxis. Eudoxus quoque mathematicus, Democritus abderites, & Inopides Chius, Moses Hebraeus, atque alii multi, ut in sacris eorum libris contineri Ægyptii sacerdotes gloriantur. Libet conueniens etiam esse mihi videtur: illorum viuendi ritibus diutius immorari, ut cognoscatur, quid & quæ quisque illorum ab his acceperit, atque alio transportaret. Nam ut Philippus Beroaldus super Apuleianum Asinum scribit, plerumque etiam ex Ægyptiorum religione translata in religionem nostram sunt, ut lineæ vestes, derasa sacerdotum capita, vertigines in altari, pompa sacrificalis, mulicæ modulamina adorationes, preces, aliaque id genus complura. Ægyptii Reges (ut scribit Diodorus Siculus libro secundo) vitam non aliorum regnantium more, quibus voluntas pro lege est, traducebant licentia. Sed legum instituta in cogendis pecuniis quotidianoque victu sequebantur. Fori cultui obsequioque nullus deputatus erat, neque empticius, neque domo genitus seruus, sed nobilium sacerdotum filii, tum ultra viginti annos nati, tum doctrina præ cæteris eruditi, ut horum corporis ministrorum die nocturnoque astantium conspectu motus Rex nil turpe committeret. Raro enim potentes rerum mali euadunt, ubi desunt suarum cupiditatum ministri: institutæ erant diei noctisque horæ quibus Regi lege permissa, agere fas erat. Mane surgentem Regem primo epistolas omnes missas capere oportebat, ut cognitis his, quæ sibi agenda essent responso dato singula in tempore ex ordine recte agerentur. His actis quum in virorum excellentium cœtu lauisset corpus, vestem præclaram induit sacra draps faciebat. Mos erat sacerdotum principi iuxta aram hostijs deductis, astante Rege, magna voce audiente populo validudinem prosperam omniaque bona precari, Regi iusticiam in subditos colenti, narrare insuper particulatim Regis virtutes, in deos pietatem, ac religionem, in homines humanitatem seruantis, tum illum continentem dicere iustum, magnicæ animi veracem, liberalem: omnisque frænantem cupiditates: pœnas insuper mitiores quæ postularent errantis crimina exigentem: reddentem vero gratiam meritis ampliores: plura his similia orans: tandem his execrationem in malos exequerebat. Tum Regem culpa purgans, omnem crimen in ministros, qui Regi iniqua suaderent coniciebat. Quibus actis sacerdos & regem ad foelicem diisque gratiam vitam hortabatur, & simul ad bonos mores, agendumque: non quæ suaderent mali, sed quæ ad laudem & virtutem maxime pertinerent. Demum quum Rex tauro deus sacra fecisset, Sacerdos quædam ex sacris libris clarissimorum virorum consilia, atque proferebat: quibus rex monitus Imperio pie ac iuste aliorum exemplo vteret. Non autem pecuniis vacandi, iudicandi que legibus solum antiquis: sed deambulandi quoque lauandi quoque & cum uxore cubandi: omnisque degendæ vitæ tempus erat lege præstitutum. Cibo vescebantur simplici, ut quorum mensæ nihil præter vitulum & anserem inferretur: vini potandi certa statuta erat mensura, quæ neque sarciri ventrem, neque inebriari possent. Denique ipsorum vita ea tenebatur modestia, ut non a legislatore, sed a peritissimo medico ad conseruandam sanitatem composita videretur. Mirabile videtur Ægypti reges non ex voluntate, sed ex lege

ge vitam priuatam agere: sed multo est mirabilius illis, neq; iudicandi, neq; pecuniam congregandi, neq; puniendi quenquam per superbiam aut iram, aut aliam iniustam ob causam, licentiam permissam. Sed veluti priuati tene-
 ri legibus: neq; id ægre ferebant existimantes parendo legibus se beatos fore. Nam ab his qui suis indulgerent cupiditatibus, multa censebant fieri, qui-
 bus damna periculacq; subirent: Scientes enim sæpius se peccare: tamen aut amore, aut odio, aut alio animi morbo victi nihilominus aberrent. Qui vero
 sapientia consilioq; vitam instituunt, in paucis offendunt. Hac vsi erga subdi-
 tos iusticia. Reges omnium beniuolentiam adeo assequuti sunt, vt nō solum
 sacerdotibus, sed singulis Ægyptijs maior Regis q̄ vxorum filiorumq; aut
 aliorum principum salutis inesset cura: vita vero his moribus defunctum:
 omnes communi mœsticia lugent, vestes lacerant, templis clausis forum nō
 frequentant, festa solennia non agunt, dies septuaginta duos luto deturpan-
 tes capita, ac sindone subtus mammis cincti: vna viri mulieresq; ducenti fer-
 me aut trecenti circumambulant bis in die nouantes luctum atq; ad numerū
 cum cantu, virtutes regis cōmemorantes. Cibis animantium coctisq; ac vi-
 no omniq; mensæ apparatus abstinent. Non lauacris, non vnguentis, non stra-
 tis lectis, non venereis vtuntur: sed tanquā defuncto filio per eos dies me-
 rentes lugent. Hoc tempore, quæ ad pompam funeris spectant præparatis:
 postremo die corpus in arca conditum ante sepulchri aditum ponunt. Ibi
 breuiarium in vita ab rege gestorū de more recitant, volentiq; facultas da-
 tur defunctum accusandi. Astant sacerdotes, mortui recte facta laudantes: po-
 pulus is permagnus est, qui exequias circumstat applaudens veris laudibus:
 in reliquis magno reclamans tumultu: Quo accidit vt plures reges repugnā-
 te multitudine, solito caruerint sepulchri honore ac magnificentia. Is timor co-
 egit Ægypti reges iuste viuere, veritos futuram post mortem plæbis iram,
 atq; odium sempiternum. Antiquorum Regum viuendi mos hic maxime
 fuit. Ægypto omni in plures partes, quarum quælibet græco verbo nomos
 appellabatur, diuisa: cui libet prætor aderat, qui omniū haberet curam. Ægy-
 pti vectigalibus trifariam partitis, priorem portionem percipit collegium sa-
 cerdotum magna apud incolas auctoritate: tum propter deorum curam, tum
 propter doctrinam, qua plures erudiuntur. Hanc partem tum ad sacrificiorū
 ministeria, tum ad priuatæ vitæ commoda impertiunt: neq; enim deorum
 cultum omittendum putant neq; publici consilij vtilitatisq; ministris equū
 censent vitæ cōmoda deesse. Ad sunt enim grauibus in rebus hi semper con-
 silio atq; opere regibus: tum astrorum peritia, tum vero sacrificijs futura præ-
 dicentes. Ex libris præterea sacris priorum gesta referunt, quibus Reges in
 agendis noscant, quæ sint profutura. Non enim, quemadmodū apud Græcos,
 vnus homo, aut vnica mulier sacris præest: sed plures in cultu deorum hono-
 recq; versantur, qui eandem sacrorum curam filijs tradunt. Hi omnes immu-
 nes sunt, secundumq; post Reges honoris dignitatisq; locum tenent. Al-
 tera portio ad Reges peruenit, quam & ad bella & ad vitæ cultum, tum ad
 liberalitatem erga strennuos viros pro meritis impendunt, Qua exre fit, vt

Regibus nō
 omnia age-
 re licebat

Salus regis
 omibus cu-
 ra

Luctus in
 regū morte
 publicus

Ægyptiorū
 regum fune-
 ratio

Quid coe-
 gerit Ægy-
 pti reges iu-
 ste viuere

Ægypti ve-
 tus adminis-
 tratio
 Partitio ve-
 ctigalis egyp-
 ti.

Primæ ve-
 ctigalis portio-
 nem apud
 Ægyptios
 sacerdotes
 percipiebant.
 Sacerdotū
 Ægyptiorū
 vtilitas &
 auctoritas

Alteræ ve-
 ctigalis portio
 Regibus de-
 bebatur.

Breuiari-
 um. i. sum-
 mariū

nomos

De omnium gentium ritibus.

Tertiam milites percipi- populares nullo grauentur tributo. **Tertiam percipiunt milites:** & qui belli sunt instituti ministerio: vt hoc stipendio accepto paratiorem habeant animum ad bellorum pericula obeunda. Est insuper eorum politia in tria hominum genera instituta. Agricolarum, pastorum, & opificum. Agricolæ parua quadam mercede a sacerdotibus regeq; aut militibus agros mercati: per omnem ætatem ab ipsa pueritia rei rusticæ sine intermissione vacant. quo fit, vt agricultura cæteris, tum ob doctrinam a parentibus perceptam: tum ob continuum vsum præstent. Eodem modo & pastores curâ atq; arte regendi pecoris a patribus accepta semper in eo gubernando ætatem agunt. Artes quoq; apud Ægyptios admodum exultas videmus: & ad summum perductas. Nam soli Ægyptij opifices omiſſa rerum publicarum cura nullum nisi aut legibus permissum, aut a patre traditum opus exercent: vt neq; eos docentis inuidia: neq; ciuile odium: neq; aliud quid ab instituto impediât exercitio:

Iudicia Ægyptiorum non casu sed ratione. Iudicia vero eorum non casu fiebant: sed ratione. existimabant enim rite facta plurimum vitæ mortalium prodesse. Nam punire nocentes, auxilium ferre oppressis, optimam ad prohibenda mala facinora viam putant. Pœnam vero delicti aut pecunia aut gratia tolli existimabant confusionem vitæ communis fore. Quamobrem ex ciuitatibus clarioribus vt Heliopoli Memphi Thebis viros optimos eligebant, quos iudicijs præficerent: qui iudicum confessus, neq; Athenarum Ariopagitis, nec Lacedæmoniorum senatui longo tempore postea institutis cedere videbantur. Postquam hi conuenerant triginta numero, inter se eligebant optimum virum, quem iudicij principem constituebant, in locum cuius ciuitas alium iudicem substituerebat: his omnibus victus, sed principi opulentior a Rege dabatur: is aurea cathena signum varijs ornatum lapidibus a collo suspensum: quod appellabant veritatem gestabat. Cœptis iudicijs ac signo veritatis a principe iudicum proposito, omnibusq; legibus, quæ octo libris continebantur in medio eorum constitutis. Mos erat accusatorem scribere ea, in quibus alium accusabat/modumq; patratae iniuriæ/aut damni facti/quantum eam extimaret scribere. Reo tempus dabatur rescribendi ad singula: & aut se id non fecisse: aut recte fecisse purgandi: aut iniuriam vel damnum minoris extimandi: Rursus accusatori reoq; inuicem respondendi locus erat. Ita his auditis litigatoribus: cum iudices de conuersa quæsiuissent: princeps signo veritatis in partem veriore[m] verso: sententiam ferebat: hic mos iudiciorum erat. Quoniam de legum institutione mentio incidit: haud alienum ab instituto erit antiquas Ægyptiorum leges etiam referre: quo cognoscatur: quantum cæteris præstent: & rerum ordine, & utilitate. Primum periuri capite mulctabantur, tanquam qui duplici tenerentur scelere: vt qui & pietatem in deos violarent, & fidem inter homines tollerent: maximum societatis vinculum humanæ. Si quis iter faciens aut hominem a latronibus credi comperiret, aut quamlibet iniuriam perpeti, neq; subuenire auxilio (si posset) mortis erat reus: Si auxilium ferre non posset, denunciare latrones tenebatur, & iniuriam accusatione prosequi: qui ea negligebat, plagis ad certum numerum plectebatur: triduoq; carebat cibo. Falso quem

Tertiam milites percipi-
ebant

Politia Ægyptiorum in triplici hominum genere consistebat. Agricolæ

Pastores

Opifices

Iudicia Ægyptiorum non casu sed ratione.

Iudicum electio.

Iudicibus Ægyptiorum victus a Rege dabatur. Veritas insigne iudicum principis. Iudiciorum Ægyptiorum ratio.

Antique quedam Ægyptiorum leges Periurium capitale fuit apud Ægyptios. Alia utilissima lex

piam accusans si postmodum ad iudicium delatus foret poenam calumnia toribus statutam subibat. Cogebantur Ægyptij omnes scripta nomina sua ad præfides: & simul quo exercitio viueret deferre: qua in re li quis mentiretur, aut si iniusto viueret questu, in mortis incidebat poenam. Si quis sponte aut liberū aut seruū occidisset, morte damnare leges iubebant: quæ nõ fortunæ cõditõem, sed consiliū facti pendentes, hoies a sceleribus deterrebant, & simul vindicata serui morte reddebant liberi securiores. Patribus qui filios occiderent: nõ erat poena mortis indicta: sed tribus diebus noctibusq; continuis edictū vt circa defuncti corpus assisteret publica etiã custodia astante: Non em̃ iustū putabant, eum vita priuari, qui vitæ filijs autor fuisset: sed potius cõtinuo dolore factiq; poenitentia affligi: quo cæteri ab simili facto auerterent.

Parricidis exquisitam imposuerunt poenam. Nam articulatim præcutis calamis cælos iubebant viuos supra spinarum aceruum comburi: maximum inter mortales iudicantes scelus: ei mortem per vim inferre: a quo vitam accipisset. Mulierum morti destinatarum si pregnantessent: partus expectabatur: existimantes penitus iniquum esse, eum, qui nihil commisisset vna cum facinoroso poenam pati: aut duos plecti, quum vnus deliquisset. In bellis qui aut ordinem reliquissent: aut non parerent ducibus non plectebantur morte: sed maxima omnium ignominia: qua postmodo virtute & recte facta delata: ad priorem statum redirent. Ea lex & homines assuefaciebat: vt id dedecus pessimum malum: morteq; ipsa grauiorem censerent. His qui secreta hostibus reuelassent linguam lex iubebat abscondi. Ei qui moneram circumcideret aut adulterinam cuderet: aut pondus vel signa immutaret, aut literis inscriberet, aut descripto demeret: aut falsas syngraphas afferret, ambæ amputabantur manus: vt quæ corporis pars peccasset: per vniuersam vitam lueret poenam. Cæteri quoq; aliorum calamitate moniti: ab simili scelere, abstinerent.

Asperæ etiam poenæ circa mulierum delicta statutaerant: Nam ei, qui mulierem liberam violasset virilia execabantur: quoniam vno crimine tria haud parua scelera complexus esset: iniuriam, corruptelam, & liberorum confusio nem. In adulterio spontaneo deprehensus virgis cedebatur ad mille plagas: Mulier naso mutilabatur. Quo dedecore vultus incontinentia maculatus ea mulctaretur parte: qua maxime facies exornatur. Legū quæ ad hominū commercia pertinent Bocchoridem latorem fuisse scribunt. Hæ mandant: creditis absq; scriptura mutuo pecunijs: si negarentur, stari debitoris iuramento: vt quæ iusiurandum veluti religiosam rem magni extimarent. Nam cum certum sit ijs, qui sæpius iurant abrogari fidem: plurimi ducunt: ne boni viri nomen amittatur: raro ad iuramentum descendere: Legis insuper lator omnem fidem in virtute constituens: bonis moribus iudicauit assuefieri homines ad probitatem: ne indigni fide viderentur debere. Iniquum etiam putauit eis: quibus absq; iuramento credita pecunia esset: de re sua iurantibus non præstari fidem. Fœnus quod ex scripto contrahebatur: prohibuit vltro contracti mutui duplum exigi: solutio ex bonis debitoris solum fiebat. Corpus nõ poterat addici creditori: putabat enim oportere bona tantum subdita esse debi-

Homicidij
morte inhi-
bitum.

Lex alia in
parentes qui
liberos occi-
derent.

Lex in parricidas atrocis-
sima.

Lex alia.

Lex castren-
sis ignominio-
sa

Alia lex ca-
strensis
Lex in mo-
nitarum fal-
sarios

Lex in me-
chos

Lex in adul-
teros & adul-
teras.

Bocchorides
legislator
Leges pro
hominum
cõmercijs.
Ad iuramen-
tum raro de-
scendendū

Lex fœnera-
toribus data

Parricidis
a parenti-
cidis.

Syngra-
phas. i.
the das si-
ue litteras
a multis
cõscriptas

Deoim gentiũ ritibus.

tis. Corpora quorum opera & bello & pace vterentur ciuitatibus addicta esse. Non enim æquũ videbatur milites, qui pro patriæ salute pericula subirent pro vsuris in carcerem duci: quam etiam legem Solon videtur ad Athenienses transtulisse: quam Sifatheam appellauit: decernens ne ob vsuras ciuium corpora necerentur. Lex priuatim præterea de furibus apud solos Ægyptios hæc erat. lubebat eos qui furari volebant: nomen suum apud principem sacerdotum scribere. atq; euestigio furtum ad eum deferre. similiter quibus res furto erepta erat, ad eundem rei sublatae tempus diem & horã scribere tenebantur. Hoc modo facile inuento furto, qui rem amisisset, quarta mulctabatur parte, quæ daretur furi, satius legislator esse duxit: quum impossibile esset, prohiberi furta, alicuius portionis, q̄ totius rei amissæ homines iacturam patiti. Nuptiarum non idem apud Ægyptios mos est. Sacerdotibus vnam tantum vxorem ducere licet. Reliqui pro voluntate & facultatibus plures habent. Nullus ex eis nec ex serua quidem empta genitus spurius habetur. Solum enim patrem existimant generis auctorem, matrem & nutrimentũ & locum infanti præbere. Natos adeo parua educant faciliq; impensa, vt vix credi possit. Nam tum scirporũ, tum alijs radicibus, quas sub cineribus coquunt, tum caulibus palustribus, quas partim coctas, partim assas igni, partim crudas pro cibo præbent, liberos nutriunt: discalciati nudiq; maiori ex parte ebriæ patriæ temperiem vitam ducunt. Omnis sumptus in pueros, quousq; ad ætatem perueniant, a parentibus impensus non excedit dragmas viginti. Erudiunt sacerdotes filios & literis, quæ appellantur sacrae, & alijs quæ ad cõmunem spectant doctrinam, vt plurimum Geometriæ, Arithmeticæq; studio intenti. Literas percipiunt nõ omnes, sed artificio dediti. Palæstræ aut Musicæ non vacant exstimantes quotidianum illius exercitium iunioribus infirmũ esse, & periculosum. Ex eoq; breuiore vires effici. Musicam non solum in utilem, sed nocuam ducunt, tanquam virorum animos effœnantem. Morbos vel ieiunio curant, vel vomitu: idq; aut quotidie, aut tribus diebus aut quatuor interiectis: afferunt em̄ ex ciborum superfluitate omnis creati morbos: eam ergo ad valitudinem curam esse optimam, quæ morborũ principia auferat. In militiam aut peregrinationem profecti, nulla impensa mercede curantur. Medici enim ex publico victum sumunt, ægros scdm legem curant ab antiquis medicis comprobatisq; scriptoribus traditam. Si quis normam sacri libri sequutus infirmum curare nequiverit omni caret crimine: si præter ea, q̄ quæ libris continentur, illum curauerit morte punitur. Credidit enim legislator ea medendi cura, quæ plurimo tempore ab antiquis medicis obseruata profecta q; sit, haud facile meliorem reperiri posse. Colunt Ægyptij animantia quædam præter modũ non solum viua, sed etiam mortua: sicut Felem, Incneumonas, Canes, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodillos, & eiusmodi plura, Non solum horum cultum palam profiteri nõ erubescunt, sed tanq; in honoribus deorum effusi, id laudi sibi & decori ducunt. Cumq; signis illorum proprijs vrbes, & varia loca circumeant procul ostentantes, quæ seruent animalia, ea more supplicum singuli venerantur. Cum aliquod eorum moritur

Lex Sifatea apud Athenienses

Lex de furto admiranda.

Matrimonia

Apud Ægyptios extra matrimonium natus nemo spurius habebatur

Puerorũ educatio & impensa modica.

Sumptus q̄ in puerorũ educatõe impenduntur

Quibus artibus Ægyptiorum filij instruantur Musica damnatur ab Ægyptijs

Morbos ægyptij venteru curant aut ieiunio

Medici ægyptiorũ ex publico victũ accipiunt, nõ ægrotantũ impensa

Medici ex scripto curare debent non noua inuentione

Variorũ animalũ cultura portenta

Feles. i. caros Incneumonas. i. mus res indicos

sindone coniectum cum vlulatu pectus percutientes sale liniunt: ac Cedri li-
 quore vnguentisq; odoriferis, quo diutius seruetur corpus vnctum in sacris
 locis sepeliunt. Si quis aliquod horū animalium sponte occiderit morte dam-
 natur, Æluro & Ibide exceptis, quos si quis sponte vel secus occiderit inter-
 ficitur accurrente turba & absq; iudicio hominem varijs supplicijs adfectum
 interficiunt. Quo timore, qui hos mortuos conspexit, procul astans, lamen-
 tatur, testificans animal absq; sua culpa mortuum esse. Nutriuntur hæc ani-
 malia summa cura atq; impensa in templorum ambitu a viris haud quaq;
 cōtemnendis, quæ similigine & halica varijsq; epulis lacte conditis cibant.
 anseres tum elixos tum affatos apponunt quotidie. His, quæ cruda edunt,
 aues captas præbent, deniq; ea omnia magna sustentant cura atq; sumptu.
 Eorum mortem æque ac filiorum lugent sepeliuntq; sumptuosius, q̄ eorū
 facultas ferat, ita, vt Ptolomæo Lago Ægyptum tenente, quum bos in Mem-
 phi ex senecta mortuus esset, qui illius nutriendi curam cæperat pecuniam,
 quæ in eius sumptu data erat permagnam: ac insuper quinquaginta talenta ar-
 genti mutuo a Ptolomæo sumpta, in eius sepulturam impendit. Videbunt
 forsitan hæc, quæ diximus miranda: sed nequaq; minus admirabitur quis, si
 quid apud quosq; Ægyptios fit consideret in funere mortuorum. Nam vbi
 aliquis defunctus est, propinqui omnes amici, qui deturpato luto capite lu-
 gentes ciuitatem: quo ad mortuus sepeliatur circumeunt, interim neq; lauan-
 tur, neq; vinum capiunt, aut cibum nisi vilem, neq; vestibus vtuntur splendi-
 dis. Sepulchrorum tres habent species: sumptuosas, mediocres, & humiles.
 In prima argenti talentum exponunt. In secunda minas viginti. In vltima pa-
 rum quid sumptus irrogatur. Qui funera mortuorum curant, eo exercitio a
 maioribus tradito funeris impensam domesticis descriptam ferunt, scrutan-
 tes quanti velint celebrari funus, conuentione facta, corpus eis traditur, vt iux-
 ta impensam curetur funus. Primus grāmaticus (ita enim appellatur) posito
 humi corpore, circa ilia describit, quantum a sinistra parte incidatur: deinde
 qui dicitur scissor habens lapidem æthiopicum, quantum lex sinit latus aper-
 rit, subitoq; cursu a prosequentibus, qui astant, lapidesq; cum execratione in
 eum iacentibus fugit. Existimant enim odium inhærere, quicumq; amici cor-
 pus vulnere illato violarit. Curatores vero corporis, hos salitores appellant,
 honore digni existimationeq; habentur. Vtuntur enim sacerdotibus templa-
 q; pariter ingrediuntur. His penes cadauer astantibus, vnus per scissurā cor-
 poris interiora, præter renes & cor, ducit. Quæ singula alter vino phœniceo
 ex rebus odoriferis lauat. deinde corpus totum primum ex cedro, tum alijs
 preciosis vnguentis vngunt dies amplius triginta. Myrrha deinde ac cynna-
 momo, cæterisq; rebus liniunt, quæ non solum id seruare diutime, sed odo-
 riferum reddere queant. Curatum cadauer cognatis tradunt defuncti. Ita sin-
 gulis eius partibus etiam superciliorum palpebrarumq; pilis integre serua-
 tis, vt omnis corporis species dormientis more integra perduret. Antequam
 sepeliatur corpus prædicitur a cognatis tum iudicibus, tum defuncti amicis
 sepulturæ dies, asserentes illum mortuum paludem transiturum. Astantibus

Ælurus. i.
felis

Similagine. i. flore
farine.
Halica. i. porione q̄
ex Zea fit

Grāmaticus.

Scissor

Salitores

Curatū. i. inunctum

Ibidem vel
ælurū apud
Ægyptios in
terficiens in
terficiē

Animalia in
templis splē-
dide nutri-
untur

Ptolomæus
Lagus
Apis Bos
mortuus ma-
ximū sumptu
sepultus

Mortuorum
funeratio apud
Ægyptios admi-
randa
Sepeliendi
apud Ægyptios
tres tipes
tus

Describitur
prima fune-
ris ratio

Curatores. i.
inunctores
funerū.

Quid mor-
tuorū corpa
a putredine
& faetore
diu cōseruet

De oim gentiū ritibus.

Attende mo-
rem admira-
bilem
Defunctorū
vira apud æ-
gyptios iu-
dicio disku-
titur

iudicibus amplius quadraginta numero, sedentibusq; in preparato vltra
stagnum Hemicyclo:trahitur nauis ad id composita ab his, quibus ea cura
iniuncta est, tum anteq; corpus in arcam condatur permittitur lege volenti
accusare mortuum. Si quis probatur male vixisse, Iudices sententiā ferunt,
qua censent corpus eius sepulchro priuandum. Qui deprehenditur iniuste
crimen obiecisse magna mulctatur poena. Quum deest accusator, aut per ca-
lumniam accusatum constat, cognati finito luctu, ad laudes mortui vertunt,
nil de genere eius, sicut Græci consueuerunt, narrantes. Existimant enim om-
nes Ægyptij pariter nobiles esse, sed ordientes a pueritia, in qua vitæ institu-
tionem, eruditionemq; recensent, ad viri ætatem descendunt, eius erga deos
religionem, iusticiam, continentiam, virtutesq; cæteras cōmemorantes: inuo-
catis vero inferis dñs, precantur, vt eum inter pios locent: ad quæ verba om-
nis multitudo correspondet: gloriam mortui extollens, tanq; apud inferos
cum beatis semper futuri, Sepeliunt postea quicq; suos, hi in proprijs sepul-
chris, hi quibus ea desunt domi apud firmiorem parietem arca corporis ere-
cta. Qui vero crimine aliquo aut fœnore sepultura prohibentur domi absq;
arca ponuntur. Quos posteri ditiores facti, ac debita crimina soluentes ho-
norifice sepeliunt. Mos est apud eos defunctorum parentum corpora dare
in pignus creditori. Summa illos, qui non redimunt, sequitur infamia, & se-
pultura carent. Mirabitur quis merito eos, qui hæc instituerunt: non solum
quæ ad viuentium mores spectarent prosequutos, sed etiam quæ ad mortuo-
rum sepulchra cultumq; pertinerent. Adeo hoc pacto ad bonos mores quan-
tum fieri posset componi vitam hominum extimabant. Græci sane, qui fi-
ctis fabulis, ac poetarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis ma-
lorumq; poena tradiderunt: nequaq; potuerunt suis scriptis traducere homi-
nes ad virtutem. Quia econtra potius derisi contemptiq; sunt ab improbis.
Apud Ægyptios vero non fabulis, sed visu, impijs poena. iustis laus impartita.
Singulis diebus vtrosq; eorum, quæ vitæ vtilia existant admonet: quum
videant cuiq; pro his, quæ egit debiti præmij memoriam impendi. Qua ex
causa ad meliorem singuli vertuntur viuendi normam. Eas enim optimas es-
se leges putandum est, quibus non diuites, sed honesti prudentesq; homi-
nes fiant: & hæc de Ægyptijs: nunc de reliquis Aphricæ populis:

Hemicyclo i. semicirculo

Mortuorum
laudatio a q-
bus sumatur
ab ægyptijs

Vbi & quō
Ægyptij de-
functos sepe-
liant

Defunctorū
parentū cor-
pora credito-
ribus oppri-
gnerant

Græci ob fa-
bulas derisi.

Ad virtutē
qd efficacius
impellat

Leges quæ
oprimæ pu-
e. indæ

De Poenis & cæteris Aphricæ populis.

Caput Sextum.

Adrimachi-
dæ

Nupturæ re-
gi deuirgi-
nandæ exhi-
bentur
Nasamones
nauis spolia-
tores.

Pœnorum multæ sunt & variæ nationes, Adrimachidæ Ægyptum ver-
sus siti eisdem quibus Ægyptij moribus vtunt. vestem gestant qlem
& alij Pœni. Vxores eorū in vitroq; crure armillā græā habent: capitis co-
mā nutriunt: pedunculos suos, quos quisq; capit, p̄mordet, atq; ita abijcit: qd
isti tm̄ ex oībus pœnis factitant, Soliq; v̄gines nupturas regi exhibent, q̄ illi
placida fuerit eā deuirginat. Nasamones grandis & dira natio nauis syrtibus
inuolutarū spoliatores: sub estatem relictis ad mare pecorib⁹ descēdūt ad lo-
cū augilē decerpturi palmulas, q̄ ibi p̄multę & speciosę sunt, & fructifere oēs

Sub æsta-
tem. i. circa
ca. æstatē

Ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes mature faciunt: deinde lacte maceratas forbillant vxores plures singuli e consuetudine habent: & cum his in præpatulo coeunt, eodem pene, quo & Massage-thæ modo: nisi q̄ hi prius scipionem prætendant. Mos etiam Nasamonibus est: quum quis primum ducit vxorem, vt sponsa singulos conuiuas adeat venis gratia: & vt quisq; cum ea concubuit, donum det illi, quod secū habet domo adlatum. Iure iurando ac diuinatione tali vtuntur per eos viros, qui iustissimi atq; optimi apud illos fuisse dicuntur: iurant illorum sepulchra tangentes, diuinant ad suorū accedentes monumenta: & illi vbi preces peregerint indormiunt: vbi quodq; per quietem in somnium viderunt, eo vtuntur: fidei dandæ consuetudo hæc est. de manu alterius vterq; sumpto inuicem poculo bibit: q̄ si nihil humoris habuerint sumptū e terra cinerem lingunt. Garamantes omnium hominum cōmercia aspectumq; refugiunt: nihil bellicæ armaturæ habentes, nec defendere quidem sese audentes, supra Nasamones incolunt. Circa maritima vero occasum versus his Macæ confines sunt: qui summum capitis verticem radunt in medio capillos crescere sinentes, hinc atq; hinc in orbem rondentes. In bellum subterraneorum struthionū pelles pro argumento ferunt Gnidanes Macis contermini: quorum mulieres fimbrias pelliceas ferunt: singule multas: ob hoc (vt memoratur) q̄ vt a quoq; viro venere passa est, fimbriam orat: & vt quæ plurimas habet, ita præclarissima censetur, tanq̄ a pluribus viris adamata. Machlyes circa paludem Tritonidem habitantes occiput crinitum gestant. Auses vero anteriorem capitis partem. Horum virgines anniuersario Mineruæ festo in honorem ipsius Deæ indigne inter se bifariam diuise præliantur lapidibus fustibusq; dicentes se morem patrium seruare ei, quam Mineruam dicimus, & quæ virgines ex vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant: sed priusq; a pugnando desistunt, hoc faciunt, quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi sensu cæteræ virgines exornant: tum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & curruī impositam circa paludem circumferunt. Iidem promiscue cum mulieribus non vna habitantes, sed secundum morem concumbunt: vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virum habitare sustinet (nam tertio quoq; mense viri cōueniunt) eius filius censetur. Atlantes a monte Atlante, iuxta quem habitant, appellati: anonyms sunt. i. nomen proprium singuli non habent, Solem transcendentem exécrantur, eiq; propterea omnia conuitia ingerunt, q̄ torridus & ipso & regionem perdat: nullo animante vescuntur, nec somnia vlla cernunt. Pastoricij Aphri carne & lacte victitant, nihil vaccinum gustantes, quia nec Ægyptij suum gustant, nec vaccam alunt, nec Cyrenæ foemine ferire sibi fas putant, ob illidem, quæ in Ægypto est: cui & ieiunia & dies festos agunt studiose. At mulieres Barceæ non modo gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. filij ipsorum vbi quadrimi effecti sunt, venas verticis quidam etiam temporum illorum lana succida inurunt, ob eam causam, ne vlllo vnq; tempore pituita officiat e capite defluens: eaq; de re, se aiunt esse optima valetudine. Eo

Maceras. i. molificatas. Scipionē. i. baculū.

Struthio auis grandis

Crista. i. penna

Anonymos. i. sine nomine

Quadrimi. i. quatuor annorum

In præpatulo coeuntes.

Sponsa apud Nasamones a singulis conuiuii cognoscitur Iurandi ritus

Fidei dandæ consuetudo.

Garamantes hominum commercia fugiunt Macæ

Gnidanes

Fimbria venis precium. Machlyes Auses

Virginum decertatio in Mineruæ festo

Promiscue cum mulieribus habitantes

Atlantes anonymi, transcendentem solem exécrantur Pastoricij nihil vaccinum gustant Cyrenæ foeminae Barceæ foeminae & a vaccis abstinent & a suis

De oim gentiū ritibus.

Sacrificādi ritus modo sacrificant: vbi pro primitijs pecudis aurem præciderunt, eam supra domum abijciunt, hoc acto, ceruicem eius auertunt Solis omnium deorum immolant soli & lunæ. Defunctos, vt Græci sepeliunt omnes Aphri. præter Nalamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes, vt dum quis coepit agere animam, eum sedentem constituent, ne lupinus expiret. Domicilia eorū sunt virgultis compacta suspensis circa lentiscos: & ea quoquo versus versatilia. Maxies dexteram capitis partem comatam gestant sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se a Troianis esse oriundos. Zabicum Maxibus confinium foeminae aurigantur currus in bellum. Zigantes, vbi magnā vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur, omnes minyio inficiuntur, ac simijs vescuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Hi omnes Libij/vita syluestri sub diuo, vt plurimum habitant, victu ferarum more contenti, nil domesticum edunt, nullis vestibus, præter caprarum pellibus, tegunt corpora. Potentiores inter eos, nullas habent ciuitates, sed turres aquis proximas, condentes in eis, quæ vsui supersunt. Subditos populos singulis annis adiurant, vt principi pareant, obtemperantes, vt socios diligant, abnuentes imperium, vt latrones persequantur. Eorum arma sunt & regioni & moribus congrua, Nam quum sint corporibus leues: patria vero vt plurimum plana, neq; ense, neq; gladijs, neq; armis vtuntur in bello, Tris tantum ferunt hastas, lapidesq; in vasis ex corio factis, delectos, cum his certantes, tum in congressu, tum etiam recessu: primo ferire hostem conantur ad cursum: & lapides recte iaciendos longo vsu edocti Erga externos nullum ius, nullaq; seruant fidem. Troglodytæ, qui & a Græcis, q; ex pecoribus viuant pastores appellantur. Æthiopiæ populi coetus ac tyrannos inter se constituunt. Vxores ac filios habent communes: excepto (qui vnicam tenet) tyranno. Huic appropinquanti multam tyrannus irrogat certo pecudum numero. Ethesiarum tempore, quo maximi decidunt imbres, sanguine & lacte immixtis paulumq; coctis nutriuntur, Æstu solis deficientibus pascuis ad loca declinant palustria, pro quibus solis inuicem certant. Pecora vetusta aut in morbos cadentia occidunt, exq; his per omne viuunt tempus. Parentum nomina minime indiderunt filijs, sed tauri, arietis, ouis. Et hos quidem patres, hos matres: quoniam ab his, non a parentibus quotidianus præbeatur cibus, appellant. Vtuntur potu Idiotæ Paliuri succo: potentiores ex quodam flore expresso, qui est deterrimo nostro musto persimilis. Armentorum greges secum ducentes varias, ne iisdem in locis morerentur diutius, regiones mutant. Corpora, præter virilia, quæ pellibus teguntur, nudi. Pudenda Troglodytæ omnes velut Ægyptij circumcidunt, his demptis, quos a casu claudos appellant. Hi soli intra regionem Hesternorum habitantes ab infantia non nouacula inciduntur. Arma ferunt Troglodytæ ijs: quos dicunt Megauares. Scutum ex corio crudo bouis, rotundum & ferratam clauam. alij arcus lanceasq;. Sepulchra ridicule penitus curant: nam paliuri viminibus corpus ligantes defuncti ceruicem cruribus applicant, deinde cadauer in loco editiori positum lapidibus ridentes obruunt, impositoque supra

Agere an
 mā. i. mo
 ri
 Lentiscus
 arbor que
 mastichen
 fudat

Minyio. i.
 rubrica
 Diuo . i.
 caelo

Tyrānos.
 reges siue
 dños.
 Ethesiarū
 i. ventorū
 g. xl. dies
 post canis
 culæ exor
 tum pñat

Idiotæ . i.
 plebæi
 Paliuri . i.
 arboris cu
 iusdam af
 fricæ

Megauar
 res

faxorum aceruū capræ cornu abeunt nullo dolore moti : bellantur inuicem, non vt Græci, ob iram, aut ambitionem, sed pabuli gratia. In eorum concertationibus primum iactis lapidibus, quoad aliqui vulnerantur concertant: tum arcu quo admodum exercitati sunt pugnantibus mutuis vulneribus cadunt. Ea certamina dirimunt, quæ ætate præcedunt foemine: quibus nullo periculo in medium prodeuntibus (nefas est enim has villo pacto ledere) extemplo a certamine cessant. Inualidi ob senium armenta sequi/gutture bouis cauda adstricto vitam finiunt. Qui mortem differunt licet volenti eodem modo (admonitos tamen antea) vitam priuare: ibique habetur beneficii loco. Febricitantes item aut morbo incurabili correptos simili adficiunt morte. Maximum arbitrantur malorum ab eo vitam diligere, qui nequeat aliquid agere dignum vita. Herodotus scribit Troglodytas specus in quibus habitent excavare, nullo habendi diuitias desiderio teneri: quum paupertati se voluntarie addicarint: tantum lapide vno gloriari, quem Exaonthalium nominamus, Serpentum carnibus vesci, Sermonis ad hæc ignaros esse, & propter hoc stridere magis quæ loqui. Alia in Æthiopia, quæ supra Ægyptum est, habitat gens, quam Rizophagi vocant, radices arundinum, quas ex propinquis locis effodiunt magna cura lauantes barbari lapidibus terunt, quoad molles factæ cohæreant, deinde placentas ad modum lateris, quantum manus capit factas, atque ad solem decoctas mandunt. Quem solum cibum, ipsi per omnem vitam suauem atque affatim habent, eo quæ pacem continuam seruent. Bellant tamen cum leonibus, qui e deserto vmbre causa, & vt minores venentur feras egressi Æthiopum multos ex paludibus exeuntes dilaniant. Et iam dudum ea de leta esset, a leonibus natio, nisi natura eis sponte persuiui tulisset. Nam sub ortum Canis mirabilis atque innumera nullo agitante vento culicum multitudine ad ea loca aduolat. Homines ad paludes fugientes minime lædunt: leones abire ex his regionibus compellunt, tum morsu tum vocis sono territos. His propinqui sunt Ilophagi Spermato-phagique: quorum hi quidem fructibus, qui estate ex arboribus decidunt colligentes absque labore edunt: reliquo tempore herbam in vmbrosis nascentem locis decerpunt, quæ vitæ subuenit egestati. Ilophagi vero cum filiis vxoribusque ad loca campestria accedentes arbores ascendunt, ac teneras ramorum summitates auferunt: tantam ex continuo vsu ramos ascendendi peritiam habentes, vt (quod incredibile videtur, de arbore in arborem velut aues profiliant, ascendantque tenues absque periculo ramos: macilentia leuitateque corporis nixi: quæ si quando pedes labantur manibus ramis comprehensis sese a casu peropportune vindicant: quæ si forte deciderint nulla in re propter corporis leuitatem læduntur: ita ramis tenerioribus dente exelis ventrem farciunt. Hi semper incedunt nudo corpore communesque vxores ac liberos habent, pugnant inuicem pro locis armati baculis aduersus alios ac dominantur victis: moriuntur vt plurimum fame, quum deficiente visu corpus priuatur eo sensu, quo cibum quærebat. Reliquam circa regionem Æthiopes tenent, qui Cyneci dicuntur, numero haud multi, vita ab reliquis diuersa. Syluestrem enim incolentes patriam, & penitus asperam ra-

Belligerant pabuli gratia troglodytæ

Certamina foemine dirimunt

Senio confecti aut imbecilli nisi mortem sibi ipsis consciscant a volenti interficiuntur.

Diuitiæ Troglodytarum.

Rizophagi arundinum radicibus vitantes.

Rizophagi leonibus prædesunt.

Culices leonibus infestissimi

Ilophagi Spermato-phagi

Homines de arbore in arborem vt aues profiliant res Arborum ramumculis Ilophagi vescuntur

Coes omnes vxores & liberi.

Cyneci ferarum timore supra arbores habitant

De oim gentiū ritibus.

risq; aquarū fontibus / sup̄ arbores ferarū timore dormiūt, Sub aurorā ad aq̄
 rum decursus armati p̄deutes se abscondūt inter arborū frondes. Sub æstu
 vero solis agrestes boues pardaliqu; ac varia ferarū ḡna, tum caloris tū sitis im
 patientia ad aq̄s potus causa confluūt. Repletas grauesq; aqua bestias Æthi
 opes ex arboribus descēdentes adoriant, ac lignis adustis, saxiq; & sagittis
 occisas, p̄q; coctas diuisas edunt. Aliqñ v̄o q̄uis praro & ipsi a valentiori be
 stia interficiunt: sed multas ipsi dolo & arte valentiores beluas capiūt. Si qñ
 desint aīalia, antea captorū pelles madefactas remotis pilis ad ignem lenem
 ponūt; dispartitasq; singulis auide ad satietatem sumunt. Impuberes pueros
 exercent ad certū signū iacere / solis cibū p̄bentes his, qui signū tetigere, Ideo
 iaculatores optimi euadunt vrgente fame. Acridophagi deserto cōtermini
 hoīes sunt paulo cæteris breuiore macilenti ac sup̄ modū nigri. Veris tpe
 zephyrus ac Libycus venti infinitū pene locustarū ex deserto ad eos deferūt
 numerū. Hæ p̄ magnæ sunt, sed colore alarū turpi ac squalido. Æthiopes ad
 id assueti in quandā latā longāq; multis stadīis cōuallem plurimū materiei
 ex p̄p̄nquis locis ingerunt, tū suo tpe tanq; locustarū nubes a ventis supra
 vallem deferē materiem congestā / oēm q; loci herbā antea succisā incendūt.
 Locustę desup̄ volantes ingenti fumo euectę paulū vltra vallem ad terrā tāta
 decidunt copia, vt victū omni genti abunde p̄beāt. Has em̄ Sale qđ regio
 plurimum fert superinfuso diutius seruant cibum gustu eis suauem: hic est
 solus eorum per omne tempus locustarum victus. Neq; enim pecora nutri
 unt, neq; pisces edunt, procul a mari positi: neq; vllum aliud vitę adminicu
 lum habent. Corpore leues sunt, veloces cursu, & vitę breuis: vt qui longis
 sime viuunt, quadragesimum non excedunt annum. Finis eorum non so
 lum miserabilis est, sed & incredibilis. Nam propinquante senectā, pediculi
 alati, nō solum visu varij, sed specie horridi, ac turpes, in corporibus nati ven
 trem primo, tum pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt. Qui
 morbum patitur primum veluti scabiei cuiusdam pruritu allectus, corpus
 scalpit, voluptate simul & dolore percęptis. deinde exorientibus pediculis
 simul effluente sanie, morbi acerbitate ac dolore percitus, vnguibus corpus
 magno cum gemitu lacerat. Tanta vero vermīū copia effluit: alijs sup̄ alios
 tanq; ex perforato vase, scaturientibus, vt deleri nequeant: hoc pacto siue ci
 bi, siue aeris causa miserum sortiuntur vitę finem. Extremas ad meridiem
 Aphricę partes viri habitant a Græcis Cynamimi a vicinis Barbaris sylue
 stres appellati, Barbas habent admodū magnas: greges syluestriū canum nu
 trientes præsidia vitę. Nam ab æstiuo tropico, vsq; ad medium hyemis In
 dici boues innumera multitudine eorum patriam ingrediuntur: causa incer
 ta est: vtrum ne alias insectantes se feras fugiant: an pastus penuria, an alio na
 turæ (que omnia miranda gignit) impulsu hominibus ignoto actæ. His ho
 mines, quum obsistere nequeant, suis freti viribus se canibus tuentur, quibus
 in venatione vsi boues p̄ multos capiunt, Et hos quidem recentes edunt, hos
 saliant ad futurū vsum. Multa insuper & alia animantia canibus capta com
 edunt. Postremi, qui ad meridiem habitant in hominis forma ferarū vitam
 ducunt, Ichthiophagi sub Troglodyticā oram in Arabico sinu habitant Bar

Astucia Cy
necorū in fe
rarū venatōe

Vitus Cy
necorū pau
rimus

Acridopha
gi locustis
victitantes

Pisces & car
nes Acrido
phagi non
edunt

Miserabilis
vitę Acrido
phagorū exi
tus

Phthiriasia
acridophagi
moriūt

Cynamimi
siue Sylue
stres, canum
greges nutri
unt

Ichthiopha
gi ex piscib⁹
viuunt

bare gentes: nudi per omnem vitam degentes: vxores filiosq; cōmunes habent: bestijs similes: vt qui neq; voluptatis, neq; doloris vllum, nisi naturalem sensum percipiunt, neq; turpis neq; honesti discrimen norint. Habitacula habent non longe a mari iuxta promontoria, vbi non solum profundę cauerne sed conualles immensę & angustę speluncę existunt/egressu ipsa natura difficili ac tortuoso. Harum tanq; ad eorum vsum natura factarum aditus in cōlę magnorum congerie lapidum obsepunt: qua veluti retibus capiant pisces: Maris enim fluxu, quod his, diebus singulis circa tertiam ac nonam horam accidit: oras littori p̄pinquas inundante: aqua in immensum excrefcens opertis locis omnibus innumeram sortem diuerforū piscium secum in continentem defert: qui quum in diuersa loca cibi gratia diuertant, refluyente mari per lapides, pisces in sicco destituuntur, Quos incolę cum vxoribus puerisq; concurrentes capiunt: captos supra petras ad meridiem sitas: nimioq; solis æstu incensas ponunt: pauloq; post reuoluunt: a quibus sic ad solem decoctis: carnem omnem excutiunt: & concauo saxo iniectam pinsum, admixto paliuri semine, cibum sibi conficiunt suauissimū, Nam sic immixtas carnes in modum longioris lateris formant, ad solemq; paulo desiccatas, sedentes, cum voluptate edunt: non quidem ad certam mensuram, aut pondus, sed ad satietatem: habent hunc cibum semper velut e penu promptum. Neptuno pro cerere eum large subministrante. Quando vero maris tempestate adeo littori vicina loca multis diebus inundantur, vt nulla detur piscandi facultas. Quo tempore cibi penuria laborent. Conchas legunt permagnas, quarū testa laxis attrita interiori carne cruda, sapore Ostreis persimili velcunt: Vbi vero tempesta ventorū vi diutius p̄seuerat, conchæq; deficient: ad ossa siue spinas ex piscibus excussas, & in hunc vsum coaceruatas confugiunt: teneriores recentioresq; ex his dentibus mandūt: duriores edunt saxo contritas nil brutis aīalibus dissimiles. Epulant̄ aut̄ palam cū læticia, vt dixi, cantuq; absono omnibus inuicem congratulantibus. deinde mulieres, vt q̄q; quis forte incidit, cognoscunt prolis causa: omni cura ob ciborū, qui p̄sto sint, copiam, vacui: his studijs quatuor diebus intenti: quinto potus gratia ad fontes p̄gunt gregatim: om̄ibus simul vocem (velut inconditū sonū) tollentibus. Est profectio hæc haud dissimilis ab armentis boum, Repleto aqua ventre, adeo, vt vix redire queunt, Ea die nihil edunt amplius: iacet quisq; aqua plenus, dissentusq; similis ebrio. Postera die denuo ad capiendos pisces redeunt: ita eorū vita per omne tempus transacta ob simplicem victū raro in morbos incidunt: breuioris tamen q̄ nos sunt vitæ, Natura eorū incorrupta famem sedare maximū ducit bonū: nullā aduenticiā voluptatem quærens: Hæc eorū q̄ intra sinū habitant viuendi norma est. At illorū q̄ extra sinū sunt multo est mirabilior: vt q̄ nunq; bibāt & natura ab oī semoti sint anī passione, Hi p̄cul ab terra habitabili tanq; in loca deserta a fortuna eiecti piscatōi dant opā: humida nō appetunt: pisces edunt semicrudos, nō q̄ sitim effugiāt, sed feritate q̄ dā: contenti victu, quē a fortuna sortiti sunt. Felicitatem sumā putāt his carere rebus, q̄ dolorē possent egentib⁹ afferre: Tātæ patiētię eē dicunt, vt si qs educto ense eos p̄cusserit, nō diffugiāt, & ybera & iniurias p̄ferentes, solū p̄

Piscium ingeniosa venatio

Cib⁹ Ichthiophagorū p̄sces sunt

Cruda concharū caro cibus

Nota morē lestor Simplex ichthiophagorū vita

Hoīes ab oī animi passione semoti

Mirę patiētię hoīes,

De oim gentiũ ritibus.

Hoies sermo
ne carentes,
nuru solo lo-
quunt

Habitacula
ichthiophagorũ

Ars ex neces-
sitate
Amazones
bellicosũ mu-
lieres

Viri Ama-
num mulierũ
officia obe-
unt.
Masculi mox
natis brachi-
um frangit.

A carentia
mamillarũ
Amazones
dictæ
Hespera in-
sula
Tritonia pa-
lus

nullum neq; iræ, neq; misericordiæ signũ ostendentes: Sermone carent nu-
tu, manibusq; significant, quibus indigeant, & quæ volunt. Hæ gentes vna-
nimi consensu pacem curant, nulli externo homini infestæ, quod vitæ genus
licet mirabile, a priscis olim temporibus ea gens seruauit: siue ita longo tem-
pore assueta, siue acta necessitate. Habitaculis nõ iisdem, quibus Ichthiophag-
i vtuntur, sed diuersis habitant modis: quidam in speluncis diuerforia ha-
bent, ad arctum positus, in quibus tum vmbra, tum spirans aura eos ab æstu
solis tutatur. Nam quæ ad meridiem loca spectant, fornacibus ex nimio æstu
similia, accessum ad ea adimunt. Qui sunt aduersus arctum ex costis cetorũ
in curuis, quas mare plurimas effert ex vtroq; positus latere colligatisq;, quas
maris alga operiunt, habitacula sibi extruunt ad euitandos æstus. Natura si-
bi artem ex necessitate ad se tuendam reperiente. Et talis fertur esse ichthio-
phagorum vita. Superest pauca de Amazonibus dicere, quas priscis tempo-
ribus in Libya ferunt extitisse, Mulieres pugnaces & validæ viribus. Non
eandem, quam nostræ vitam duxisse. Nam mos fuit illis certo tempore bel-
licis ad seruandam virginitatem rebus excitari. Transactis militiæ annis vi-
ris coniungi prolis gratia. Has solas & principari, & publica obire munera:
viros nostrarum fœminarum instar domesticę rei curam habere, tum obtem-
perantes fœminis, tum militiæ principatuq; ac omnis rei publicæ expertes:
post partum nati infantes viris dantur, quos lacte nutriant, alijsq; rebus pro-
ut ætas poscit. Masculis mox natis, vt bellicę rei inutiles sint, dexterum bra-
chium frangunt: aut eos interficiunt, vel procul ablegant. Fœmellis mamil-
las, ne crescant, inurunt: asserentes impedimento eas ad bellandum esse. Vnde
a Græcis, eo q; mammis careant Amazones appellantur. Hesperam insu-
lam inhabitasse illas asserunt: dictam ita, q; ad occasum sita sit. Eam vero esse
in Tritonidis palude, quæ proxima oceano, a flumine, quod in eam deflu-
it, Tritonia appellatur: Æthiopiæ contermina & monti, qui Atlanta dicitur,
omnium in ea terra maximo, Hæc insula permagna est, varijsq; arborũ fru-
ctibus, ex quibus incolæ viuunt: ferax, multos tum captarum tum pecudũ
greges habet: quorum lacte & carnibus vescuntur: frumento penitus carent:
illius vsu incolis ignoto.

Cetorũ i:
gradium
piscium
Alga .i.
herba illa
maris.

DE ASIA ET CELEBRIORIBVS EIVS

GENTIBVS. LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Continen
tem. i. ter
ram soli
dam

ASIA altera tripartitæ terræ pars, appellata ab Asia oceani & Thethios filia Iapeti vxore ac Promethæi matre, Siue, vt alij volunt, ab Asio Mangi Lydi filio: a meridie per orientem vsq; ad septentrionem protenditur: terminos habet a meridie Nilum, a septentrione Tanaïm: tribus alijs partibus tangit oceano, qui ab oriente Eous, a meridie Indicus, a septentrione Scythicus appellatur. Taurus mons mediam quodammodo continentem diuidit, ab oriente in occidentem excurrens,

Asiæ deno
minatio

Asiæ quatuor
latera.

Taurus mōs

Tauri mōris
dimensio

Magnitudo
Asiæ

Arabia tri
plex, Petrea
Deserta, foelix

Arabia vñ
appellata
Arabū mo
res
Artes haud
ab vno in al
lium transfe
runtur.
Vniuersq; co
gnatiōi vñ
vxor.
Cū mīlbus
& sororibus
coeunt Ara
bes
Adulterium
& pœna.
Musica in
conuuijs
Equi nulli in
Arabia
Diuitiq; ara
biæ

partem ad aquilonem relinquit, partem ad meridiem, alteram Græci interiorem vocant, alteram exteriorem. Mons hic multis in locis latitudinem habet stadiorum trium milium: longitatem quantam Asia, stadium circiter. xl. & quinq; milia a transmarina Rhodij ora vsq; ad Indiæ ac Scythiæ extrema orientem versus. Idem in nomina, ac partes multas diuiditur: quarum aliæ maiores, aliæ minores ambitus comprehendunt, Tam latum autem & patens dicunt esse, quicquid terræ Asiæ nomine continetur, vt Aphrica & Europa reliquæ duæ partes non magis complectantur, q̄ hæc sola: Cælo t̄pato est, solo fertili, & propterea omnium animantium genere cultissima. Prouincias siue regiones multas habet: vbi Aphricam aspicit Arabia est: regio inter Iudæam & Ægyptum triplex, vt Plinius refert, vna Petrea, a septentrione & occasu Syriæ inferta, cui a fronte deserta prætenditur Arabia, a meridie altera, quæ foelix nominatur. Quidam etiam Panchaiam & Sabeam adiungunt. Arabia dicta ab Arabo Apollinis ex Babylone filio. Arabes longe lateq; diffusi diuersis moribus viuunt, & cultibus plurimis, crinibus intonsis mitrata capita habent redimitu pari, pars rafa incutem barba. Artes haud ab vno in alium transferunt, sicut apud nos, sed in patrijs quicq; permanet institutis. Qui maximus est natus, is in totam gentem regnū obtinet. Quæ possident vniuersæ sunt cognationi cōmunia, vna omnibus vxor. Qui primus domū subierit, posito ante ianuam scipione, cum ea congregit, cum grandiori natu pernoctat: ita omnes omnium sunt fratres. coeunt cum matribus & sororibus peculiis ritu. Adulter capite plectit: alterius sanguinis congressus pro adulterio est: domestici in vniuersum legitimi habent. Conuiuia fere terdeni celebrant, & in his Musicæ artis duo nō imperiti, consanguinei sibi inuicem ministrant. Vrbes & oppida sine mœnibus pacate in se agunt. Sesamino oleo vtuntur beatissima alioqui rerū vbertate. Ouiū greges candidi velleris: grandiori statura boues: equis omnino carent: quorū desyderiū adimit chamelorum copia: Aurū, argentū & plura aromatum gēna terræ peculiaria. Æs, ferrū, vestis, purpura, crocus, costus, toreamata aliūde aduehūt. Defūctorū corpora stercore abiectiora.

Costus. i.
radix illa
vel arbus
sculama
gni odo
ris
Toreuma
ra. i. opa
sculpta vñ
caelata

De oim gentiū ritibus.

Sepultura Regum cadauer sterquilinijs sepeliunt. Fidem inter homines, vt qui maxi-
Fides Arabū me, seruant, quam hunc in modum dant. Quoties fœdus inire volunt, alius
& dandi rit⁹ quidem medius inter vtrunq; stans, acuto lapide ferit volam iuxta maiores
 digitos ipsorum, qui fœdus ineunt: deinde sumpto flocco ex vtriusq; vesti-
Vrania & mento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inun-
Dionysius gendum inuocans Dionysium & Vraniam, hoc acto, idem, qui fuit seque-
in fœdere in ster fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut forte ciuem, si
wocantur cum ciue res agitur. Quod fœdus, & ipsi, qui amicitiam contraxerunt, serua-
Ignes myrra re iustum censent. Myrrhæ sarmentis ignes fouent: quorum fumo satis noxio
Arabes nu- nisi odore cremati storacis occurrant plæruncq; incurabiles morbos contra-
triant hunt. Cynamum per sacerdotes legitur: hostijs prius cæsis, quas quum lita
Cynnamo uerint, obseruatur, vt messis, nec ortum solis anticipet nec egrediatur occa-
mollis per sa sum. Quisquis principatum tenet sarmentorum strues hasta diuidit, quæ sa-
cerdotes. crata est in hunc usum: atq; ita portio manipulorum etiam Soli dicatur: quæ,
Cynnamo si iuste diuisa est, radijs inflagrata incendium sponte concipit. Umbra, quæ
qualis in oēs nobis dextræ sunt, illis sinistra. Pars eorum, quibus asper victus est, angues
partitio edunt. Nulla illis animi vel corporis cura, ac propterea Ophiophagi nomi-
Vmbra apd nantur. Nomadibus vsus Chamelorum frequens, his pugnant, proculq; one-
Arabes ra exportant, lacte & carnibus vescentes. Fluuius quem accolunt auri ramen-
Ophiopha ta habet, id non confluunt artiū inscitia. Debæ & ipsi pastores, colunt ijdem
gi serpentū & agros aliqua ex parte: gens auri abundans inter glebas temere iacentes au-
comestores. reas pilas in glandium magnitudine reperiunt: quibus lapillis affabre inter-
Nomades iectis monilia conficiunt haud iniucunda aspectui, ea collo & manibus indu-
Debæ diui cunt. Vendunt aurū finitimis triplo æris precio: argenti duplo: cum auri con-
res auri temptu: tum eorum desiderio, quæ commercio parantur. Proximi his Sa-
Auri appre- bæi thure myrrha & cynamomo diuites: & in ora huius terræ Balsamum
ciatio nasci quidam prodiderunt. Habent & palmas odoriferas, & calamum. Ser-
Sabæi thure pens ibi palmari longitudine/loethalis fere eius morsus, in arborum radici-
ac myrrha o bus cubat. Odor nimius rerumq; fragrantia stuporem sensibus inducit, quem
pulenti bituminis suffitu, & hyrci barba leuant. Penes regem omnis iudicandi ratio
Odor & res Sabæorum plærinq; sunt agricolæ: aromata aliq; legunt. In Æthiopiam ob ne-
rum fragran- gotia nauigant nauigijs corio contactis. Cynamomum & Casiam lignæ ma-
ria in Sabeis teriæ loco igni adhibent. Huius gentis metropolis est, quam Sabam appel-
intolerabiP. lant, supra montem sita. Reges ex generis successione habent eos, quibus
Exercitia Sa multitudo honores distribuit bonis malisq; immixtos. Regiam nunq; exire
bæorū audent, ne a turba hominum lapidibus veteri quodam deorum responso ob-
Ignis nutri- ruantur timentes. Sabæ, vbi regia est toreumata argentea, aureaq; omnis ge-
menta p̄cio neris poculorum habent. Lectos in super tripodasq; argenteis pedibus, cæte-
fissima ramq; supellectilem vltra fidem sumptuosam. Magnis quoq; columnis por-
Reges Sabæ ticus fulciuntur: quarum capita, tum argentea, tum aurea existunt: laquearia
orum regiā vero, ac portæ aureis phialis, preciosis lapidibus intermixtis totius domus
exire nō au- sumptuosissimum ornatum ostendunt. Alia enim auro, alia argento: quædā
dent. lapidibus splendent. Nonnulla, tum elephantorum dentibus sunt exculta,
Supellex Sa tripodas .i. mensas
bæorū omis .i. mensas
ex auro & ar- trifū pedū.
gento. Laq̄aria, i.
 traves.
 Phialis, i.
 vasis pota-
 torijs

Sc̄ster. i.
 medius in
 ter altercā
 tes
 Vada. i.
 fide iubet
 obligat.
 Storacis. i.
 huius arc
 maris

Ramenta
 .i. particu-
 las

Pilas .i.
 massas

Calamū
 aromati-
 cum

Suffitu. i.
 fumigati-
 one

Casiā aro-
 ma illud

Saba gen-
 tis regia

Tripodas
 .i. mensas
 trifū pedū.
 Laq̄aria, i.
 traves.
 Phialis, i.
 vasis pota-
 torijs

tum multis præterea rebus alijs, quæ plurimi apud homines extimantur. Et eam sane multis sæculis perpetuam habuere foelicitatem. Absuit enim ab eis penitus, quod multos in præceps dedit ambitio per auaritiam aliena possidendi. Nec Garræi his minus opulenti, quorum fere suppellex omnis ex auro est & argento: ex his & ebore domorum limina, recta, parietes construunt. Nabathæi omnium continentissimi, in quærendis opibus mira gentis industria, sed in tuendis multo maior. Qui rem domesticam minuit publice multatur, contra honore afficitur, qui patrimonium auxit. Gladio, arcu, lancea & funda in bello plurimum etiam bipennibus Arabes utuntur. Dira Sarracenorum gens pestis illa hominum terribissima inde sumpsit originem. Ab his quoque (ut credere est) pars Arabum maxima in Sarracenicum nomen: cæterum veterem appellationem nunc quoque tenent, qui circa Ægyptum habitant, raptu plurimum viuentes, equorum celeritate freti.

De Panchaia & moribus Panchaiorum. Cap. II.

Panchaia Arabiæ regio, Diodorus Siculus insulam esse dicit, ducentorum stadiorum latitudine: tres in ea nobiles vrbes enumerat, Dalidam Hyracidam & Oceanidam, Regio omnis, quæ ubi arenosa fructifera est. Vini maxime abundans & thuris, quod in ea adeo excreuit, ut per uniuersum orbem satis faciat deorum sacris. Fert etiam myrrham plurimum, & alia varij generis aromata, odorem præbentia, quæ Panchai legunt, & Arabis mercatoribus vendunt: a quibus alij precio sumptas, in Phœniciam, Syriam, & Ægyptum transfuehunt: inde a reliquis orbis mortalibus importat. Curribus in bello Panchai utuntur more prisco. Politia eorum trifariam partita est. Primum locum sacerdotes tenent, quibus addunt artifices, Secundum agricolæ habent Tertium milites, quibus pastores adijciunt. Sacerdotes omnium sunt duces, quibus & controuersiarum iudicia & publicarum rerum arbitria permittunt, mortis poena tantummodo excepta. Rustici agros colunt: fructus omnis in commune conferentes. Qui ex eis optime videntur agro colendo vacare: hi usque ad numerum decem ad cæterorum exhortationem distribuendorum fructuum iudices a sacerdotibus legunt. Pastores tum ea, quæ ad sacra pertinent, tum reliqua in publicum alia numero, pondere alia, cum omni ferunt diligentia. Nil cuique priuatum est, domo atque horto exceptis, sed tum vectigalia, tum cætera sacerdotes percipiunt: æque illa, prout usus fuerit, dispartientes, ipsis dupliciter conceditur. Vestibus induuntur mollibus. Oues enim apud eos plurimum ab alijs differunt mollitie. Ornamenta aurea non tantum mulieres, sed etiam viri deferunt: torquibus collum ornantes: armillis manus: aures more Persarum in auribus: pedes nouis ac varij coloris calceis. Milites patriam armis tutant. Sacerdotes ultra reliquos delicijs vacant: vitam ducentes mundam ac sumptuosam: Stolas lineas maxime renes, ac delicatas: quandoque etiam vestes ex molliori lana contextas induunt. Mitras insuper gestant auro intextas. Sandalibus pro calceamentis varij coloris utuntur: summa arte factis. Ferunt & aurea (mulierum more) præter in aures, ornamenta. Hi maxime deorum incumbunt curæ/hymnis & laudibus eorum gesta recensentes: genus eorum a Ioue manasse narrant. quum in Panchaiam venisset: quo tempore inter homines versatus orbi imperauit.

Auaritia pos-
fidendi alic-
na regnorū
disturbū.
Garrei auro
& argento ab-
undantes.
Nabathæi
parcissimi

Sarraceno-
gens in Ara-
bia sumpsit
exordium.

Thuris in pa-
chaia copia.

Panchaio-
negotiationes

Politia Pan-
chaio-
trifaria
partita.
Sacerdotes
Panchaio-
dignitas.

Nihil Pan-
chaio-
suauis.

Vestitus pa-
chaio-

Ornamenta

Milites.
Sacerdotes
panchaio-
delicijs dedi-
ti.
Sacerdotes
Panchaio-
vestitus
Iuppiter in
Panchaia ex-
ularum

Oues

Stolas
Mitras
Sandalibus

De oim gentiū ritibus.

Sacerdotib.
sacriū locum
exire nō licet

Templi mi-
ra magnifi-
centia.

Templū vlt-
tra fidem in-
gens

Ager circa
templū Dñs
sacer.

Referta est ea patria auro, argento, ære, stanno, ferro: quorū nil extra insulam asportari licet: neq; vero sacerdotibus extra locum sacrum proficisci fas est: vltra deprehensum interfici licet: Dona plurima aurea atq; argentea dñs a longo tempore oblata in templo seruantur. Valuæ eius structura mirabili auro, argento, ebore, sunt decoræ: dei lectus sex est cubitorū longitudine, quatuor latitudine, aureus totus, opificio splendido, ac venusto. Simili modo & dei mensa tum magnitudine tum pari impenſa splendoreq; iuxta lectum posita. Templum ingens ex albo ædificatum lapide, magnis sculptisq; sultum columnis, duorum iugerum longitudinem, cui æqua est latitudo cōplectitur. Permagnæ deorum statuæ summa arte fabricatæ templum exornant, circum sacerdotes, quibus sacrorum cura demandata est, domos habent. Ager qui circumiacet stadijs ducentis dñs sacer est, cuius vectigal in sacrificijs consumitur.

Opificio
i. opificiū
opere

Vectigal
i. uentus

De Assyria, Assyriorumq; viuendi moribus. Caput Tercium.

Assyriæ fi-
nes.

In Assyria
raro pluit
Vberitas As-
syriæ

Mel & vinū
ex palmis

Nauigia As-
syriorum

Vestitus As-
syriorū.

Anuli vsus

Abſq; ſce-
ptro in pub-
licum nemo
prodit
Attende ri-
tum memo-
rabilem
Virgines nu-
biles uenium
expositæ.

Assyria regio Asiæ ab Assur filio Sem, vt Augustinus ait, appellata: hodie Syria dicitur, habens ab ortu Indiam, ab occasu Tygrim fluxium a meridie Mediam, a septentrione Caucasum montem. Raro in Assyria pluit: quicquid in ea frumenti prouenit fluminis irrigatione paratur, nō sua sponte, vt in Ægypto, sed accolarū ingenio & labore: tanta alioqn vberitas vt ducena vulgo, & vbi eximie ferax est, trecentena messe redundet tellus: quaternum digitorum latitudine tritici & hordei folia sint. Sesami & milij proceritas instar arborū attollatur, quæ omnia sibi explorata: cunctantius tamen Herodotus memoranda censuit, velut parū credibilia: si ijs, qui ea non viderint, talia proderentur. Palmis vescuntur, ex quibus mel & vinū conficiunt. Fluvialibus nauigijs vtuntur, in speciem clypei orbiculatis, non puppi, non prorā discretis, quæ super Assyrios in Armenia salicibus texunt, crudo corio exteriori parte obducto. Amiciuntur Assyrij duabus tunicis lineæ vna ad pedes demissa, altera lineæ breui, candidaq; stola his super iniecta: calceos pedibus inducunt, quales Thebanæ soleꝝ fuerunt: alunt comas mitraq; redimiunt: vnguentis delibuti in publicum exeunt. Anulū signatorium singuli habent: & sceptrum affabre factum, cui malum, aut rosa, aut liliū, aut aliud simile sit impositum, sine insigni aliquo id gestare indecorū ac turpe creditum. Ex legibus, quibus ea gens vsa dicitur, ea mihi res memorabilis visa est, qd virgines iam maturæ viro in publicum productæ, singulis annis, ijs venales proponerentur, qui vxores ducere vellent, dabanturq; primo venum formosissimæ quæq;, quibus minus spectata erat forma: & quas non modò non quisq; sibi mercaturus fuisset, sed ne gratis quidem alioqui ducturus, ea pecunia, quæ fuerat pulchrioribus venditis in publicū redacta, connubio locabantur. Herodotus author est: hunc olim morem in Venetis Illirico finitimis seruatum, idq; fama se compertum habuisse. Ego inquit An

Delibuti
i. vincti

tonius Sabellicus) tenuerit ne mos ille gentis aliquando, haud multo plus compertum habeo, tantum affirmare possum. Venetijs, cuius vrbis opes hodie terra marique insigniter pollent, inter præclara ciuitatis instituta, virgines furto conceptas, & ad limen pietatis expositas, ex publico ad nobiles vsque annos in operto sub tetrica disciplina institui, quæ sunt elegantiori forma: quoniam sunt ingenue institutæ, aut sine dote matrimonio locari: ipsæ præsertim, qui periculo aliquo, aut graui morbo seruari, votorum damnati, eas sibi in vxores deposcunt. Alij pudicitiam sequuti, aut formam, sine dote ipsas sibi virgines iungunt, modo si sint, qui liberaliter, quas duxerint habituri existiment: aut si nihil horum sit, minus graui dote nubunt, quæ forma præstant, quæ si facie fuerint parum liberali: et si pari disciplina institutæ. Altera Babyloniorum lex, quo utilior, eo magis memorabilis, quum nullus ab initio in his esset medicorum vsus, lege ferunt comparatum: vt qui ægrotare cœpisset, eos de morbo consulerent: qui idem languoris genus passi essent, medicamque ad id leuandum opem aliquam experti. Apud alios scriptum reperio: in publicum ægrotos deferri solitos, legeque cautum: vt qui aliquando ægrotaissent, male affectos circuirent, docerentque singulos: qua ipsi ope potissimum adiuti aliquando morbo defuncti essent. Eorum sepulchra in melle: funebris luctus, qui & Ægyptijs. Qui cum vxore noctu congressus est, nihil prius vterque tangit, quæ lotus fuerit. Omnibus Babyloniorum mulieribus olim mos fuit: ex causa quadam in aliqua re venerea cum hospite permisceri: cum turba & cultu plurimo ad illum venientibus; quælibet noto aliquo coronabatur: hospes quam cognoscere volebat posuit super illius genua argentum, quantum sibi videbatur: tum coibat cum ea longe a fano abducta: argentum illud veneri sacrum erat. Fuere in his familie quædam, nulla re alia nisi piscibus victitantes: quos ad solem arefactos, pistillisque tusos ex eaque materia asseruata, vndisque respersa, offas conficibant, torrebantque eas in vsum panis ad ignem. Tres fuere magistratus, eorum qui iam militia emeriti erant/nobiliorum alius & senum: seniorum regio posito: Fuere etiam Magi, qui & Chaldæi dicebantur tales quales in Ægypto sacerdotes ad deorum cultum instituti: per omnem vitam philosophari, astrorum peritiam tenere, nunc augurij, nunc carminibus sacris, mala hominis auertere, bono afficere. auguria, insomnia, prodigiaque fida interpretatione explanare. nec foris instituebantur, vt Græci, sed a parentibus disciplinam, velut hæreditarium sortiti: pueri domestice discebant: quia perpetua cura facilis sequebatur profectus: vna constansque dicendi ratio, non varia, & anceps, qualis apud Græcos, vbi qui eam tradere consueuerunt varia de principijs & rerum causis: atque inter se repugnantia differebant. Sed hi mundum communi assensu æternum opinati: neque principium habuisse neque finem habiturum vniuersorum ordinem & ornatum diuina prouidentia constare: cœlestia corpora non sua sponte, fortuitoque motu, sed lege quadam, certoque numinis iudicio moueri. Astrorum cursum vetusta obseruatione perscrutari: multa ex illorum inspectione mortalibus futura vaticinari. Maximam vim planetis tribuere, præsertim huic quem nostri Saturnum vocant, Charissimum

Mos a Venetis obseruatus
Venetijs.
Pueri expositi qua cura apud Venetos nutriantur

Babyloniorum lex utilissima circa infirmos.

Sepulchra. Luctus funebris

Mulieres cum hospite permiscerant

Ichthiophagi apud Assyrios
Meratus Assyriorum
Magi sive Chaldæi
Magorum officia

Dicendi ratio Chaldæorum constans.

Mundus æternus habitus a Chaldæis.

Planetarum obseruatio

Votorum damnati
i. ex votis liberati

Saturnus

De omnium gentium ritibus.

Solem omnium arbitrari: & cui præcipua adesset virtus. Martem, Venerem, Mercuriū & Iouem præ cæteris obseruari. quoniã velut propriū cursum sortiti, futura ostenderent, tanquã deorū interpretes. Quod ipsum vsq; adeo perualum habuerūt, vt quatuor illa astra vno nomine Mercurios appellarent. Quatuor astra mercurij appellata

Ex astris caldei futura prædixerunt.

Temporū Chaldaeos supplicatio

Sol
Mars
Venus
Mercurius
Iuppiter

ventis præterea, hymbribus, æstu, cometis solis & lunę defectu, terrę hiatu, multis deniq; signis, salubria simul ac perniciofa prædicere. Imaginari ad hæc alia sydera illis subiecta: & ex ijs quædam nostro hemisphærio alia subterreneo vagari: pari ad hæc cum Ægyptijs errore duodecim sibi deos finxerunt: quorum singulis mensẽ, & vnum in zodiaco signum tribuere. Multa quidem regibus ventura vaticinabantur: vt Alexandro victoriam cum Dario dimicaturō. Hircanorī deinceps Seleuco & alijs Alexandri successoribus: mox & Rhomanis successoribus non pauca, quorum euentus fide nõ caruit. Numerant præterea sydera quatuor & viginti: extra zodiacum, ad boream duodecim: reliqua notum polum versus, horum quę appareant ad viuos pertinere arbitrari: reliqua ad eos, qui vita defuncti essent: hæc illi ad alias rerū ambages effuderunt mortalium oculis: vt quę de annorum obseruatione meminerunt quadraginta tria annorum millia a prima suarū rerum memoria ad Alexandri ascensum colligentes, quod impudenti quidem mendacio asserant, nisi aliquis eam annorum rationem menstruam interpretetur, qualis apud Ægyptios fuit.

De Iudæa & Iudæorum viuendi ritibus, legibus ac institutis. Caput Quartum.

Palestinę flumines

Cananea terra lacte & melle fluens. Hebræi siue Israelitę gēs vetustissima

Terra Abrahamę & semini eius pmissa.

Leges a Mose Iudæis promulgatę.

Decalogus in monte Sina datus

Palestina quę eadem est, quę Iudæa particularis Syrię prouincia, inter Cœlosyriam iacens & Peræam, ad occasum Ægyptiaco alluitur pelago: perfunditur & Iordane fluuius ad orientem solem: hanc terrã bibliaci libri, & Iosephus eos secutus, Cananeam appellant: terram variarum opum diuitem, frugibus fertilem, aquis illustrem, optimam balsamo. In medio orbis constitutam, quo sit, vt nec frigore nimio rigeat, nec calore torreatur. Ob quam elementorum gratiam æstimauerunt Israelitę siue Hebræi gens antiquissima, & apud quam solam a prima hoīs formatōe cœlestis ac veri numinis cognitio cultusq; & primū idioma pmanlit, eam esse, quę patribus olim Abrahamę Isaac & Iacob promissa a numine esset, terram videlicet lacte & melle fluentem, ideo Iosue fortissimi ducis ductū quadragesimo anno postq; Ægyptum exissent suę ditionis fœcerunt. vno & triginta regibus in ea potenti manu deuictis. Leges Israelitę tenent, ac scđm eas viuunt, quas a Mose primo suo duce accœperunt quamuis & multis ante Mosen sæculis absq; lege aliqua scripta pie sancteq; vixerint, veritatem diuinis oraculis animiq; acumine & magnitudine consecuti. Existimabat eximius ille theologus Moses nullã ciuitatem sine iuris, & æquitatis cultu diutius consistere posse: iam quum bonorum præmijs, & impiorū supplicijs suos ad amplexandã virtutem, & impietatem fugiendã, satis exhortatus esset: tãdem super decem illa

legum capita duabus tabulis ad Sinam perlata, alias populo leges ciuiliacq; instituta promulgauit. Hæ quū adeo multæ sint, vt solę integrū librum præstare possent: memorabiliores tantū hic ponam, cæterę a Iosepho bibliacisq; libris petantur, Sanxit Moses, vt pueri ab initio leges discant: quū disciplinā illę in se optimā contineant. Qui dei nomen blasphemia læserit, per diem suspendatur, in sepultus abijciatur, vt ex meretricia pecunia sacrū nullum fiat. Septem sint in singulis vrbibus principes, qui iusticia & prudentia cæteros antecellant, vt duo cū his leuitici ministri iudicent. In re iudicanda aut si, qd rectus sit, iudicibus parum liqueat, Pontificis, & senioris arbitrio res tota decernatur. Ne vnus testis recipiatur, ac ne duo quidem, nisi horū prius sit spectata fides. Tres rite testimoniū dicant. Sed ne mulier testis sit, neq; mancipium, q̄ in hoc fortuna, leuitas in illa merito suspecta habeatur. Præterea ne ex conlitis arboribus aliquid ante quartū annū attingatur, vt tunc ex frugibus decimę dentur. Propinqui & hospites nō nihil percipiant, quod reliquū fuerit agricolatoris sit, vt semina munda non mixta terrę condant, q̄ dissimilium cōmuniōne terra non gaudeat. vtcq; viator non a frugibus arceatur: sed quantum volet ex his legat: si lectas præsens vsus exigat. Si pudor obstet vltro accersat. Quę turpem quæstū fecerit, alteriue nupserit vxor ne ducatur, vt puella pro virgine ducta, si corrupta sit corpore reperta, flagitiq; conuicta lapidibus obruatur, aut viua cremat. Si quis virginem alteri desponsatā, nō inuitā vitiauerit vterq; extremo supplicio afficiant. Si vis illata fuerit iniurię author pœnam luat. Quę sine liberis vidua relicta est fratri defuncti cōiugis nubat, ex eoq; matrimonio in successionem generis prolem tollat: si eam ducere nolit causam apud seniores dicat. Si causam probauerint, cui volet illi nubendi facultas sit, vt luctus in trigelimum diem extendat, sat esse id tempus sapienti ad lachrymas. Filius si parentibus iniurius fuerit extra vrbem suspendatur. Hostis bello prostratus nō in sepultus iaceat. Si pignus ab inope creditore acceperit ante noctem restituat. Qui nō fuerit soluendo apud eum, cui debet, seruitutem seruiat. Si quis contribulem emerit, emptus sexto mox anno liber existat. Qui aurū aut argentū inuenerit, inuentū palam præconis voce faciat, vt aberrans pecus ad magistrū gregis reducat. vel, quoad dominus existat, custodiat. Qui in iudicio litigatorem percusserit, reus talionis sit. Si domum relatus expirauerit, qui percussit innoxius sit. Vt Israelitarū nemo uena conficiat, neq; confecta aliunde emat. Qui venenū alicui miscuerit sceleris conuictus id bibat. Qui oculū alicui per iniuriā eruerit pari clade puniat. Si taurus quentq; pmerit cornu, lapidibus obruat, eius carnes nō attingant. Depositū vt sacrū custodiat. ut filius patris scelus nō luat, nec parentib⁹ erit fraudi, si quid filius deliquerit. Et hæc domi. Militię vero illa, ut bellū priusq; inferat res per legatos aut pcones repetat: si res non reddant, dum placet, rite inferat. Administrandi belli summa penes hūc sit, qui strenuitate & prudentia alios anteibit, vt miles ex omni multitudine fortissimus legat. Si hostis obsidione premit frugiferę arbores ne lædant. Læse enim si vocem habeant conuitiū facerent populatori. Rebelles victor ad vnū interficiat. Cæteri quū

Pueri leges discant.

Blasphemi suspendant

Mgatus Iudæorū

Tres testi-
moniū terat.

Lex de agro
iū fructibus.

Attende legem
acerbā.

Vidua sine
liberis relicta
cui nubat

Filius paren-
tibus iniuri⁹
suspendat

Res inuentū
pclamet

Lex talionē
referens

Vena mis-
cere Iudæis
prohibitū.

Leges castrē
ses

Causa
Dux

Miles

Hostis

De oim gentiū ritibus.

Sanguine iu victi fuerint tributarij aut vectigales fiant. Ne qua mulier belli tempore viri
dei non ve le attingat instrumentum, neq; vir muliebre. Vt vescendi sanguinis vsus in
scuntur vniuersū Israelitis nullus esset. Lepra infecti, & quibus genitale semen spon
Leprosi & te flueret, ciuitate expellerentur: & in his mulieres septenis diebus, quæ men
Corrohei ci strug essent, octauo redirent: totidem dies aberant, qui funestam domum ha
uitate expel berent, vt sacerdos duabus agnis pro eo faciat, qui fluuium feminis per qui
lebantur etem passus est, ipseq; prius frigidam aquam ingrederetur: Pariq; ratione ex
Expiationes piaretur, qui cum coniuge parum legitimis diebus concubisset. Puerpera
Iudæorū, xl. dies templo arceatur si marem enixa fuisset, si foeminam octoginta. Qui
Solennis sus ad templi postes constituta in sacerdotis verba iurare cogeretur, nihil legam
pectar, vxo a se pudiciam. Si falleret femore dextro disiuncto, vterozq; putrefacto mo
rum expur reretur, Si caste iuraret decimo mense puerum sine vteri noxa eniteret: tum
gatio vt sacerdos dei in membrana nomen diluens phialam det iuratæ mulieri bi
Adulteriū bendum, Adulterio, incesto, sodomiticæq; foeditati capitalem poenam irro
pœna gavit. Vt sacerdos manco debiliue corpore altaris ascensu prohiberetur: ale
Septēniū ob retur tamen sacris oblationibus, vt terra septimo quoq; anno si quando Ca
seruatio naneam Iudæi obtinuissent aratri esset immunis. Quæ tellus sua sponte fer
Iobeus p̄ci ret quinquagesimo quoq; anno, qui Iobeus dicebatur, tribulibus essent &
pitur obser extraneis cōmunia: debite relaxarentur pecuniæ: libertate serui donarent: præ
uari, dia quæ vilius venissent antiquis possessoribus redhiberentur. His ille insti
Cerimoniarum Iudæo tutis domi forisq; sub id tempus quo vita discessit Israelitas instruxit. Adhi
rum ratio buit & precationem solennem pro eorum successu, qui rite leges & instituta
Holocaustū sancte custodirent, contra diras imprecationes in præuaricatores. Postremo
sacrificiū pi populū sacramento ad egit, vt diuinas & humanas leges, quæ semel late
morum. sent perpetuo obseruaret: nec si quis violare esset ausus impune factum pa
Plæbæiorū teretur. Cæterum quia satis constat nullum genus hominum cæremoniarum
sacrificiū studiosius magisq; religiosum fuisse vnq; q̄ Israelitæ fuisse: quæ fuerit apud
Inopū sacri illos sacrificandi ratio ab initio instituta operæ precium duco breuiter expli
ficiū canda. Duobus ab initio sacrorum generibus Iudæi vsi sunt, quorum vnum
Piacula de- holocaustum dixerunt, idq; priores gentis perpetrabant: qui erat sine boue, **Annicula**
linquentiū sine agno rem diuinam factururus, siue quid aliud immolasset, annicula mascu
Assarius lacq; esse oportebant animalia aris adhibenda: altaris oram sacerdos victima
mensurę li cruore perfundebat, inde hostiam membratim dissectam super aram con
genus, cremabat. Alterum genus plæbæium, in quo maiora anniculis offerebant
Assarius cruoreq; super aram diffuso renes, adeps, omenta imponebantur flammis: **mensurę**
genus, pectora & crura dextera sacerdotibus dabantur, quæ supererant intra biduū:
Assarius qui rem diuinam foecissent elitabant. Inopia si qui premebantur columbas **mensurę**
genus, offerre, aut turtures duas, quarum hæc in holocaustum abibat, illam sacerdo
Assarius tes sortiebant. Qui imprudens deliquisset, huic annicula agna erat, aut hędus **mensurę**
genus, piaculum. Qui occulti sibi criminis fuisset conscius, ex præscripto legis cæso
Assarius rariete expiari oportuit: horum carnibus vescerentur sacerdotes in templo, **mensurę**
genus, tum publicis q̄ priuatis sacrificijs, mundissima farina adijci, in agno assarij

mensura. in Ariete duorum, in Tauro trium. Adhiberi & oleum, quod sacris infundebat. Agnus mane & vesperi publice immolari. Septimis quisque diebus, quæ ipsi ex lege maxime sacræ erant, & sabbata dicebantur, geminatae hostiaris admouebantur. Principio mensis duo boues cum septem anniculis agnis, ariete vno, & hædo vno piaculi causa. Adiciebant binos hædos, horum vnus extra fines missus multitudinem expiabat: in suburbana alter delatus, loco purissimo cum totis velleribus cremabatur. Pontifex Taurum in id sacrum, & in holocaustum arietem dabat. Fuerunt & illis alia sacra statim exremonijs ferijsue permixta, quale fuit. xv. mensis die, quem Macedones hyperætheum dixerunt, & vertente autumno tabernacula figere. holocaustaque ferijs tenentibus stata quotannis reddere mynhe salicis palmarum & malipæ. sici ramos, quæ hæc facerent, gestantibus Xanthico mense: vnde principium sumebat annus sub plenilunij diem, sole arietem transeunte, quia his diebus ex Ægypto egredi contigisset, mystico agno faciebant. Inde azymorum ferias, luna itidem plena paucis interiectis diebus celebres erant genti. Tauri duo, aries vnus, agni septem quotidie per eos dies holocausto cremabantur. Adiciebatur hyrcus vnus piaculi nomine. Secunda azymorum primitiæ frugum cum olei assario dabantur, & frugum principijs agnus in holocaustum. Erant & penthecostes stati dies, Asarthan id illi tempus vocabant. i. quinquagesimam fermentatos tum panes ex siccis alphis offeriebant. Agnas duas in holocaustum, vitulos duos, arietes totidem, duosque pro piaculo hyrcos. De ludæis & Mose duce eorum Etnici scriptores ab Ecclesiasticis dissentiunt. Cornelius enim Tacitus. xxi. diurnalium libro egressionem gentis illius ex Ægypto non diuinæ voluntati, sed necessitati tribuens scribit. Orta per Ægyptum scabiæ & pruriginis fœda Bocchoris regem in Hamonis templo remedium petisse iustum regnum purgare atque illud hominum genus deis inuisum alias in terras ablegare: quo expulso, vbi ingens scabiolorum colluies vastis in locis relicta confederasset, cæteris per lachrymas torpentibus Mosen vnum exulum monuisse, ne quam deorum hominumque opem expectarent. sed sibi, vt duci, crederent, assensum esse, atque omnium ignaros fortuitum iter arripuisse: sed nihil æque, quæpaque inopia laboratos tum iam haud pcul exitio totis campis pculuerant, vidisse agrestium aliorum gregem e pastu in rupem nemore opacâ concedere, secutum Mosen, quo sibi in posterum gentem firmaret novos ritus contrariosque cæteris mortalibus indidisse. Profana illic omnia, quæ apud nos sacra, rursus concessa, quæ nobis incesta. Animalis effigiem, quo monstrante sitim, erroremque depulerant pennerali sacra uere, cælo ariete in contumeliâ Hamonis. Bos quoque immolat, quem Ægyptij apim colunt. Sue abstinent ob scabiem vitandam cui animal hoc obnoxium. Septimo die occidant, quia is finem laborum tulerit, deinde blandiente inertia septimum quoque annum ignauie datum: alij honorem eum Saturno haberi ob famem & ieiunia. Panis eorum non fermentat. Hi ritus quo modo inducti defendunt: & quæ apud ipsos, fides obstinata, & misericordia in promptu est, sed aduersus omnes alias gentes hostile odium: seperti epulis, discreti cubilibus: plectis

Publi. si sacri. aum
Sabbatū ludo
diæis maxi
me sacru

Mensis Hyperætheus

Mensis Xanthicus .i. a priis

Azymorum ferias

Penthecoste

De ludæis & Mose quædam non scripti reliquere

Israelitarum ex Ægypto expulsi

Judæorum ritus ceteris mortalium ritibus contrarij

Agnus
Aries
Fes
Sus

Alphis .i. herdei granis

De omnium gentium ritibus.

Religio Iudaeorum Piracia. s. schedulas siue membranas
Pharisaeorum mores. Phylacteria
Piracia in frontibus gerebant Pharisaei. Emarmes. i. iusto
In hominis arbitrio quae posita
Animas in alia corpora migrare
Animas esse corporibus in terris
Essaeorum vitiora monastica Saducei. i. iusti
Omnia Essaeis communia erant.
Iuramentum pro iuramento
Sabbati observatio.

Prima in libidinem gens, alienarum concubitu abstinent: inter se nihil illicitum, circumcidere genitalia instituerunt, ut diuersitate noscant, Nec quicquam prius imbuunt, quam contemnere deos. Animas praelio aut supplicio peremptorum aeternas putant: eadem cura & de inferis & persuasio coelestium. Contra Aegyptii pleraque animalia effigiesque compositas venerant. Iudaei mente sola, vnumque numen intelligunt. Prophanos qui deum imagines in species hominum fingunt. Haec & multa alia Cornelius Tacitus & Trogus lib. xxxvi. scribunt. Iudaeorum sectae tres a communi reliquorum vita discretae erant, Pharisaeorum, Saduceorum, Essaeorum, Pharisaei cultu austero, & victu perparco utebantur: traditiones suas statuentes quibus traditiones Moysi determinabant. Piracia chartarum in fronte gerebant, & in sinistro brachio, quibus decalogus inscriptus erat, quod dixerat dominus habebis, quasi quid appensum inter oculos tuos & in manu tua, Et haec phylacteria dicebantur, a phylaxe, quod seruare est, & thorat legem. Hi etiam maiores fimbrias alijs ferentes spinas eis affigebant, quibus puncti inter eundem memores mandatorum dei fierent. Vniuersa deo deputabant, & Emarmeni. i. fato agere quidem quae iusta sunt, vel negligere: in arbitrio hominum plurimum esse dicebant, tamen in singulis adiuuare Emarmenem, quam ex motibus corporum superiorum fieri putabant. Superioribus suis & naturae maioribus nunquam contrarium respondebant. Iudicium dei futurum credere, omnem animam incorruptam esse, solas bonorum animas in alia transire corpora usque ad resurrectionem & iudicium: malorum autem aeternis detrudi carceribus: & quia a communi hominum habitu diuersi erant, ideo pharisaei dicebantur, Saducei emarmenem negabant deum inspectorem omnium dicentes, & in arbitrio hominum situm esse ut bonum malumve faciant. Animarum post hanc vitam vel supplicia negabant vel gaudia. Quae resurrectionem mortuorum futuram negabant, animas mortuum corporibus putantes, nec angelos esse dicebant, solos quinque libros Moysi recipiebant, Ipsi seueri nimis erant, nec inter se sociales, ob quam seueritatem Saduceos. i. iustos se nominabant. Essaei vero in omnibus monasticam agebant vitam: nuptias & foeminarum congressum omnino fastidientes, non quia coniugia & hominum successionem censerent perimendam, sed cauendam intemperantiam mulierum, nullam earum fidem seruare viro putantes. Omnia habebant communia. probra unguentum & balneum ducentes, squalorem decus putarent, dummodo in veste candida semper essent. Nulla eis certa ciuitas, sed in singulis domicilia habebant. Ante solis ortum nihil profanum loquentes, Solem, ut oriretur, orabant, post usque ad quintam horam operantes, loti corpus in aquis, simul & cum silentio edebant. Iuramentum habebant pro iuramento. Sectae suae neminem adhibebant, nisi sub annua probatione. Recepti autem ad se post annum, duobus alijs annis mores probabant, deprehensum in peccatis a se pellebant, ut herbas pecorum more decerpens, usque ad obitum poeniteret. Quum decem sederent, nullis nouem inuitis loquebatur. Spuere in medium, vel in dexteram partem sui vitabant. A deo sabbatum obseruabant, quod nec eo die alium purgarent. dolabram ferebant ligneam, quo in loco secretissimo fodiebant terram ad alium purgandum: dimissa veste, diligenter se contegentes, ne splendori diuino facerent

Inimiam: ob id etiam statim foueam replentes: viuebant quae longissime ob victus simplicitatem. Palmis enim victitabant. Pecuniae eis nullus vltus erat. Mortem pro iusticia iudicabant meliorem. Animas omnes a principio creatas pro tribus incorporari: exuta bonas corporibus vltra oceanum degere, ubi sit reposita eis perfruitio, ad orientem magis malis procellosa, & hyberna loca delegantes. Erant in eis qui futura praedicerent, quidam coniugibus, sed moderate operam dabant: ne si a mulieribus abstinendum arbitrarent, genus humanum deficeret, Syriam hodie Graeci inhabitant, qui & Griphoni dicunt, Iacobique Nestoriani, Sarraceni, duaeque Christianae pietatis gentes Syriani & Marouini, Syriani Graecanico ritu sacrificant, parueruntque aliquid Rhomanae ecclesiae. Marouini sentiunt cum Iacobitarum gente. Horum lingua & litera, quae & Arabum. Ad Lybanum montem habitant haec piorum hominum genera. Sarraceni circa Hierosolymam strenui in bello, gaudent agrorum cultura. Syriani in utiles. Marouini pauci numero, sed viri pugnacissimi.

Victus parsi
mentia.

De aia effeo
rum opinio.

Aiaae exura
rum corpore
merita,

De Media Medorumque moribus. Cap. Quintum.

Media Asiae regio a Medo Medeg & Egei Atheniensium regis filio appellata, & populi Medii dicti, vt Solinus refert: Iosephus autem a Medo Taphet filio dictos fuisse scribit. Haec regio, vt Ptolomaeus habet, a septentrione mari Hyrcano terminatur, ab occasu maiori Armenia & Assyria, a meridie Perside, ab oriente Hyrcania ac Parthia quae montibus excluditur. Sagittandi equitandique studium genti praecipuum ac pene peculiare. Peruetusta & regum veneratio. Tiara pileus, & manicatae vestes ab his ad Persas cum Imperio fluxere. Proprium Medorum regum fuit. Plures uxores ducere, mox & in priuatos translatum vt minus septem habere non liceret. Pulchrum & foeminae multos habere viros, pauciores quinque calamitatem arbitrari. Ineunt foedus Medii tum Graecorum ritu, tum feriendo brachia, quo illi humeris connectunt ac mutuam sanguinem delingunt. Sterilis regio, qua ad septentrionem obuersa est, quo fit, vt ex malis in hunc usum execans ac cotulis masculam conficiant, ex tostis amygdalis panem, ex herbarum radicibus vinum, ferinis canibus plurimum victitantes.

Medie ap-
pellatio

Medie fines

Studia gen-
tis.

Mulieres n. p-
ros viros ha-
bent

Foederis in-
cundi forma

Victus Me-
dorum

Tiara pile-
us rotun-
dus.

Malis. f.
pomis.

De Parthia & Parthorum viuendi moribus. Cap. Sextum.

Parthiam Parthi Scytharum exules a se vocauerunt terram furto occupatam, a meridie rubrum mare, a septentrione Hyrcanum solium, ab occidua solis plaga Ariam, ad ortum Mediam habentem. Regio est nemorosa montana & inops frugum. Gens ipsa Assyrnici Medisque temporibus obscurissima. Regnumque a Medis ad Persas translato, velut vulgus sine nomine: victoribus praed e fuit. Postremo Macedonibus seruiuit. Procedente deinde tempore, ea fuit ipsius gentis virtus, hi rerum successus, vt non tantum finitimis imparet, sed a romanis omnium gentium victoribus bello petita, eos magnis cladibus victos afficerat.

Parthiae ter-
ra nini.

Terre Par-
thicae co-
stitio
Gens Par-
thorum

De oim gentiū ritibus.

Quatuordecim Parthorum regna. Plynius quatuordecim Parthorum regna numerat. Trogus his orientis Imperium attribuit, velut orbis diuisione cum Rhomanis facta. Administratio gentis post defectionem Macedonici Imperij sub regibus fuit: qui Arfaces ab Arface primo Rege dicebantur omneis Regum maiestati proximus populorum ordo fuit: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace electi. Sermo his inter Scythicum Medumq; medius, ex vtrisque mixtus: Vestis olim sui moris: posteaq; accessere opes, vt Medis, perlucida ac fluida. Armorum Patrius ac Scythicus mos. Exercitum non vt alia gentes liberorum, sed maiore ex parte seruorum habent. Quorum vulgus nulli manumittendi potestate permessa/ac per hoc omnibus seruis nascentibus indies crescit, hos pari cura ac liberos suos habent: & equitare & sagittare magna industria docent, vt quisq; locuples est, ita magnum regi ad bellum ituro equitatum instruit. Itaq; Antonio bellum Parthis inferenti quum quinquaginta milia equitum occurrerent soli DCCC liberi fuere. Cominus in acie praeliari nesciunt, obfesaq; expugnare vrbes: pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus. sæpe etiam fugam simulant, vt incautiores aduersus vulnera inlequentes habeant: signum his in praelio non tuba, sed tympano datur, nec pugnare diu possunt. Cæterum intolerabiles essent, si quantus his impetus est vis tanta & perseuerantia foret: plerunq; in ipso certaminis ardore praelia deserunt/ac paulopost pugnam ex fuga repetunt: & cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum equitibus lorice plumatae, idem & equis, quibus bello vtuntur. Auri argentiq; nullus olim, nisi in armis vsus. Vxoresq; dulcedine variegatæ libidinis singuli plures ducunt: nec vllum grauius flagitium, qm adulterium vindicant: ob id mulieribus non conuiuia solum virorum, verum etiam conspectum interdiciunt. Quidam autem, & in his Strabobo, coniuges eos suas amicis in matrimonium tradere, vt liberos ex eis suscipiant. Carne non alia vescuntur, qm venatibus quaesita. Equis omni tempore vehuntur, his petunt bella, his conuiuia adeunt, mercantur, colloquunt, omniaq; publica & priuata obeunt munia, equo sedentes, atq; singulare illud inter ordines discrimen, qd seruilis fortunæ viri pedibus commean, ingenui equis vehuntur. Sepultura vulgo aut auium aut canum laniatus est. Nuda demum ossa terra obruunt. deorum cura veneratioq; præcipua. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia/quippe violentiam viris, mansuetudinem foeminis assignant: Semper aut in externos aut in domesticos motus inquieti, Natura taciti, ad faciendum, qm ad dicendum promptiores, Proinde secunda aduersaq; silentio tegunt. Principibus metu non pudore parent, In libidinem proiecti, in cibum parci, fides dictis promissisq; nulla, nisi quatenus expetit.

Cominus .i. prope, iuxta

Pluræ .i. acupictæ

De Persia & Persarum moribus, ritibus & institutis. Caput Septimum.

Persia Orientalis Regio, a Perse Iouis & Danaes filio dicta: a quo & Persopolis totius gentis caput, Populi Persæ dicti sunt. Hæc regio vt Ptolō

meus libro quinto scribit, a septentrione Medis terminat, ab occasu Sufiana, ab ortu solis duabus Carmanijs, a meridie parte sinus Persici: eius oppida fuere Axima, Persepolis, Diaspolis. Coelum Persae Iouem credidere. Solem quem Mitram dicunt imprimis venerantur: colunt & lunam. Venerem, ignem, tellurem, aquam, & ventos. non aras, non statuas habuere, sed sub dio, excelsoque loco sacra operari: cum imprecationibus coronatam hostiam ad aram statuentes. nihil praeter hostiae animam superis dandum existimare, nec eos etiam quicquam aliud velle: quorundam tamen in ea gente extra focis imponere moris fuit: igni sacrificantes arida ligna imponunt cortice adempto, & aruina superiniecta, deinde infuso oleo succendunt, non inspirantes, sed ventilantes: quod si quis autem inspirarit, aut mortuum quid coenue in ignem immiserit morte plectitur. In flumine Persae non lauantur, non micturiunt, nec cadauer iniiciunt, non etiam spuunt, aut quid calefaciunt, sed aquam hoc modo religiosissime colunt. In lacum vel flumen vel fontem venientes scrobem faciunt, ibique hostiam iugulant, cauentes, ne quid proximae aquae sanguine contingatur, tanquam omnia polluturi: postea carnibus super myrto lauro impositis eas magi subtilibus virgis comburunt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte & melle mixtum inspergunt, non in ignem, nec in aquam, sed in terram imprecationes per multum tempus faciunt, fasciculum virgarum myricinarum tenuium tenentes. Reges ex vna familia, qui regi non paruerit capite & brachijs amputatis insepultus abijciunt. Refert Policritus quod Persarum Regum quicquid suas aedes in monte faciant, & thesauros & tributa, quae exigunt, ibi recondant, bene administrare rei monumentum. Exigere eos ex ora maritima argentum, ex mediterranea, quae quaeque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam vel aliud tale, eodem modo & pecora. Neminem illi ob vnam tantum causam occidere licet: neque alicui aliorum Persarum quicquam in aliquem ex familia sua atrox agere. Vxores ducunt singuli multas aluntque propagandae sobolis gratia, pellicesque plurimas. Reges praemia proponunt his, qui vno anno plures procrearint filios, qui creati sunt ante quinquennium ad patris conspectum gentili instituto non perducuntur, sed apud foeminas degit: ea praecipue gratia, ut si inter educationem decedat, nullam e damno patri afferat molestiam. Nuptiae verno aequinoctio celebrantur. Sponsus malum, aut chameli medullam, nec super haec aliud quicquam coenatus, thalamum ingreditur. A quinto anno ad quartum & vigesimum discunt equitare, iaculari, sagittare, & imprimis vera loqui disciplinarum magistris continentissimis vtuntur, qui fabulas, deorum laudes, virorumque illustrium complexas, cum cantu, interdum voce tantum ad vitae institutionem referunt. Aeris sonitu vocati vnum in locum ad haec discenda pertendunt. Ratio ab his deposcitur eorum, quae pueri audierunt, vocem interim, flatus & spiritum eorum exercentes. Decursione vtuntur, duce sibi quem sequantur, ex principum filijs aliquo ad id lecto, campos, quae decurrant, ut minimam, triginta habet stadia. Ad aestum & frigus perferendum, torrentium mansu-

Perse confinia

Religio Persarum;

Supposita aliam tantum cupere.

Sacrificandi ritus

Aqua religiosissime colitur

Reges ex vna familia creat Persae

Habitatio regum persarum in montibus

Tributa Persarum

Regum in subditos animae aduersio.

Filij Persarum in patris conspectu ante quinquennium non veniunt.

Studia quibus Persarum pueri instituntur

Pueri Persarum in his exercitiis

Jupiter coelum

Myricinarum i. de myricis.

De oim gentiū ritibus.

Exercitia pu exercentur. in armis & in madidis vestibus perdurant: pascunt: rusticantur. **Terrebin**
erorum Fructibus Terrebinthi, glandibus, piris agrestibus vescuntur, quottidianus **thi. i. fru-**
Perfarū vi- cibis: post cursum cæterasq; corporis agitationes panis durissimus. Carda- **ctibus ar-**
æus q̄tidia, mum, & salis granum, affæ carnes indifferenter, & elixæ: aqua potus. Venan- **borishui?**
nus tur missilibus telis ex equo arcu & sagittis vsi: vt untur & funda: ante meri-
 diem arbores serunt, radices effodiunt, arma fabricantur, aut lino & retibus
 student. Pueri auro exornantur, & imprimis delicijs. Pyropus est illis lapis,
 quem summo in honore habent, & ob id mortuo eum apponunt minime,
 Nec etiam ignem, ob honorem & reuerentiam, quam illi deferunt. A vige-
Vendēdi & simo anno ad quinquagesimū militant: forensem vsum non norunt, neq; **Cetro. i.**
emendi nul- vendunt quicq; neq; emunt. Cetro in Rhombi speciem ad bellū instruunt, **brevi scu-**
lus vsus ac præter pharetram sagarim & sicas habent, & pileum turritū: squamosum **to**
Principum gestant circa pectus thoracem. Principes Anaxyridem triplum habent, & tu- **Rhombi.**
Perfarum ve nicam manicatam ad genua demissam. intus candida fultura, exterior pars co- **Sagarim**
stitus. lore infecta, Amictum æstate purpureum, hyeme varium. Tiaras magorum **Anaxyri-**
Vulgi Perfi infulis similes, vulgus duplici muniuntur tunica, ad media vsq; crura demis- **dem**
ci vestitus sa: circum caput sindonē veli volumen ingens. Lecti & poculorū ornatus ex **Fultura.**
De reb⁹ gra auro & argento: de rebus maximis non, nisi medio potu, consultant, eam de-
uib⁹ Perfæ mum consultationem firmiorem rati, q̄ que a sobrijs sit inita. Noti inter se
inter pocula & æquales, osculo se in occurſu excipiunt, Qui humiliori sunt fortuna, veni-
consultant entem adorant. Solo sepeliunt corpora, cæra oblinentes. Magos insepultos
Cum matri abiiciunt, auib⁹ laniandos. Cum matribus instituto quodam peculiari co-
bus coeunt eunt: & hi ritus moresq; Perfarum fuere. Herodotus & alios quosdam ha-
Perfæ bet haud memoratu indignos, vt q̄ ridere coram rege, aut spueri nefas du-
Opinio Græ xerint, & flagitiosum. Græcos ab his rideri, quibus persuasum esset deos ex
corū de dijs hominibus ortos, quicquid nefas esset facere idem & dicere nefarium arbitra-
a p̄sis derisa ri. Turpe & creditum debere, sed omnium turpissimum mentiri. Cadauera
 non prius humare, q̄ a canibus, aut alite traherentur, & quod indecorum sit
Filiæ a misæ cæterarum gentium opinione, parentes inopia adacti vulgo filias prostitu-
ris parenti- bant: quanq; Babyloniorū id propriū esset. Hodie Perfæ a Saracenis victi,
bus p̄stite- Mahometiq; delyrio imbuti in tenebris agunt: bellica olim gens: vt que diu
bantur in oriente sit rerū potita, nunc armis desueta, veteri gloria excidit.

De India & Indorum prodigiosis ritibus mori- busq; viuendi. Caput Octauum.

Indiæ magni **I**ndia orientalis regio Asiæ terminus, tam vasta perhibet, vt eam tertiā
tudo & de- oim terrarū partem tradant. Pomponius tantū littoris occupare scribit:
scriptio. quantū per q̄draginta dies noctesq; velificantibus cursus est: appellata a
Oppida In- flumine Indo, in quem ab occidentali plaga desinit, a meridionali mari inci-
diæ quinq; piens. adusq; solis occasū porrigit, & a septentrione vsq; ad montē Caucasū
milia puenit gētes habet multas: & oppidis a deo exulta, vt qdā in ea qnq; milia
 fuisse dicāt, nec mirū sit, vel de hoīm, vel de vrbiū copia: quū soli Indi nūq;

à natali solo recesserint. Fluvios memorabiliores Gangem Indum Hypanim, sed omnium maximus Ganges. Terra fauonij spiritu saluberrima in anno bis metit fruges, vice hyemis Ethesias patitur ventos. Vino caret, quamuis non desint, qui hoc quoque Musicanum solum ferre autumant. Nardum fere Australis ora: fert & Cynamomum, piper, & calamum aromaticum ut Arabia & Æthiopia, Ebenum arborem sola producit, Psittacum auem, monoceron bestiam, Beryllis, chrysoptalis, adamantibus, carbunculis, lychnitibus, margaritis, vnionibus, gemmis preciosis abundat. Binque illic aestates, leues auræ, temperius coelum, vbertas soli, aquarum abundantia. Centum ob id & triginta annorum æuum eorum quidam, ut Musicians, agunt. Seribus vita aliquanto longior. Indis omnibus est promissa cæsaries, non sine fuco cærulei aut crocei coloris: cultus præcipuus cum gemmis: habitus discrepantissimus alij laneis, alij lineis peplis vestiuntur, pars nudi, pars obscena tantum amiculati, plurimi etiam flexibilibus libris circumdati. Niger vulgo corporis color, in materno vtero tales fiunt, seminis dispositione, quales ipsi sunt qui genuere. Genitale semen, ut Æthiopicis, nigrum, statura procera ac valida. In victu frugales sunt præsertim in castris, nec multa turba gaudent: ornatu plurimo ut dixi vtuntur: a furtis magnopere abstinent: legibus vtuntur non scriptis, literas non norunt, sed omnia memoriter administrant, & propter simplicitatem ac vitæ parsimoniam omnia eis prospere succedunt. Vinum non nisi in sacrificijs bibunt: potum ex oriza conficiunt, & hordeo: cibus magna ex parte oriza sordibilis est. In legibus & contractibus maximam simplicitatem esse, vel ex eo argui potest, quod non multum sunt litigiosi: nam nec commissi nec depositi iura vlla habent, nec testibus indigent, nec sigillis, sed simpliciter credunt: domum frequentius incustoditam habent, quæ profecto omnia continentia sunt. Cæterum non facile quis admittat, ut quod soli degant, & quod non vna omnibus & coenandi & prandendi hora sit, sed ut cuique libitum sit. Nam ad societatem civilem quoque uitam illa sunt commodatiora. Exercitum præcipue frictionem probant, & maxime strigilibus. Ebeni leuibus corpora expoliunt. In tumulis & sepulchris faciendis perparci. In cultu corporis nimij. Nam & aurum gestant, & lapillis ornantur, & sindonem candidissimam induunt: & umbrellas secum portant, nam pulchritudinem excolentes: omnia faciunt, quæ ad decorandam faciem pertinent. ueritatem perinde recipiunt atque uirtutem: atque ætatem prærogatiuam nullam tribuunt, nisi prudentia excellant. Multas nuptas habent, quas a parentibus accipiunt, pari bouum emptas, alias obedientie gratia, alias prolis ac voluptatis, & nisi castas esse cogant, fornicari licet. Nemo ex Indis coronatus sacrificat, nec adolet, nec libat. victimas non iugulant, sed præcluso spiritu necant, ne quid mancum deo offeratur, sed integrum. Qui falsus testis deprehenditur extremis decurtatur digitorum articulis. Qui membro aliquo quempiam orbauerit, non modo talionis poenam subit, sed etiam manu truncatur. Quod si quis artifice manu oculumue ademerit, capitale est. Regis corpus emptice mulieres curant, qui Regem custodiunt, & reliquus exercitus manet extra portas.

Ganges, Indus hypanis Indiarum fluij maximi. Indie vbertas diuitiarum admiranda.

Binque in India aestates & Longissima Indis vita.

Habitus Indorum discrepantissimus.

Literas apud Indos nullas vsus

Potus & cibus Indorum.

Simplicitas Indis affectata

Frictio corporis præbat.

Circa cultum Indorum occupatissimi sunt

Senibus nisi prudentes sine honor nullus exhibetur.

Sacrificia Indorum rora.

Falsus testis digitis decurtatur.

Artifices manu aut oculo priuans occiditur.

i. ventos subfolios vel euros.

Musicians Seres

Oriza rorum est

Strigilibus i. pectinibus Umbrellas i. vela menta.

De oim gentiũ ritibus.

Regis vita
mulieribus
apud Indos
permiffa.

Si qua mulier Regem ebrie occiderit, munus habet, vt cum illius successore iungatur: succedunt autem filij: Regi interdum dormire non licet: nocte cogitur cubilia per horas mutare, idq; propter insidias. Quum in castris nõ est sæpe exit: nam & ad iudicium exit, & audit, & si hora est, vt corpus curet, qd strigilum fit perfrictione, simul & audit, & a tribus perfrictoribus perfricat: exit etiam ad sacrificia: Tertio ad venationem: vbi Bacchico more maxima mulierum caterua circumfunditur: stipatores foris manent, via funibus ob-

Rex Indorũ
in publicum
qñ exeat

textitur: q; si quis intro ad mulieres præuaricauerit, capite plectitur: præcedunt eum tympana & tintinnabula. Quum in locis septis venatur assistunt ei duæ tresue mulieres armatæ: quum vero in locis non clausis venatur ab elephan-

Præuarica
uerit .i.
transierit.

Rex Indorũ
quõ venet

te sagittat: mulierum aliquæ in curribus sedent, quædam in equis ac elephan- tis: quemadmodum & militant: omnibus armis exercitatæ: multũ profecto a nostris discrepantes. Atq; hæc etiam a rerum scriptoribus dicuntur, q; Indi Iouem pluuialem & Gangem flumen, & indigetes genios colant: & quum eorum Rex capillos abluat solehnia celebrent, & maxima dona mittant: diuitias suas certatim ostendentes. In septem ordines olim diuisa vniuersa gens fuit, Quorum primus philosophorum erat, qui ceteris numero pauciores, honore & dignitate apud Reges longe anteibant, Hi ab omni opere immunes neq; seruiunt cuiq; neq; imperant: recipiuntq; a priuatis ea, quibus sacra dijs faciant, & curam habeant defunctorum, tanq; chari dijs: & quæ fiant apud in- feros præcipue noriunt: propterea dona plurima honoresq; eis impendunt: multum enim profunt Indorum vitæ. Nam anni principio vna conuenien-

Iuppiter plu
uialis ab In
dis colit
Indorũ gens
in ordines se
ptem diuisa
fuit.
Primus ordo
phorũ hono
ratissimus

tes siccitates, pluuias, ventos, morbos, prædicunt: ceteraq; quorum cognitio possit utilis esse: futura enim audientes tum populus tum rex & futura decli- nant mala, & bonis futuris imminent. Qui autem philosophus falsa prædi- xerit, nullam, præter q; q; perpetuo silet, pœnã subit. Secundus ordo est agric- olarum, qui multitudine superantes ceteros: a bello reliquoq; opere liberis: solis agris colendis tempus impartiant. Nullus hostis eos lacessit neq; spo- liat, sed existimans illos in communi vtilitate versari ab omni iniuria absti- nent: itaq; soluti metu agricolæ terramq; libere colentes, rerũ afferunt vber- tatem. Viuunt autem in campis cum vxore & liberis, neq; in vrbes comme- ant: dant Regi (omnis enim India subdita est Regibus) tributum, nulli priua- to licet agros possidere præter tributum, & quintam quoq; fructuũ partem

Philosophi
quantũ vitæ
nẽe profint.

Secundus or
do agricolarũ
liber est

Regibus impendunt. Tertium ordinem conficiunt omnis generis pastores, qui neq; in ciuitatibus, neq; in villis morantur. Vtuntur tabernaculis, venatu ac retibus tutas a feris auibusq; regiones reddunt: hoc exercitio Indiam do- mesticam præstant: multis varijsq; tum bestijs, tum auibus sementi agrico- larum infestis copiosam. Quartum locum artifices tenent: quorum pars ar- mis, pars rusticis instrumentis, alij alijs vtilibus rebus fabricandis vacant. Hi non solum immunes a tributo sunt, sed frumentum insuper a regia percipi- unt. Quinto ordine milites, sed numero secundi, belli disciplina exercentur: omnis ea multitudo armis dedita, tum equi elephantiq; bello apti ex Regia victum habent. Sextus est ordo Ephorum: hi quæcunq; in India aguntur

Ordo tercius
pastorũ est

Quartus or
do artificũ

Quintũ mi-
licium
Sextus epho
rorum .i. in
spectorum

inspicientes regi referunt. Septimo loco existunt, qui publicis consilijs præ-
sunt numero paucissimi nobilitate prudentiaq; maxime insignes. Ex his em̄
ad regum consilia, tum ad rem publicam gerendam, tum ad res dubias iudi-
candas asciscuntur: duces insuper ex his deliguntur, ac principes. has in par-
tes Indiæ politia distributa, haudquaq; licet vnus ordinis virum alterius
uxorem ducere, neq; exercitiū mutare. Neq; enim fas est militem agrum co-
lere, aut philosophari artificem. Sunt & apud Indos statuti principes, qui in-
iurias ab aduenis prohibent: si qui eorum infirmentur, conductis medicis
curant: defunctosq; sepeliunt, eorum pecunia proximioribus tradita: iudi-
ces causas cognoscunt, fontes diligentē puniunt. Seruilis conditionis apud
eos nemo fuit, q̄ lege quadam sancitum, neminem omnino seruum esse: li-
beros æquo iure honoreq; haberi omnes, qui assuescerent neq; præstare ce-
teris neq; iniuria quenc̄ afficere, optime ad omnes fortunę casus instituis-
se vitam. Stultum sane videri leges equas omnibus positas fortunas nō eque
omnibus communes esse. Sed quia Indorum gentes multę sunt, & forma, &
lingua, propter latissimam regionis tractum, diuersę, non isdem, quos de-
scripsimus, moribus æque omnes viuunt, sed quibuidam etiam incultiori-
bus. Eorum qui auroram spectant alię rei pecuarię deditę sunt, alię non.
Item alię in palustribus fluminibus habitantes, crudis vescuntur piscibus. ad-
gressi, & arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia e singulis a-
rundinis internodijs fiunt: isti ex Indis ferunt vestem e tegete, quam vbi e
flumine messuerunt incideruntq; plectentes in modum storum, tanq; thora-
cem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarię carnibus
crudis vescentes nomine Padę, qui talibus vti moribus narrantur. Quoties
cuius aliquis, aliquaue ægrotat, virum quidem sui maxime familiares in-
terimunt, q̄ dicant illum morbo tabescentem carnes ipsi corrupturum: &
licet se neget ille ægrotare, at nihilo minus isti non ignoscentes necant eum,
epulanturq;. Mulieri vero suę maxime necessarię idem, quod viro viri faci-
unt. Qui autem ad senium peruenit, eo idem mactato pascuntur. Ideoq; cū
hęc de causa, tum quia omnes qui in morbum necantur, non multi sane eo-
rum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hęc diuersa consuetu-
do, vt nullam animantem interimant, vtc̄ nihil ferant, nec domos parandas
existiment, atq; herba victitent. Est eis semen quoddam milij instarsua spon-
te nascens e terra suo in calyce, quod cum ipso calyce lectū coquunt eduntq;
Quorum quisq; in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibiq; de-
cumbit eius, vel discumbentis, vel defuncti curam gerentē nemine. Horum
etiam omnium, quos iam recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pe-
corum. Philosophos habent Indi Cymnosophistas qui, vt Petarcha scri-
bit, vltimas & vmbrosas regionis partes incolentes nudi (quod ipsum no-
men indicat) ac vagi in solitudinibus philosophabant, ab ortu solis ad occa-
sum perstantes: immobilibus oculis orbem candentissimi sideris contue-
bantur, in globo igneo rimantes secreta quędam: insistebant alternis pedi-
bus toto die feruentibus harenis citra dolorem & frigora niuium & flāmę

Septim^o or-
do consilia-
torum

Statuti prin-
cipes apud
Indos

Apud Indos
nemo serui-
tutis

Indię multę
& diuersę
gentes.

Nauigia In-
dorum ex a-
rundinū in-
ternodijs.

Pecuarię In-
di Padę di-
cti

Ægrotantes
interimunt &
con. edunt.

Ad senectus
tempa pauci pe-
cuarie In-
dorum per-
ueniunt

Moriendi ri-
tus

Gymnoso-
phistę Indo-
rum philo-
sophi

Tegete. i.
fraguio.

Calyce. i.
foliculo

De oim gentiū ritibus.

<p>Bracmana gens.</p>	<p>æstus p̄ferebant. Inter quos Bracmana gens fuit, quæ, vt Didimus eitis rex, Macedoni Alexandro, qui illam debellare cogitarat, scripsit, pura & simplici vita viuit: nullis rerum illecebris capitur. nihil appetit amplius q̄ ratio naturæ flagitat facilis huic alimonia: non quã luxuriæ sagacitas per omnia elementa perquirir, sed quã tellus ferro inuiolata producit. Menſas epulis onerat innocuis. hinc est q̄ genera morborum nec nomina numerat diuerſa, sed diuturna ſalute perfrui: opem non precat, alter ab altero vbi viuitur cõmuniter. Inter pares locus nõ præbetur inuidiæ, vbi nullus ſuperior eſt. Omnes diuites facit paupertatis æqualitas. Iudicia nõ habet, quia corrigenda nõ faciat. Leges nullas tenet, quas crimina nulla p̄ferant. Vna genti lex eſt: contra ius nõ ire naturæ. Quæ laborem nutriat, auariciã non exercet. ocium turpe deuitat. Libidini membra ad debilitandum nõ tradit. omnia poſſidet, quæcunq; non cupit. Quæ ferociſſima ſit peſtis cupiditas, quæ ſolet egenos, quos capit efficere, dum finem inquirendi nõ inuenit, ſed & magis quo fuerit locupletata mendicat. Sole caleſcit, rore humectat, ſitim riuo frangit, thorũ miniſtrat humus, Somnũ ſollicitudo nõ rumpit, Mentem cogitatio nõ fatigat, In homines ſibi ſimiles ſuperbia nõ agit imperium, nec quenq; vel minima ſeruitute exigit, præter corpus quod ſolum animo famulari debere cenſet. In extruendis domib; igne ſaxa nõ ſoluit, nec admixtione pulueris cẽmenta duriora cõficat: quin potius in deſoſſis telluris ſpeluncis aut concauis montiũ latebris habitat: nullos ibi ventorũ fremitus, nullius turbinis tempeſtatem formidat. Tutius ſe ab hymbre defendere ſpeluncã arbitratur, q̄ regulã, cuius geminus eſt vſus, dum viuat manſionis, ſepulturę quando moriat. Nullus ibi precioſus amiçtus, ſed membra papyri tegmine: vel quod verius pudore velantur. Fœmine nõ ornantur vt placeant, nec ſciunt in augenda pulchritudine plus affectare, q̄ nactæ ſunt. Ad concubitum nõ admonet libido, ſed ſobolis amor. Bella nõ gerit, ſed pacem moribus, non viribus confirmat. Nemo parens filij comitatur exequias. nulla extruit in ſtar templorum ſepulchra deſunctis: nec ingemmatiſ vrnis funera combuſta recondit, q̄ non honoris eſſe ducat, ſed pœnæ. Peſtilentiã aut alios corporis morbos, vt dictum eſt Bracmani nõ patiunt, q̄ cœdis actibus cœlum nõ temerant, ſed ſemper apud eos tenet natura cum temporibus concordia, & vices ſuas elementa in offenſa cuſtodiunt. Medicine remedium parſimonia eſt, quæ nõ ſolum illapſos poteſt curare dolores, ſed etiam procurare ne veniant. Nulla ludicra ſpectacula affectant, ſed theatrum ſpectare quum volunt: geſtorum monimenta relegend, quæ quũ ſint maxime ridenda, deſſent. Non in fabulis annilibus (vt multi) delectant, ſed in pulcherrima mundialis machinæ, & rerũ naturaliũ diſpoſitione. Mercandi gratia pontũ claſſibus nõ nauigant. Artem bene loquendi nõ diſcunt. Simplex eſt apud illos eloquentia, cõmunisq; omnibus, ſolum præcipiens nõ mentiri: forum ſcholæq; minime frequentant, quorũ doctrina diſcors, ſtabile nihil certumq; diffinit. In honeſtate vna gentis pars, alia in voluptate bonum conſtituit. In cultum diuinum innocuas pecudes nõ maciant dicentes deum ſacra ſanguine polluturum nõ accipere: cultum potius diligere incru-</p>
<p>Viſus tenuitas</p>	
<p>Bracmani æque oēs diuites</p>	
<p>Ferociſſima peſtis cupiditas.</p>	
<p>Speluncas Bracmani inhabitant</p>	
<p>Amiçtus ex papyro</p>	
<p>Morbis non inſeſtantur Bracmani</p>	
<p>Parſimonia morborum omnium curatio</p>	
<p>Fabulis non delectantur Bracmani Eloquentia Bracmanis ſimplex & vna Religio. bracmanor;</p>	

entum. verbo propitiari orantium, quod solum ei hoc cum homine est, sua ergo similitudine delectari. In Cathæis Indis multæ vxores in vnius viri coeunt matrimonium. & is vbi vita discesserit apud grauiſſimos iudices suã quæcquæ de meritis agunt causam: & quæ officiosior præ cæteris viro chariorque fuisse iudicantium sententia comprobatur, illa in habitu ornatuque, quo cultius se exornare potest, victrix & lætæ abunda rogum ascendit, ac iuxta mariti cadauer accubat, amplexans illud & deosculans suppositis ignibus pudicitie laude contemptis cum coniuge defuncto concremat: cæteræ cum nota & dedecore viuunt. Liberi ab ineunte ætate non parentum arbitrio tolluntur, sed eorum, quibus id negotium publice iniungitur, tenerorum infantium illi habitum inspiciunt: ac si qui legnes ab initio, aut parte aliqua corporis debiles deprehendantur, necari iubent. Connubia non opibus & nobilitate, sed formæ præstantia conciliant inter se, liberorum magis quam voluptatis causa. Consuetudo & apud Indos quibusdam hæc est, vt qui filias præ inopia locare non possint, in ipso ætatis flore, cum tuba & clavicis, quibus bellica significari solent, in forum producant, tum multitudine conuocata puella accedenti primum posteriora humerotenus detegit, postea anteriora, quæ quum placita fuerit, & approbata quibuscunque videtur illa nubet. Megasthenes per diuersos Indiæ montes nationes esse scribit capitibus caninis, armatas unguibus, amictas vestitum tergorum, ad sermonem humanum nulla voce, sed læratibus tantum sonantes asperis rictibus. Gangis fontem qui accolunt nullius ad escam opis indigent, odore viuunt pomorum syluestrium longiusque per gentes eadem illo in præsidio gerunt, vt olfactu alantur, quod si tetriorem forte spiritum traxerint, exanimari eos certum est, & illorum aliquos in Alexandri castris fuisse memoriæ traditum est. Legimus monoculos quoque in India esse, Quosdam etiam tam insigniter auritos, vt aures ad pedes defluant, atque in alterutra earum decubent quarum duritie arbores conuellant. Quosdam item singulis pedibus, & adeo latis quidem vt vbi se defendi a calore velint resupinati his totaliter inumbrentur. Apud Cleliam legitur quasdam foeminas ibi semel tantum parere natosque canos ilico fieri. Esse rursus gentem alteram, quæ in iuuenta sit cana, nigrescat in senectute, vltra æui nostri terminos perhennantem. Esse etiam perhibent alteram foeminarum gentem, quæ quinquennes concipiant, sed vltra octauum annum viuendi spacia non protrahere. Sunt qui ceruicibus carent & in humeris habent oculos. Sunt præter eos iam enumeratos syluestres quidam homines caninis capitibus, hirto & aspero corpore, stridore terrifico. Sed hæc & alia id genus, quæ de India & gente eius memorantur, quoniam magna est opus fide, vt pro veris recipiantur, quam ne in his quidem, quæ sunt pene oculis admota, nisi grauate adhibent, qui aliena legunt scripta, partius sunt referenda. Cathaini hodie eam Indiæ partem, quæ inter Gedrosiam Indumque fluiuium sita est, atque ab his modo Cathainum appellatur, inhabitant. Scythicum genus hominum, & in quibus magna morum mutatio facta videri possit, si vera sunt, quæ Armenius Aitonius de illis perdidit in historia, sagacissimi sunt inquit: aiuntque se solos hominum duobus luminibus cernere cæteros mortales

Cathæi Indi
vxores multas habent

Vxoræ carissima cum defuncto viro crematur

Æt. mirabilem nubendum morem.

Monstruosæ Indiæ gentes. Cynocephali in India.

Homines odore solo viuunt

Monoculi in India

Homines auritissimi

Monopedes in India.

Mulieres semel tantum parientes

Mulieres quinquennes concipientes

Homines ceruicibus carentes oculos in humeris habentes

Cathaini in India

Sagacissimi mortaliū Cathaini

De oim gentiū ritibus.

les aut cæcos esse, aut altero oculo captos, magnū ingenij acumen, sed iactantia maior. Persuasum est vniuersæ genti, se cæteris mortalibus artium subtilitate & scientiā longe antecellere. Candidum genus hominū, paruis oculis, natura imberbes. literis vtuntur Rhomanis quadratura similibus, alij alio superstitionis aguntur delirio. Cæterum omneis veræ pietatis expertes. Solem adorant hi, illi lunam, quidam fusiles statuas, nōnulli bouem: variaq; per hæc monstra, sparsa est gentis superstitio. Non scriptas leges, nō fidem norunt vllam: & quum in opificijs mirum sit gentis acumen, nulla tamen his rerū diuinarum noticia. Timidum genus hominū, mortemq; formidans: gerunt tamen bella magis ingeniose, q̄ fortiter: sagittis in pugna vtunt, telorumq; generibus, quibusdā hominibus aliarum gentiū minime notis. papyracea moneta in vsu, quadrata forma, & in ea regis imagine expressa, quæ si veuustate obliterari coeperit, absoletam cum recentius impressa in regia cōmutant. Suppellex ex auro & argento, cæterisq; metallis, olei inopia insignis, hoc reges dūtaxat vnguenti loco vtunt. Et de Indis hæctenus, nunc de Scythis, qui sunt Indiæ contermini, dicendum.

De Scythia Scytharumq; feris moribus, Cap. Nonum.

Scythiæ ap-
pellatio.

Scythiæ qua-
lis gens

Scythiæ de-
scriptio.

Scythæ sem-
per inuicti
pmanerunt

Scyris olim
nulla certa
sedes.

Furto nullū
flagitiū gra-
uius.

Auri & ar-
genti nullus
Scythis vsus

Scythia regio septentrionalis, a Scytha Herculis filio, vt tradit Herodotus, dicta, vel, vt Berossus, a quodam alio ex Araxæ priscae, quæ Noë coniunx fuit, genito indigenæ Scythæ, Hi olim a primordio paruam patriam possidebant: postmodo paulatim per virtutem & vires aucti, quū regiones multas sibi subdidissent, in magnum Imperium gloriamq; peruenere. Ea primum natio iuxta Araxim flumen parua numero propter ignobilitatem contempta consedit: nacti regem quendam bellicosum, & militari virtute præcipuū, agros ampliarunt. Montanos quidem vsq; ad Caucasum, campestres vero vsq; ad oceanum & Meotida paludem, aliaq; loca ad Tanaim vsq; flumen, a quo Scythia ipsa longo tractu versus ortum protensa Imao monte per medium velut in duas Scythias diuidit: quarum vna Scythia intra Imaū montem dicitur, altera extra: ab alieno Imperio aut intacti aut inuicti Scythæ semper manserunt. Darium Persarum regem turpi a Scythia submouere furga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri magni ducem cum copijs vniuersis deleuerunt. Rhomanorū audiuerunt, nō sensere arma: gens & laboribus & bellis aspera, vires corporum immensæ. Hæc inter se olim discreta nō erat, vt pote, quæ neq; agrum coleret, neq; tectum sedesue haberet vllas, per solitudines & inculta vagabatur loca, armenta pecoraq; præ se agens. cōiuges & liberi plaustris vehabantur. legibus nullis obnoxia, iusticiā sponte colebat, nullum furto grauius in tota gente flagitium fuit, vt quæ non parietibus aut septis armentum circumdat, sed in propatulo habeat. Nullus ipsi aut auri, aut argenti vsus. Lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus murinisq; corpora cōmunibat. Laneus vsus ac vestium ignotus genti: erat is sane viuendi ritus frequens Scythis, sed non omnibus.

plæricq; eorum, vt loco plurimū distantes, sic ab inuicem vita diuersi, veluti peculiæres inter se fouebant mores, de quibus postea dicemus, vbi adhuc cōmunes quosdā dixerimus. Gaudent Scytharū plures humana cæde, quem primum virū in bello vir Scythæ cœperit, eius sanguinem potat, quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert: nam capite ablato fit prædæ, q̄cunq; cœperit particeps, alioquin expers, caput hoc modo præcidit in orbem illud amputat circa aures verticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit, & vbi, sicut bouis coriū, manibus molliuit, tanq; mantile possidet, eaq; & habenas equi sui appensa gloriat̄: qualiū mantilia vt quisq; plurima habet, ita vir p̄stantissimus iudicat̄. Multi etiam sunt, qui coria hæc humana, tanq; brutorum, consuunt, quibus pro amiculis induant̄. Cætorum hostiū manus detras cum vnguibus excoriunt quidam, atq; cum ijs pharetrarū opercula obducunt. Nonnulli totos homines excoriatos coria super ligna extenta supra eq̄s circumferunt. Capita dicto modo excisa exterius crudo bouis corio superducunt, interius inaurant etiam, qui ditiores sunt, & pro poculis vtunt̄: hospitibus, qui ad eos veniunt, viri alicuius existimationis exhibent, referuntq; illos a se esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum principes vinum crateri miscent, de quo Scythæ omnes hostiū homicidæ bibunt, nemo gustat, qui nihil præclari operis ediderit, sed sine honore seorsum sedet, quæ res apud eos maximè est ignominia. qui vero complures cædes fœcerunt, hi duobus pariter, q̄s habent, calicibus potant. Deos hos solum propiciant̄ & colunt vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem existimantes Tellurem Iouis coniugem esse, post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, Martem & Herculem: nulli tamen ex ijs simulachra, aras & delubra facienda putant præterq; Marti, cui ex captiuis centesimum quemq; immolant, cæteris tum alia pecora, tum præcipue equos, siues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione volūt. Rex in quos morte animaduertit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficat, fœminis nihil legis. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo, infuso in grandem calicem fictilem uino, cōmiscent eorum sanguinem, qui fœdus ferunt percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum corporis, deinde in calice tingunt, acinacem, sagittas, securim, iaculum, hæc ubi fœcerunt, sese multis uerbis deuouent, postea uinum epotant nō modo hi, qui fœdus fœcerunt, sed etiā comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Regum sepulchra apud Gerros sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi quum rex eorum decessit ingentem scrobem effodiunt, forma quadrata, de hinc mortuū accipiunt, corpe incerato, aluo euulsa atq; expurgata, quā silere contuso & thymiamate apijq; semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursum, impositūq; plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt, quod qui excipiunt, eadem agunt. Sed regij Scythæ aurem decidunt, crinem circumtondent brachia circumcidunt, frontem nasumq; consauciant, sinistra manū sagittis trañciunt: postmodo cadauer ad aliam gentem, cui imperitant, ferunt, quæ ipsos comitatur ad eos unde primū uenerant, ubi iam mortuum circumferen

Homicidio
Scythæ gau
dent

Humana co
ria pro ami
culis concin
nantur

Ossa capitū
humani Scy
this pocula
præbent.

Strenuitatis
annuus ho
nor.

Dij Scytharū
& religio

Sues Scythæ
nō alunt.

Ineundi fœ
deris forma
apud Scythas

Regum Scy
tharū sepul
chra

Pompa in re
gio funere.

Regij Scythæ

Mantile
p penulæ
genere

acinacem
i. gladiū.

Incerato

De oim gentiū ritibus.

tes singulas gentes lustrauerunt, quibus imperitauit, apud eos deponunt, qui in extremis habitant & in sepulchris, ij postq̄ illum super thorum in loculo constituere, hastis hinc atq̄ illinc defixis, de super ligna disponunt atq̄ pallio contegunt: deinde vbi in reliqua loculi spaciositate pellicū vna omniū charissima minister vnus, coquus, agālo, viator, pincerna, equus, strangulati sūt, cum aureis phialis, aliarūq̄ rerum omniū primitijs consepeliunt: circumacto anno hoc iterum agunt, e famulis regis intimos sumunt, Sunt autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit, nam nullus venalitijs Regi ministrat: horū ministroꝝ quinquaginta vbi strangulauerunt, ac totidem pstantissimos equos, eductis intestinis pallijsq̄ rursus distentis atq̄ consutis: per ambitū regij sepulchri fornicato opere equos & super eos famulos insidentes erigunt, ac ita statuunt, vt procul aspicienti equitatus speciem, defunctum regem custodientis prebeant. Et talis regū humatio est, & sepultura. Habent & priuati morem quendā in sepeliendo, nam vbi quis decesserit, proximi quicq̄ in plaustrū collocatū ad amicos circumferunt, eos singuli amicorū excipientes, epulū præbent, tam propinquis, q̄ cæteris cadauer comitantibus, ad hunc modū quadraginta diebus circumactū, dehinc humanē, capite prius exinanito, atq̄ abluto: supra corpus tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa que prætendunt lanea pilea, q̄ maxime possunt constipantes, & in scaphā in medio lignorū pileorūq̄ positā lapides conijciunt ex igne perspicuos. Viri Scythæ nō lauantur, sed vxores eorū infundentes aquā, Corpora ad lapidem aliquem scabrū conterunt, cypressso, cedro, aut thuris ligno, deinde perfrictū corpus, quū intumuerit, illud, faciemq̄ medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, ac postero die medicamentis amotis mundas & splendidas. Iurandi iusiurandūq̄ interponendi ipsis per regium soliu mos est: quos si quis peiorasse a diuinatoribus, qui hoc salignis virgīs experiunt, conuincit sine mora capitis poenā subit, atq̄ facultates omnes amittit, quas accipiunt q̄ illū peiorasse pbauerunt. Massagethæ populi Scythiæ in Asia vltra mare Caspium vestitu & victu Scythiis perq̄ similes, quo fit, vt Scythæ a plerisq̄ credantur, ex equis pugnant & pedibus, vtrocq̄ pugne genere pene inuicti: sagittis hasta sangari (sic em̄ ferrum quo vulgo accincti sunt dicit) auro in baltheis & capitis ac axillarū ornatu vtunt: aureos thoraces equorū pectoribus inducunt. Ex auro fræna & phaleras conficiunt: æreas cuspides hastis p̄figunt, ære pharetras muniunt. Ferri & argenti nullus apud eos vsus. Singuli vxorem ducunt, eaq̄ cōmuniter vtunt, idq̄ Scytharū soli faciūt, si Scythæ habendi sunt. Quoties aliquis mulieris libidine capit, suspensa ad plaustrū pharetra cū ea sine pudore concumbit: Terminus vitæ nullus genti præfinitus, vbi quis ad modum consenuit, eum p̄pinqui & necessarij in vnum coeuntes cū ouibus aliquot immolant, & carnibus pro epulo, vbi decoxerunt, indifferenter vescuntur, qd̄ genus obitus apud eos beatissimū habet, languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, q̄ ad immolationem nō venerunt, Nihil omnino serunt, pecoribus victitant, & piscibus, quos Araxes ab

Cū rege intiri famuli sepeliunt quinquaginta.

Famuli Scytharū regum oēs ingenui.

Priuatorū Scytharū hūatio

Viri Scythæ nō lauanti

Lauandi mirabilis ritus

Per regis solium Scythæ iurant.

Massagethæ & mores eorum

Aurea massagetharū paludamenta.

Ferri & argenti apud Massagethas vsus nullus

Senes massagethæ suos immolant & eorum carnibus vescunt

Agaso p. pzo. qz bel asmoz dno

Exinanito .i. euacuato. Pilea. i. ue lamina Scaphā i. lyntrem

Sangaris

unde suppeditat: lac plurimū potant. Ex dijs vnū Solem venerant, cui equos immolant, vt pnicissimosyderi e pecoribus omnibus perniciosissimū macent Seres mites inter se & quietissimi omniū, mortaliū coctus fugiunt, adeo vt cæterarū gentiū cōmercia abnuant, primū eorum fluuiū mercatores ipsi trāseunt, in cuius ripis nullo inter partes cōmercio, sed disposito rerum precio: oculis æstimantibus, sua tradunt, nō emunt nostra. apud illos neq; meretrix neq; adultera, neq; fur ad iudiciū deducit, neq; occisus homo fertur ibi aliqñ, sed est apud eos legum suarū metus vehementior, q̄ genelis constellatio. In initio oibis terræ habitant, quia caste viuant, nec erugine, nec grandine, aut pestilentia cæterisue malis affligunt. Fœmina postq̄ conceperit a nemine petitur, neq; quum purgat, carnibus immundis nemo vescit, sacrificia nulla nouit, sc̄m iusticiā omnes sibi ipsis iudices fiunt. Ideo nō castigant huiusmodi plagis, que pro peccatis accidere solent, sed plurimū temporis perdurantes, ablc̄ ægritudine vitam finiunt. Tauroscythæ a monte Tauro circa quem habitant. Virgini naufragos immolant, & quoscunq; græcos illuc delatos, hoc modo postq̄ preces pegerint hominis caput claua feriunt, truncū eius quidam aiunt perturbari e rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorū situm, cruci adfigunt caput, quidā de capite suffigendo consentiunt, sed truncum e præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui immolant ipsi tauri, aiunt esse Iphigeniā Agamennonis filiam. In hostes, quos coeperint, hoc agunt: amputatū quisq; hostis caput domū portat, & fusti suffixum, admodū sublime supra tecta statuit, & plæruncq; supra fumariū. Ideo in sublimi locantes, q̄ dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem e rapto & ex bello. At Agathirsi excultissimi viri sunt, & aurum plæruncq; gestantes in cōmune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domesticis omnes: nihil neq; liuoribus, neq; simultatibus mutuo exercentes, cæterū ad Thracum similitudinem adcedentes. Neuri Scythicis vtunt inoribus, qui vna ante Darij expeditionem æstate, coacti fuerant: propter serpentiū multitudinem, in ipsorum solo procreatā, terram mutare cum Budinis habitarent, periculū faciunt: ac sibi persuadent deierantes, se quotannis ad dies aliquot lupos fieri, & rursus in pristinū habitum & formā redire. Antropophagi. i. humanae carnis comestores agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus vllis vtentes, rem pecuariam exercent: vestem Scythicæ similem gestant, linguam propriam habent. Melanchleni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomentum habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini ingens natio atq; numerosa, cæsijs oculis omnis ac rufa. Gelonus vrbs, a qua & Geloni dicuntur, gentis caput est. Libero Trieterica idest triennalia agunt, & Bacchanalia exercent, Græci quondam fuere, sed Summoti, ibi confederunt. Lingua adhuc partim Scythica, partim Græca vtentes. Sunt tamen Budini a Gelonis, & lingua, & vita dispares. Nam quum indigenæ sint, pecuariæ operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. Geloni

Vnus Sol a Massagetis colitur.

Seres oim q̄ erissimi sanctissimiq;

Nullis calamitatibus affligunt seres

Suis ipsius iudices Seres sunt.

Græcos Tauroscyte ipsi genit immolant

Hostiū capita sup̄ domorum tecta figuntur

Agathirsi scythæ excultissimi

Neuri quotannis dies aliquot lupifunt

Antropophagi oim hoim agrestissimi.

Melanchleni nigra oēs indumenta gerunt Budinipedunculos p̄mordent.

Geloni

Genesis. i. natiuitatis

Claua. i. fuste.

Trieterica. i. sacra Bacchi triennalia

De oim gentiũ ritibus.

agriculturę operã dantes, frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neq; aspectu, neq; colore similes: horum regio om̃is est arboribus frequens ex lacu, qui ibi etiam ingens est, & multus, Lutrias capiunt, castores, aliasq; Lutria
Renones multas feras, ex quarũ pellibus renones faciunt, atq; induunt, Lyrę e venatione victitant, hoc modo, conscensis arboribus, quę & per omnem eorũ regionem frequentes sunt: feris insidiant. singulis adest canis & item equus in ventrem cubare edoctus humilius subsidendi gratia, vbi quis ab arbore ferã viderit, sagittaq; percusserit, conscenso equo illam persequit, comitante cane. Argyppei a Argyppei sub excelsorũ montium radicibus incolunt, homines, qui ab ipso naturali calui sunt, mares pariter, & foeminae: simis quoq; naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono. Scythicã gestantes vestem, ex arboribus victitantes, rei pecuarie haud student. vnde eis pecorum nõ multum est. sub arbore quisq; cubat: per hyemem quidem vbi arborem pileo albo firmoq; contexterint, per æstatem vero sine hoc pileo. his nemo mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicunt esse, nihil martium armorũ possident. Idem finitimorum controuersias dirimunt, ad quos quisq; confugit, is a nemine læditur. Issedones Issedones talibus moribus vti ferunt, quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quę vbi mactauerunt, concideruntq; concidunt & mortuum patrem illius, a quo in conuiuium adcipiunt, comixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro vtunt. agentes illi quotannis maiores hostias caerimoniasq; hæc filius patri, pater filio facit, quemadmodum Græci natalicia, dicunt præterea & isti, iusti esse: & ipsarum vxores peræque fortes ac viri, & tales olim fuere Scytharũ mores, a Tartaris postea subacti, & illorũ viuendi instituta complexi, Tartarorũ more viuunt, Tartaricq; vno nomine vocantur.

De Tartaria, gentisq; Tartarorum moribus & potentia.

Caput Decimum.

Tartaria, quę & Mongal dicit, vt Vincentius scribit, in ea terre parte sita est, vbi oriens Aquiloni coniungit, ab oriente Katheorũ ac Solangorum terram habuit, a meridie Sarracenorũ, ab occidente Naymanorũ, ab aquilone oceano circumdata. Tartaria a fluuio Tartar, qui per eam currit appellata. Regio plurimum montosa, vbi campestris est admixta glareæ harenae est, sterilis nisi aquis fluuialibus, quę tamen rarissime sunt irrigetur. & ob hanc etiam causam multum deserta & infrequens est. ciuitates in ea nullæ, nullæ villæ, præter vnã, quę Cracuris dicit. lignis in plarissq; locis adeo inops, vt arido boũ & equorũ stercore incolę ipsi ignes fouere atq; cibaria decoquere cogant. Aer & cœlum intemperatum & mirificum, tonitrua & fulgura in æstate adeo horrenda vt præ timore homines intereant, iam calor magnus est, mox frigus & densissime niues cadunt: ventorũ frequenter tam validi flatus vt equitantes detineant, & ad terrã hoies deiciant: arbores radicitus euertat, & multa dâna inferat. In hyeme ibi nunquam pluit, in æstate frequenter, sed adeo pce vt vix tra madefiat. Regio aliogn oim animalium diues in camelis, bobus & c

Lyrę e venatu victitant

Argyppei a natura calui

Att. habitandi morem

Hoies opinione facii.

Issedones parentes defunctos cõedunt.

Anniuerſarię parentationes

Issedones iusti.

Tartarię situs & termini.

Tartarię appellatio Sterilis & infrequens tartaria

Boũ & equorum stercore ignes fouent

Aer & cœli intemperatum

Tartaria pecorũ diues

Cracuris una tartarorũ ciuitas

Iumenta & equos in tanta copia & multitudine, quantam nō credimus reli-
 quum mundi habere: a quatuor ab initio populis habitabat. vnus Ieckamon
 gal. i. magnimongali dicebant. Secundus sumongal. i. aquatici mongali. Et
 illi sese etiam a Tartar fluuio iuxta quem habitabant Tartaros appellabant.
 Tertius Merkat vocabat. Quartus Metrit. Omnes vnam corporis formam,
 vnam linguam habebant. Fetus ab initio cultus, sine moribus, sine lege, sine
 vllō vitæ cultu, armenta pascere, obscuro nominis inter Scythas. Finiū morū
 vectigales mox gens ipsa in plures velut tribus diuisa est. coepitq; sub duci-
 bus agitare, pēnes quos erat totius rei summa: pendere tamen nihilominus
 Naymanis vicinis accolis tributum, Quam Canguista oraculo quodam pri-
 mus est Rex ab ijs creatus. Is recepto Imperio primū omnium malorū dæ-
 monum cultum abrogauit: edictoq; præcepit, vt tota gens deum optimum
 maximum coleret, cuius prouidentia regnum credi voluit a se receptum: edi-
 ctum est deinde, vt quicunq; per ætatem arma ferre possent, ad certū diem
 regi præsto adessent. Estq; militaris multitudo in hunc modū distributa, vt
 decuriones centurionibus parent, centuriones chiliarchis, chiliarchi miria-
 dum præfectis. Inde ad periclitandas Imperij vires septem principū, ex ijs,
 qui vniuersæ genti ante constitutum regnum præfuerant, filios parentū ma-
 nu iussit interfici. faceffunt illi Imperiū: etli acerbum & atrox, quum multitu-
 dinis metu, tum religionis adacti: credere enim vulgo coeli numen eius mo-
 di regni initijs interfuisse, nō regem, sed deum ipsum violari arbitantes si il-
 lius dicto minus obtemperassent. His fretus opibus Canguista primum fi-
 nitimos Scythas bello subegit, subiectos vectigales foecit, & cum his eos,
 quibus ipsi ad id tempus tributum pependerant. Inde remotiores populos
 aggressus tam prospere, tamq; foeliciter a Scythia ad solis vsq; ortum, & ab
 ortu solis ad mediterraneū mare, & vltra, armis suis omnia regna, gentes, &
 nationes subegit, vt merito iam se totius orientis dominū & Imperatorem
 scribat. Sunt autem Tartari omnium hominum deformissimi corpore, vt plu-
 rimum, parui/oculos habent grossos & prominentes, multū coopertos pal-
 pebris ita vt valde parua est apertura in eis: lata s habent facies & imberbes
 excepto q; in superiori labro, & mento raras habeant pilas & volatiles: gra-
 ciles sunt in medio cōmuniter omnes: radūt caput per verticem ab aure vna
 ad aliam in occipitiū ita vt rasura illa babati formā p̄tendat, capillos in reli-
 qua parte quemadmodū mulieres nostræ longos nutriunt, de quibus duas
 tricas siue cordas faciunt, & vtranq; retro aures colligunt, quo more nō Tar-
 tari solū radunt, sed quæcunq; gentes eis cōmorant. Ipsi porro leues sunt &
 agiles, boni equites, pedites malī, nullus pedes vadit, oēs & minimi etiā aut
 equis aut bobus insident quocunq; vadendū: equitant etiā mulieres, equis
 vtunt castratis, & qui nō feriunt: fræna plurimo auro, plurimo argento &
 gemmis exulta sunt: campanulas admodum resonantes ex equi collo pen-
 dentes gestare gloriosum. Sermone horrido sunt & clamoroso, cantantes
 luporū more vlulant: caput quatunt quando bibunt: bibunt aut cōsepissime
 & ad ebrietatem, quæ apud eos gloria est. Nō in villis aut vrbibus, sed in cā

Quatuor tar-
tari populi

Vetustiores
Tartarorū
mores.

Canguista
primus Tar-
tarorū rex.

Malorū dæ-
monū cultus
abrogatur a
Tartaris

Militiæ ordi-
natio

Regni Tar-
tarorū initia

Totius oriē-
tis dñs impe-
rator tarra-
rorum

Tartarorum
corporis for-
ma.

Rasura capi-
tis tartarorū

Equis Tarta-
ri munia oīa
obeunt

Equorū col-
tartari cam-
panulas sus-
pendunt.

chiliarchi
q mille p̄-
sunt, & tri-
buni intel-
liguntur.

De oim gentiū ritibus.

veterum Scytharū ritu sub tabernaculis habitant: pastores em̄ sunt plerūq;
 q̄ omnes, In hyeme manere in planitie solent, in æstate vero pascuarū vber-
 tatem sectantes in montibus degunt. Stationes in tentoriū modum aut ex vir-
 gultis contexunt, aut filtro leuigatis lignis sustento, Supra in medio rotundā
 fenestrā faciunt, quæ lucem præbeat, & fumum emittat: ignem in medio ha-
 bent, iuxta quem liberi & vxores versant. Sagittationibus luctationibusq; vi-
 ri gaudent: venatores mirabiles sunt: cataphratti ad venandū pergunt feram
 conspicientes corona circumstant, & tunc sagittis quas quisq; in illam misit
 præpeditā capiunt, Panem nō habent, nec pinsunt: mappis nō vtuntur, non
 mantilibus. Vnum deum credunt, & ipsum omnium esse tam visibiliū q̄ in-
 uisibiliū factorem: nō tamen aliqua cærimonia, aut ritu colunt, sed potius i-
 dola quædā de filtro aut serico ad hominis formā effigiata: ex vtraq; tentoriū
 parte constituentes pecorū suorum custodes esse precant: atq; plurimū reue-
 rentiæ exhibent: his primum lac omnis iumentiac pecoris offerunt: & ante
 q̄ quicq; vel bibere, vel comedere incipiunt, partem apponunt: quodcunq;
 animal ad esum maçant illius cor in scypho per integrā noctem appositū,
 mane coquunt & comedunt. Venerant etiam & sacra faciunt Soli, lunæ, &
 quatuor elementis. Chaam præterea regem & dominū suum filium dei exi-
 stimantes, religiosissime adorant, sacrificant, & tantū illi tribuunt, vt digno
 rem in toto mundo non esse credant, nec aliquem alium nominare patiunt.
 Cæteros homines adeo hæc gens contemnit, & se prudentia & bonitate ex-
 cellere putat, vt alloqui fastidiat & a se explodat. Papam Christianosq; cun-
 ctos canes appellant, & idolatras, q̄ lapides & ligna adorent. Ipsi maleficis
 artibus intenti: somnia obseruant, Magos habent, qui ea ipsis interpretent, &
 ab idolis responsa petant, & accipiant. deum enim cum illis loqui persuasū
 habent, & propterea ex oraculo vniuersa faciunt. Tempus & præsertim luna-
 tiones obseruant: nullum tamen præ alio aut singulari festiuitate aut abstinen-
 tia colunt, æqualiter omne habent. Tantæ auaritiæ & cupiditatis sunt, vt vbi
quispiam aliquid viderit quod habere desyderat, si illo potiri cum voluntate
possessoris non possit, dummodo Tartari nō sit, vi rapit: ex præcepto & insti-
tuto regum licere arbitantes. Quum tale mandatū a Canguista Chaamq; pri-
mis regibus habeant, q̄ quicunq; Tartarus aut etiam Tartari seruus equum,
hominem, siue virum, siue mulierem, in via repererit literas aut conductū res-
gium nō habentem eum sibi vendicet, & pro suo, perpetuo vtatur. Pecunias
indigentibus cōmutant, sed pro grandi intolerabili vsura, vnum denariū de
decem singulis mensibus accipientes, & de vsura etiam vsuram, si dilata fu-
erit. Tributarios suos tantis tributis, tantis exactiōibus molestant, & aggra-
uant, quantis nullę alię gentes vnq; suos exercuisse legunt: incredibile relatu
est: cupiunt semper & vt domini oim extorquent, nihil retribuunt. Mendican-
tibus elehemosinā etiā denegant, in hoc laudant q̄ prandio aut cenæ super-
uenientes volentes comedere non excludunt aut repellunt, sed inuitant, &
quibus vescuntur misericorditer cōmunicant. Victus autem immundissimi
sunt vtpote qui mensas vt dictum est mantilibus non operiant manutergijs

Habitatio
Tartariorū.

Tabernacu-
lorū forma

Venandi ritus

Religio Tar-
tarorū

Idola a Tar-
taris vene-
rantur.

Chaam regē
filiū dei cie-
dentes Tar-
tari adorāt.

Contempto-
res cæterorū
hoim tartari

Tps apud
Tartarios oī-
æque habet

Auaricia tar-
tarorū infa-
cianda

Canguista
& Chami
mandatū

Vsurarij tar-
tari.

Tributarij
suis Tartari
molesti

Victus Tar-
tarorum im-
mundissimi

non videntur quū manus non lauent, nō corpus, non vestimenta: panem neque edant, neque conficiant: olera nō edant, non legumina, sed tantūmodo omnium animalium carnes. Canum etiam & catiorum, equorum ac grandiusculorum murium, quos rattos dicimus. Captorum inimicorum corpora, ad crudelitatem suam ostentandum, & vindicandi desiderium, ad ignem quandoque assant: & ubi pluri mi comesturi conuenere, dentibus (luporum ad instar) dilaniant, atque absumunt: eorum sanguinem etiam ad hoc prius collectum cratheris infusum epotant. Lac iumentinum alias ipsis potus est. Vinum apud eos non nascitur, aduectum, sicut ceteri homines, auarissime bibunt, alter alterius pedunculos comedunt de capite vel aliunde extrahentes dicunt & sic inimicis nostris faciam. Scelus magnū habetur si cibi aliquid aut potus perire permittit. Ideoque ossa, nisi medulla prius excepta sit, canibus nequaquam proiciunt. Nullum animal ex nimia tenacitate comedunt & absumunt integrum & sanum, sed quando multatum fuerit, ceperitque iam aut senectute, aut aliqua alia pernitie languescere. Multum frugales sunt & in paucis minimisque contenti bibunt mane unum vel duos scyphos lactis, & interdum toto die aliud nihil bibunt & comedunt. Vestitu tam viri quam mulieres fere uno induunt, viri mitris caput obtegunt non multum profundis, obtusis ante, retro caudatis unius palme longitudine, pari latitudine, que ut capiti adhæreant & ne a vento quidem deturbent iuxta aures insutas fascias habent, quibus sub mento connectant. Fœminæ coniugate canistro quodam rotundo tegunt unius pedis & semis longitudine in summitate instar dolij plano, diuersicolori serico aut pictis pavonum plumis circumornato, gemmis ad hæc & plurimo auro, cetero corpore, ut queque diues est, ita vestiunt: potentiores purpura, & serico: quemadmodum earum viri, tunicas portant miro modo formatas, fissura earum in sinistro latere a quo induuntur & exiunt nodulos quatuor aut quinque habet, quibus clauditur: vestimenta que in æstate gerunt nigra sunt communiter omnia, que in hyeme pluuiosisque temporibus alba, infra genua non descendunt, pelliceis vestibus, quibus maxime vtuntur pilos non occultant & carni applicant, ut nos. sed corium: pilos propter decorem videndos præbent. Virgines a non coniugatis ac illæ a viris discerni facile nequeunt, quod indiscreto fere omnes a viris & habitu & gestu sint. Fœmoralibus siue braccis æque omnes vtant. Bellum initiari brachia que nuda habent, quidam ferreis laminis circumdant, corrigijs quibusdam concatenatis, quidam multiplicato corio, quo etiam caput obmuniunt Scutis uti nesciunt: pauci quoque lanceis & longioribus gladijs, Enses habent, brachiali longitudine ab vna parte fastigiatos, quibus pugnantes a latere percutiunt Equites sunt agiles sagittarumque scientissimi: Is omnium fortissimus censetur, qui & Imperij obseruantissimus est: sine stipendio militant: gens in plijs & rebus gerendis solers, & ad omnia momenta rerum impiūque obcundum preesto. Duces & principes bellum non intrant, sed prestantes, suos adclamant, hortanturque: & quod facto opus sit diligenter prospiciunt: liberos, vxores, & aliquando hominum imagines equis impositas exercitui addunt, ut maior, ac hosti terribior magis appareat. Nec fuga turpis, si conducibilis sit, aut necia, Sagittaturi dextrum brachium ab armata

Crudelitas
Tartarorum
in ignis

Potus Tartarorum
lac iumentinum

Farcitas tartarorum
nimia

Frugalissimi
mortalium
cum tartarorum
Vestitus tartarorum.

Capitis tegumenta

Tunicarum forma

Nigra in æstate vestimenta,
in hyeme alba portant

Vnus pene virorum & mulierum habitus

Bellica Tartarorum arma

Gens Tartarorum in bello solers

Att. gentis astutiam,

De omnium gentium ritibus.

Strategema
Tartarorum.

exuunt: & tanta vi postmodum sagittas excutiunt, ut nullum armorum genus sit illis non penetrabile, turmatim pugnam capessunt, turmatim fugiunt, vulnifico sagittarum iactu sequentem a tergo hostem conficientes. Inde pugnantium paucitatem conspicati subito in pugnam redeunt homines equosque sagittantes vulnerant, occidunt, ac tum maxime vincunt quum victi creduntur.

Regiones de
bellaturi tar
tari ab omni
parte inua
dunt
Victoria su
perrime v
tunt tartari.

Quum regionem aliquam inuadere veniunt diuiso exercitu ab omni parte inuadunt ut eis occurri non possit, ac nemo incolarum effugere, ita victoriam semper in manibus habent. Illa superbissime utuntur capto nulli parcentes, non pueris, non mulieribus, non senibus, omnes promiscue occidunt, preter artifices, quos ad opera sua referunt: occidendos per centuriones diuidunt, seruo cuique ad interficiendos decem, plures, vel pauciores, prout numerus fert, assignantes, quibus omnibus bipenni, ut sues, mactatis, caeteris in terrorem hoc agunt: quemque millesimum accipiunt, & capite subuerso, pedibus ad stipitem in medio caesorum erectum ita suspendunt, ut suos adhuc admonere & audire videatur: plerique ad iacentum corpora ipsa procedentes e recentibus vulneribus emanantem sanguinem ore excipiunt & ingurgitant. Ne

Crudelitas
Tartarorum: fe
rina

mini quantumcunque etiam se obligauerint seruant fidem, quin in dedito eodem modo, & multo grauius saeuant. Iuuenulas mulieres in quam quisque incidit & quamcunque vult stuprari licet: abducunturque liberalioris formae sunt atque in extrema omnium rerum penuria seruire perpetuo coguntur. Incontinentissimi enim omnium hominum Tartari sunt: nam licet uxores ducant quotquot volunt & sustentare possunt nullusque (excepta solummodo matre filia & sorore) ipsis aut consanguinitatis aut affinitatis gradus ad matrimonium contrahendum obstet. Sodomitici tamen ultra modum sunt: se non minus, quam Sarraceni indifferenter & impune cum masculis pecudibusque commiscetes. Mulieres quas sibi coniungunt pro uxore non habent, nec dotem accipiunt, donec pepererint: unde steriles repudiare possunt, & aliam superducere. Hoc mirum est, quod licet mulieres multae virum vnum habeant propter illum inter se non facile rixentur, cum tamen vna alijs praeferrere soleat, atque iam cum illa, mox cum alia dormire: vnaqueque autem suam stationem habet, vnaqueque suam familiam: castissime viuunt, nam in adulterio deprehensi tam vir quam mulier lege ipsa occiduntur. A re bellica feriat viri pecora in pascua ducunt, & custodiunt, venanturque, & se luctando exercent, aliud nihil agunt, mulieribus omnia committunt: his curae est & quae sunt victui & quae amictui necessaria procurare. Gens ipsa multas superstitiones obseruat, cultellum in ignem mittere vel eo saltem attingere: carnes item ex olla cultello extrahere magnum nephas est: nihil etiam iuxta ignem securi fabricantur, ne quocumque modo laedant, quem alias religiose venerantur, & a quo omnia purificari debere persuasum habent. Flagello quo equus impellitur, calcaribus enim non utuntur: corpus aut brachia quietis gratia supraponere, aut flagello sagittas tangere maxime deuitant, iuuenes aures non solum non occidunt, sed nec capiunt quidem. Fraeno equum non verberant, Os osse alio non frangunt. Cribum ac potum, praesertim lac nemo profundit, in stationibus nemo mingit.

Incontinentissimi
omnium
hominum tartari

Sodomitici
Tartari &
Sarraceni

Vxor nisi pe
pererit nulla
habet

In adulterio
deprehensi le
ge occidunt

Superstitiofa
Tartarorum
obseruaciones

quod si obstinate aliquis faceret, absq̄ misericordia occideret. Si autem necessitas cogat, vt sæpius fit, tentoriū in quo factū est, & omnia quę in eo continentur purgari debent, tali modo: duos ignes, tres passus abinuicem distantes faciunt, intra quos hastas duas infigunt, iuxta quę ignem vnam statuentes. deinde cordula ab vna ad aliam ducta, ac buccarano intecta per medium illarū, ceu per ianuā, quęcunq̄ purificanda sunt traducunt: mulieres duę, quarū hoc interest, in alia parte stant, hinc atq̄ hinc vna, aquā inspergentes, ac carmina quędā submurmurantes. In conspectū regis nullus adueni, cuiuscunq̄ dignitatis existat, & quanta cunq̄ agere habeat admittit, nisi purgatus prius. Qui limen tentoriū in quo Imperator aut ducū aliquis morat pedibus calcat in ipso vestigio interficit. Præterea si aliquis morsum fecerit quem deglutire nō possit, cogereturq̄ eundem euomere, accurrunt ilico oēs & foramen sub statione faciunt, per quod extractū crudeliter necant. Multa alia sunt, quę pro inexpressibilibus peccatis habent, ast hominem occidere, aliorum terrā inuadere: res & bona aliq̄ contra ius fascq̄ diripere, dei p̄cepta negligere, pro paruo aut nihilo ducunt, In mundo quodā alio, quem tamen detribere nō possunt, se post hanc vitam æternaliter victuros credunt, & meritorum suorū condigna præmia p̄cepturos. Quum quis piā infirmari coeperit, & morti iam vicinus esse, hastam vnā cum nigro panno tabernaculo, in quo decumbit, præfigunt, vt ab ingressu p̄tereuntem auertat. Nemo em̄ hoc conspecto inuocatus intrare audeat. Postq̄ vero defunctus est, omnis illius familia conuenit, & funus extra tentoriū in locum aliquem antea delectū clamportant, & fouea lata profunda q̄ satis facta, tentoriolū in ea erigunt, mensā ferculis instruunt, atq̄ defuncti corpus prius p̄ciosissimo habitu vestitū ad eam applicantes, vna omnia post hac terra obruunt. Sepeliit etiam cum eo iumentū vnum, & equus phaleratus vnus, Potentiores in vita seruū vnum eligunt, atq̄ cauterio suo inustū secum tumulari faciunt: & hoc ideo, vt in alio mundo his vtant. Dehinc amici alium equū accipiunt, & maçant, carnes comedunt, cutem sceno repletā, atq̄ resutā quatuor palis supra sepulchrū in defuncti signū erigunt. Ossa in anime expiationem mulieres comburunt. Cum cute potentiores aliud agunt, in tenuissima lora illam discindunt, atq̄ his extensis per sepulchri circuitū terrā demetiunt: tantū nanq̄ in alio orbe defunctū sortiri credunt, quantū hic ab amicis illi hoc corio ad mensum fuerit: Tricesimo die luctū finiunt. Quidā Tartarorū Christiani noīs, sed pessimi parentes iam senio confectos, vt citius moriant multa pinguedine diu obescant, & inde defunctos comburunt, puluerem diligenter collectū, quasi p̄ciosum aliquid obseruant, illo cibaria sua quotidie condientes. Qua autem pompa, qua festiuitate Tartari post regis obitū alium illi substituant, qm̄ nedum scribere, sed legere forte tædiosum, paucis absoluā. In locū in campis aptū ad hocq̄ consuetū Principes duces barones & omnis populus totius regni conueniunt, tum eum cui regnū aut ex successione, aut electione debet in thronū aureū collocāt, atq̄ p̄cidentes vnanimi voce, & excelsa oēs in hūc modū acclamāt, Rogamus, volumus etiā, & p̄cipimus vt domineris nobis.

Purgandi per ignes ratio

Limen regij tentoriij calcans interficitur.

Æternā vitam Tartari credunt.

Sepeliendi Tartarorū ritus

Luctus funebri Tartarorū tricesimo die finit Christiani nominis Tartari parentes necant Mos in regis creatōe memorandus

De oīm gentiū ritibus.

Regū p̄t̄s
notat

Respondet ille, si hoc a me vultis, necesse est, parati sitis quicquid p̄cepero fa-
cere, quū vocaero venire, quocunq; misero ire: quemcunq; occidi iussero id
intrepidus facere: & totū regnū in manus nostras statuere atq; cōmittere.

Att. ritum

Ubi responderunt sumus: inquit rursus / ergo oris mei sermo, de cætero gladi-
us meus erit: fit applausus a populo, Principes interea ipsum e regio solio ex-
ceptum supra filtrum in terra stratū humiliter sedere faciunt, ita alloquentes
Vide sursum, & agnosce deū, ac respice filtrū in quo sedes deorsum, si bene
administraueris, ad votū habebis omnia, Si aut̄ male, a deo rursus humiliabe-
ris, spoliaberisq; vt ne exile hoc filtrum, in quo sedes, tibi relinquet̄. quo di-
cto, charissimā vxorū adiungunt, & ambos cum filtro eleuant̄, hunc oīm
Tartarorū Imperatorem, illam Imperatricem salutant. Ad sunt tum mox ab
omnibus genibus, quibus imperare habet, dona. Ad sunt & quæcunq; Rex
defunctus reliquit, de quibus nouus Imperator vnumquemq; principū do-
nat, cætera sibi seruari p̄cipit, & cum hoc comitia dissoluit. In eius manibus seu
potestate omnia sunt: nemo potest, audeatq; dicere, hoc meū est, vel illius est.

Terra cuiq;
sua apud tar-
taros assigna-
ta
Sigillū Im-
peratoris Tar-
tarorum.

Nemo cōmorari in aliqua tenē parte debet, q̄ in assignata. Imperator ipse du-
cibus assignat, duces millenarij, millenarij centenarij, centenarij decanij,
decanij cæteris. Sigillū quo vtitur ita inscribitur, Deus in cælo, & Chuikuth
Chamin terra: dei fortitudo: & oīm hoīm Impator. Quinq; maximos & ro-
bustissimos exercitus habet: quinq; duces: per quos omne: quod obstat: ex-
pugnari aliarū gentiū legatis ipse nō loquit̄: nec etiam in conspectū admittit̄:
nisi tam ipsi q̄ munera: sine quibus venire p̄sertim non debent nec possunt:
a mulieribus quibusdam ad hoc deputatis prius purgati fuerint: per medias

Imperator tar-
tarorū per se
non r̄det

personas responder: quibus q̄n & q̄ diu loquitur (quantūcunq; magni sint)
flexis genibus auscultare debēt: & ita attendere: vt ne a verbo quidem aber-
rent. Nemini enim licet Imperatoris verba mutare: Nemini latē ab illo sen-
tentiaē qualicūq; modo contra: re: In publico is nunq; bibit: neq; aliquis Tarta-

Potentiores
Tartarorum
quā equi ant
obumbiant

rorū princeps, nisi prius cantetur ei: aut citharizetur. Potentiores quum equi
tant vmbrella que longiori haste imposta iuxta eos portatur: obumbrantur:
quod & mulieribus eorum fieri dicunt. Et tales Tartarorū genti mores anno

Georgiano-
rum ritus.

ab hinc ducentesimo erant: hi viuendi ritus. Georgiani quos Tartari eodem
fere tempore deuicerunt cultores Christi erant: ritum Græcorum seruantes:
Persis vicini: longo terrarum tractu a Palestina distantes ad Caspios vsq; mō-
tes eorum dominium extendebatur. Episcopatus decem & octo habebant:
& catholicum vnum. i. episcopum vniuersalem: qui loco patriarchæ erat:
Antiocheno patriarchatu ab initio subiecti erant: bellicosi homines: rasuram

Radunt in
capite Geor-
giani
Mulieres ad
bellum edo-
ræ.
Pugnā in tu-
ri vinum hi
bebant
Armeniorū
ritus

in capite faciebant: clerici rotundam: Laici quadratam. Mulieres eorum que-
dam equestris ordinis erant: & ad prælium doctæ: Georgiani ordinatis iam
aciebus in pugnam ituri repletam optimo vino pugillarem cucurbitam epo-
tare solebant: & aduersarios postea aiosius adire. Clerici vsuræ & Symoniæ
libere vacabant: cum armenijs mutuo & perpetuo odio persistebant: Erāt
em̄ & Armenij Christiani noīs populus anteq; Georgianis subactis: Tartari
illos superauere: sed a fide ritūq; orthodoxæ ecclesiæ in multis discordabāt.

Diem natalis domini ignorabant: nullas festiuitates, nullas vigilijs, nec etiã quatuor tempora obseruabant. Sabbato paschæ non ieiunabant, Christũ eo die circiter vesperam resurrexisse asserentes: Omnibus sextis ferijs infra paschatis & penthecostes festiuitates carnes manducabant. Multũ ieiunabant, a septuagesima quidem incipientes ita stricte vt nec in quartis sextisq; ferijs oleo, vino, aut piscibus vterentur: plus peccare existimantes, qui his diebus vinum biberet, q̃ eum, qui veneris gratia lupanar subiret: die lunæ penitus se ab omnibus cibis abstinebant: die Martis ac Iouis comedebant semel: die Mercurij & Veneris omnino nihil, Sabbato vero & dominico die esitabant carnes, & reficiebantur laute. Per totam septuagesimam, exceptis sabbatis & dominicis diebus missarum officia nemo celebrabat, nec etiam sextis ferijs per totum annum: per hoc enim violari ieiunium volebant. Porro duorum mensium infantes, & quoslibet alios indifferenter cõmunicabant. Aquã sacrificio non addebant, Cum lepore, vrsõ, corniculis, & huiusmodi, sicut Græci, Iudaizabant. In calicibus vitreis & ligneis celebrabant: quidam sine paramenti & sacerdotalibus vestimentis omnino: quidã cum diacono & subdiacono infula tantũ operiti. Vsurũ & symoniẽ tam clerici q̃ laici, quemadmodum Georgiani, æque studebant omnes. Sacerdotes quoq; diuinationibus & necromantiẽ incumbẽt. Potationibus magis q̃ laici vacabant. Vxores ducebant. sed post mortem alterius secunda coniugia vtriusq; prohibita erant. Adulteram viro repudiare & aliam ducere licentiã episcopi dabant. De igne purgatorio penitus nihil tenebant. Negabant etiam obstinate in Christo duas naturas fuisse. In triginta articulis a recto Christiane pietatis tramite eos aberrare Georgiani prodidere.

Errores ab orthodoxa pietate Armeniorũ

Ieiunia Armeniorũ

Infantes cõmunicabant Armenij

Sacerdotes Armeniorũ vxores ducebant

De Turcia, Turcarumq; moribus, legibus, & institutis omnibus. Cap. Vndecimũ.

Terra, quẽ nunc Turcia est, maiorem Armeniam ab ortu habet, excurritq; ad Cilicum vsq; pelagus, at septentrionem versus Euxino terminatur. ab Aitono Turquia dicitur, plures in ea prouinciẽ Lycaonia in qua Iconium caput gentis. Capadocia, in qua Cæsarea. Isauria, vbi Seleucia. Licia, quẽ nunc Briquia. Ionia, quẽ Quiscum, vbi Ephesus. Paphlagonia, vbi Germanopolis. Lenech, vbi Trapelus. Hoc quicquid est terræ, quẽ hodie Turciæ tenet nomen, non vna gens inhabitat, sed Turcæ, Græci, Armeni, Sarraceni, Iacobitani, Nestoriani, Iudæi, Christiani. Scdm leges & instituta plerũq; viuentes quas Mahometus pseudopropheta Sarracenis Arabiẽ genti anno salutis sexcentesimo atq; vndetrigesimo sanxit: vir dubium Arabs an Persa, vtrunq; enim traditur. Patre malorũ dæmonũ cultore, matre Ismaelita: & ob id Hebraicẽ legis nõ ignara, distrahere puerũ illi, ambiguũq; effingere, dum hic, dum illa suã vterq; legem ingerit. Igit̃ vtroq; puer imbutus cultu, neutrũ adultus recepit, quin homo callidus atq; vafer ingenio, inter Christiane pietatis viros diutissime versatus rem perniciosam humano generi ex duabus legibus cõmentus, Hebræos aiebat impie facere, qui Christũ natũ ex virgine int̃

Turciẽ finẽs

Gentes Turciã incolẽtes

Mahometi parentes.

Ex duabus legibus Mahometus vnã cõmentus

F h

lia cum conca
eris et noui testi

De oim gentiū ritibus.

ficiarent, qñ id pphetæ, viri p̄cipua sanctitate, diuinoq; afflati spiritu, futurū cecinissent, expectandūq; multo antea p̄dixissent, contra Chriānos stulte credere Iesū dei amicissimū natūq; ex v̄gine, opprobria & cruciatū a Iudæis p̄peti voluisse. Martinus Segonius Nouomontanus suo hæc de Christi regis n̄ri sepulchro memorię p̄didit. Sarracenos & Turcas, ex antiqua Mahometi p̄dicatōe ridere Christianę gentis hoīes, q̄ id conditoriū venerabundi obseruent. Christū pphetā summū affirmantes, ex dei sp̄u, oīs terrene labis expertem, venturū iudicem gentiū: inficiari tñ verū ipsius sepulchrū adiri, qm̄ gloriosum corpus, diuino conceptū flatu, p̄sus fuerit impassibile. Hęc Segoni⁹ & alia in hanc sententiā, quę a Mahometię gentis hoībus nō magis impie q̄ stulte in nostros iactari soleant, His pseudopropheta quū suam gentem malis imbuisset, legem tulit, cui ne ab hominibus sanę mentis quandoq; iretur obuiam, abrogareturq; vt sordidæ & pestilenti capitalem inscripsit p̄cnam, sanxitq; in suo Alcorano, Si quis de ea ausus esset disputare, qua sanctiōe palam fecit nihil sinceri in ea lege esse, quā velut mysterium quoddā texerit vteritq; tractari, vt quale esset id quod ferebatur populus haud scire posset.

Sergij Monachi Nestorianę impietatis viri consilio & opera in illa ferenda p̄cipue vsus. Hęc vt popularior esset, ex omniū gentium sectis aliquid assumpsit. Christum imprimis laudandū censuit, virum fuisse affirmans sanctū & omni virtute p̄stantem, eundemq; supra humanitatis fastigiū ponere, nunc verbū, nunc spiritum & dei animam p̄dicans virginis vtero natum: ipsam virginem miris efferre laudibus, astipulari miraculis & euangelicę historię quatenus a suo non discrepat Alcorano: Euangelia ab apostolorū discipulis corrupta esse dicebat, oportuisse per Alcoranū suum emendari, & Christiani nominis multitudini per hæc blanditus a Sergio voluit baptizari: inde in aliorum studiā concilianda cum Sabellianis negare trinitatem, cum Manichæis binariū in diuinis numerū ponere. Negare æqualitatem patris & filij cum Eunomio. Spiritū sanctum creaturā dicere cum Macedonio. cum Nicolaitis multitudinem vxorum probare. & vetus testamentū tametsi id quoq; diceret quibusdā in locis nō carere vicio: p̄texuit his ambagibus incredibilem illecebrā, qua facile vita capitur remissis suę genti veneris & omniū voluptatum habentis, Serpit pestis hæc propterea in gentes innumeras, vt iam quota pars hominū p̄æ multitudine illa a vero aberrantiū adhuc sit in officio: ex hoc facile attendi potest q̄ Christo credat nō Europa tota, Mahometo autē & illius maxima pars cum tota fere Asia & Aphrica. Sarraceni, qui hanc pseudoprophete impietatem & delyriū primi acceperunt eam Arabię partem incolebāt, q̄ Petręa dicta est, vbi videlicet terra ipsa ab vno latere Iudeæ inserta est & reliq; Ægypto, a Sarraco loco Nabathęis p̄pinq;: siue vt ipsi volunt a Sara Habrę vxore appellati: vñ legitimos se oim mortaliū solos diuine p̄missionis successores esse adhuc p̄suasū habent. Agriculture qdā vacabant & rei pecuarie: maior autē ps militię: & ob id ab Heraclio ad p̄licū bellū stipēdio conducti, quū se illo post consequutā victoriā fraudari cognouissent, ira & ignominia accensi Sarraceni Mahometo duce & monitore in Syriam secedentes Damascum occupabant, vbi copijs & com meatu aucti

Sarraceni & Turce q̄dde Christo

De lege Mohometi disputare capitale est.

Sergius monachus.

Lex Mohometi ex sectis multis mendicata.

Christianis per que Mohometus blanditus est.

Voluptatū indulgentia

Sarraceni vnde appellati

Ægyptum petebant, qua subacta Persidem postea Antiochiam & hinc Hierosolymam, adeo potentia & fama Indies eorum res crescebant, adeo Indies augmentabantur, ut nihil amplius ipsis resistere posse timeretur, quum Turcæ fera & crudelis Scythica gens ex Caspijs montibus a finitimis pulsi iam per Caucaſeas portas in minorem Asiam primo, postea in Armeniam, Mediam, ac Persidem descendissent, vi & armis omnia sibi subiugarent. Saraceni igitur his utpote Imperij fines defensuri obuiam processerant; sed quia ipsis impares erant in breui ad eam desperationem adducti sunt, ut Mahometi fide ab his recepta, passi sint eos in Perside secum regnare: ut nescias utra gens maiorem foecerit iacturam, quæ tanto regno cesserit: an quæ eam sibi pestem inculcari passasit regnandi cupiditate: vnus itaque fidei vinculum ita utraque gentem copulauit, ut Saraceni pro Turcis, & contra Turcæ pro Saracenis indiscreta appellatione aliquandiu vocati sint. Nunc ut video Turcarum nomen inualuit, altero abolito. Non vnum apud hos equitum genus in usu sunt Thimarcini, qui stipendiarij interpretantur, ad octoginta millia: hi vicis, villas, castella, ut quisque meritis est, Regis indulgentia possident stipendij loco, præstosque sunt Sensacho, duci videlicet eius prouinciæ, cui attributi sunt. In duos hodie diuisi sunt exercitus, Asiaticum & Europeum, ductu inde maiorum ducum militaturi, quorum hic Asiæ, ille Europe præsidet. Hos Bassas gentili lingua appellant. Sunt & Aconizij fatales dicti, hi sine stipendio militant, semperque agmen præcedunt prædabundi, quintam prædæ partem regi debent, manubiarum nomine: sunt hi circiter quadraginta millia. Abijt tertium genus in Charippos, Spahiglanos, & Soluphtaros, præstantissimi horum Charippi equestris dignitatis illustres, & circa Regem frequentes octingenti numero ex Scythis Persisque: nec alio genere hominum lecti in conspectu regis insigniter, quum opus est, dimicant. Spahi & Soluphtari sunt, qui ab initio ad turpem usum, pueri adhuc, apud regem fuere, mox adulti Regis indulgentia vxorem ducunt, auctique dote coniugis & stipendio plurimum oratorum vtuntur officio, Regis latus dextra leuaque stipantes inter eundem; Ad præfecturas & cæteras dignitates ex hoc fere ordine leguntur, Mille sunt & trecenti numero. Triplex in peditibus ordo, Lanizari hi impuberes adhuc ex toto Imperio leguntur a conquisitoribus aliquandiu militari disciplina instruantur, sub magistro in publicis gymnasijs, mox militie ascripti amittuntur breuiori veste, & pileo albo, ac sursum versus erecto: arma, scutum, ensis & arcus: hi castra muniunt, vrbes oppugnant. suntque ad viginti millia, & amplius. Secundi sunt ordinis Afappi, leuis armaturæ pedites, ense, scuto, & longiore hasta instruantur, rubro pileo a Lanizaris discreti: hostium equos in prælio confodiunt: horum numerus ad belli magnitudinem accommodatur, minimum quadraginta millia, cum Rege proficiscuntur: his stipendium cum bello finitur, ex hoc instituto, Regius habet exercitus ad ducenta armatorum millia. Cæterum peditum turba sine stipendio voluntariorum, aut euocatorum, suntque his Calones mixti, Lixæ fabri lignarij, & qui pugnantibus necessaria ministrant: sternunt vias, per loca ardua & abrupta: pontes fluminibus

Rerū Saraceniū incrementa

Turcæ qualis gens & vni progressa

Turcæ & Saraceni in unū confluit

Militia Turcarum ex quibus constat

Bassæ exercitus Turcarum duces
 Aconizij milites fatales.
 Charippi eques illustres.

Spahi & Soluphtari Regij stipatores

Peditum Turcarum triplex ordo.
 Lanizari primi exercitum milites.

Afappi scilicet leuis armaturæ milites

Regius exercitus ducenta millia.
 Tercij Calones lixæ & artifices

De oim gentiũ ritibus.

aut stagnis imponunt, aggeres in hostes erigunt, ceteraq; ad expugnationes urbium vtilia expediunt. Comitantur castra Numulariũ Trapezetæ: institores atq; aliorum id genus hominum ingens colluuiõ, ne quid desit eorum, quæ humano vsui conducunt: sed nihil est quod in ea gente magis mirari possis, q̃ celeritas in agendo, in periculis constantia, obseruatio imperij: ad minima delicta capite plectuntur: profunda & vorticolâ tranant flumina, abruptos superant montes, iussi per æqua & iniqua eunt præcipites, non vitæ sed Imperij memores, peruigili, in edieq; tolerantissimi: nulla ibi seditio, nullus tumultus: fremitu non clamore vtuntur in prælio, in castris noctu tam pertinax silentium, vt patiantur captiuos dilabi, ne tumultus excitetur aliquis. Hi ex omni mortalium numero hodie legitime militant, vt nemini mirum videri possit, quid sit, q; res eorum tantum ad hunc diem creuere, quantum ducentesimo ab hinc anno nullius alterius gentis, possitq; vere dici, esse id genus hominum inuictum, nisi aut lue aut peste aliqua teterrima, aut domestica discordia vincantur. Vestitus quo milites vtuntur honestissimus est, nihil indecentiæ, nihil inhonestatis omnino habens. In sellis ac frænis nulla curiositas aut superfluitas est. Armis indutus eorum nemo incedit, nisi quum pugna instet. arma post eos in sarcinis deferuntur. Vexillis non vtuntur, sed lanceis, ex quarum summitate quædam diuersicoloria fila dependunt per quæ singuli ducum a suis internosci valeant. Tympano tamen & fistulis ad conuocandum concitandumq; ad pugnam vtuntur. Registrario, qui magnatum vnus est, defuncto bello præsentari omnis exercitus debet, tum vt qui, & quot bello amissi sint cognoscatur, quum vt in illorum locum alijscribantur. Pro militibus in omnibus congregatõibus & conuiujs orant, sed multo magis pro in cõmuni patriæ causa cæsis, Fœlices beatosq; eos appellantes q; non domi inter coniugum, filiorumq; lamentationes obierunt, sed foris inter hostium fremitus hastarumq; fragorem, Maiorum suorum victorias describunt descriptas cantant & extollunt, multum enim militum animos per hoc excitari existimant. Domus & cætera ædificia, sub quibus habitare solent, de lignis & terra vulgo sunt, pauca de lapidibus, solorum magnatum domus, balnea & deorum templa ex his vulgo constructa: quamuis & plæbæiorum quidã locupletes adeo sunt vt exercitum armare expedireq; integrum vnus possit: sed quia frugales sint & omnem sumptum deuitent, humilitatem diligant: voluntariam hanc paupertatem, & rerum situm patienter ferunt. Cb hanc etiam causam picturas abijciunt, imaginũ sculpturas sic abhorrent, sic detestant, vt Christianos, qui eis tantum delectentur idolatras vocitent, & in veritate esse contendunt. Sigillis in literis siue regis aut cuiuscunq; alterius fuerint nullis vtuntur, nullis signis obmuniunt, fidem habent statim vbi solũ modo mittentis nomen audierint aut scribentis stylum inspexerint. Campanarũ vsus apud eos nullus, nec etiã Christianos inter eos habitantes habere ac vti permittunt. Pro pecunia aut aliqua alia re non ludunt, ludere repertos ignominijs multis & probris afficiunt & prosequuntur. Ad sedendum scamnum, sedile aut aliud fulcimentum nemo cuiuscunq; dignitatis conditionisue exi-

Turcæ in re militari pericia

Soli Turcæ legitime militant

Militaris turcæ vestitus honestissimus

Vexillis non vtuntur turcæ.

Tympano & fistulis Turcæ vtuntur

Registrariõ

Promilitibus & cæsis suis Turcæ orant.

Maiorum suorum victorias Turcæ decantant

Humiliter Turcæ ædificat

Christiani idola a Turcis habent.

Sigillis Imperatoris Turcæ non roborant.

stat requirit, sed decentissima quadam & membrorum & vestium compositione super terram puerorum more recumbit. Mensa supra qua vescuntur vt plurimum e corio bubulo parato est, aut ceruino nō concinnato & adhuc hirsuto, rotunditatem habens, quatuor vel quinque palmarum latitudinis, circulos multos per circuitum inlutos ferreos quibus quum corrigie inductæ sunt instar bursæ clauditur expanditur & portatur. Domum, ecclesiam aut alium locum in quo sedendum est, nisi discalceatus, nemo intrat, quum inhonestum indecorumque valde habeatur, vt calceatus quis sedeat, quare calceamento quodam vtuntur, quod facile & deponi potest & recipi. Locus in quo vel domi vel in ecclesijs sedetur stratus tegetibus laneis est, aut scirpeis: habent quoque interdum propter locorum humiditatem, & immunditiam tabulata. Vestimentis vtuntur tam viri quam foeminae satis largis & longis in anteriori parte apertis, quo honestius curuati naturæ opus perficere celareque possint. Multum enim in egestionem cauetur, ne meridiem versus, quo orantes se vertere solent faciem conuertant. Multum etiam ne ab homine quofiam conspecti turpitudinem suam ostendant, Curuati etiam quemadmodum apud nos mulieres micturiunt: nam si stando quispiam mingeret pro stulto aut heretico ab omnibus haberetur. A vino, quoniam peccati & omnis immunditiei seminarium sit, ex lege abstinent, vvas tamen comedunt, & mustum potant. Abstinent se quoque a carne & sanguine suillo, necnon ab omni morticino, reliquis comestibilibus cunctis vescentes. Diem Veneris ab omni labore feriat tanto studio & religione colunt quanta nec dominicam, aut quanta Iudæi sabbatum. In singulis ciuitatibus ecclesia vna principalis est, in qua eodie post meridiem conueniunt omnes, atque oratione solenniter peracta, prædicatio fit. Vnum deum confitentur, qui nullum sibi vel similem habeat, vel æqualem, cuius propheta fidelis Mahometus sit. Quinquies in die Sarraceni omnes orare tenent, faciebus ad meridiem versis, & hoc antequam faciant, perfectissimam corporis munditiam habere, culum, verretum, manus, brachia, os, aures, nares, oculos, capillos, ad vltimum pedes etiam decentissime lauare, præsertim post coitum & egestionem, nisi agrotauerint, vel in itinere fuerint. Si vero aqua eis ad hoc desit, quod tamen contingere raro, aut vix potest quæ in omnibus ciuitatibus continua balnea ad hoc habeantur, puluere mundæ & recentis terræ perficiunt: ante ablutionem hanc, pollutus quacumque pollutione loqui secum, aut se etiam videre: quantum possibile est permittit neminem. In quolibet anno mensem integrum & Amadem strictissime ieiunant, interdum nec comedentes, nec bibentes quicquam: nec etiam se mulieribus commiscuentes: post Solis autem occasum ad vsque sequentis diei exitum cibus, potibus, ac veneri ad placitum indulgent. In fine ieiunii & postea iterum sexagesimo die Pascha celebrant, in memoriam Arietis Abrahæ ostensi in sacrificium filij loco: noctisque cuiusdam in qua Alcoranum de cælo datum existimant. Semel quotannis etiam ad domum dei, quæ in Mecha est ire Sarraceni omnes debent, tum propter professionis sue recognitionem, tum

Sedibus & scamnis Turcæ nō vtunt.

Mensa Turcarum de corio est

Calceamentum

Vestimenta Turcarum fluxa

Viri curuati micturiunt.

Vinum non bibunt Turcæ.

Caro suilla & de morticinis vitæ.

Dies veneris Turcis sacra

Quingies in die orare turcæ tenent.

Meridiem versus. Lori corpe.

Continua in omnibus ciuitatibus balnea

Ieiunia Turcarum

Pascha Turcarum

Domus dei in Mecha

De oim gentiũ ritibus.

Sarraceni ad annuos honores Mahometo persoluendos, cuius sepulchrum ibi obseruat.
sectã suã co- Religionem seu sectam suã abnegare Sarraceni neminem cogunt, nec istud
gunt neminẽ alicui persuadere conantur, quamuis Alcoranus præcipiat, vt aduersarios pro
 phetasq; eorundem perdant & omnibus modis persequantur: vnde fit vt
Sacerdotes in Turcia omnium sectarum gentes habitent, & quæq; vt solet, suo deo sa-
Turcaz; cra faciat. Sacerdotes præterea eorum a communi populo non multum dif-
Ecclesię ferunt, nec a priuatis ædibus ecclesiæ: Alcoranum scire sufficit & quæ ad ora-
 tionem cultumq; legis pertinent: meditationibus, literarũq; studijs minime
 vacant. Non enim ecclesiarum aut animarum aliqua cura occupati sunt: sacra-
 menta nulla habent, reliquiarum, sacrorumq; valorum, & altarium nulla ob-
 seruatio, sed vxoribus, liberis, ac cæteræ familiæ intenti: agriculturæ, mercatu-
 ræ, venationi, & similibus studijs, quibus victus quæritur & vita sustentatur
 quemadmodum laici cæteri incumbunt: nihil est ipsis facere illicitum, nihil
 prohibitum. a seruitute, ab exactiõibus immunes sunt. honoris plurimũ ab
 omnibus percipiunt, vt qui legis cærimonias sciant, ecclesijs præsideant, & a-
Gymnasia lios docere possint. Gymnasia multa & magna habent, in quibus ciuiles le-
Turcę mul- ges, a Regibus latę pro regni administratione defensioneq; plurimi docen-
ta habent tur, quorum dein quidam ecclesiasticis, quidam sæcularibus officijs præfici-
 untur. Sunt etiam in ea secta multi & varij religiosi, quorum quidam in ne-
Religiosoz; moribus & solitudinibus vitam villatim ducentes hominum commercia ef-
Turcaz fa- fugiunt, quidam in ciuitatibus hospitalitatem exercentes peregrinos paupe-
miliæ res ad hospitia saltem recipiunt si non habeant quo reficere possint, ex men-
 dicitate em̄ & ipsi viuunt: alij per ciuitates vagantes, in vtribus quibusdã bo-
 nam atq; semper recentem aquam portant, quam cuiq; petenti bibendam vi-
 tro offerunt, pro quo pietatis officio, si quid ipsis porrigitur accipiunt, cupi-
 unt nihil, tantam religionis ostentationem in dictis & factis, in moribus &
 gestu præ seferentes, vt non homines, sed angeli credi possint: lignum quod-
 dam quisq; gerit per quod cuius professionis sit internosci habet. Iusticiæ
Iusticia Sar- Sarraceni seu Turcæ exactores strenuissimi sunt, qui hominis sanguinẽ fude-
racenoz; rit pari poena semper plectitur. In adulterio deprehensus cum adultera absq;
Adulteroz; misericordia, absq; mora lapidatur. Est etiam fornicarijs sua poena expressa,
poena octingentos flagelli ictus seu verbera tolerare debet, qui præuentus fuerit.
Furũ poena. Fur prima & secunda vice deprehensus totidem ictibus flagellat. tertia, ma-
 nu truncatur. quarta, pede. Qui damnum alicui infert, precio æstimato satisf-
Iniurijs satis facere compellitur. In possessionibus repetundis vt petitiu testibus compro-
facere com- beĩ, lege sancitũ, vtq; negator iuramento sese expurget. Testes nullos nisi val-
pellitur de idoneas probatasq; personas, & quibus sine iuramento credi possit ad-
Testes Tur- mittunt. Inquisitores per regionem multi etiam constituti sunt, qui orationũ
cæ quos ad- ad quas tenentur, negligentes indagatos talibus quidem adficiunt ignomi-
mittunt nijs: tabulam vnam cum pluribus caudis vulpinis illorum collis appendũt.
Inquisitores & hinc inde per totam ciuitatem trahentes non dimittunt donec se certa pe-
Turcę mul- cunia absoluant. Extra matrimonium nemini, qui ad prouectam etatem iam
tos habent peruenerit, vitã agere licet. Vxores autem ducere legitimas quatuor possunt,
Vxores Tur-
cę. 4. ducit.

& demptis matribus & sororibus quascunq; volunt: nulla sanguinis habita-
 ratione: illegitimas vero quotquot placuerint, & enutrirī valeant. Filij tam ex
 his, q̄ ex illis suscepti haredes in patris bonis æqualiter habentur. Hoc ta-
 men seruato, q̄ duæ filiaẽ filio vno coæquant. Coniuges duas aut plures nō
 in vna domo, nec etiã in vna ciuitate habent, ob iuges contentiones earū,
 atq; inquietudines, sed in singulis ciuitatibus singulas. Libertatem viri eas ter-
 cio repudiandi habent, tercio item recipiendi. Repudiatq; vero a quo viro su-
 scipiuntur, si lubet, permanere possunt. Hæ in vestitu honestissimæ sunt. In ca-
 pite mitris vtunt̄ velis ipsis superpositis, ita, vt decenter hac inuolutæ, vna
 veli extremitas a dextro aut sinistro capitis parte dependeat, qua, si domum
 exire, vel in domo in virorum conspectū prodire debeant, sine mora totam
 faciem præter oculos velare possint. Nunq̄ audet foemina Sarraceni vbi vi-
 rorum congregatio est apparere. Forum adire, vendere aliquid aut emere
 omnino foeminis illicitum. In ecclesia maiori locum a viris longe remotū ha-
 bent, & adeo occlusum, vt nemo introspicere possit, nec aliquo modo intrare
 Quem tamen nō omnes, sed magnatum solum vxores, & nunq̄ alias q̄ die
 venerdì ad vnicam orationis meridianę horam, quę apud eos, vt dictū est,
 solennis est, intrare debent. Collocutio viri & mulieris in publico adeo rara
 est, adeo præter consuetudinem, vt si inter eos per annum integrum morare
 ris, semel vix videre posses, Virū apud mulierem in aperto sedere, aut equi-
 tare cum aliqua pro monstro duceretur. Coniugati mutuo, alijs videntibus,
 nunq̄ lasciuunt, nunq̄ rixantur, quum nec viri erga mulieres grauitatem un-
 quam remittant, nec mulieres erga viros reuerentiam. Magni domini, qui a-
 pud suas perpetuo esse nō possunt, ad earum custodia deputatos Eunuchos
 habent, qui tanta custodia illas obseruant, & tueantur, vt præter maritum im-
 possibile ulli uiro sit eas alloqui posse. impossibile ipsas posse præuaricari.
 Postremum Mahometo, legibusq; ipsius fidei tantum Sarraceni tribuunt,
 ut illas seruantibus æternam beatitudinem certissime promittant, Paradisū
 uidelicet deliciarum hortum dulcibus & amoenissimis aquis quaq; uersum
 irriguum sub puro & temperato coelo constitutum, in quo quicquid uelint
 habituri sint: omnium ferculorum genera ad saturitatem, serica atq; purpu-
 rea indumenta, adolescentulas ad nutū speciosas, cum aureis argenteisq; ua-
 sis, Angelos pincernarū more in aureis lac, in argenteis uina rubea uber-
 tim propinantes ministros. Contra non seruantibus infernum comminantur
 interitumq; sempiternum. Hoc etiam credunt, q̄ quantiscunq; quis crimini-
 bus obnoxius si moriturus tantum deo credat & Mahometo, saluus fiat.

Liberi diuer-
 so matrimo-
 nio suscepti.

Repudiū a-
 pud turcas

Mulier Sarracenoꝝ ve-
 stitus

Mulier loc⁹
 in ecclesijs

Collocutio
 viroꝝ & mu-
 lierum apud
 Turcas raris-
 sima

Eunuchi mu-
 lieribus de-
 purati

Paradisus

Infernus.

De Christianis, eorūq; origine &
 ritibus. Cap. Duodecimum.

De omnium gentium ritibus.

Christus Iesus dei patris omnipotentis verus & æternus filius, secunda in sancta indiuidua æquali perpetua trinitate persona incomprehensibili, & a sæculo abscondito consilio, atq; mysterio anno ab hinc Millesimo quingentesimo vicesimo, vt miseros, & infelices homines in primis parentibus Adam & Æua per inobedientię peccatum eheu lapsos, & ob id multis sæculis cœlesti patria exclusos erigeret eoq; reduceret: ac detrusorum spirituum vetustiore ruinam ad quam suppleendam præcipuo creati fuera-
Causæ natiuitatis Chri
Maris virginis Chri mater.
Chri sequentes discipuli vocati.
Petrus ecclesie Chriane princeps.
Antiochia prima ecclesie sedes.
A Chro Chri anti appellati
Chriana religio a quibus sumpta
Romana politia
Hebræorum ciuitas
Græcorum administratio.

mus, aliquando in cœlo refarciret. Sancti spiritus cooperatione in Iudæa a virgine Maria de progenie Dauid homo conceptus, & natus est. Tricesimo vitæ suæ anno vsq; in tricesimum quartum, quo ex Iudæorum inuidia cruce affixus perijt, Iudæam omnem percurrens, Iudæos primum, deinde alias gentes ab antiqua Mosaica lege, ab idolorum profana cultura ad nouam suã institutionem dehortatus est. Sequaces quotquot habere potuit discipulos appellauit, Ex quibus duodecim selectioribus post mortem suam, cum (vt prædixerat) iterũ viuus apparuisset, commisit, vt apostolorum siue legatorũ nomine, in orbem vniuersum irent: & quæcunq; ab eo didicissent vidissentq; creature omni prædicarent. Symon Petrus, cui ecclesie suæ regimen principatumq; diu antea post se suscipiendũ tradiderat: quum post sancti spiritus perceptionem alijs ad alias terræ oras, vt sortiti & iussi fuerant, ad prædicandum diuertissent, primum Antiochiam venit, ibiq; ecclesie cathedram primariam constituens, cum alijs apostolis, qui sæpius ad eum venerant, concilium celebrauit: in quo inter cætera Christianos a Christo deinceps omnes dici decretum, qui illius dogma orthodoxamq; pietatem amplexi tuerent. Romam deinde sede primaria translata, pro maximo ipse, & successores sui semper habuere negotio, rudem & incultam adhuc Christi sui sectam, eamq; professos aliquo bono ordine & gubernatione ex Mosaica lege, quam Christus non soluere, sed adimplere venisset, ex politicis Romanorum, Græcorum, Ægyptiorum, aliarumq; gentium & sacris & profanis ritibus, legibus, moribus: ex saluberrima imprimis Christi Iesu doctrina, & sancti spiritus inspiratione cultiores facere. Rem aggressi, quemadmodum non solum apud Hebræos, sed alias etiam gentes, diuisos viderint homines in sacros & profanos, & tam his q̃ illis pulcherrima ordinatione, suos gradus, suas dignitates. Esse monarcham orbis vniuersi tunc Romanũ Imperatorem, esse consules, esse patricios, qui & senatores ad arbitrium quorum omnia ordinarentur, esse per terram reges multos, duces, comites, præsides, præfectos, suffectos, tribunos militum, tribunos plæbis, prætores, primipyllos, centuriones, decuriones, quaterniones, duumuiros, quæstores, ædiles, ianitores, scribas, lectores, & priuatos homines vtriusq; sexus multos. In deorum vero templis Regem sacrificulum esse, archiflamine, prothoflamine, flamine, sacerdotem, pari ordine apud Hebræos in sacris summum pontificem esse, minores sacerdotes. leuitas, natineos, luminum extinctores, exorgistas, ianitores siue ædituos, & cantores. Apud Græcos chiliarchos, hecatontarchos, penthacontarchos, decarchos, pentharchos, Esse præter eos quoq; tam apud hos, q̃ il-

Ios diuersę & virorum & mulierum religiosos conuentus multos, Saducęos
 Effęos, Phariseos apud Hebręos. Salios, diales, vestales apud Rhomanos:
 Consensere sanctissimi apostoli omnes, vt Petrus, & qui eum in Romana se
 desuceederent, imperpetuū Papa tanq̄ pater patrū, vniuersalis, apostolicus,
 sanctissimus, & summus pontifex diceretur. Ecclesię catholicę Romę tanq̄
 monarcha Romanus Imperator, orbi vniuerso pręsideret. Consules quorū
 semper duo erant æquarent in ecclesia patriarchę quatuor, Constantinopoli-
 tanus, Antiochenus, Alexandrinus, & Hierosolymitanus, senatores Cardina-
 les exprimerent. Reges qui tribus ducibus Primates tribus archiepiscopis
 imperantes designarent, Archiepiscopi seu Metropolitanus ducibus compa-
 rarentur, q̄ velut illi pluribus Comitibus, sic ipsi episcopis mandarent. Epi-
 scopi Comitum similitudinem exprimerent. Coepiscopi siue episcopoz vi-
 carij pręsides, pręfectos, prępositi. Tribunos militum archipresbyteri red-
 derent. Tribunos plarbis cancellarij, prętores, archidiaconi. Centuriones de-
 cani. Decuriones presbyteri parochi. Aduocatos sacerdotes alij. Ediles dia-
 conij. Quaterniones subdiaconi. Duumuiros exorgistę. Quęstores hostia-
 rij, aulae ianitores lectores, cantores, siue poetas. Acolythi scriptores aut cere-
 ferarios pręsentarent. Eos omnes communi appellatione clericos, a clerus
 .i. sorte. qua ex populo primum in dei sortem eligebantur vocari volueret: se-
 ptem tamen, quos adhuc Romanus pontifex solenniter sacrificans secum in
 altari habet, cęteris nominatiores esse. Episcopos scilicet presbyteros, diaco-
 nos, subdiaconos, acolythos, cantores, quibus singulis in ecclesia sua officia,
 habitum atq̄ dignitatem attribuere. Episcopis clericos alios ordinare, virgi-
 nes velare & benedicere, pontifices consecrare, manus imponere, confirma-
 re, basilicas deo dedicare, deponendos ab officio sacerdotes deponere & re-
 gradari, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa sacrare, & alia
 quę etiam minoribus sacerdotibus cōmunia, vt cathegizare, baptizare, sacra-
 mentum altaris conficere, alijs cōmunicare, a peccatis pœnitentes absoluere,
 contumaces arctius irretire, euangelium annunciare. Caput in apice quatuor
 digitum latitudine in rotundum more Nazareoz radere, & neq̄ comas ne-
 q̄ barbam nutrire, perpetuo castos esse, sacerdotibus omnibus pręcipere.
 Victum his solum ex primitijs, decimis & oblationibus esse, sæcularibus cu-
 ris negotijsq̄ omnino vacare. honeste vestiri, incedere, & cōuersari. soli deo
 & ecclesię deseruie. lectioni sacre sedulo incumbere, vt omnia quę Christi-
 anę religionis sunt, in quibus alios instituere obligant, ipsi perfecte noiant.
 Religiosi conuentus tam virorum q̄ mulierum sunt Benedictini, Prędica-
 tores, Franciscani, Augustiniani, Bernardini, Antoniani, Ioannitę, Cartusiani,
 Pręmonstratenses, Carmelitę, Cistercienses, innumeriq̄ alij, quibus omni-
 bus ex regula, quam sibi priuatim quicq̄ pręscripsere, certus habitus, certaq̄
 viuendi ratio est. continentia paupertatem atq̄ obedientia ppetuā professi,
 vt plurimū, vitā solitariā agunt, quare monachi. i. solitarij appellant. qdā ab-
 bates, quidā ppositos, aut priores sibi pficiunt, Ep̄is aut Roma. tm̄ modo pon-
 tifici subsunt. Cucullo q̄uis nō vnus coloris fere vtūt oēs, & carnib⁹ abstinēt

Ro. pon. Pa-
pa vocatus.

Quatuor pa-
triarche
Primates
Archiepi
Episcopi
Coeji
Prępositi
Archipres-
byteri.
Cancellarij.
Archidiaconi
Decani
Presbyteri
Diaconi.
Subdiaconi
Exorgistę
Hostiarij
Lectores
Acolythi

Clerico: ū in
ecclesia di-
gnitates
Quid ejs
concessum

Sacerdotij
qualis vita
& habitus

Chřianoz
religiosi con-
uentus

Monachi so-
litarij

De omnium gentium ritibus.

Quindecim sacræ eorum vestes Episcopis sacrificaturis sacratas vestes ex Mosaica lege desumptas ob perfectionem eorum quindecim numero esse, Sandalia, amictum, albam, talarem Cingulum, stolam, manipulum, tunicam hyacinthinam, dalmaticam, chirothecas, annulum, castulam, sudariolum, pallium, mitram, pedum, & iuxta altare, in quo sederet, cathedra. E quibus nouem quoque minoribus sacerdotibus communes esse voluere, amictum, albam, talarem, cingulum, stolam, manipulum, castulam. Romano pontifici præter eas ex Constantini magni largitione, omnia Romani Imperatoris insignia permissa, tunica coccinea, purpurea chlamys, sceptrum, diadema fastigiatum, quibus in magnis festiuitatibus in sacrario rite indutum rem diuinam facturum ad altare stipatum procedere, presbytero a dextro, diacono a sinistro lateribus, subdiacono cum libro clauso cæroferarijsque duobus, & vno cum thuribulo suffumigante præcedentibus, eo peruentum mitram deponere, atque in imis altaris gradibus peccatorum publicam confessionem cum comitibus dicere, ascenso postmodum altari codicem in cornu arge sinistro iacentem aperiri, deosculari, & missæ sacrificium suis cæremonijs perficere. Subdiaconum epistolam, diaconum euangelium legere. Septies per dies singulos deum laudare, orareque præscriptis orationibus, tam maioribus quam minoribus sacerdotibus præcepere, circiter vespere vespere, sub noctis crepusculo completorium, matutino tempore matutinas, primam, terciam, sextam, nonam, prima, tercia, sexta, nona diei horis: & hoc, si fieri possit, in ecclesia ante altare humiliter orientem versus, Cratio dominica, symbolumque apostolorum, quemadmodum adhuc hodie a vulgo, ab initio tantum dicebantur. Beatus Hieronymus Damasi papæ impulsu, psalmos per ferias digessit, & horis singulis proprios deputauit. Nocturnis die sacro nouem: non sacro, duodecim. Laudibus matutinis quinque. Vesperis quinque, cæteris omnibus tris. Euangelia, epistolas, aliaque que ex veteri ac nouo instrumento adhuc leguntur, præter cantum, pro maiori parte ordinauit. Damasus secundum antiphonarum, quas Ambrosius Mediolanensis episcopus conscripsit, diuiso psallentium choro alternatim cantare instituit, & singulis versus Gloria patri &c. adiecit. Lectiones & hymnos, qui horis singulis præmittuntur concilia Toletanum & Agathonense approbata uere. Orationes, gradualia, tractus, alleluia, offertoria, comuniones in missa, Antiphonas, versiculos, tropos aliaque, que tam in nocturno quam diurno officio cantantur, leguntque ad decorem & laudem dei Gregorius, Gelasius, & Ambrosius plerique alij sancti patres non vno, verum diuersis temporibus adiecerunt. Missa (sic appellant sacrificium) a lectione primum, eo simplici apparatu tenoreque, quo adhuc sancto paschæ sabbato fit, celebrabatur. Celestinus Papa introitum addidit. Thelesphorus Gloria in excelsis. Hymnum & in terra Hylarius Pictauiensis composuit. Symachus cantari instituit. Salutationes, que per Dominus vobiscum septies in ea fiunt, ex libro Ruth transumptæ, Clæmens & Anacletus interposuere. Gelasius cætera ad offertorium usque ordine quo peraguntur ordinauit, præter sequentias, quas Nicolaus, & symbolum, quod Damasus ex Constantinopolitana synodo immiscuere. Præter

Septies per diem orare sacerdotes

Horæ septem canonicæ.

Omnes qui ordinati

Alternatim cantare

Missæ officij apparatus Introitus. Gloria in excelsis Et in terra. Dominus vobiscum. Symbolum.

dicatio, quæ ex suggesto diebus festis a sacerdote aut diacono ad populum fit Neemiæ aut Esdræ exemplo inoleuit magis, quæ instituta est. Monebantur in hac ab initio quum omnes in missa præsentis ex præcepto communicarent, ad mutuam concordiam, qui odio insectabantur, ut mundi non polluti vicij, sacramentum altaris perciperent, ratione cuius publica peccatorum confessione adhuc hodie ea concludi solet: veteris ac nouæ legis instrumenta, decem dei præcepta, duodecim fidei articuli, septem ecclesiæ sacramenta, sanctorum vitæ & martyria, dies sacri, doctrinæ, virtutes & vicia: & quæcūq; alia, quæ Christiano homini cognitu necessaria sunt, edocentur. Offertoriū Gregorius apposuit. Leo præfationes. Maiorem & minorem canones Gelasius. Sanctus beatus Sixtus. Pater noster ex Matthæi euangelio Gregorius. Martialis beati Petri discipulus benedictionem dare episcopos, pacem minores sacerdotes. Innocentius instituere Agnus dei Sergius adiunxit. Gregorius communionem. Conclusionem per Ite missa, per benedicamus domino, & Deo gratias Leo adinuenit. ¶ Duodecim fidei articuli, quos quemlibet nedum constantissime cōfiteri, veruetiam credere beati apostoli mandauere, tales recensentur Primus vnū deū & trinum esse patrem omnipotentem coeli terræq; factorem. Secundus Iesum Christum filium eius vnigenitum, dominum nostrū. Tercius eundem de spiritu sancto conceptū, ex Maria virgine natum. Quartus sub Pontio Pilato passum, crucifixum, mortuum, atq; sepultum. Quintus ad inferna descendisse, rursus a mortuis tertia die resurrexisse. Sextus ad cælos ascendisse, sedere ad dexteram dei patris omnipotentis. Septimus venturum rursus cum gloria iudicatum viuos & mortuos. Octauus spiritum sanctum esse. Nonus sanctam ecclesiam catholicam. Decimus sanctorum communionem, remissionem peccatorum. Vndecimus carnis resurrectionem. Duodecimus æternam post obitum in alio orbe vitam. Decem præcepta, quæ deus digito suo conscripta per Moysen Israelitico populo dederat, & nos obseruare voluere. Primum est, vnū deum credere. Secundum, ipsius nomen vane non assumere. Tercium, sabbata sanctificare. Quartum, parentes & natu maiores honorare. Quintum, non occidere. Sextum, non mechari. Septimum, non furari. Octauum, falsum non attestari. Nonum, rei alienæ non inhiare. Decimum, alteri nuptam neq; concupiscere. ¶ Septem ecclesiæ sacramenta, quæ in posterioribus quinque fidei articulis includuntur, & credi a nobis sancti patres præcepere. Primum, baptismus est, hoc ex canonica sanxione, nisi maxima necessitas citius deposcisset, olim non nisi in fide prius optime instructis & approbatis catecuminis per examina vel inquisitiones septem quæ septem certis per quadagesimæ ieiunium diebus fiebant, sacris paschæ & penthecostes sabbatis, quibus consecrari in parochijs omnibus solet, dabatur: quoniam vero præ cæteris ad æternam salutem id apprime necessarium est. Ne quis eo orbatu ex vita hac abscedat, statuere, ut nato mox infante: patri mi huic, tanq; testes, aut fidei iussores, rogentur, a quibus ante ecclesiæ fores staturus, a sacerdote ad hoc accersito priusq; sacro fonte immergatur quæretur, an Sathani pompisq; eius omnibus abrenunciauerit, an fidei christianæ

Sermo quare in missa fiat

De quibus sermo fiat

Offertoriū
Præfatio
Canōvterq;
Oīo dñica

Agnus dei

Duodecim fidei articuli;

Decem dei præcepta.

Septem ecclesiæ sacramenta.
Baptismus primum.

Septies baptisandi oīi examinabāt

De oim gentiū ritibus.

Septem cir- articulos omnes firmiter credat. Patrimis pro eo affirmantibus, sacerdos ter
ca baptizan- in faciem illi insufflans, exorgifat, catechizatq;. Septem postea cum eo per
dos ordinem facit, benedictum sal ori illius primo immittit. Secundo oculos, au-
 res, nares, terra suo sputo madefacta illinit. Tercio nomen, quo postea vocet
 imponens, in pectore & dorso oleo sancto in crucis formam cōsignat. Quar-
 to baptismo ter sanctę trinitatis nomine, patris & filij & spiritus sancti: quo
 etiam alia sacramenta omnia exhibentur, immergit: aut in crucis formā ter
 perfundit. Quinto pollice sacro chrismate intincto frontem ipsius cruce no-
 rat. Sexto vestem eum candidam induit. Septimo candelam ardentem præ-
Tam grauar- bet. Iudæi anteaq; baptizantur, ex Agathonensi concilio menses nouem ca-
te Iudæi cur tecumini in fide instruuntur, diesq; quadraginta ieiunare debent, diuitijs se
baptizentur suis omnibus abdicare, seruos manumittere: filios si quos Mosaiica lege cir-
 cumciderint, a se procul repellere. Nemini ob id mirandum, si tam graua re
 gens illa baptismo admoueat. ¶ Confirmatio, secundum sacramentum, ab
Confirmatō episcopo solum in ecclesia, ante altare adultis, & si fieri possit, ieiunis, tali qui
secundū sa- dem ritu largitur. Confirmandi cum singulis patrimis omnes adsunt. Episco-
cramentū pus dicta super omnes vna oratione singulorum frontes humectato chrisma-
 te pollice, crucis forma in patris & filij & spiritus sancti nomine cōsignat,
 a lapamq; maxillę sinistrę in suscepti sacramenti memoriam, ne repetant, in-
 cudit. Patrimis, ne recens vnctio defluat, aut per incuriam abstergetur, mox
 præparata ad hoc fascia frontem obligant, quam non nisi septimo die depo-
 nere fas ducunt: tantū huic sacramento sancti patres concessere, vt nomen
 in baptismate impositum, si displiceat in huius perceptione ab episcopo in
 aliud mutari possit. ¶ Tercium sacramentum est Sacerdo: similiter ab epi-
Terciū sacra- scopo solum in prima ecclesia in Decembri tantum, nunc constitutis sex an-
mentū sacer- ni temporibus, puta singulis quatuor ieiuniorum: eam ob causam instituto-
ordo rum, sabbatis. Sabbato, quod sitientes dicitur, & facti sancti paschę sabbato
 confertur, maribus solummodo, & quorum vitę conditio, corporum habi-
 tudo, animorum qualitas, satis cognita perspectaq; sit. Septem, scđm quos-
Septem cle- dam, nouem enumerantur, in quibus singulis characterem specialem susci-
ri. orum or- pientis animę imprimi, & eum hominem sacrum deinceps esse, credi sancti
dines, patres voluere: hi psaltes sunt, hostiarij, lectores, exorgistę, acolythi, subdia-
 conij, diaconi, presbyteri, episcopi, vnū tamen sacramentū, non plura, ratione
 finalis officij quod est dominicum corpus consecrare censetur. Singulis sua
Ordinibus in ecclesia officia, insigniaq; ex Toletano concilio constituta. Hostiarijs sacras
officia & in ædes tueri, aperire, & recludere: clavis ob id eis in ordinatione datur. Lecto-
signia daa. ribus veteris testamenti sacrarūq; historiarum legendi facultas, Codex tri-
Hostiarijs buit. Exorgistis obsessos malo dæmone homines adiurare, in signū, quo
Lectoribus. illud continetur, liber porrigitur. Acolythis candelabra, luminaria, vrceolos
Exorgistis ad aram disponere, atq; portare. Candelabrū eis cum careo, vrceoliq; vacui
Acolythis præstant. Subdiaconis oblationes percipere, calicem, patināq; atrectare, &
Subdiaconis ad sacrificiū deferre. Vinū & aquā in vrceolis diaconis administrare, vacuus
Diaconis ea de re ipsis calix cum patina ab episcopo, vrceoli vino aquaq; pleni, & map

pul a ab archidiacono dantur, Diaconis dei verbum gentibus prædicare, & sacerdoti in sacris ecclesiæ actibus deseruire cõmittitur, Euangelij liber tribuitur, & stola in modum iugi altero tantũmodo eius humero iniecta. Presbyteris dominicũ corpus consecrare, pro peccatoribus orare, atq; per iniunctam pœnitentiam deo rursus conciliare potestas. Calix cum vino, patina cũ hostia, stola super vtrunq; humerum, & castula insignia. Quid episcopo datũ supra auditum. Dominica hic tantum die, horam circiter terciã, infra missæ officium priusq; euangelium legitur, ordinatur, per manus & libri super caput positionem ab alijs episcopis, cõnumerato Metropolitano, tribus. Episcopi in prima ecclesia ab alijs presbyteris parum aut nihil differebant, cõmuni concilio ecclesiæ moderabantur, anteq; dissensiones vulgo audirent, quibus vnusquisq; se, nõ a Christo, sed a quo baptizatus esset, hic Pauli, alius se Apollinis, tercius Cephæ appellarer: pro vniformitate igitur conseruanda, & schismatibus vitandis, necessario decreuerunt sancti patres, vt cõmuni appellatione omnes, qui baptizarent, Christiani deinceps a Christo dicerent, vtq; singulis prouincijs, prout magnæ vel paruæ essent, vnus aut plures presbyteri probatiores, episcopi nomine, præficerentur, qui non, vt antea, suo nutu, sed ecclesiæ Romanæ sacrorũq; conciliorũ statutis ordinationibusq; subditũ sibi & clerum & populũ gubernarent, instituerentq;. Tunc primũ piorum principum auxilio permissuq; regiones per totum Christianũ orbem in dioceses, dioceses in conuentus seu capitula, capitula in parochias, diuisæ: & pulcherrima illa ordinatio, qualis adhuc cernitur tam in clero q; populo facta, vt populus vicarius dato iure suo parochio obediat, parochus decano, decanus episcopo, episcopus archiepiscopo, archiepiscopus primati siue patriarchæ, primas siue patriarcha legato, legatus papæ, papa concilio, concilium deo soli, Corporis & sanguinis Christi salutiferũ sacramentũ sacerdos quisq; rite secundum ecclesiæ clauis ordinatus consecrareq; intendens obseruata verborũ forma conficere, ex triticeo pane verum corpus, ex vino verum sanguinem lesu Christi potest. Ipsemet Christus dominus noster nocte, quæ passionis suę diem proxime præcessit, cum discipulis celebrauit, & in memoriã sui ipsius celebraudũ, manducandũq; perpetuo instituit, & consecrauit. Magna fide circa id necessariũ, vt primo transmutari panem in corpus, vinum in sanguinem Christi credatur. Secundo id licet quotidie fiat Christum tamen nõ augmentari. Tercio manducatũ in dies non minui. Quarto sacramento in plures partes diuiso integrũ Christum in singulis etiam minimis particulis permanere. Quinto ab homine malitioso manducatũ nõ coinquinari. Sexto sumentibus malis mortem, bonis vitam æternam conferre. Septimo manducatũ, non in manducantem, vt alius cibus, sed manducantem in ipsum conuerti. Octauo manducatũ illæsum in coelũ rapi. Nono tam in exigua & modica panis aut vini forma immensum incomprehensibilemq; deum & hominem Christũ comprehendere. Decimo vnum atq; idem Christi corpus vno momento multis in locis, multis ab hominibus, & diuersa sub specie percipi. Vndecimo mutata substantia panis in veram Christi carnem, vini in sanguinem verũ,

Presbyteris

Episcopi cõsecratio

Episcopi presbyteris olim nihil differabant

Christiani a Christo,

Episcopi quõ primus introducti. Pulchra ecclesiæ ordinatio

Corpus & sanguis Christi quantum sacramentum

Magna fide opus vt triduum credant

De oim gentiũ ritibus.

	naturalia accidentia panis & vini permanere, nō carnis aut sanguinis assume- re. Duodecimo digne manducantibus vtilitates duodecim maximas, quę in his versibus enumerant, subministrare. Inflamat, memorat, sustentat, ro- borat, auget. Hostia spem purgat, reficit, vitam dat, & vnit. Confirmat fidem minuit fomitemq; remittit. Vltimo tam viuis q̄ defunctis pro quibus a sa- cerdote speciatim in sacrificio offertur miro modo saluificum & vtile esse.
Eucharistia cōmunio	Eucharistiam & cōmunionem propterea dici, consecrabatur quidem ab ex- ordio Christianę religionis, & adhuc, vt aiunt, apud schismaticos quosdam, tantę magnitudinis vnus panis, qui a sacerdote in scutellam cōminutus, om- nibus, qui sacrificio aderant, cōmunicari satisq; esse posset, ex præcepto nāq; olim Christiani de eo quotidie cōmunicabant: deinde dominicis tantũ die- bus, sed cum nec his etiam digne obseruaretur. Præceptum in anno ter vel ad minus semel sacro videlicet paschatis tempore: in omniq; vitę periculo pro viatico, quo etiam nomine appellatur. Christianus homo quilibet sanę rationis diligentiori qua vnq; possit, & animę & corporis sui ad hoc præpa- ratione abilitateq; percipiat. ¶ Matrimoniũ, quod est maris & fœminę le- gitima coniunctio, iure naturali, diuino: gentium & ciuili inductũ sacramen- tum quintum. Sancti patres in Christiana pietate vnum, non plura simul, pu- blicum nō clandestinũ in ecclesia vel eius foribus solenniter fieri præcepe- re, ita scilicet, vt sacerdos accersatur qui virum primo, deinde fœminam in- quirat. In matrimonium contrahendum vtriq; ne consentiant, quibus consen- tientibus, quod maxime in eo necessarium est, ipse comprehensis amborum dextris, eos in indiuiduę sanctęq; trinitatis & vnitatis nomine patris & fi- lij & spiritus sancti coniungens, iubet hortaturq;, vt vnanimi huius & mu- tui coniugij perpetuo memores, viuentes se mutuo nunq; derelinquant, mu- tuo diligant, mutuo deseruiant, honorent: procreationi, non libidini, stude- ant: natos ex se pueros honeste & diligenter educant: annulo postea eos sub- arrat: & aqua benedicta aspersos, porrecta stola in ecclesiam introducit, sup- plices ante altare, si prius benedicti non sint, benedicit. Mulier rubea vitta, & supra hanc candido velamine obuelat, sine quo deinceps in publicũ pro- di. es aut viris assidere haud licitum. Duodecim esse, quibus matrimonium contrahendum impediri, contractũ dirimi rursus voluere. Personę vt pote errorem, conditionem interpositã, cognationem, crimen apertum, sectę dis- paritatem, violentiã, sacrum ordinem, ligamen, quo alij alter obstringit, pu- blicam honestatem, affinitatem, coeundi impotentiã. ¶ Sextum ecclesię sa- cramentum Pœnitentia est, a Christo pro altera naufragij tabula datũ, Chri- stianus homo quilibet indubie credere debet in quatuor consistere. Pecca- torũ videlicet pœnitudine, canonica confessione, absolutione, satisfationeq; vt primo, non leui, sed grauissima pœnitudine in animę penetralibus super perdita, iterũq; amissa illa per peccatũ puritate & innocentia, quã vel baptis- mo, vel superioris pœnitentię beneficio consequutus fuit, doleat, & dolore siue pœnitudine ea se reconciliandũ rursus deo speret, omnia quibus sese in- nocentiam amisisse indignationemq; dei in se cōcitasse cognoscit: sacerdoti
Quo tpe sus- mendum	
Viaticum	
M̄rimoniũ Sacramentũ quintum. M̄rimonia chřianis vna & publica	
Matrimonij iura	
Duodecim matrimonio obstantia	
Sextũ sacra- mentũ pœ- nitentiã	
Pœnitentia	
Confessio	

prudenti, ore proprio humiliter vere loco dei confiteatur, firmiterque credat, a Christo illi ceu suo in terris vicario potestatem concessam esse, vt ea peccatis confessis omnibus absolvere possit. Postremum pro satisfactione, & culpae remedio non grauate, verum alacriter obeat, quicquid facere iussus fuerit: indubitata fide credat absolutum esse se, quod mox a sacerdote absolutio debita verborum forma pronunciata fuerit. ¶ Vltimum sacramentum Extrema vnctio creditur, per oleum, quod ad hunc vsum ab episcopo in singulis diocesibus, annuo ritu, quinta feria, quae paschae festum proxime praecedit, quemadmodum chrisma a nouo consecratur, a sacerdote ex Iacobi apostoli praeepto, & Felicitis Papae in sede beati Petri quarti institutione morituris tantummodo adultis, atque eam poscentibus praestatur. Praescripta verborum forma & crebra sanctorum inuocatione, ea corporis membra inunguntur, quibus quinque sensus, visus, auditus, gustus, olfactus, tactus maxime vigere & homo deliquisse existimatur, vt pote os, oculi, aures, nares, manus, & pedes, qua concedi, si digne percipiatur, nedum leuium delictorum omnimodam remissionem, verum quoque, aut mox pristinam sanitatem, aut obitum maturatiorem lenioremque sancti patres credi voluere. ¶ Festi dies quos per annum ab ecclesia obseruari praecipere, initium a Christi domini nostri aduentu, quem in Decembri apostolus Petrus per hebdomadas integras tris, & dimidiam ieiunio & oratione ante natiuitatem eiusdem, qui vltimis Decembris diebus continuis octo ingenti gaudio & solennitate celebratur omnes auspiciantur. Annum in hebdomadas quinquaginta duas: hebdomadas in menses duodecim, menses vt plurimum in dies triginta diuisere. Prima Ianuarij die, vt secundum Mosaicam legem Christus preputio circumciscus sit, ecclesia recolit. Tercia postea, vt a magis tribus, tribus muneribus adoratus, atque a Ioanne in Iordanis flumine baptizatus, nouae legis primordia iecit. Secunda Februarij die, vt immaculata mater eius patrio ritu obediens templo ipsum intulerit, & sese purgari permisit: in cuius rei memoriam solennis ab ecclesia eo die processio peragitur candelaeque caerae benedicuntur. Vicesima quinta Marcij, vt nasciturus Christus virgini Mariae per angelum annunciatus, sancti spiritus obumbratione in utero conceptus sit: quo tempore, quadraginta etiam dies, quos nobiscum in terris agens ieiunauit: & nos ieiunare passionemque ipsius & mortem, quam vt nos a diaboli iugo liberaret sponte sua sustinuit recolere voluere: vltima illius ieiunij die, quae frequenter in Aprilem cadit, maximo omnium festo, vt superata morte ad inferna descendit diabolo expugnato redijt suis iterum viuus & gloriosus multum apparuit celebrare. In Maio vt spectantibus discipulis vniuersis propria virtute in caelos ascendit. Quo tempore beati Mamerti episcopi Vienenensis institutione per vniuersum Christianum orbem peregrinationes seu letaniae de ecclesia vna ad aliam minores fiunt. In Iunio & Maio quandoque vt promissus spiritus sanctus discipulis Christi singulis in ignitarum linguarum formis deorsum datus apparuit ac omnium nationum linguas & loqui & intelligere dedit. Octaua die sequenti festum sanctae trinitati, celebre, Deinde quinta ex Urbani sexti

Satisfactio
AbsolutioVlt. sacra.
vnctio extreme
maQuae corporis
membra in-
ungantExtreme vn-
ctiois effe-
ctus
Qui dies cri-
stianis sacri:

Aduentus dñi

Tempus diuisio

Circumcisio
Christi
Epiphania
domini
Purificatio
MariaeAnnunciatio
domini

Ieiunium dñi

Passio dñi

Resurrectio
dominiAscensio ad
caelos.
Letaniae mi-
nores
Pentecostes
festum
Trinitatis
festum

De oīm gentiū ritibus.

Corpis chri institutione: vt in vltima ccena Christus in perennem sui memoriam saluber
 rimum corporis & sanguinis sui Sacramentum sub panis & vini speciebus
Ap̄os̄ diui perpetuo visendum, veltendumq; suis post se relinquens instituit, frequenti
tionis celebritate recolitur. Decimaquinta Iulij, vt beati apostoli velut iussi fuerant
 duodecimo anno post domini sui in coelos ascensionem ad prædicandum
Assumptōis gentibus in orbem vniuersum abierunt nouo festo memorat. Obitus geni-
Mariæ trici Christi decimaquinta Augusti. Natiuitas octaua Septembris, v̄i templo
Natiuitatis præsentata a trimatu ibi ad nubiles vsq; annos deo iugiter seruiendo p̄man-
Marię ferit, vicesima prima Nouembris peragitur. Octaua Decembris immaculata
P̄ntationis illius/ ex diu sterilibus parentib; / conceptio veneratur. Secunda Iulij die, v̄t
in templū montana transcendens Elizabeth cognatam inuisit. Constituti etiam duode-
Cōceptionis cim apostolis, quibusdā martyribus, nonnullis confessoribus, & virginibus,
Mariæ. sacri dies. Vicesima siquidem Februarij Matthiæ. Marco euangelistæ vicesi-
Visitationis maquinta Aprilis, quo die letanias maiores Gregorius fieri ordinauit. Philip-
 po & Iacobo maiori prima Maij. Petro & Paulo vicesimanona Iunij, & eius-
 dem mensis dies vicesima quarta natalis Ioannis baptistæ sacra est. Vicesima
 secunda Iulij Iacobo minori. Bartholomæo vicesima quarta Augusti. Mat-
 thæo vicesima prima Septembris. Vicesima octaua Octobris Symoni & Iudę
 Vltima Nouembris Andreae. Vicesima prima Decembris Thomæ, & eius-
 dem mensis vicesima septima euangelistę Ioanni, prothomartyri Stephano se-
 quēs dies dicata, Innocentibus pueris subseqns. Laurentio decima Augusti.
 Georgio vicesima tertia Maij. Martino & Nicolao solis ex omnibus confes-
 soribus festa huic sexta Decembris, illi vndecima Nouembris tributa. Cathe-
 rinæ virgini vicesima quinta Nouembris. Mariæ Magdalenaë vicesima quin-
 ta Iulij. Esse etiā sub vnus Michaelis nomine omnibus beatis angelis diem
 vicesimū nonum Septembris sacrum. Et in cōmune oībus sanctis & electis
 dei primū Nouembris voluere. Septimā præterea quamq; diem quemad-
 modum Iudæis sabbatū Dominica appellatione ab omni seruilī operatōe
 prorsus Christianis quietā esse, Solum diuinis laudibus, diuinis sacrificijs in
 ecclesia operari. Euangeliū & fidei præcepta a sacerdotibus prædicantibus
 addisceret ac quibuscunq; modis cœlestis in nos numinis iram diebus sex in
 termedijs prouocasse timemus, hac die totū deprecari expiareq;. Olim queq;
 quinta dies pari celebritate obseruabat: sed ne idolatris gentibus que Ioui hac
 die feriabant non nihil condonaret abrogata rursus, fiebat tam singulis do-
 minicis diebus q̄ quintis ferijs ante missæ inceptionem per ecclesiarū circu-
 itum a clero & populo solennis p̄cessio, atq; aque benedictę per sacerdotem
 aspersio. Agapitus instituit, in hac in memoriā Christi ascensionis, in illa glo-
 riosæ resurrectionis, que de dominica in dominicā, velut de octaua in octauā
 p̄petuo festo celebrat: per noctes, quæ p̄cipuos solennes dies p̄cedunt, totas
 olim ex p̄cepto & clerus & populus oīs in ecclesia diuinis laudibus inuigila-
 bant: sed ob plura enormia scandala & crimina, que tenebris occultantibus a
 malitiosis interim p̄petrabant inos iste sublatus pro eo ieiunia die p̄cedenti
 instituta adhuc vigiliari nomen retinent. Quinq; per annū ecclesiā recolere
 statuere: a dominica, que septuagesima a septuaginta diebus, q̄s includit, ad

Dñica dies
 Chrianiis vt
 Iudæis sab-
 batū sacra

Quinta q̄q;
 dies olim sa-
 cra vt dñica
 hodie

Processio do-
 minico die
 quare fiat

Quinq; per
 anni ecclesiā
 recollit

octauā paschæ Christi dñi ieiuniū, passionem, mortem, sepulturā, p̄terq; hoc
 primorū parentū miserabilem lapsum, maxi mosq; humani gn̄is errores, il- Christi pas-
 los, quibus a veri noīs cognitione cultuq; abducti, ad idolorū & malorū dæ tionem
 monum p̄fanā obseruationem declinauit. Durā item & intolerabilem illā
 seruitutem, quā sub Ægyptio Pharaone Israeliticus populus seruiebat: qua-
 re in canonicis horis Geneleos & Exodi libri legunt̄ & tristitiā tam in gestu
 q̄ cultu oēm ecclesia ostentat. Ab octauo paschatis die ad octauū pentheco- Christi resur-
 stes Christi resurrectōem, ascensionem, & sancti spūs transmissionem, cūq; rectionem
 hoc humani gn̄is deo patri per filiū reconciliationem redemptōemq; ac in
 qua p̄figurata fuit, filiorū Israel in terrā p̄missionis restitutionem: noui ob id Chri in mū-
 instrumenti libri legunt̄ & iucunda lætaq; oīa repetunt̄. Ab octauo deinde do conuer-
 penthecostes ad Christi aduentū vsq; per hebdomadas plus viginti miracula tionem
 & conuersatōem illius cū mundo celebrare uoluerē: p̄terq; hoc longā illam
 p̄grinationem, quā a restituta salute ad extremū sæculi diem de gn̄atione in
 generatōe longa serie humanū genus facit: vnde ob diuersam fortunā qua uē-
 lut in æstuoso pelago nauis fluctuat ecclesia neq; satis exultat, neq; tristatur,
 verum vt caute ambulet, victoriāq; ex ingruentibus procellis reportet. varij Christi expē-
 veteris & noui instrumenti libri p̄legunt̄. A domini insuper aduentu ad ipsi stationem
 us natiuitatem ip̄is meminisse, quod a Mose ad Messiaē exortū perdurauit,
 quo certificatū de sua salute humanū genus ex lege & prophetis illius aduen-
 tum futurūq; regnum ardentissimis desyderijs exp̄ctauit: prophetias igitur
 legi & ieiunium obseruari statuere: vt ecclesia ex his & edocta melius & abi-
 litata domini sui Christi natalem, qui in quarta hebdomada semper celebrat̄, Christi Iesu-
 digne exceptum læta salutis suæ primordia, ueluti continuo festo ad septua- nalē diem
 gesimam vsq; digne & merito p̄tractaret. Oratoria siue templa, quę ecclesias Chrianoꝝ
 appellauere, nō nisi episcopi diocesani p̄missu ædificari uoluerē, & compōr- oratoria siue
 tata ad structurā materia fundosq; solidiori reperto: eundem ad hoc accitū la- templa
 pidem primariū angularem in fundamentis benedicere, signo crucis signare
 & orientem solem uersus dirigere, tum primū fabris cęmentarijs superædi-
 ficare fas esse, Ædem in humani corporis seu crucis formā. Chorū in quo sū- Dispositio
 mum altare, & psallentiū clericorū chorus, a quo appellat̄, esset, caput p̄ntare templorum
 orienti obiectū, rotundū posteriori ædificio breuiorem: sed p̄pter oculos, chrianoꝝ
 q̄ in capite sunt, magis luminosum, cancellis a reliq; corpe, ueluti collo, disti- Chorus
 gui, Turrim huic vnā aut duas (forsitan aptius) auriū loco annecti. Cāpanas Turres
 in his suspendi, ad populū ad diurna nocturnaq; officia conuocandū. P oste- Campanę
 rius ædificiū, ita q̄q; uersum constitui, vt apte brachia ad dexterā leuāq; reli- Posterius
 quū corpus cū pedibus porrectū in longū latūq; significet. Conclauē cōca- ædificiū.
 meratū, vt plurimū sub turriū vnā esse: ianuā in chorū habens, in quo sacrorū Sacrariū
 uasa, consecratę vestes, aliaq; ecclesiæ utensilia reponant̄, Sacrariū illud dici.
 Columnas duplici ordine locari, in quarū epistylis testudinem aut tectū q̄- Columnę
 scere, basibus inferius altaria applicari. altaria pallis duab⁹ rite instrata Chri- Altaria &
 sti cruce aut sanctorū reliqas cōseruante archula. Candelabris duob⁹ hincatq; corū ador-
 hinc dispositis, & libro sp̄ exornata eē. Parietes int⁹ & extra incrustari variaq; natio
 (pictura insigniri.

De oim gentiũ ritibus.

- Baptisteriũ** In singulis parochijs singulos excauatos & bene munitos lapides haberi, in quibus consecrata baptismatis vnda pro baptizandis conseruaretur. Ad dexteram summi altaris parieti aut applicari aut incidi riseum in quo dominici corporis sacramentum ac oleum sacrum pro ægrotis, Chrisma pro baptizandis omni tempore sub clausura haberi voluere. Suggestũ in ecclesiã ad hæc medio esse: ex quo festis diebus populus a sacerdote suo, quæ sciri opus sit edoceretur. Clero soli chorum in ecclesia locum esse, profanæ multitudini posterioriorem partem: diuisim tamen: viris dextrum latus, mulieribus sinistrum: honesto utrosq; & gestu & cultu esse: quicquid contra bonos mores, contra Christianam religionem esset magna diligentia deuitare. Comas in prima ecclesia tam viros q̄ mulieres nutrire, & corpus nudum ostentare mos fuit. Nihilq; aut parum in corporis cultu differre. Mulieres capita obnubere, viros comas decurtare: & utrosq; in habitu discretos esse beatus Petrus primum præcepit. Admetiri porro sacris ædibus omnibus adiacentem agrũ, in quo Christianorum hominum cadauera communiter sepelirentur, Cœmiteriũ appellari, ab episcopo consecrari atq; om̄ibus quibus ecclesia priuilegijs vti.
- Saciũ riseũ**
- Suggestũ**
- Chřianorũ honestas in ecclesia**
- Cœmiteriũ.**
- Defunctorũ exequiũ & q̄ diu lugent**
- Chřianorũ funeratio.**
- Defunctis non vbiq; æqualiter exequiã parantur: aliqui enim continuis diebus septem, aliqui nouem, quidam triginta, aut quadraginta, aut quinquaginta, nonnulli centum, reliqui toto anno suos nigris indumentis obuoluti magis q̄ vestiti lugent & iusta quotidie faciunt. Cadauer lotum prius sudarioq; aut cilicio indutum a suæ conditionis viris, clerici a clericis, laici a laicis cum cantu Toletanum concilium efferre decreuit a sacerdote thure suffitum & benedicta aqua conspersum cum certis imprecationibus sepulchro imponi resupinum pedibus ad orientem, capite ad occidentem solem versis: terra postea obrui, Sepulchrum insignum Christiani ibi sepulti lignea cruce & circum eam hedera, cupresso, aut lauro insigniri Christianæ religionis instituta hæc sunt.

LIBER TERCIVS DE EVROPEIS

MEMORABILIORIBVS GENTIBVS.

CAP. PRIMVM DE EVROPA.

OST Asiam ad Europam tertiam orbis partem stylus vertendus est appellatā ab Europa Agenoris Phonicū regis filia, quę a Ioue ex Aphrica raptā, in Cretā abducta fuit: ab occidente mari Athlantico claudit, a septentrione oceano Brytannico, ab oriente Tanai, Meotide palude, & Ponto: a meridie Mediterraneo. Terra multiformis, & ad virorū virtutem ingenuę disposita: cuiusq; & domesticarū ad alios rerum transfusiua. Est enim tota habitabilis: in exigua tantū modo parte propter frigoris vim inhabitabilis: quę finitima Tanaidis & Meotidis incolis Borysthenensibusq; in curribus degentibus: habitabilis autē regionis id quod algidum est, & montanū laboriose habitatur. Curatores autem probos suscipientia loca etiā prauę habitata & per latrocinia mitigant. Quemadmodū obtinentes Græci montes petrasq; incoluerunt pulchre ob prouidentia circa ciuilia artesq; & reliquū ad vitam sensum. Rhomani quoq; multas gentes accipientes, quę natura inhumane erant, ex ipsis locis asperis importuosissq; & frigidis, causaue alia male habitatis infociabiles homines inter se, multis alijs admixtis connexerunt. Et ciuiler quidem viuere agrestiores durioresq; docuerunt. Quantum autē Europę ipsius in plano est, naturalemq; temperiem habet multū adiuuat ad ista: quāquidem id quod est in foelici regione, pacificum omne est: & quod in tristi, pugna & virile: accipiuntq; hæ gentes aliqua inter se beneficia: alię em opem armis ferunt, alię fructibus & artibus, morūq; doctrina. Manifesta vero sunt etiam non auxiliantiū inuicem detrimenta. Habet superius quiddam vis arma tenentiū, nisi ea ipsa multitudine superetur: adestq; terrę ipsi etiā vltra hoc quiddam naturale bonum, quę ea sane omnis planicie, montibusq; distinguitur. Ita vt vsq; quaq; descriptibile & ciuile pugnaq; subiaceat: plusq; esse alterum, id scilicet, quę est pacis familiare: ita vt hoc vincat adiuuantibus etiam ducibus, Græcorum prius, Macedonum vero Rhomanorūq; posterius. Ex hoc autem & ad pacem & ad bellum sufficientissima est sibi. Etenim multitudinem pugnacem abunde habet, & quę agros colat, & quę vrbes q; continet: Excellit hæc & fructus afferens optimos, vitæq; necessarios: & metalla quęcunq; vsui sunt, odores ad sacrificia, nec non multi sumptus lapillos ipsa extrinsecus petit. Quarum etiam rerum inopibus nihilo deterior, quę abundantibus est vita. Similiterq; pecudum exhibens mitium multarum copiam: At bestiarum ferarumq; habet raritatem. Et talis quidem natura est Europę in vniuersum: particularis autem pars prima est omnium ab ortu Græcia.

Europę
miticaEuropę lau
des

Græci

Rhomani.

Hōm inge
nia scdm ter
rę ipsius in
qua habitāt
qualitatem
formanturEuropa & ad
pacem & ad
bellū sibi
sufficientiss
ma.Fructus
Metalla
Odores
Gemmæ
Pecudes
Bestiæ

De omnium gentium ritibus.

De Græcia, & legibus a Solone Atheniensibus Græcorum
longe principibus sancitis. Cap. Secundum.

Græciæ descriptio.

Thermopylæ Apeninus

Gallidromus

Regiones Græciæ

Athenæ & civium instituta

Athenæ appellatio

Draconis leges

Civitas ordinis distributa.

Concilium in Areopago

Quatuor tribus.

Quadringenti viri Areopagitis additi

GRæcia Europæ regio est a quodam Græco, qui late in ea rerum olim potitus est, appellata. Hæc ab Isthmi angustijs incipit, & a septentrione in meridiem vecta, quia sol oritur: Egeis, qua occidit, Ionis fluctibus obiacet. Thermopylæ mediâ dirimunt, vt Italiam Apeninus iuga montium a Leucade & mari ad occidentem solem verso, ad alterum mare, quod ad ortum spectat tendentia. Extremos montes ad occasum Oetham vocant, quorum, quod altissimum est, Gallidromum appellant, per cuius vallem in Malliacum sinum iter est, non latius .lx. passibus. Hæc vna via militaris est, per quam, si nemo prohibeat, traduci potest exercitus, cetera loca adeo ardua & perplexa, vt ne expeditissimis quidem sint peruia: ideo pylæ, quasi portæ, dictæ: & a calidis aquis inibi nascentibus Thermopylæ. Iacent ad mare versa, Acarnania, Ætolia, Locris, Phocis, Bœotia, Euboia pene terræ annexa. Attica & Peloponnesus, longius prædictis in mare excurrunt, diuersa montium specie, & qua ad septentrionem obuersa iacet, includit Epirus, Perrebia, Magnesia, Thessalia, Pthiote, & sinus Malliacus. Athenæ ciuitas liberalium literarum & philosophorum mater: & qua nihil habuit tota Græcia clarius atq; nobilius, fuit inter Achaiam & Macedoniam in regione que Attica appellatur, ab Atthis filio Athenarum regis, qui Cecropi in regno successit, & Athenas condidit, vnde & Cecropia dicta est: & postea a Mopso, Mopsopia: & a Ione Xuti filio: vel, vt Iosephus scribit, a Iano Iaphet filio Ionia: postremo a Minerua Athenæ: Græci enim Mineruam Athenam vocant. Atheniensibus Draco primum leges conscripsit, deinde Solon Salaminius multis prioribus obpœnarum magnitudinem abrogatis: omnibus enim fere legibus quas Draco tulerat pœna erat morte diffinita, vt omnes & desidia conuicti, capite plecterentur. Qui olera, fructusue alieno prædio sublegisset, eodem quo & parricidæ supplicio punirentur. Ciuitatem census æstimatione Soloni in ordines distribuit. In primo in fuere, quibus quingentorum Medimnum esset census. Secundo dein loco adscripti, qui trecentis censu forent, equosq; alere possent. Tercius equorum onere adempto pari censu æstimatus. Et ex his fere ordinibus Magistratus creari, qui infra fuerunt Mercenarij nuncupati, concionis habendæ, iudicandiq; munia, cæteris exclusi magistratibus obibant. Quam civilem institutionem Rhomæ Seruius Tullius magna ex parte imitatus creditur. Concilium in Areopago ex annuis magistratibus constituit, instituti huius Draconem authorem prodiderunt. Quidam secundum hæc, que dixi, vt omnem Solon civilis discordie occasionem in futurum tolleret, ne temeraria multitudo incertis (vt solet) flatibus iudicia turbaret. Ex quatuor tribus, que Athenis erant quadringentos legit viros, ex singulis centum, his permissum, vt que Areopagite decreuissent, si æqua visa forent, probarent: si minus essent placida, pari potestate rescinderent. Atque ita, velut duabus anchoris nixus, aduersus omnes fluctus

immobilis mansurus ciuitatis status videri potuit. Paricidij, affectataeque tyrannidis damnati, ne magistratum caperent lege vetuit: nec hos solum ab honorum petitione exclusit, sed eum quoque, qui orta in ciuitate seditione neutram partium secutus esset, mali ciuis esse ratus, quum proprias rationes in tuto collocarit, nulla communi cura sollicitudineue teneri. Habuit nec minus admirationis illud, ut foeminae, quae viros parum ad rem veneream idoneos sortite essent, vnum, quem vellent, ex mariti propinquis impune admitterent. Pecuniarias dotes e medio sustulit, ut pauca vestimenta, & vasa quaedam paruo empta paterna domo ferret mulier: testatus coniugij societatem, non pretio, sed natorum charitate iungi oportere: ne in defunctos vita maledicta iacerentur. Si quis in sacro aut in iudicio, cui conuitium fecisset, quinque dragmis multaretur. Legandae pecuniae, ceterarumque rerum facultatem testarivolentibus permissum, quum prius patrio instituto in familia esse debere censerentur, quae amicitia propinquitate praelata est, & gratia necessitati, in ea cautum ne dementia subdolaue persuasione fieret. Ploratus & lamentationes in alieno funere sustulit. Nec subsidia alimentae vlla filius patri deberet, a quo non arte esset aliqua ad vsum vitae institutus. Qui illegitimo essent thoro procreati, neu parentes alerent. Enimuero qui meretricio non abstinet congressu, is per belle demonstrat, se non liberorum procreationi, sed voluptati studere, seque ipsum mercede priuat. Moechum in adulterio deprehensum impune necari voluit. Qui viu ingenuae virgini intulisset decem dragmis multari. Ius vendendae filiae sororisue sustulit, nisi adhuc in stupro deprehensae. Qui Isthmia vicisset centum dragmas, qui Olympia, quingentas praemium ferret. Qui lupum vinctum attulisset quinque dragmas ex publico acciperet. Qui lupam dragmam vnam: hoc pecoris, illud bouis praemium: vetus fuit Atheniensium hanc beluam audivis insectari: quippe quae aequales pecuariae rei & agrorum cultui infesta. Eorum liberos, qui in praelijs occubuissent publice nutriendos erudiendosque praecipit, quo sane animati singuli fortiter ac strenue in bellis dimicarent. Voluit etiam ut & is qui oculos in bello amisisset publice aleretur. Praeclare & illud statuit curatorem cum pupillorum matre non inhabitare, Cavit ne is fieret curator, ad quem post pupillorum obitum substantia spectaret. Illud item non licere anulario venditi anuli seruare sigillum. Et qui alteri vnum oculum eruerit, ei ambos erui debere. Et quae non posuisti ne tollas, si quis secus facit capitale esto. Principem, si ebrius deprehensus esset, morte mulctandū. Athenienses ut dies secundum lunae cursum agerent monuit. Ex omni genere frugum mel & ceram extra Atticos fines asportari permisit. Nullum ciuitate donari nisi opificem, qui cum tota domo se Athenas contulisset, aut perpetuo exilio natali solo pulsus esset censebat. Has leges Solon ligneis tabulis, quas Axionas dixere, notatas, in centum annos sanciendo curauit, haud ignarus fore, ut his ciuitas longa temporis intercapidine assueta, in perpetuum deinceps sanciret. Herodotus in decem annos Atticis legibus cautum prodidit. Sed ut sanctiores essent, magisque obseruarentur, aliorum legumlatorum more, qui latas

Paricidae

Att. legem

Lex admiranda pro mulieribus

Dotes pecuniariae subiacet

Legandae pecuniae facultas permissa

Luctus in alieno funere inhibitus.

Adulterorum poena

Victorum praemia

Lupus ab Atheniensibus insectatus

Occisorum in bello liberum ex publico alit

Curator pupillorum.

Princeps ebrius morte mulctandus

Legum tabulae Axionas dictae

De oim gentiū ritibus.

Minerua A
theniensiu le
gum author.

Atheniensiu
origo & in-
uenta

Tres leges i
neptuni pla-
cationem in
mulieres.

Cæsos in bel-
lo quō Athe-
niciū sepeliāt

Monumen-
tū Callisti

Marathō ci-
uitas nō pro-
cul ab Athe-
nis

leges ad numen aliquod referre solent, ipse, quemadmodum Draco antea, Mineruam suarum authorem dixit: atq; in verba sua iurare in foro ad lapidem senatum populumq; induxit. Fuerunt Athenienses non aduenæ, neq; passim collecta populi colluuiæ originem vrbi dedit, sed in eodem nati solo, quod incolunt: & quæ illis sedes, eadem origo est. Primi lanificij & olei, & vini vsu docuere, arare quoq; & serere frumenta, glande vel centibus monstraerunt: literę certæ ac facundia, & hic ciuili ordo disciplinæ veluti templum Athenas habent. Tres leges, quę in Neptuni placationem a Cecrope in mulieres, a quibus deus ipse suffragio fastiditus fuerat, & Mineruę post habitus, late erant, adhuc obseruabantur, videlicet, ne vlla vnq; mulier senatum ingrederetur, vt nulla earum proles maternum nomen accipiat, ne quis eas Athenæas siue Athenienses dicat, sed Atticas. Cæsos in bello Thucidi- de authore in hunc modum sepeliunt, facto ante triduum tabernaculo, mortuorum ossa proponuntur, & suorum quisq; reliquijs, si quid lubeat, imponit, quum efferuntur singularum trium singulas tribus suæ quancq; tribus ossa continentes vehicula portant. Vnus item thorax inanis fertur, constratus eorum, qui non extant, qui inter cæsos non fuere reperti. Efferunt autem promiscue voluntarij quicq; vel ciues vel hospites fœminis propinquitate coniunctis ad sepulchrū eiulantibus, conduntq; in publico monumento, quod est iuxta monumentum Callisti, apud suburbana, vbi semper eos sepeliunt, qui in bello ceciderunt: præterquam, qui in Marathone, quorum singularem fuisse virtutem existimantes: eodem in loco sepulchrum fœcerunt. postea vero q; eos humauerunt, aliquis ab ipsa ciuitate delectus vir haud quaq; pro in consulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, super eos orationem habet, qualem decet de eorū laudibus, qua habita disceditur, hoc quidem more sepeliunt quo per omne belli tempus quoties id accidit legitime vtuntur.

De Laconia & Laconum siue Lacedæmonum institutis. Caput Tertium.

Oebalia
Lacedæmo-
nia

Spartha.
Lycurgus
phis legis-
lator.

Reges simul
duo apud la-
cedæmone,
regnabant

LAconia in Peloponneso prouincia, quę & Oebalia & Lacedæmonia dicitur, a Lacedæmone Iouis & Thygetæ filio: a quo etiam clara & potens ciuitas in eadem regione ædificata est atq; appellata. Hęc quoq; Spartha dicta est, a Spartho Phoronæi filio, Agamennonis regia fuit. Lycurgus insignis philosophus Polydectis Regis frater quum vita illo defuncto Imperium relictæ fili tutoris nomine aliquandiu administrasset, ciuitatis statum atq; regionis in optimis institutis, optimis legibus excoluit. Quum antea ex omnibus fere Græcis soli Lacedæmonij pessime morati essent tam circa se q; circa hospites, nullo consuetudinis conuersationisq; commercio. Lycurgus ergo audacter rem aggressus, omnia iura, instituta, & prisca viuendi ritus abrogauit, atq; ciuilia quædam multoq; laudabiliora instituit. Primum omnium seniores de republica electi qui cum Regibus qui duo numero creati sunt consultarent, is ordo velut arbiter fuit, inter regiam potestatem

tem, & vim multitudinis: ne, aut hæc contumacia sæuiret, aut Imperio illi; octo & viginti seniores (tot enim fuisse Aristoteles scripsit) duobus regibus affidebant, ne nimium Democratia inualesceret prouidentes: & rursus, ne qui Regnum tenerent, tyrannicum quippiã molirentur, quæ hic ordo decreuisset, cætera multitudo vt sciret necesse erat. Addita deinceps post multos annos Ephororũ potestas, huic paucorum administrationi, quæ Græco verbo Oligarchia dicitur, posteaq̃ nimis visa est ferocescere: estq̃ quasi frænũ concilio illi iniectum: accidit id tamen centesimo a Lycurgi interitu anno, quum Theopompus regnaret. Alterum ab Oligarchia institutum: agrorum diuisio, persuasit illi multitudini, vt solum omne Laconicum in medio positum æquis in singulos portionibus diuideretur: oportere ratus ciuem ciui ingenio, & virtute, non luxu, & diuitijs præstare. Abiit igitur vniuersa terra in sortium nouem & triginta millia: in nouem millia vrbani ager. Paganicus & Municipalis in triplo & amplius maiorem numerum: portio quælibet ea fuit, quæ viro frumenti medimnos. lxx. foemine. xij. annuos ferret. Habuit a principio in animo & res mobiles diuidere, sed inuidiam verius, quæ inde imminabat (plures enim videbantur id ægre laturum) omnem auri argentiq̃ vsum e medio sustulit, ferreumq̃ nummum induxit, percussitq̃ decussem, quem iussit minime valere, ac tum demum omnis furandi occasio sublata est. Ignitum ferrum ex quo nummum percussit aceto extinxit, vt ad rem nullã amplius ob mollitiem vtile redderetur. Omnes ad hoc artes vt inuites vrbe eiecit: quanq̃ artifices ipsi sublato auri vlu sua spõte inde transmigrarunt, quum ferrei nummi apud alios in vlu non essent. Mox vero vt omnem ex ciuitate tolleret luxum, publica conuiuia instituit, vt diuites promiscue & inopes vni adhiberentur conuiuio, vnusq̃ vescerentur epulis. Ac ne lautorũ quisq̃ coenatus in publicum veniret: qui minus cupide & hilariter vesceretur, vt parum frugi a proxime accumbentibus obiurgabatur: quo plane instituto omnis vetus e medio luxuria sublata est. Exarserunt ex ea re potentiorum iræ, impetuq̃ in eum facto: alter est illi oculus baculo excussus, quare cautum, ne Spartiatæ cum baculo amplius ad conuiuium intrarent. Hunc conuiuandi ritum Philias dixerunt, haud dubio publicæ amicitie & humanitatis argumento: vel q̃ quasi Phiditia dicerent, q̃ ita conuiuando phidionii. i. parsimonie assuescerent. Qui sacrificij aut venationis causa conuiuio nõ occurissent, his domi coenare permissum, cætera multitudo aderat: conferebant ad hoc conuiuium quotannis singuli farinæ medimnum vnum, vini ceros octo, casei quinq̃ minas, ficuum quinq̃ semis minas. Frequentabant id pueri etiam velut temperantiæ, omnisq̃ ciuili discipline gymnasium: assuescere ibi vrbani sermonibus, iocariq̃ comiter discebant, ac sine scurrilitate cauillari. In re vxoria haud tam pudice q̃ procreationi ob assiduam militiam est consultum, eo vsq̃ vxoribus indultum, vt eas viri heras appellarent. Virgines cursu, palestra, disco, iaculo, exercebantur: vt ocio & muliebribus delictijs sublatis robustiores ad tolerandos partus fierent, nudæ vt pueri in aperto versari, saltare & cantare in sacris quibusdam presentibus spectantibusq̃

Octo & viginti seniores

Democratia .i. principatus populi.

Ephororum potestas. Oligarchia:

Agrorũ diuisio

Auri & argenti vsum e medio sublatus

Artes omnes apud Lacedæmones sublatae

Publica conuiuia instituta a Lycurgo

Luxus cis sublatus

Philias siue phiditia

Ad publicũ conuiuium qd singuli conferebant

Vxores heras appellatae

Virginũ studia

De omni gentium ritibus.

Videmorē. iuuenibus: nudatio illa nihil turpe habuit: aderat namque verecundia: petulantia omnis aberat. Hinc illa indoles tempestiuaque in Laconicis foeminis ad omnia promptitudo. Qui coelebs vixisset Gymnicis spectaculis arcebatur, nudique hyeme forū circumabant, ne ut caeteri senes in honore apud iuuenes esset. Nubebant virgines raptu mature viro. Paranympa in cubiculum abducta capillos ad cutem refecabat: sponsus inde ad eam ingressus cingulum soluebat, noctu tantum cum ea congregiebatur, nec prius sponsam aspiciebat interdum quae ex illa factus esset pater. Filiorum & sobolis dignis hominibus permittenda. Licebat seniorum cuique honestum ex iuuentute ac probum aliquem ad uxorem procreationis causa adducere: atque ubi eam alieno semine impleisset, suum quod nasceretur efficere, neque probro dari si quis huic, qui foecundam pudicamque haberet uxorem suadere esset ausus, ut cum ea sibi congregi liceret, ceu bono fertilique solo operaturus liberorum causa. Ridebant ad haec quarundam gentium stulticiam, quae canes & equas nunc precio nunc gratia optimis eius generis animalibus supponerent: uxores praesidio custodirent: ex illis soli ipsi siue amentes essent, siue agri infirmique generare vellent. Ius alendi partus nullum parentibus. natus infans in publicum deferebatur ad locum Ieschem dixere, ubi magno natu viri pueri formam intuiti, si probassent, ex no uem milibus sortium in quas urbanus ager diuisus erat, vnam illi curabant adscribi. Infirmitate & deformem ad apothecas locum, haud longe a Taygeto praecipitem ac praeruptum exponendum dabant, ut ipote reipublice inutilem. Mulieres vino non aqua pueros abluebant, quo liquore admoto constat resolui corpora debilitarique, si qua sunt Comitiali morbo obnoxia. Nulla lotis fomenta adhiberi, nulla teneris crepundia. solitudinibus tenebrisque affuescere. Ob idque externarum gentium quidam Laconicas nutrices liberis alendis adhibuerunt. Pueri a septimo anno in aequalium coetu exerceri, literasque pro necessitate addiscebant: reliqua disciplina toleratu percipiebant: Ad cutem pueri tondebantur: nudis calcibus ambulare: duodecimo anno tunica vnam patrio instituto sortiri, neque balneas, neque fomenta scire: Thoris ex arundine constructis quietem capiebant. Hyeme eos quos Lycophones dixerunt thoris immisce: Iren qui coetui praerant, is creabatur, qui vno anno aut altero caeteros anteibat, grandiores lignari imperabat, minores onera furto querebant in furto flagris admouebantur: non quia nefas esset furari, sed quae parum prudenter, & ingeniose esset id ab eo factum. Iren quosdam canere iubebat, alios argutas quaestiones proponere, breue esse oportebat, subitumque responsum, quae si quis negligentius fecisset, huius pollex ab Irene acrius mordebat. Instituebantur ad haec graui uti oratione, sed quae iocunditate non careret, sententiarumque breui sermone complexis, ita ut res in prouerbium abierit, facilius philosophari homines posse, quam Laconicum sermonem imitari. Opere precium est etiam cognoscere quale ab initio studium fuerit omnium aetatum, quanta ad virtutem contentio, atque aemulatio. In tris distincta erat choros omnis aetas. Tum in solennibus sacris seniorum coetus canere exorsus, Fuimus olim

Comitiali
i. herculeo
vel cadu-
co

Celibes ludibrio habit.

Raptu nubunt virgines

Sponsus sponfam non aspici ante quater sit factus. Nota zelotypie

Ius alendi partus nullum.

Infantes infirmi praecipitio necati

Puerorum lacedaemonum educatio

Exercitia

Iren puerorum praceptor

Furari honesta habitata lacedaemonum

Prouerbia

In Choros tres aetas omnia diuisa

robusti & iuuenes canora voce pronuntiabant. Tum adultę ætatis eum excipiens, nos quidem iuuenes sumus & fortes respondebant: idq; si libet experiamini, ad eam puerilis chorus, tam boni erimus, & meliores. Plutarchus auctor est ad sua vsq; tempora perdurasse Laconicos quosdam modulus, quibus illi ad tibiã in hostem ituri uti consueissent, Thucydides Laconici huius instituti relator, tibiãrum modulus in prælijs vsos scriptum reliquit: negat tamen id aliquo religionis ritu reuē diuinæ causa fieri solitū, neq; ut vibrarentur animi excitarenturue ad pugnam, quod cornua & litui apud Romanos factitarunt: sed ut æquali modulatoq; sensim gressu conuenientes pugnam capefferent, nec suos ordines distrahi sinerent. Extat Laconici vatis carmen, quo apparet non tibia solum Spartiãtas in procinctu vsos, sed citharę etiam concentu: qui mos & ipse a Cretenlibus sumptus videri potest. Herodotus Halyatem Lydorū regem scribit fistulatores & fidicinas, & quod pene indignum relatu sit, conuiuiorum etiam delicias in acie habuisse, eo bello, quod Milesijs intulit. Rhomani, præter cornuum & lituorū concentum, ardentissimo militum clamore bellum capefferant, quod longe diuersum ab eo est quod Homerus de Achæis scripsit, quos tacitos fœcissimantesq; robur in pugnam procedere. Galli tripudio, ut Polybius & Liuius scribunt, scutaq; super capita quatientes. Barbarorū quidam cum vlulatu prælium ineunt: ex qua rituum varietate potest intelligi, cæteras gentes non id quod Spartani in bellico concentu secutas. Capillos præterea a pubertate ex instituto alebant memorabili legumlatoris dicto comantibus capitibus multo pulchriora fieri humana corpora, que si sint alioqui deformia, capillo haud dubie ferocescant. Prælium initurus rex Musis caprã immolabat. Domi Militiæq; certa viuendi lege sunt vsi, bellicæq; exercitatione, patrię nõ sibi natos arbitrantur, Nullas quæstuosas tractabant artes, bellicę tantum exercitationis studio teneri. Solennibus epulis reliquum dabatur tempus, eoq; per hæc ventum est, ut quemadmodū præclare scribit Plutarchus, Spartani neq; nollent, neq; si vel lent, scirent amplius priuatim viuere, essentq; ex omni parte patrię dediti. Suffragandi ratio, ut cætera ab alijs gentibus diuersa, pauci ad hoc ipsum delecti conclaue Comitio propinquum subibant: vnde ipsi neq; quempia viderent, neq; ab vllō viderentur. Tum vero, ut primo, alteroue loco competitorum nomina sortito educta essent, quantus vocū assensus ad singula nomina ortus esset, diligenter attendebat: ac quoto quisq; clamor loco maior minorue esset ad ipsorum aures redditus tabella pernotare, ex qua in publicū missa percipiebatur, cui competitorū plures, essent voces suffragatę. Primus ad hæc Lycurgus omni superstitione sublata permisit cadauera in vrbe sepeliri, tum etiã circa templa sortiri monumenta. Nec viri nec foeminæ nomen licebat cuiq; sepulchro inscribere, nisi eorū, qui fortiter in bello perisissent. Lugendi tempus vndecim erat diebus finitum. Nec ciuibus peregrinari permissum, ne alienos mores vrbi importarent. Quin & peregre eo delati, nisi qui reipublicę vtilis essent, vrbe excluderentur, Ne quid (ut Thucydides habet) Laconicę discipline peregrinę gentes imbiberent, quod satis inhumane haud immeri-

Cæcus tibiã
rū in bello v
surparatus

Citharę con
centu in pro
cinctu Lace
dæmones
vsi

Cornuū & li
tuorū concen
tu clamoreq;
Romani bel
lum capeffe
bant.

Galli cū tri
pudio bellū
inierunt.

Barbari cum
vlulatu

Rex bellum
initurus Mu
sis sacrificab
at.

Suffragandi
ratio admi
randa

Cadauera in
vrbe sepelire
permissum.

Lugendi fune
bris vndeci
diebus.

Peregrinari
Lacedæmo
nibus phibi
cum

De oim gentiũ ritibus.

to aliquis dixerit. Vel vt Plutarchus scribit, ne mutuo congressu noui sermo-
nes in vrbe orirentũ, & ex his noua iudicia, dissonæq; voluntates, quæ publicæ
rei perniciosissimæ esse solent. Iuuenibus Lycurgus nõ amplius vna veste toto
anno vti permisit, nec aliquem cultius q̃ alterum: nõ splendidius, vt dictum
est, epulari. Emi singula nõ pecunia, sed mercium compensatione iussit. Pue-
ros puberes nõ in forum, sed in agrum deduci iussit, vt primos annos nõ in
luxuria, sed in omni labore & opere agerent. Nihil eos somni causa substere-
nere, & vitam sine pulmento degere, nec prius in urbem redire, q̃ viri facti
essent statuit. Virgines sine dote nubere iussit, vt vxores nõ pecuniæ causa eli-
gerentur: sæucriusq; matrimonia sua viri coererent, quum nullis frænis do-
tis tenerent. Maximũ honorem nõ diuitum & potentum, sed senũ esse vo-
luit, nec vsq; terrarũ locum honoratiorem senectus habet. Regibus potesta-
tem bellorũ, magistratibus iudicia, & annuas successiones, senatui custodiam
legum: populoq; sublegendi senatũ vel creandi, quos vellet magistratus po-
testatem concessit. Hæc quoniã leges aut noua instituta solutis antea mori-
bus dura esse videbant: eorum authorem Apollinem Delphicũ finxit: & in-
de se eas ex præcepto Numinis detulisse, vt consuecendi tædium metus reli-
gionis euincat. Deinde, vt æternitatem suis legibus daret, iureiurando ciuita-
tem obligauit, nihil eorum quæ sanxisset mutaturã, priusq; reuerteretur: se ad
oraculum Delphicũ profecturũ, consulturum quid mutandũ addendumue
legibus suis illi videatur: proficiscit autem Cretam, ibiq; perpetuum exilium
egit: præcepit etiam moriens ossa sua in mare abijci, ne Lacedæmonem dela-
ta Spartani se de nõ mutandis legibus a iuramento absolutos putarent. Li-
bet hic quoq; assignare quas dignationes Regibus suis Spartiatæ olim tribu-
erunt: duo sacerdotia Iouis Lacedæmonij, & Iouis Cœlestis: & ius belli in
quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatæ prohibere fas
sit, alioqui piaculari crimine teneatur, vt in expeditionibus adeundis primi
eant reges, in abeunda postremisint. Centum delecti viri eis in militia custo-
des adsint. In egressibus vtantur quotcunq; pecoribus libuerit, quorũ immo-
latorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tem-
pore eis tribuuntur, quoties in aliqua republica euisceratio fit, primi in cœ-
na reges discumbant, & ijs primis distribui incipiat, vtriq; eorum duplũ om-
nium q̃ cæteris conuiuis, libaminaq; immolatorũ & coria eorum sint. Singu-
lis quoq; kalendis instantis mensis singula pecora vtriq; e publico dentur
Apollini immolanda, & farinæ medimnum, .i. sex modia, & vini Laconicus
quartarius. Et in spectaculis singulorũ certaminũ certis locis præsideant, lice-
atq; quibuscunq; libeat ciuibus inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. Sunt
autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quiq; publice
cum regibus pascuntur. Regibus ad cœnam non euntibus binæ Chœnices, .i.
semodia farinæ: & vini singulæ Corylæ, .i. sextarij: præsentibus dupla dentur
omnia. Eadem ratione pupilla vtriq; danda sit ei ne cui mater an cui pater de-
sponderat, necnon de vijs publicis, & si quis adoptiuum filium facere velit
inuitis regibus, Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui con-

Iuuenũ vesti-
tus

Pueri in agris
nõ in forum
ducebant

Virgines sine
dote nuba-
re

Seniũ apud
Lacedæmo-
nes honora-
tissimiũ

Apollo au-
thor legũ a-
pud Lacedæ-
mones.

Lycurgus vo-
luntario exu-
lat

Regiũ Sparta-
riarũ digna-
tiones.

Belli tpe.

Pacis tpe

Pythij qui
vocati

Chœnix.
Coryla.

stat ex duo de triginta senibus: si eo nō accesserint eorum maxime propin-
 qui, duo senatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, terciū pro se
 ipsis, viuentibus hæc regibus a republica Spartiatarū tribuuntur, illa defun-
 ctis. Equites per vniuersam Laconicam obitum Regis enunciant, Fœminæ
 per urbem circumeuntes ollas pullitant: quūq; hoc fit, necesse est, ex singulis
 domibus duos ingenuos, marē & fœminā luctu fœdari, magnis pœnis (ni
 si hoc faxint) impositis. Eadem circa funus regū consuetudo Lacedæmonijs
 est, quæ Barbaris Asiānis, Nam pleriq; Barbarorū eodem ritu in mortibus
 regum vtuntur. Siquidem posteaq; mortem obiit Lacedæmoniorū rex, opor-
 tet eius exequijs adesse ex omni Lacedæmonis regionē necessarios quosq;
 Spartiatarū, qui sunt numero vicenorū, quorum & item seruorū atq; ipsorum
 Spartiatarū: posteaq; multa milia in vnum coacta sunt promiscua cū mulie-
 ribus frontes suas intrepide plangunt, & vlulatu immenso vtuntur. vltimū
 quēq; regum dicentes semper fuisse optimū. Qui vero regum in bello pe-
 rīit, eius simulachrū, quum expresserunt, in thoro benestrato efferunt: cuius
 tumultatione decem dies iusticiū est, nullusq; magistratūū confessus, sed
 luctus continuus: in hoc quoq; cum Persis isti conueniunt, q̄ defuncto rege
 alter, qui succedit, liberat tere alieno: quicumq; Spartiata aliquid aut regi aut
 reipublicæ debebat. Apud Persas, qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tri-
 butum, quod debebant remittit. Cum Ægyptijs etiam Lacedæmonij in hoc
 congruunt, q̄ eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succe-
 dunt, & coquus e coquo, & tibicen ex tibicine, & præco ex præcone gignitur,
 neq; vlli propter vocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in pater-
 no opere perseuerant, atq; hæc quidem ita fiunt.

Honor defun-
 ctis regibus
 exhibitus

Barbarorū a
 sianorū mos
 in regū morte.

Exequæ regū
 Lacedæmo-
 niarū.

Publicus in
 Lacedæmo-
 niarū regum
 funere luctus.

Tumultatio.

Persæ & La-
 cedæmonij
 conueniunt.

Iusticiū. i.
 iuris dicitur
 di inter-
 missio

De Creta insula, & Cretensium celebratis moribus. Cap. Quartum.

Creta, quæ & Candia dicitur, insula in medio ponto Centū urbium fa-
 ma clara: hæc vt Strabo scribit a septentrione Ægeo alluitur pelago &
 Cretico, ab austro Libyco, ad occidentem Fgiā & Cythera spectat,
 ad orientem Carpathon, habet in longitudine. cclxx. milia passuū, in latitudi-
 ne quinquaginta milia. Circuitus eius. dlxxx. milia passuū complectitur. In-
 signes in ea vrbes sunt Cortina Cydonea Chosum, Minois regia & Strabo-
 nis chronographi patria. & Ida mons omniū qui in ea sunt celeberrimus,
 cellissimo is vertice assurgit. Apollodorus longitudinem eius duū milium
 trecentūq; stadiorū tradit, circuitū quinq; milium & amplius. Artemidorus
 mille minus. Nullū in Creta animal noxiū est. Serpens ibi nulla: nulla no-
 ctua: & si inueniat statim morit. Capris copiosa. Ceruis eget. Optimi vini fe-
 racissima. herbā producit, quæ diptamos dicit: & Alunosam, quæ morfa diu-
 turnam famem phibet. Sfalangos etiā venenatos gignit. & lapidem q̄ Ideus
 dactylus dicit. Cureta olim vocabat̄ ab habitantibus Curetibus & per synco-
 pam Creta. Alij dicunt Cretā dicit̄ a Crete quodā Iouis filio Curetū Rege.
 Alij a Crete Nymp̄ha Hesperidis filia. Incultū hoīm genus a principio ha-
 buit Rhadamanthus ad mansuetiores vitæ ritus pduxit; sequutus inde Mi-

Cretæ descri-
 ptio

Idæ montis
 descriptio.

In Creta nul-
 lum animal
 noxiū

Cureta Cre-
 ta per synco-
 pam

De oim gentiũ ritibus.

nos qui æquitate & iusticia adhuc magis excoluit. Plato author est Lacedæ-
 monios & alias vetustissimas Græcię ciuitates hinc sibi leges & instituta q̄
 Tyrannicus dñatus. siuisse. Optimũ gentis statũ euerit primo tyrānicus dominatus, mox & Ci-
 licum latrocinia. Fuit gens ab initio libertatis studiosa ea se possidere arbitra-
 ti, quę nō esset tyrannorũ libidinibus exposita. fuit & concordie p̄petua cura,
 Mores Cre- quę seditioni diuitiarũ auaricię alumne inimica est. modice p̄inde antiqui-
 sensũ tus frugaliterq̄ vitã agitare. Frequentabant pueri cõuentus quos greges no-
 minabant. Adultę ætatis viri publica inter se conuiuia celebrare, arma reipu-
 blicę causa tractare, ab ineunte ætate corpa laboribus exercere. Maris estus &
 frigora p̄peti, accliuēs semitas saltusq̄ cursu superare, in gymnasijs pugnas
 Saltatio pyr- ciere, arcubus & sagittis plurimũ vti, in armis saltationem, quã pyrrhice m
 rhica. nominant, vulgo celebrare: flexu corpis hæc saltatio fiebat, quo plagæ telæ eui-
 tarentur. sagulũ & militarem calceũ sibi inducere, arma p̄ciosissimũ munus
 credere, tantũ ad hæc rei maritimę studiũ, vt in prouerbiũ abierit, si quis quæ
 M̄rimonia nosset se nescire dissimularet Cretes diceret pelagus nescit. Inter æquales cõ-
 nubia conciliari, ex omniq̄ iuuenũ coetu virginibus sibi sponso optare ius
 erat, nec prius paterna domo abduci moris erat, q̄ ad domesticã administra-
 tionem essent idoneę. Dotis magnitudo fuit, si frater aderat, patrimonij di-
 Dos Mulicæ stu- midium. Pueri ex legibus literas & cantilenas & musicæ artis modulamina
 dium quædã discabant. ad viroꝝ Syssitia p̄ducti humi vilibus tecti amiculis sede-
 bant, illisq̄ pugnã cientibus ministrare. puerorũ validissimus maximeq̄ ela-
 tus ductabat gregem. pro viribus singuli plurimos aggregabant æquales, ad
 venationes egredi, cursu exercebant corpa, statis diebus puerorũ coetus ad ty-
 bix & lyre cantũ inter se cõmitti, vt in re bellica cõsuevere. Huius gentis etiã
 fuisse quidã memorant lætos dies candido notare calculo, tristes atq̄ mole-
 Dies lapillo stros atro: etsi plures hunc morem ad Thracę referunt.

De Thracia, Thracumq̄ feris moribus. Capitulum Quintum.

Rhomania **T**hracia, quę hodie Rhomania appellat̄, Europæ regio est, inter partes
 Scython Scythiæ computata, Macedoniã sequit̄, a septentrione Istrũ habet, ab
 Thracię qua- oriente Pontũ ac propontidem, a meridie Egeũ mare, olim Scytho-
 litas *ῥαχὺς* asperũ dicunt. Regio est vt Pomponius scribit nec cœlo, nec solo (q̄
 ubi mari vicinior est) satis fœcunda t̄pataq̄. frigida est & eorũ quę serunt ma-
 ligne admodũ patiens, raro vsq̄ pomiferã arborem, vitem frequentius tole-
 rat, sed nec eius q̄dem fructus maturat ac mitigat, nisi vbi frigora obiectu frõ-
 dium cultores arcuere. In ea quondã vrbes celebriores fuere Apollophama,
 Celebriores Enos, Nicopolis, Byzantiũ, quę postea a Constantino Constantinopolis die-
 Thracię vr- cta est, & in maius aucta gloriosissimi Imperij sedes & orientis totius caput
 bes delecta, Perinthos Lysimachia Caliopolis. Amnes Hebrus Nestos Strymõ.
 Montes Hæmus Rhodope & Orbelos. Hoies habet feros asperos & nume-
 rosos adeo, vt si, aut vnus Impio regerent, aut idem sentirent, vt historię p̄æ-

opinatur Herodotus: inexpugnabiles forent, & oim gentium multo validissimi: sed quia arduum hoc illis est, & nulla ratione contingi potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singula, moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti, praeter Gethas & Trausos, & qui supra Crestonas incolunt: ex quibus Gethae se non mori persuasum habuere, sed ad Salmoxim deum suum post fatum migrare. fuit hic Zalmoxis homo Pythagorae quondam discipulus, qui in patriam reuersus, quam animaduerneret Thracum male viuere & inscite, ipse edoctus Ionicum viuendi genus & mores ipsis leges dedit, docuitque, atque persuasit popularibus eas seruantibus post obitum ad se in eum locum ire, ubi superstitibus omnium bonorum compotes essent, per hoc de iratis opinionem consequutus, e Thracum se conspectu subduxit, atque euauit, maximo sui desiderio post se relicto. Ad hunc mittunt assidue adhuc cum nauis quinque remigum nuncium quempiam ex se ipsis sorte delectum, precipientes ea quibus semper indigent, eumque ita mittunt. Quibusdam eorum datur negotium, ut tria iacula teneant, aliusue comprehensis eius qui ad Zalmoxim mittitur, manibus pedibusque hominem agitantem in sublime iactent ad iacula: qui si in praesentiarum extinguitur, propiciam sibi deum arbitrantur, sin minus ipsum nuncium insimulant adseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Idem Thracum dum tonat fulguratque in caelum sagittas excutiunt, deo minitantes quod nullum alium praeter suum esse arbitrentur. Trausi vero in caeteris quidem omnibus idem quod Thracum: verum circa natalicia suorum atque obitus hoc factitant. Adito puero propinqui eum circum sedentes, eum ploratione prosequuntur recensentes quascumque necesse est illi, quod vitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Hominem fato functum per lulum atque laeticiam terrae demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit modo foelicitate. Atqui supra Crestonas incolunt ista agunt, singuli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, disceptatio magna fit inter uxores acri amicoque circa hanc rem. iudicio quae nam dilecta fuerit a marito praecipue, quae talis iudicata est, & hunc honorem adeptae, ea a uiris & mulieribus exornata, ad tumulum a suo propinquissimo mactatur, unaque cum viro humatur, caeteris uxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducentibus atque lugentibus: nam id eis summo dedecori datur. Caeteri Thracum filios ueteri instituto palam uenditare, nec uirgines a parentibus & propinquis adseruari, sed quibus libuit cum uiris concumbere sinunt. Uxorum pudicitiam sollicitius custodiunt, easque magno aere a parentibus coemunt, fronte notis quibusdam signatas, generosum id iudicatur, ignobilitatis argumentum sine his esse. Nupturae quae praeter caeteris specie valeant prius subtaxari volunt, & licentia taxationis admissa non minoribus nubunt praemijs. Quas formae dedecus premit dotibus emunt quibus coniunguntur, uterque sexus epulantes focos ambiunt, herbarum (quas habent) semine ignibus superiactis, cuius nidore percussi, pro laetitia habent imitari ebrietatem sensibus hebetatis. Ociari, ex raptu viuere pro re honesta haberi: contra, agros colere pro despiciatissima. Martem vulgo, Liberum, Dianam, & Mercurium religiose colere: perque eum solum iurare, sui generis auctorem arbitrari. Corporum magnitudine Thracum

Thracum quales homines.

Gethae se non mori purabant. Zalmoxis Getharum deus

Nuncius ad Zalmoxim mittitur

In caelum sagittant dum tonitruat Thracum

Adito puero Trausi laetantur Homines, mortuo Trausi laetantur

Uxoribus carissima cum marito defuncto sepelitur.

Mulieres insignis notis in fronte signabantur.

Att. Thracum matrimonium

Ociari & ex raptu viuere honestum Religio

De oim gentiū ritibus.

omnes homines antecedunt: cæruleis oculis ac truci visu, terrifico vocis sono, annoſa ætate. **Ædificia**, modice ab humo eleuata, annona eodem ſemper tenore, vites neſciunt: pomis abundant. In Regis electione non nobilitas præualet, ſed ſuffragiū vniuerſorū: populus enim eligit ſpectatum moribus, & inueterata clæmentia, etiã annis grauẽ: ſed hic in eo quærit, cui liberi nulli ſint: nam qui pater fuerit, etiã ſi vita ſpectatur, ad regendum nõ admittit: & ſi forte dum regnat pignus ſuſtulerit poteſtate exuitur: maxime hic cuſtoditur ne regnum hæreditariū fiat. Tum ſi rex etiã maximam præ ſe ferret æquitatem, nolunt ei totum licere: quadraginta ergo rectores accipit, ne in cauſis capitum ſolus iudicet. **Q**z ſi ipſe etiã in peccato aliquo arguitur, morte mulctatur: nõ tamen vt cuiuſq; manu atrectetur, ſed conſenſu publico rerum omnium ei poteſtate interdita, ipſe tandem fame pereat. Optimates ita ſepeliunt, prolato triduum cadauere, maſtatiſq; omniſarijs hoſtijs conuiuantur, illudq; deſictum prius, deinde combuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt, adgeſtoq; deſuper tumulo cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione Monomachiam, hoc eſt, ſingulare certamen. **Armatura Thraciū** qua (vt Herodotus ſcribit) in Dariana expeditione vſi ſunt talis erat: pelle vulpina caſides geſtabant, tunicis induti, & inſuper circumdati varijs ſagulis, pedibus & tibijs indutis caligæ pellibus hinc nolorum, iacula peltas & pugiunculos: arcu valde pugnaces ſunt, & exercitiſſimi, quem apud ſe repertum volunt. vna cum Scythiſ lingua vtebant. **Scribit Plynius** totam Thraciã in quinquaginta ſtratageas diuidi ſolitam. Sed ea Thraciæ pars quæ Gethica olim dicebat, vbi Darius Hidaspis filius pene periit, hodie Valachia appellatur a Flaccis quiritū gente, Rhomani enim Gethiſ ſuperatis & deletiſ Flacci cuiuſdam ductu eo Coloniã miſerunt. vnde primum Flaccia, dein corrupta voce Vallacia dicta: aſtipulatur huic opinioni Rhomanus ſermo, qui adhuc in ea gente durat: cæterū adeo ex omni parte corruptus, vt vix Rhomano homini intelligatur. Romanarū literarū vſus, elementorum forma aliquatenus inuerſa. ſacrorum ritus, qui & Græcis. **Daci** poſtea eam terrã occupauerunt, a quibus aliquandiu etiã Dacia dicta fuit, nunc Teutones, Siculi, & Valachi tenent. Teutones fortes viri ex Saxonia illuc a magno Carolo tranſmiſſi. a ſeptem vrbibus, quas habitant, Sebenburgenſes patrio ſermone vocant. Siculi Hungarorū vetuſtiſſimi, ex his qui ab initio ex Scythia digreſſi his locis conſedere. Valachorū factiones duæ Dragulæ & Dani, alias Dau. Nam Gethæ & Dau ſeruorū noĩa inde olim profecta græcorū quidam prodidere Dragulæ Danis impares Turcas noſtorū patrū memoria in eam terrã induxerunt quorū armis Dani ad intercionem deleti ſunt. Ioannes Huniades, vir acer, Danis demū auxilio fuit, terrãq; ab hoſte receptam ſibi vendicauit. **Agriculturæ reiꝫ pecuariæ** Valachi vt plurimum ſtudent, quod originem gentis arguit. Tributum Regi pendunt, ſed ſemel tantū ac id cuiq; regum & conſeſtim ab eius declaratione tum ſingulæ familiæ dant bouem tributū nomine, ſexaginta millia numero & amplius eſſe tradunt. Iuſſi ad bellum exire capitale eſt non paruiffe. **Eſt Valachia** Tranſſyluanie contermina ab occaſu, ad ortum in Euxinum excurrit: ad bo-

ream & septentrionem Rusiam attingit: alluit ad meridiem Istro, circa quem quicquid vagarum gentium occupat perpetua illas hyems, triste coelum premit Maligne olim solum sterile sustentabat imbrem culmo aut fronde defendebant. In caelo super durata glacie stagno, pulsabant in alimentum feras captabant, nulla illis domicilia, nullaeque sedes erant, nisi quas lassitudo in diem posuerat. vilis & his quaerendus erat victus, quod horrenda iniquitas caeli, intacta capita.

Valachie quatuor latea

Gentes Istrum accolentes

De Rusia siue Ruthenia, & recentibus Rusianorum moribus. Cap. Sextum.

Rusia, quae etiam Ruthenia dicitur & Podolia, tripartito nominatur. Alba, superior, & inferior, pars Sarmaticae Poloniae praetenta, Peuce fluuio ad septentrionem includit, ad orientem solem Moscus, occidua illi Liuania atque Prussia extremae Germaniae partes: patent hodie Ruthenorum siue Rhoxolanorum (nam & hoc nomine appellant) fines octo dierum itinere, a Tanai ad septentrionalem oceanum, habetque id spatium nonaginta & amplius dierum iter, rursus a Germanico oceano, quem Balteum vocant, ad mare Caspium. Regio adeo fertilissima est, ut agro rude culto frumentoque insperso, tribus perpetuis annis fructum ferat: nec opus est agrum quotannis inuertere, sed inter metendum segete leniter excussa alia in sequentem annum sua sponte crescit. Gramen adeo procerum producit, ut particam transcendat: unde ibi apum tanta copia, ut mella nedum in aluarijs, aut arboribus, verum in rupibus & terrae cauernis reponant. Optimus melleo, & hi grandes caerarum orbes, qui ad nos usque aduehunt ibi fiunt. Non in piscinae & stagna Russorum, sed ut aiunt, pisces ex caeli influenza succrescunt. Sal quoddam in lacu Katzibeio vocato siccis temporibus colligitur, pro quo gentium Tartaris crebra bella. Mirum est quod dicitur in solo Chelmenensi defectos pini arboris ramos truncosue duos aut tres annos super terram iacentes in saxa indurari. Est ibi optime cretae copia. versus Tanaim & Meotim calamo aromatico & reupontico abundat, pluribusque herbis & radicibus alijs, alibi non visis. Vrbs regia Moscouia est, ad Moscum amnem sita, quatuordecim milium passuum circuitu. Nullus hic signati argenti usus. Lapis est in medio foro quadrata forma, quem si quis ascendit, nec inde vi deturbari possit, principatum urbis obtinet, ingens de ascensu loci & deiectione dimicatio inter indigenas, saepiusque ob eam rem pugnatum inter ciues: Gens adeo validissima est, quod superiori anno quodam bellico tumultu in Regis castris centum viginti milia equitum recensa sint, quorum singuli ordinem ducerent. Arcu in bello utuntur, quod gentile & vetus est illis. est & lancea in usu duodenum pedum: cataphratti equites: supra hamatam loriceam ferreum thoracem induunt: umbilicis speculorum modo prominentibus: galerum gestant pro casside, in conum fastigiatum: equite libentius utuntur in bello quam pedite: pedites alij scorpione utuntur (balistam Itali vocant) alij plumbeas pilas sulphureo puluere ex aeneis excutiunt machinis Teutonico more. Inuisum genti Regium nomen: iccirco ducis appellationem libentius usurpant: qui ibi rerum potiuntur, ut magis popularem, dux dicitur:

Russiae fines.

Terra cum fertilissima.

Apum copia

Optimum melleo caerarum orbes

Sal in lacu nascitur Mirabile

Calam aromaticus in Russia

Signati argenti nullus usus.

Rusianorum potentia.

Bellica Rusianorum arma

Regium nomen Ruthenianum inuisum

De omnium gentium ritibus.

Qui in totam gentem Imperium obtinet, huic pileus paulo elatior quam cæteris proceribus, cætero nihil ab alijs differens: omnis color in usu, præter nigrum, Vestitus Rusianorum Viri foeminaeque lineo amictum induunt, eoque tenuissimo, & ad crura demisso, auro circa collum rubentive serico excolunt id amictum, laxior vestis, ac nihil fere a Græcis differens, qualem Turcæ quoque & totus septentrio usurpat: manique tantum laxiores Ruthenis, auroque simbriatæ a pectore & humeris: Luctus funebri. Lutrina pellis ambit exterius vestem: sola vxor luget virum, obducto capite albo linteo, & ad vlnas deiecto, quibus fortuna amplior est, quadragesimo die a funere conuiuant in defuncti memoriã, quorum res angustior est: quin quies hoc temporis interuallo solenni modo epulantur, obseruant dies obitus, quem anniuersarijs quoque celebrant epulis, quod ex ea stirpe superest aliquis, custodiunt nomina defunctorum monumentis literarum, ut sciri possit, quo cuique die parentandum sit, planctu & lamentatione funus educunt. Patrij moris est mulieres gemmas & vniones ex auribus suspendere, decorum & In aures mulieres Ruthenorum gestant maribus, sed adhuc pueris: que iterum nupserit, latis castam ducunt, auerlant ut impudicam tercio nubentem, par in maribus offensa. Puellæ a tergo capillum promittunt, cæterum matrimonio locatæ sedulo abscondunt. Viri supra aures tondentur, datur probro huic sexui omnis capillorum cultus. Gens vniuersa in venerem prona, ac bibacissima: hoc laudis loco ponunt, alterum licere arbitrantur, modo id fieri contingat citra omnem connubij offensam: Ruteni vtp plurimum seruiunt scenerant vulgo, nec fraudi est cuique ne sacerdotibus quidem. Pars multo maxima Rusianorum seruitutem seruiunt, nec inuiti, multi quidem & in his nobiles etiam se coniugem & liberos venditant: aut quia sic maiore otio fruuntur aut quod maiore voluptate. Antistites sacrorum Græcanico ritu nigro amictum pallio: horum primores albo, ferunt hi bullam ad pectus suspensam, & tabulam præceptis diuinæ legis inscriptam: minores sacerdotes & ipsi Græce vestiuntur: sacræ virgines, quod vnum genus in ea gente est, ex Antonij abbatis instituto nigra stola amictum. Est & suus sermo genti, Scythicus vero, an alius parum compertum habeo. Sunt & literæ non multum a Græcarum figura abhorrentes. Musica & Grammatica discunt vtrunque Græce, cæteras artes vulgo aspernantur: de summa fidei cum Græcis sentiunt: par in cultu carimonia, & in coelites veneratio. Iudicia exercent duodecim numero viri, vnus aliquis e collegio cognoscit causam, crimenue, cognitum ad collegas defert, interdum & ad Regem: Si res maioris est ponderis, quam ut pro collegio vindicari possit, si reus nequeat conuinci, parumue liqueat factum, cum accusatore cogitur de vita dimicare: atque ita victor duplici pecunia donatur, qualis fuerit æstimata. agrorum cultum oppido exercent, equis arant, ager feracissimus præterquam vini, Ceruisiam potum ex millio, hordeo, atque humulo decoctum portant, & quem fere totus septentrio, Ex canapi, papauere, & nucibus oleum faciunt: oliuam non fert Rusiana Regio: neque ex ea arbore liquor aliunde inuehitur. Varia alit animalium genera, & his pleraque pellium æstimatione nobilia, parum alioqui a veteribus celebrata: piscium ingens copia, & in his Seldis nobilissimus, ex Parelausco lacu, perque similis ijs, qui in Be-

naco capiuntur: lactis in Ruthenia illustres septem, flumina insignia nouem
Et in his quem Borysthenem esse suspicari libet, ob ea quæ de ipsius magni-
tudine & natura prædicant.

De Lithuania & Lithuaniaeorum vita. Cap. Septimum.

Lithuania est Poloniæ ad ortum connexa noningentorum milliū passuū
circuito, magna sui parte palustris plurimumq; nemorosa: & ob eam
rem difficilis aditu: ac quodammodo inaccessa equis, palustribus cun-
cta obtinentibus: hyeme cōmercia cum Lithuanis habiliora paludibus &
stagnis alta glacie concretis niueq; superinfusa fiunt omnia mercatoribus
peruia: quo fit, vt velut alto mari, quando nulla sit certa via aut semita, sydera
signent iter. Rara in Lithuania oppida, villarum incolatus infrequens: Acco-
larum diuitiæ pecora pellesq; multigenum ferarum, vt Zobellinæ sunt, atq;
Harmelinæ: quibus regio insigniter catet: cæræ ac mellis abundans: vsus pe-
cuniæ genti nullus: inter se matronæ palam concubinos habent virorum per-
missu, quos connubiū vocant adiutores, contra pellicatus viris probro datur
soluuntur facile matrimonia mutuo consensu, & iterum atq; iterum nubunt
adeo gens vna cæteris mortalibus diuerso viuit ritu, vt non absurdū sit illud
Aristippi, Honestū non natura, sed consuetudine constare. Vini rarissimus
vsus: panis nigricans non cribratus: armenta victum præbent, multo lacte
vtentibus. Sermo genti, vt Polonis, Sclauonicus: hic enim sermo q̄latissime
patet, ac plurimis quidem gentibus cōmunis est: ex quibus quædā Rhoma-
næ ritum ecclesiæ sequuntur, vt Poloni sunt, Dalmatæ, Croatiq; Carniq;. Aliæ
Græco ritu sacra peragunt, vt Bulgari, Rutheni, & ex Lithuanis plæriq;. Nō
nullæ ab his diuersæ obeunt proprias hæreses habentes, vt Boemi sunt, Mora-
ui & Bosnienses. Hussitarum quædam obseruant delirium: pars multo maxi-
ma Maniceū: quædam adhuc etiam gentili cæcitate tenentur, idola colunt,
quemadmodum multi ex Lithuanis. Hieronymus Pragensis, qui Eugenij
quarti pontificatu in ea terra euangeliū prædicauit, quicq; gentis illius ritus
& mores ad id tempus minus notos nostris hominibus demonstrauit, dice-
bat Lithuaniaeorum quosdam, ad quos primū peruenisset domesticatim serpen-
tes habuisse: quibus per se quisq; vt dñs penatibus sacrificabant, cæterū te-
nuisse se, vt præter vnū, qui cremari nō potuit, a suis cultoribus interficerent:
alij ignem colunt, captantq; ex eo auguria, Solem nōnulli mallei ferrei specie
immani magnitudine, propriū ducem habent, quem Magnū vocant: p̄sæpe
tñ regi Polonorum subditi. Caput regionis Vilna est. Episcopalis ciuitas tantę
magnitudinis est quantę Cracouia cū suburbijis omnibus, domus contiguæ
in ea nō sunt, sed veluti in rure horti intermediāt, & pomaria. Duo fortissima
castra habet, vnū in monte sitū, inferius in plano alterū. distat hæc ciuitas a
Cracouia. CXX. miliaribus. Tartari quidā circa Vilnā in assignatis pagis ha-
bitant, qui agros nro more colentes laborant & merces vehunt, Tartarica lin-
gua loquunt, Mahometū & sectā Sarracenorum profitentur.

Lithuania toti-
ta palustris:

Regio hye-
me tantū ac-
cedenda.

Diuitie Lith-
uanorum: ferarum
pelles
Pecuniæ nul-
lus vsus

Ceruisia por-
tus & medo
duplex spissus
& tenuis
q̄ se vt pluri-
mū gens illa
nō ad vomitū
solū, sed
ad discretio-
nis amissionē
replere solet

Serpentes do-
mesticatim
venerati

Sol sub mal-
lei specie ve-
neratus

De omnium gentium ritibus.

De Liouonia, Prusia, & militibus marianis. Cap. Octauum.

Liuonia veræ fidei cultrix, Rutheniæ ad septentrionem prætentata, & ipsa Sarmaticis finibus, Tartari Scythicum hominum genus crebrius incur-
Milites mariani. sant Liouonianos ad Christi cultum milites nostri traxere, quum antea nullum nisi malorum dæmonum nouere, sæpius vario euentu de regni possessione in ea terra bellatum. Sarmaticum mare ab occasu, sinusq; incomper-
Cymbrica Cherfonesus hodie dacia tæ magnitudinis, cuius hostium ab occidente est, non procul a Cymbrica Cherfoneso, quam Daciam hodie vocant: Circa sinum ad septentrionem se-
Prusia misere gentes sunt, cum quibus nullum est linguæ commercium, nutu & si-
Vistula gnis permutant merces. Prusia, vnde Pruteni, terra hodie Germaniæ & Sar-
maticæ particeps a meridie illi occurrit. Eam terram, si Ptolomæus verus au-
thor est, vistula perluit a Torno oppido Gedanum vsq;: quo in loco Baltheo mari infunditur: ad Sarmaticum oceanum extensa citra Vistulam, vltra Ger-
maniæ est: ad orientem solem & meridiem Masouitæ sunt, & Poloni accolunt: ad occidentem Saxones. Prusiæ solum ferax est, maximeq; frugiferum, irriguum, frequens cultus: Regio amœna & pecoris abundans, piscatus venatioq; multa. Vlmerigi eam terram tenuere, quum Gothi ex Scandinauia insula egressi sunt in continentem, vt Iordanes scripsit, Ptolomæus Amaxobios, Alaunos, Venedes & Githones penes Vistulam habitasse author est. Malorum & hæc cultrix fuit vsq; ad secundi Fœderici tempora, Deiparini milites, qui & Mariani dicuntur, post Ptolomaidem in Syria amissam in Germaniam reuersi viri videlicet nobiles & rei militaris periti, ne per otium marcerent eundem accedentes. Prusiam Germaniæ conterminam Christi cultum spernere dixerunt: sæpe illius gentis homines in Saxones cæterosq; vicinos excurrere ingentem vim pecorum abigere, esse in animo sibi compescere barbaram gentem, annuat tantum Imperator, prouinciamq; fratribus perpetuo iure possidendam tradat, si eam armis acquirant. Iam enim Masouia ducis, qui eius se terræ dominos affirmabant, ius suum fratribus concesserant, grata oblatio Fœderico fuit, qui collaudato proposito, quas voluerit fratres sub aurea bulla literas concessit: illi sumptis armis breui tempore quicquid Prutenici iuris citra & vltra Vistulam fuit subegere: subactam ac bello quaesitam, suæ ditionis fœcere: victa gens Christi fidem complexa est: & cum fide Teutonicam linguam. Fuit ad Vistulam amnem quercus vbi victrix gens a principio castellum erexit, mox vt sunt res hominum, quæ tenui principio in maius augentur, oppidum frequenti cultu adoleuit Marienburgum dixerunt: Caput gentis est, atq; sedes eius, qui vniuersi ordinis magisterio fungitur. Sacræ huius militiæ origo Teutonica est: nec quisq; nisi Teutonicus his sacris initiatur: atq; idem claris ortus natalibus, & cui proponitur, vt aduersus sacratissime crucis hostes paratus sit omni tempore dimicare: albo pallio amictulicium Teutonicorum. untur, nigra cruce insuta: omnes alunt barbam, præter eos qui sacris operantur, & sacerdotes sunt: dominicam orationem milites ipsi pro canonicis horis vsurpant: neq; literas discunt: diuitijs abundant: nec minor q̄ regibus po-

tentia. Sepe cum Polonis de regni finibus acceptis atq; illatis cladibus cō-
 tendere, nec totis viribus belli fortunam experiri recusauerunt. **C**est Prussie
 atq; Lithuanie contermina regiuncula, quę Samogithia dicitur, syluis & flu-
 minibus circumseptā, quinquaginta milliariū longitudine: cuius gentes pro-
 cere & pulchre staturę, agrestes tamen moribusq; inculti. Matrimonia plu-
 ra celebrant, & absq; sanguinis respectu, patre mortuo filius nouercam, fra-
 tre frater glotem in vxorem accipiunt. **Æ**s nullum habent, humiliter ædifi-
 cant, ex limo culmoq; tuguria in carinarum aut galearum formam, in quorū
 culminibus fenestram vnā faciunt tam patentem, vt toti ædificio lucem lu-
 perne præbeat. Focus perpetuo igne in singulis vnus, circa quem familia vni-
 uersa sedens, nō solum vt cibos coquat, verumetiam vt vehemens frigus, quo
 pro maiori anni parte terra hæc congelata constrictaq; iacet, propellat. Va-
 poraria seu stubas habent nullas. Gens ad diuinationem & auguria inclina-
 ta, præcipuum ei numen ignis, quem sacrosanctum perpetuumq; esse per-
 suasum habuere, q̄ in ædico colle ad fluuium Neuyasa assidua lignorū sug-
 gessione per sacerdotem aleretur. **V**ladislaus Polonice rex, qui eam ad Cri-
 liti fidem compulit, illum vna cum turri, in qua conseruabatur, extinxit disie-
 cit, & syluas quas non minori religione q̄ ignem sanctas, proq; deorū ha-
 bitaculis Sarmate iuxta poeticum illud habitauerunt dii quoq; syluas colebāt,
 & nedum syluas, verum quoq; quid quid eas subisset sanctū minimeq; vio-
 landum censebant, vt aues erant & ferę. **M**alorum dæmonū præstigio vio-
 lantes eas statim in manibus & pedibus contrahebantur. Erant in his syluis
 singulis familijs suus focus & sacra domus constituta, in quibus defunctorū
 suorum corpora cum equis sellis & meliori eorum vestimento comburere
 mos fuit. **C**ontrenire eos noctu credebant, ideoq; sedilia ibi ex subere con-
 texta disposita, in quibus optimus medo escaq; ex pasta in casei forma omni
 tempore large subministrabatur, vt ipsis vescerentur. **P**rima Octobris die in
 his syluis maximum festum peragebāt, ex omni regione vniuersus populus
 congregatus, quæq; familia in sua casula cibo & potu, vt melius potuit, pa-
 trio instituto indulgebat, tum ad focos dijs imprimis quem **P**erkumo. i. toni-
 trum dicebant libabant. **C**um Lithuanis & Polonis linguam vnā habent,
 nam & Polonico sermone sacerdotes eis in ecclesijs prædicant, Romanę ec-
 clesię morem obseruant, licet **R**huteni alij ad meridiem & **M**oscouitę ad se-
 ptentrionem habitantes Græcorum ritum teneant, obedientiamq; non Ro-
 mano verum Constantinopolitano pontifici promittant. **A**d septentrionem
 his **M**oscouia prætenditur terra quadringentorum milliariorum patens: ar-
 gento diues: tam valido vbiq; præsidio conclusa, vt nedum aduenę, verum
 indigenę etiam absq; literis ducis exire atq; intrare non possint. plana omni-
 no regio est, non montosa, nemorosa tamen, & vt plurimum paludinosā, plu-
 rimis maximis fluminibus **O**cca, **V**olha, **D**zuuina, **B**orystheneq; & **D**ine-
 per irrigua: piscibus ob id varijs, & feris abundat, quemadmodum **L**ithua-
 nia, a qua nō multum discrepat, nisi q̄ frigidior est, quia septentrionalior. **V**n-
 de pecora parua habet, & communiter mutila. **M**oscoua metropolis regionis

Potentia or-
 dinis reuro-
 nicorum
 De Samogi-
 thia & gētis
 moribus.

Matrimonia

Æs nullū in
vſu.

Ædificia.
Perpetuū fir-
gus.

Diuinationē
vacant Sa-
mogithę.
Ignis sacro-
sanctus

Syluę sacro-
sanctę

Malorū dæ-
monū præsti-
gia

Supsticioſe
tis admiran-
da

Festiuitas.

Sermo

De Mosco-
uia & Mosco-
uitis.

Flumina mo-
scouię

Moscoua ciui-
tas maxima

De oim gentiũ ritibus.

duplo maior q̃ Praga Boemiæ: lignea, vt alię ciuitates: ædificia habet, multas plateas, sed dispersas, latissimi campi interiacent. Mosca amnis ipsam intersecat. arx in medio vrbis in plano sita, septemdecim turribus & tribus propugnaculis adeo pulchris & validis, vt similia vix reperiantur. Sedecim in ea arce ecclesiæ, quarum tres sanctę Mariæ, sancti Michaelis, & sancti Nicolai muratę cæterę omnes ligneæ. Tres quoq; in ea amplissimæ curiæ in quibus nobiles aulici morantur: palatium in quo dux est Italico more constructum pulcherrimum, sed non amplum. Multos nobilissimos ducatus habet, ex quibus ingruente bello plusq; ducentena millia hominum duobus aut tribus diebus contrahunt. Aqua genti potus & medo liquorq; fermentatus, quem quassetz vocant. arant ligno aratro: frondibus arborum aut spinis arpicant: segetes propter longum frigus, raro maturescunt: ideoq; in stubis desiccant, tritantq; aromatibus & sublimatis calfactorijs contra frigus varijs vtuntur, De auena & melle aquam ardentem siue sublimatum faciunt, & lacte etiã adeo forte vt sæpius ab eo inebrientur. Vino & oleo carent. Ne inebrientur inebriantem potum omnem terræ princeps capit is pœna prohibuit: bis aut ter tamen in anno conceditur. Monetam habent argenteam maiorem & minorem, non rotundam, sed quadrangularem oblongam. dzuingis hanc dicunt. Sclauonica lingua loquuntur, dectam & relligionem cum Græcis vnã obseruant. Episcopi eorum patriarchæ Constantinopolitano subsunt, & ab eo confirmationem postulant. Christum adorant, præter Kosanenses, qui cū Sarracenis Mahometum venerantur, & Scythas quosdam alios, ad septentrionem, qui linguis proprijs loquuntur, & idola colunt, Imprimis vnum, quod Zlota baba dicunt. i. auream vetulam, tanta veneratione, vt nemo id pertranseat, quin saltem pilo ex veste tracto, si aliud nihil habeat, coram eo prostratus pro oblatione proiciat. His populis quãuis sermo sit vnus, Sclauonicus videlicet, est tamen adeo impar, & externis linguis hic & alibi confusus, vt mutuo non plane intelligant. Idololatriæ tempore pontificem maximum vnum habebant, quem Criue nominabant, in ciuitate Romouea (a Roma dicta) habitabat. Communis gentibus illis mos est, vt non solum seruos vt pecora, sed etiam filios, & semetipsos vendant, & abducere q̃longissime patiuntur, ob victus tantummodo sufficientiam, quamuis grossissimis cibis vescantur.

De Polonia, Polonorumq; recentibus moribus. Caput Nonum,

POlonia Europæ Regio, vasta & plana, vnde & hoc nomen accepit. significat enim Sclauonica lingua, qua & ipsa vtitur: Pole planum: Sarmatia alio nomine vocata. hæc Slesię ad occidentem contermina est, Prutenis & Massouitis a septentrione, ab oriente Ruthenis, a meridie Hungaris. Carpato monte, quem Crapak accolæ vocant interiacente: hæc in partes duas diuiditur, quarum quę Saxonibus Prutenisq; vicina est, maior Po-

Sarmatia eu
ropea

Termini Po
loniæ

lonia dicitur : altera Hungariæ ac Russiæ obiecta minor vocatur . Regnum vniuersum in quatuor velut regiones diuisum, quas in orbem Rex quotannis inuisit, singule ternis mensibus alunt Regem, regiumq; comitatum: ceterum si casu conciliove is in vna regni parte diutius esse perseuerauerit, nihil debetur ipsi amplius. In Cracouia celebri & amplissima vrbe regia est, totiusq; regni gaza. cæteræ ciuitates parum nitidæ sunt: ex maceria domus fere omnes compositæ, plæræq; luto collinitæ, plaga regionis nemorosa. Gens in vniuersum prudens, multaq; comitate in hospites : bibacissimum genus hominum, vt totus septentrio, sed rarus vini vsus: ignotusq; genti omnis vinearum cultus : factitiua ex tritico, alijsq; generibus seminum potio in vsu est: solum ferax, triticiq; abundans: Est & pascuis idoneum, armenta late pascuntur: venatio multiplex : equus syluester ceruino cornu, bos ferus Vrum Rhomani vocant. Plumbum duntaxat ex omnibus metallis fodiunt Poloni, & salem saxorum duritie: nullumq; toto regno vberius vectigal : mellis copia tam ingens, vt non satis illis atq; Ruthenis loci super sit, quibus illa recondant : arbores nanq; omnes & syluæ aluearibus mellificantium nigricant. Literarum figuratio ex gentili & græcanico mixta: promiscuus & fidei ritus inter Rhomanum & Græcum: virorum & mulierum vestitus Græcanico similis.

Polonia duplex maior & minor

Cracouia polonorum regia

Gens polonica prudens & comis.

Potus ceruisia

Salisfodina

Mellis vectigal

Litere fidei ritus Vestitus

De Hungaria, Hungarorumq; viuendi institutis. Caput Decimum.

Hungaria nunc sane ea regio est quæ olim Pannonia fuit, licet hæc hodie illius fines totum non impleat, nec tam late quondam patuit. Quæ hodie Hungaria. Enimvero a Laytha flumine inferiorem tantum Pannoniam vsq; ad Sauum amnem complexa, vltra Danubium Poloniam attingit, terramq; complectitur, quam Gepidæ & Daci tenuerunt: patetq; Imperium gentis multo latius q; terræ nomen. Erat hæc terra, vt prisca rerum scriptores habent, nouem circulis, quos hagas Germanica lingua dicimus, circumdata, quorum singuli ita stipitibus quernis siue fagineis vel abiegnis extructi erant, vt de margine ad marginem viginti pedum spacium tenderet in latum, totidem erigeretur in altum: ciuitas autem vniuersa aut durissimis lapidibus aut tenacissima Creta repleretur: porro superficies vallorum eorundem integerrimis cespitibus tegetur. Inter quorum confinia arbusculæ plantatæ erant, quæ abscisæ proiectæq; vt plurimum herbas & frondes proferebant. De primo autem circulo ad secundum viginti miliaria Teutonica protendebantur, & inde totidem ad tertium, & ita vsq; ad nonum, quæuis alius alio semper contractior erat. Intra hos aggeres vici villæq; ita constitutæ vt ab vna ad aliam vox hominis audiretur. ædificia validissimis muris præmunita: portæ non satis latæ propter hanc causam vt per eas latrocinandæ gratia quacq; versus exire ingrediq; facile possent: Tubarum clangor

Hungariæ fines.

Gepidæ & Daci

De oim gentiũ ritibus.

Pannonies
Peones
Huni
Gothi
Lõgobardi
Hungari.
Hungaria
Scythica

re vnus circulus alteri cuiusque rei certa signa dabat. Pannonies ab initio eam terram tenuerunt, Pæones olim dicti, inde Huni habuere, gens Scythica Mox Gothi ex insulis Germanici oceani profecti, post Gothos Longobardi ex Scandinauia etiam oceani insula: nouissime Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longe a Tanais ortu extat. Et iuhra hodie dicitur: misera adhuc regio, vtpote sub frigidissimo celo iacens duci Moscouiẽ tributaria, Non tamen aurum argentumue, quibus omnino carent, sed preciosas animalium pelles Sabellorum scismorumq; pendunt homines. Nõ arant non seminant, neq; panes habent: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant: sub tugurijs ex virgultis contextis inter densas syluas humiliter habitãt. vnde fit vt hoies syluestribus feris cõmorantes, vestimentis se nõ laneis neq; lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo aut ceruo vrsoue detractis. Solem, lunam, astraq; alia alij adorant & quicquid eis primum occurrerit. Propriam linguam habent. Corallia piscantur & balenas, ex quarum cute rhedas bursasq; faciunt: axungiam pro impinguatione seruatam exteris nationibus vendunt. Mediocris tumoris montes ad eam partem qua oceano incumbit habet, quos pisces quidam Mors vocati dentibus se promouendo scandentes, dum superiora nacti vltterius nituntur præcipites decidunt & moriunt, eos illi colligunt eduntq;: dentes quos latos & albos valde habent reseruant, & mercatoribus pro mercibus alijs permutant. Manubria cultellorum ex illis optima parantur. Habet Hungaria nostra ad occasum Austriã & Boemiam, ad meridiem Illirici partem, quẽ Adriatico est pelago obuersa Ad orientem solem Seruiam, quam Triballi & Misij tenuerunt, nunc a quibusdam Sagaria vocatam, ad arctum & boream Poloni, Moschiq; finitimi. Vrbs regia est Buda, a Bada Athilẽ fratre appellata. Ager regionis quatenus colitur tritico fertilis est, auro atq; argento diues. Mirum est quod indigenæ narrant esse in Pannonia riuum, in quo si sæpius ferrum mergatur Cuprum fieri. Viri vestes superne excauant, circa interscapilium, linea subtus tunica, circa collum & humeros quodamtenus apparens, quam partem serico & auro fere omnes exornant, indifferens in caliga, cothurno superinducto: capillos inungunt, concinnantq;: lineo galericulo contegunt, raroq; nec nisi in otio resoluunt, qui mos & a plæriscq; Germanis obseruatur. Muliebris vestitus strictior, & ad collum subductus, vt omnia tegantur, tantum lineæ tuniceulæ ora emineant preciosissime ornata: vestibus togam superinducunt, serico caput aut lineo componunt velamine, ac præter oculos & nasum cætera fere abscondunt: gemmis & margaritis vulgo vtuntur. Cothurno calceant viri foemineq; ad media crura inducto, annum lugent defunctos, & quosdã biennio, Barbam rasitant, præterq; superiore labro. Orthodoxæ fidei cultus ex lege iudicant. Est & alia iudicij ratio, si causa anceps sit, nec aliter liquere possit, lis ferro decernitur, reus & actor dimicant. Rex aut qui regis vicem gerit spectat, iudicatq; secundum eum qui superior fuerit. satis vicisse credunt, cuius aduersarius aut pugnam cunctatius inibit, aut lineis areæ, quibus

Fines Hun-
gariæ

Buda vrbs
regia.
Mirabilis sta-
tij natura

Vestit⁹ hun-
garorũ.

Mulier⁹ hun-
garorũ habi-
tus.

Funebris lu-
tus

Certamine
singulari cõ-
trouersiaẽ di-
rimuntur

pugnæ locus circumscribitur, exciderit. Qui ex equo dimicant lancea prius, dein gladio vtuntur. Pedites, præter verenda, cætera nudi pugnant. Suus genti sermo, etsi Boemo non multum absimilis. Habent & prius literas, sed Rhomanis libentius vtuntur. Ferox hominum genus, & in bello validum, equestri prælio magis quæ pedestri idoneum. Regis Imperio parent, aut Regijs ducibus. Cataphratto equite in bello vtuntur, & leui armatura, sed parcius omnino, turmatim confligunt, non tamen toto agmine. Nulla gens Christiani nominis Turcarum arma magis exercuit. Nulla ab his rursus magis exercita est, adeo paribus animis varioque euentu est semper vtrinque bellatum. Alia Hungaria, quæ huius mater est, linguaque & moribus pene adhuc illi similis, ritu Barbarico viuunt, idolis seruiunt.

Hungarorum
pugnandi ratio.
Sermo
Literæ

Ferocitas Hungarorum

De Boemia & moribus Boemorum.
Caput Vndecimum.

Boemia Regio, Germaniæ limitibus inclusa, aquilonis flatibus obiacet, Hungaria illi orientalis est, australis Bauaria, Noricus ager occidentalis, Polonia borealis. Latitudo eius longitudini fere par trium fortierum iter. Sylua Hercynia tanquam natiuo muro vndique cingitur. Albi fluuio media irrigatur, atque quodam alio Multauiâ nomine, ad cuius ripam Braga sita est amplissima vrbs & totius regni caput. Soli ordei & tritici ferax, paulo pecore atque piscibus abundat, olei sterilis est, quemadmodum Germania ipsa: vino non omnino caret, ceruisiam optimam facit, quæ Viennam vsque Austriæ vehitur. Boemi Germanis licet vndique circumsepti sint Germanica tamen lingua non loquuntur, Dalmatarum aduentu Teutonice illinc pulsa. Etenim in eorum annalibus reperitur, fratres duos ex Croatiae populis egressos alterum in Boemia, alterum in Polonia consedisse, mutasseque & gentibus prioribus linguam & terras nomina Volaterrano auctore. Mos vetus & Germanica lingua a plerisque in hanc vsque diem obseruantur. In templis enim plæbes sermone Teutonico docentur, in cœmiterijs Boemico. Solis mendicantibus olim libertas fuit, qua vellent lingua populos instruere. Nullæ genti leges sunt, nulla sanctiora instituta, quodlibet licet, quippe Christianæ fidei non solum non cultus, vt qui Vualdensium sectam amplexi tutentur, tum auorum nostrorum memoria Hussitarum veneno infecti, Orthodoxæ fidei cultum parum hodie integre custodiunt. Rhomanum pontificem in ordinem redigunt, negantque cæteris Antistitibus augustiorem esse ac venerabiliorem, inter sacerdotes nullum discrimen ducentes. Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potiore. Animas corporibus excedentes aut in æternas euestigio pœnas demergi, aut perpetua consequi gaudia, purgatorium ignem non inueniri, quo aliquando ex-

Boemiæ limites

Hercynia silua
Albis
Multauiâ
Braga vrbs regia
Ceruisia Poemica comendatur
Sermo.

Lingua Germanica in Boemia

Vualdenses
Errores Boemorum.

Sacerdotes æquant Boemi

De oim gentiū ritibus.

Boemi non parentant pientur. Stultū arbitrantur defunctis parentare, auariciæ sacerdotalis inuentum esse, Dei optimi maximi diuorumq; simulachra e medio tollunt.

Benedictiōes rez; irident Aquarum palmarumq; ac cæterarum rerum benedictiones irident. Mendicantium religiones malos dæmones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere sola elehemosyna contentos, non opes, non pecuniam possidere, Liberam cuiq; verbi dei prædicationem patere. Nullū capitale peccatum quantumuis maioris mali vitandi gratia tolerandum. Qui mortalis culpæ reus sit, eum iudicant neq; debere sæculari, neq; ecclesiastica dignitate potiri, nec etiam parendum esse ei. Confirmationem & extremam vnctionem inter ecclesiæ sacramenta minime teneri. Auricularem confessionem nugacem & superuacuum esse; sufficere in cubili aut alio secreto loco sua quenc; deo peccata confiteri. Baptisma fluuiialis vndæ nulla interiecta sacri olei mixtura recipiendum. Cœmiteriorum inanem vsū, quæstus tantummodo causa receptum, quacunc; tegantur tellure humana corpora nihil distare. Templum dei late patentis ipsum mundum esse, coartare maiestatem eius, qui ecclesias monasteria oratoriaq; construunt. Sacerdotales vestes, altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vasa huiusmodi nil habere momenti: sacerdotem quocunc; loco, quocunc; tempore sacrum Christi corpus conficere posse, petentibus ministrare: sufficere si verba sacramentalia tantum dicat: suffragia sanctorum in coelis cum Christo regnantium impetrari: in Canonicis horis cantandis dicendisq; frustra tempus teri. Nullo die ab opere cessandum esse existimant, q̄ quæ dominica nunc appellatur, **Celebritates sanctor;** sanctorum reiiciendas. Ieiunijs quoq; ab ecclesia institutis nihil inesse meriti. Fama est etiam Boemorum sacerdotes infantibus ipsis & cunctis alijs indifferenter sub vtraq; specie corpus Christi ministrare, hostia q̄ quanos vtimur aliquantum grandiori Georgius Poggebratius huius instituti author fuisse dicitur. Picardus quidam ex Gallia, gentem alio delirio infœcit, ijs non paruam virorum mulierumq; plæbem contractam nudam incedere iussit, Adamitas vocauit author omnis licentiæ venus publica & mixta reliqua horrenda auditu crimina hoc duce cœperant, & in quibusdam locis adhuc durare, sed occulte, a multis dicitur, Nam subterraneos specus Boemorum quidam (qui ex hoc Gruebenhaimer appellantur) sacra operaturi subeunt, inter quæ cum a sacerdote pro more illud Genesis pronunciat, Crescite & multiplicamini, ac replete terram: lumina quæ ibi habentur continuo omnia extinguuntur, & tunc neq; ætatis vlla, neque sanguinis attentareuerentia promiscue viri & in quam per tenebras quisq; incidit mulieres cognoscunt, peracto scelere quum in locum suum se quisq; receperit, lumina rursus incenduntur, & sacrum peragitur. Est execrandus hic damnatę gentis ritus non multum diuersus a bacchanalibus illis quæ in Hetruria primo mox Rhomæ etiam noctu, multa vini & epularum crapula mulieres maribus mixtæ in abdito celebrare, nullo neq; sexus, neq; ætatis respectu habito ad promiscua puerorum ac matronarum stupra, atq; aliorum flagitiorum, quæ

Sacramentū eucharistiæ,

Infantes Boemi cōicant

Grubenhaimeri.

Nefandus Boemorum ritus.

Bacchanalia olim in Italia celebrata

ex ipsis tanquam ex officina quadam prodibant, quorum sacrorum capita Q. Martio Philippo & Posthumio Albino consulibus Rhomę capitali sunt supplicio affecta, vt scribit Sabellicus Enneade quinta libro septimo Hanc Boemorum impietatem nefandam hæresim quatuor reges Ven- cesslaus, Sigismundus, Albertus & Vladislaus extirpare non potuerunt, quamuis sæpius totis viribus attentarunt.

Hæresis Boemorum in- uicta.

De Germania, & institutis eorum plurimis.

Caput Duodecimum.

Germania Regio Europę amplissima, tota septentrionalis, a Gallis olim Rheno fluuio diuisa fuit, a Rhetis & Pannonibus Danubio, a Sarmatis Dacisque mutuo metu & montibus separata, cætera oceano ambiente, hodie extra hos fines Rhetiam, Vindeliciam, Noricam, & Inferiorem Pannoniam, Alpes, partemque Illirię & vsque ad Tritentina claustra Germania obtinet: Belgarum quoque fere tota natio Gallici quondam iuris, omnisque Rhenus in Germanię nomen linguamque concessit, vt iam se Gallos dici nesciant, si audiant indignentur. Heluetij quoque in Germanię nomen & linguam tempore labente transiere. Itaque magnam Gallię Transalpinę partem ipsa Germania sibi vendicauit. Prutenos ferocissimam gentem & idolis deditam intra tricentesimum annum ex infidelium manibus milites Teutonici vi & armis rapuerunt, vbi & lingua Teutonica introducta est, & Christi cultus genti imperatus. vnde habita ad primæuos illius terminos consideratione, videbitur certe illa sibi fere plus soli extra vsurpasse, quam intus prius continebat. In duas velut partes ab initio tota Germania diuisa fuit, vt quę Alpibus propinquior est, superior sit Germania appellata: altera ad septentrionem atque oceanum versa inferior: durat hæc partitio sub Alemanię appellatione (quę a Lemano, vt quidam autumant, lacu est) in hunc vsque diem. Prouincias tam hæc quam illa multas habent: superior a Mogano flumine, quod Franconiam perlabitur, ascendendo Bauariam habet Austriam, Styriam, Athesim, Rhetiam, Heluetiam, Sueuiam, Alsatiam, prouinciam Rhenensem Moguntiacum ad usque. Inferior, Franconiam, cuius magna pars meridiem versus etiam in superiorem protenditur, habet Hassiam, Lothoringiam, Brabantiam, Gelriam, Selandiam, Holandiam, Phrisiam, Flandriam, Vuestualiam, Saxoniam, Daciam Peninsulam, Pomeraniam, Liuoniam, Prussiam, Slesiam, Morauiam, Boemiam, Mysnam, Marchiam, Thuringiam,

Germanię veteres limites

Quid Germanię accessit.

Prussia Germaniã vendicauit

Germaniã duplex

Alemania

Prouincię Germanię multę Superior Germaniã vulgärer Hochreutschland. Inferior Germaniã vulgärer Niederreutschland.

De oim gentiū ritibus.

Terra Ger-
 manie olim
 horrida & in
 foecunda.

 Germaniæ
 laudes.

 Flumina ger-
 manie

 Diuitiæ Ger-
 manie
 Metalla

 Germania q̄
 tum exulta

 T̄pata Ger-
 mania

 Germania
 vnde appella-
 ta

 Author gen-
 tis
 Germani in-
 digenæ

 Fuit Germaniæ terra ab initio, vt Cornelius Tacitus scribit: & si aliquando specie differabat, in vniuersum aut syluis horrida aut paludibus foeda, humidior qua Gallias, ventosior qua Noricum ac Pannoniam aspicit. frugiferarū arborum & omnis culturæ impatiens sterilis, pecorum tamen foecunda, sed plærunq; in procerorum. auro atq; argento immunis, & propterea vilis despectaq; ab omnibus. Hodie Regio adeo amœna est, adeo pulcherrimis nitidissimisq; vrbibus castris & pagis passim exornata exulta, vt nec Italiæ, non Galliæ, non Hispaniæ ipsa cedat. Coelum satis clæmens habet. Campi fertilitatem optandam. Sunt colles aprici, nemora opaca, frumentorum abundantia, vitiferi montes, clarissimi amnes, Rhenus, Danubius, Moganus, Albis, Neccharus, Sala, Odera, & multi alij fluuij, & riuu lympidissimi totâ terram rigantes, Sunt fontes dulcis aquæ, sunt thermæ calidæ, sunt minere salis plurimæ: metallorum item fertilitate nullis terris cedit. Vniuersa & Italia, Gallia, Hispania argentum ex Germaniæ negociatoribus fere omne habent, metallaq; non parum multa, nec auro est priuata. Q; si hodie priscorū quisq; ab inferis resurgeret, ac oculis intima regionis contemplaretur, nunquid non multum is miraretur? aut quid diceret tamen, si videret quanta nunc esset locorum salubritas, cœli humana temperies, vbertas soli, vini frumentiq; quanta copia, arborum consitiones, quis splendor vrbium, templorum sacra, & erga deum religio, vrbinitas ciuium, vestitus hominum, rei militaris peritia, apparatus bellicus, cæteraq; ornamenta Germanorum, nobilitasq; q̄ sincera, profecto, vt reor, non diceret terram informem, asperam cœlo, tristem cultu, videret sane q̄ verum sit illud, quod dicitur, Sæpius bonam materiam cessare sine artifice. Nam etsi alijs regionibus mitior hyems sit, fructusq; nobiliores, minus tamen æstus temperatus est, vnde & frugum corruptio: adde animalia venenosa, & alia ad humani generis perniciem intentissima. difficilis satis erit iudicatu, quæ cuiq; prouincia comparanda sit, quæ anteferenda. Dicta autem est Cermania recentiori appellatione q̄ eius populi fere omnes inter se perinde ac fratres, pares existerent tum corporum dispositione tum moribus atq; viuendiritibus, prius Teutonia a Tuiscone Noe filio, & Alemannia a Manno eius filio, qui gentis authores conditores q̄ memorantur, vocitata fuit. Quamuis plæricq; gentem indigenam. i. inde genitam nec alicunde prouectam arbitrentur: & cuius opinionis hic est, qui ita versificatus est.

Gens intricta manet toto notissima mundo
 Terra vbi se deuexa globo demittit in arcton
 Solis & algoris patiens duriq; laboris
 Ingrata ignauam vitæ toletare quietem
 Indigena haud alia ducens primordia gente
 Sed cœlo producta suo Demogorgonis aluus
 Protulerat: patulas vbi cuncta creata sub auras.

Germanos vocitant Itali: Grai sed Adelpnos :
 Quæ fratrum soleant inter se viuere more:
 Nomen nobilibus quod adhuc venerabile nostris
 Pectoribus: similes ingentes corporis artus
 Prodiga cui natura dedit: per lactea colla
 Candida proceris tollentes corpora membris :
 Flaua coma est: flauentq; oculi: flauoq; colore:
 Temperie iustam retinent sua membra staturam:
 Vox habitum mentis cum gestu & pectora prodit:
 Vox quæ nil muliebri sonat: sed tota virilis
 Martia crassiloquo testatur corda palato :
 Commune his studium venari, equitare, vagari,
 Atq; suum varias victum quæsisse per artes:
 Vel Bacchum viduis crescentem iungere palis
 Aruaq; quadriiugo proscindere pinguia aratro :
 Nec patrio tepuisse solo iuuenilibus annis :
 Sed mox doctiloquæ præcepta adisse Mineræ:
 Vel vaga veliferas duxisse per æquora naues:
 Atq; suis terris varias adducere merces :
 Nec censere nefas animum intendisse rapinis:
 Dum fera belligeri meditantur prælia Martis :
 Atq; illum regum celsas quæsisse per aulas/
 Quatuor ad fines quas Teutonis ora coercet:
 Siue per Herciniæ nemorosa cacumina syluæ
 Dentatos prosternere apros: syluisq; vagantes
 Fripedes ceruos vrsosq; agitare feroces.
 Vnguibus accipitres trucibusq; iubere rapinas
 Tollere: & euulsas dispergere in æthera plumas:
 Hinc animus dubijs audens se credere rebus:
 Nec segnis timidusq; mori roseumq; cruorem
 Pro patria & charis certans effundere amicis :
 Atq; auidus cædis: si qua vlla iniuria læsit:
 Quiq; fidem sancto & constanti pectore feruet
 Religionis amans superumq; & cultor honesti:
 Et veri iustiq; tenax mens consona labris/
 Ficta coloratæ fugiens mendacia linguæ .

Prælium in ituri Germani sacrum hymnum Herculi canebant, quem vole-
 bant aliquando in eam terram venisse, graui & terribili sonitu, non dissono,
 cæterum ad terrorem quæsito pugnam capessabant. Truces oculi pluribus
 ac cærulei, rutilæ comæ, procera corpora, ad primos impetus subita & præceps
 natura. Cæterū laborū operūq; impatiens. Sitim & æstū vt Galli nō ferūt. fri-
 gorū patientissimi. Auri & argenti his olim vsus nullus. Argentea vasa eorū le

Hercules in
 Germania
 fuit

Auri & argē
 ti Germanis
 vsus olim nul-
 lus

De oim gentiū ritibus.

tis data aut principibus muneri missa, non minori contemptu q̄ fictilia tra-
 ctabant. Commerciorum vsu aurum & argentum ab his primo receptum.
 Credita & a quibusdam tellus ipsa talium metallorum expers, quin & ferri
 inops: quo accidit, vt olim rari vterentur gladijs in prælio, sed longiori ha-
 sta, quam ipsi frameam vocant: & in ea breui ferro, habili telo, siue cominus
 siue eminus dimicarent. Eques scuto & hasta instruebatur. Pedites missilia
 spargebant, plura singuli. Nudi in pugnam, aut breui sagulo tuebantur, nul-
 la cultus occultatione, scuta tantum coloribus, hisq; lectissimis distingue-
 bant, paucis loricae vsus, vix vni alteriue cassis, aut galea. Equi nec forma nec
 velocitate conspicui, nec in gyrum vt Italici, sed recto tantum conatu agunt.
 Scutum in pugna amisisse præcipuum flagitium, vt sacris & publico concilio
 excluderentur eiusmodi clade adfecti. Multi tali infamie superstites vitæ
 laqueo finierunt. Reges nobilitate legebantur, nec his libera infinitaq; pote-
 stas fuit. Exercitus is ductabat, qui præcipua virtute præstaret, quiq; exemplo
 magis, q̄ Imperio polleret. vincere verberare animaduertere in quenq; nul-
 lius ius esse præterq; sacerdotum vt non Imperio, sed diuinitus flagitia vin-
 dicari crederentur. Signa quædam deorum lucis detracta in prælium gesta-
 ri præcipuum in pugna incitamentum. Omnes suas necessitudines in proxi-
 mo statuiebant, vt in luorum conspectu, aut gloriose vincerent, aut cum laude
 caderent: liberi, coniuges, parentes sanctissimi pugnae testes adhibebantur.
 Ad matres & vxores accepta vulnera deferebant: nec illæ & numerare &
 exigere plagas formidabant. Eadem cibos hortationesq; pugnantibus sug-
 gerebant. Proditum memoriæ est inclinatum aciem aliquando illarum horta-
 tu restitutam. Creduntur ad hæc arbitrari aliquid sancti, prouidicq; in scemi-
 nis esse earumq; consilia propterea nō aspernari, responsaue negligere. Mer-
 curio certis diebus humanas hostias immolabant. Herculi & Marti ex cæte-
 ris animalibus. Sortes & auguria in vsu. De minoribus rebus principes ci-
 uitatis consultabant, de maioribus vniuersa ciuitas. In inchoandis rebus no-
 ua luna aut plena obseruabatur. Noctium non dierum numerus supputaba-
 tur in ea gente. In concilium armati ventitabant: Sententiam approbaturi fra-
 meas concutiebant, id honoratissimum assentiendi genus, contra aspernati
 fremitu significabant. Transfuge & proditores ex arboribus pendentes: igna-
 ui & imbelles atq; infami corpore cœni obruti, aut a palude aliqua superie-
 cta crate necabantur, tanq; scelera in aperto ponenda essent, flagitia conte-
 genda, nihil publice, aut priuatim magistratus agere, nisi armis instructi. In
 cōmeatu & affectatione incredibilis æmulatio, qui maiori iuuenum globo
 stipatus in publicum processisset, præcipua celebritate apud suos & finiti-
 mos esse. Turpe & in omni vita infame suo duci superstitem in prælio esse,
 nisi victor is ex acie decessisset. Princeps pro victoria, comites pro principi-
 bus dimicabant. Bella vltro appetere, vtpote quibus omnis a re bellica esset
 quies ingrata. Inertiae & ignauiae dabatur sudore aliquid quærere, quod pos-
 set cruore parari. Bellorum cura destituti somno & cibo vel fortissimi quicq;

Nudi pugna
uerunt Ger-
mani

Scuti in pug-
na amissio
flagitium in
gens
Reges
Exercitus
duces

Sacerdoti
dignitas

Deorū simu-
lachra in præ-
lium gesta-
bantur

Matres & li-
beri in bello

Mercurius,
Mars & her-
cules a Ger-
manis vene-
rati

Assentiendi
ritus.
Transfugæ
& proditorū
pœna.

Mgatus sp-
armati

Germani in
bellum con-
fisi

indulgebant, domo & agrorum cura foeminis & senibus delegata, vt mirum videri possit, duo tam diuersa eidem genti adfuisse, & inertiae amorem, & odium quietis. Vicatim plurimum discretisq; domicilijs habitabant. Tegumen fuit sagum, fibula, aut si ea defuisset spina confertum: locupletissimi veste distinguebantur, non fluxa, sed stricta, ac pene singula membra exprimente: idem foeminis habitus, qui & viris. Atq; Germani ipsi omnium fere: qui ad septentrionem & ortum habitant soli vnica vxore contenti ab initio fuere: quanq; & in his nonnulli plura celebrarent connubia. Non vxor viro, sed vir vxori dotem comparabant. Nec ad delicias quaerebatur cultus, sed iugari boues dabantur, fraenatus equus, & scutum cum framea & gladio. Mira in foeminis pudicitia, nulla spectandi fuit illecebra, nulla conuiuiorum ratio: rara in tam numerosa gente adulteria, cuius conuicta mulier resectis capillis, nudatam coram propinquis maritus domo exactam, toto vico verberibus agebat: profligatae pudicitiae nulla venia, non aetas, non forma, non opes connubium corruptis conciliare poterat. Nemo tamen vicia ridere, id enim saeculum corrumpere & corrumpi arbitrabantur. Sic vnum mulieres maritum accipere, vt vnum corpus & vnam vitam, nec vlla cogitatio vltra, nec longior cupiditas, tanq; matrimonium amarent, non maritum. plus apud illos boni mores valuerunt, q; alibi bonae leges. Serus in iuuenibus vsus veneris, atq; eo minus exhausta pubertas: nec connubia virginum properabantur, vt validior esset procreatio. Homicidium certo pecorum numero luebatur: atq; vniuersa domus satisfactionem capiebat. Conuictibus & hospitali mensae supra modum studebant. Nefas habebatur quenq; domo aut epulis arcuisse. Gaudebant muneribus, nec data imputare, aut obligari acceptis. Diem noctemq; potando continuare. Temulentia nulli probro data est. Crebre post crapulam rixae raro conuictis, caede saepius transigebantur: de pace & bello in conuiuijs consultare, quasi nullo alio tempore simplicius paterent hominum curae, aut ad res magnas magis incalescerent. Gens minime astuta, simpliciter omnia arcana detegere: postridie acta retractabant, vt de summa rerum deliberarent, dum fingere nescirent: decretum vero ferrent, dum errare non possent. Potus ex hordeo in similitudinem vini corruptus: proximi fluiorum accolae aduecticia vina in vsu habebant. Cibus simplex, agrestia potus, recens farina, & lac concretum, potus in moderatior. Vno spectaculorum genere vsi, vt nudi iuuenes inter gladios & frameas sese celeriter expedirent. Exercitatio artem parabat, ars decorem. Aerae adeo studiosi, vt caeteris amissis nouissimo iactu de libertate contenderent: victus voluntariam seruitutem adibat: & quanq; iuuenis & robustus, ligari se & vendi patiebatur. Annum in hyemem, ver & aestatem diuisum habebant, autumnum vini & caeterarum frugum inopia nescientes. In funere lamenta & lachrymas cito abstergebant, in dolore & tristitia permanebant diutius: foeminis tantum lugere permissum, viris meminisse solum, Et hi olim fuerunt Germanorum mores talis viuendi ritus. Sed quae mutatio longo temporum interuallo vt in caeteris gentibus, sit facta ex praesenti rerum statu deprehendi potest.

Vestitus

Mrimonia

Adulterij
poena.

Vicia non
ridenda.

Homicidij
multatio.

Temulentia
non probro
data

Potus ex hor
deo.
Cibus.
Spectacula

Ludendi a
mor

Funeris ger
manorum lu
sus

De omnium gentium ritibus.

Recētia ger **Omnis hodie Germanorū conditio siue status quadruplex est. Primus cle-**
manorū insti **ricorum tam sēcularium q̄ religiosorum est, cuius vtriq̄ magnis & largis**
tuta **redditis censibusq̄ prouisi, ab alijs plurimum honoris percipiunt, non so-**
Clericorum **lum, q̄ deo optimo maximo sacrificent, sanctorum laudes cantent, ac anima-**
Germanorū **rum curam habeant, sed etiā q̄ scripturas intelligant, & ipsis interpretent,**
mores **vitamq̄ cōlibem agant. Nam qui in his minus probant facile ab inerti vul-**
Reuerentia **go aspernari solent. Vestitu religiosi quicq̄ suo, & satis decenti vtuntur. Sæcu-**
clericis q̄re **lares tunicas portant fluxas, pullo vt plurimum colore, caput mitra lanea te-**
exhibeat **gunt non multum fastigiata, sed capite auretenus satis adhaerenti. Ex collo-**
Clericorum **quum in publicum procedunt fasciam dependunt, quidam sericam, quidā**
Germanorū **laneam honestatis tantummodo causa. Superducunt & calceis crepidas siue**
studia **sandalia, quę domum reuersi deponunt. Ocio maior pars vacat, literis pau-**
Sci's status **securitatem parant. Secundus status nobilium est, hic gradus multos habet:**
nobilis est. **sunt enim principes, sunt Comites, atq̄ Barones, atq̄ inferioris gradus mi-**
Nobiles ger **lites. Principes non solum dignitate & generis claritudine, sed & potentia**
manie quan **cæteris antecedunt, terras habent & dominia latissima, Comites & Barones**
ta sibi arro- **cæteriq̄ nobiles per regionem dispersi florum adinstar interlucent. Sed il-**
gent **lud in nobilium ordine mirum videri potest, q̄ principes ipsi, atq̄ comites**
Nobilium stu **Cæsari, quoties Imperij necessitas exigit, obsequia tanq̄ subiecti præstent,**
dia **milites exemptos se dicant, & nisi ad stipendium nemini seruiant, nec subdi-**
Venatio pri **tos suos seruire sinant: & tamen Rhomanum Imperatorem dominum suū**
uaria interd **ac principem esse dicant & recognoscant. Prophanari & non parum minui**
cta **generis sui splendorem existimant, si mercaturam artemue aliquam mœcha-**
Vestitus no **nicam exercent. Si plæbiam aut sibi inferiorem vxorem ducant. Si in aliena**
biliū Germa **vrbe ciuium more habitent. Ipsi vrbānorum consortia cōmercia omnia per-**
niz **osi, arces & robustiora splendidioraq̄ ædificia in montibus syluis & rure**
Incessus no **collocata cum familia sua libere habitant. Quidam principum aut regum cu-**
bilium **rias frequentant, & bella sequuntur: alij de redditibus suis & patrimonio vi-**
Uentio pri **uentes domi manent, cōmuniter tamen venantur, quod solis ipsis licere lon-**
uaria interd **go vsu & concessa libertate contendunt, priuatis leporum præsertim, capre-**
cta **arum, hinnulorum ceruorumq̄ venatio in aliquibus locis oculorum effos-**
Vestitus no **sione, in quibusdam truncatione capitis interdicta. noxias tamen feras capta-**
biliū Germa **re cuiq̄ licet. Laute insuper nobiles ipsi epulantur: vestiuntur splendide, au-**
niz **ro & argento diuersicoloriq̄ serico tam viri q̄ mulieres domi & foris exor-**
Incessus no **nantur, multo familiarium coetu incedunt, & incessu adeo maturo & præme-**
bilium **ditato, vt a plæbæis mox vt videantur internosci possint. Equis si longius**
Uentio pri **eundum sit, & non pedibus vadunt: dedecorosum enim hoc valde ducunt,**
uaria interd **& merum egestatis iudiciū. Sed prædari, vbi necessaria desint, non verentur.**
cta **Iniurias illatas raro iure, sæpius congregato ex locijs equitatu, ferro, flāmis**
Vestitus no **& rapinis vlciscuntur, coguntq̄ per hoc eos, qui intulerunt ad satisfactōem.**
biliū Germa
niz

Gens superba, inquieta, auara ecclesiae praelatis & eorum bonis insidians semper. subditos rusticos irremissa seruitute exercet, incredibile dictum, quantum miseros & infelices homines vexet, quantum exugat. Esset Germania nostra ter quaterque foelix si Ceutauri isti Dionysii & Phalarides, aut eicerentur, aut saltem ipsorum tyrannide refrænata & potestate diminuta priuati quemadmodum in Heluetia, nobiles viuere cogentur. Sequens status oppidanorum est, quorum quidam Caesari tantum subiecti sunt, quidam principibus aut ecclesiae praelatis. Qui Caesari parent libertates multas habent, mores etiam & instituta quibus in comuni ferme vtuntur, Singulis annis ex ciuibus magistratus suffragio creatur, apud quem summa potestas cum Imperio sit, in caput animaduertere cuiusque habet, hoc ordine, Si de criminibus agitur, assident in concilio hi, quos sibi ciuitas delegit, rei ipsi ligati adducuntur, accusatoribus & reorum defensoribus dicendi copia datur, quibus auditis, eunt in sententiam non vt leges censent quas non nouerunt, sed prout ratio eis dictat atque iudiciorum consuetudo habet, quod & in ciuilibus causis obseruatur: excepto quod Caesar in his appellari potest: in illis vero non. In omni fere Imperiali ciuitate duplices ciues sunt: ingenui & plæbei, Mercantijs & officinis plæbei intendunt: ingenui (qui & patricij dicuntur) patrimonijs tantum redditibusque suis contenti equestrem ordinem imitantur. Si plæbiorum quispiam ditior factus se illis commercio aut consuetudine commiscere contenderit repellitur. vnde longo iam tempore vterque status in suo valore perdurat. Reipublicae administratio tamen fere communis est, & vtrisque permittitur: nec eis plæbs seruire aut subiecta esse videtur, sua cuique substantia tuta est, & libertas, saluis legibus, vt viuere velint: in comuni iusticia per totam regionem ab illiteratis administratur. In singulis oppidis & nonnullis pagis etiam viri duodecim, vitae integritate ac honestate praecipui eliguntur in iudices, nullo habito respectu sciant ne literas vel non: illi iudicandi munus necessario subeunt: licet remunerationem seu mercedem inde nullam expectent, praeter honorem, pro comuni tantummodo bono, suis negotijs posthabitis, iudicij statuto tempore intendunt, iurantque singuli se vnicuique iudicatos scdm quod eis visum fuerit iustius atque melius. Nec a sententijs eorum maiores nostri appellabant, indignum fore putantes tantorum virorum gratis iudicantium decretis contraire. Hodie vero passim ab eis appellari coepit, quod ferendum esset, si iudices, ad quos appellatum fuerit, in iudicando consuetudinem priorum iudicum seruarent: sed hoc a paucis attenditur immo plerumque priorum iudicum sententiae, alioquin nullam iniquitatem continentes, ob id solum quia contra leges scriptas prolatae inueniantur retractantur, in quo sine eorum demeritis & iudices primae instantiae imperitiae sugillantur, & victrix pars grauatur, hoc quod iustum sit viderint ipsi. Ciues insuper honestissime inter se & amicissime viuunt: in locis publicis & priuatis frequenter conuenientes mercantur, conuiuantur, colludunt, colloquunt raro alterutrum decipiunt, raro contendunt: quocumque tempore, quocumque etiam loco, tam viri quam mulieres obuantes inuicem honorant & salu-

Germaniae nobiliu crudelitas

Germania absque nobilibus foelix

Tercius Germanorum status oppidanorum est

Magistratus oppidanorum.

Iudiciorum forma

Ciuum Germanorum conditio duplex

Illiterati iudicant viri duodecim;

Appellatio abusio.

Ciuum concordia & consuetudo;

De oim gentiũ ritibus.

Viſus tant. Viſtu veſtituq; priuatis diebus ferme omnes Germani admodum frugaliter & ſimplici vtuntur, feſtiuis parum ſplendidiori, Operantes in die quater comedunt, ocioſi bis. Habitus quo viri induuntur cõmuniter laneus eſt: quo mulieres, lineus: ſed adeo vtrorunq; diuerſus & colore & forma vt raro vnus ſicut alius veſtitus appareat. Aduentijs & nouis veſtimentorum formis iam plurimum gaudent, Italicis Gallicisq; præſertim, a quibus ante paucos annos obuſa calceamenta viri, cum fluxis & diſciſſis manicis tunicas, & texta pilea, quæ pyretia vocant, receperunt: geſtabantur mea adhuc memoria roſtrati calcei, veſtes curtæ atq; ſtrictæ caudata capitia. Sed iſta antiqua virorum frugalitas hodie ad mulieres venit, mulieribus cõmiſſa eſt. hæc depositis multiplicibus pepiſ, qbus grandia olim capita faciebant, vnico tantum hodie velantur, modeſtius incedunt. Aurum, argentum, & vniones exquiſita item veſtimentorum ſimbria ex varijs & precioſis animalium pellibus aut ſericis fere omnino abiecerunt. Quid dicam de veſtium Syrmatis quæ niſi apud nobilitatem vix magis conſpiciuntur: Satis honeſtus hodie fœminarum veſtitus eſt, ſatis decorus, nihil haberet quod merito reprehendere quis poſſet, ſi a quibuſdam ſuperne nimium non excuaretur. In funeribus & parentationibus nigris amiciuntur: defunctos dies triginta lugent, ac iſtis interim ter iuſta perſoluunt. primo videlicet die, ſeptimo atq; triceſimo. Ad dei cultum deditiſſimi ſunt: nullus artificum eſt, qui mane, anteq; laborare incipiat ædes ſacras non intret, & diuino officio interſit. ſerui atq; ancillæ ad hoc a dominis quaſi compelluntur, turpe putant eiq; non modicum exprobandum, qui expigritia aliaue inani cauſa ſacra negligunt: Elehemofynas multas tribuunt. Nulla fere ciuitas eſt in qua non fratrum mendicantiũ conuentus ſunt: peregrinorum inopum publica hoſpita: Aluntur etiam iuuenes ephœbi, qui ſtudiorum cauſa paterna domo digreſſi voluntarie hinc inde exulant, tam multi interdum in vna ciuitate, vt mirari poſſit vnde nutriantur, illi a ciuibus expietate hoſpitantur: victum domeſticatim cantantes mendicant, eum tamen large accipiunt, propter hocq; ædibus ſacris, & ſacerdotibus deputati diuina officia cantent, ad clericatumq; inſtituantur:

Habitus Germanorũ diuerſus.

Mulierũ Germanorũ i cultu corporis decetia.

Luctus funebriſ

Germani ad cultũ dei propenſi.

Miſericordel ſunt Germani. Pueri ſtudiorum cauſa exulantes.

Studiũ locus apud parochias

Libere præceptores

Urbanorũ edificiorũ forma.

Domorũ teũ & in Saxonia

Domus publica iuxta ſingulas parochias vna eſt, in qua artium & diſciplinarum ſtudio tam hi q; ciuium filiũ quotidie conueniunt: qui iſtis præſunt docentq; viri non minus virtute q; doctrina ſpectati ſunt: delinquentes & literarum neglectores ſerulis percutiunt aut verbis duriuſculis caſtigant. Priuatae ædes pene omnes contiguæ ſunt, atq; pro ciuium facultate vicorumq; diſpoſitione conſtructæ. Diuites lapidibus cœmentoq; ſuperbe ædificant: pauperes luto & ligno tantum humilius: tegulis tamen latericeis aut ſciſſili lapide ædificia ſua vtriq; tegunt, ob decorem ne aut aduerſus incendium affirmare non poſſum. In Saxonia & alijs plærifq; locis dolatis aſſerculis operiunt: quare oppida parum venuſta viſunt, & igni magis obnoxia ſunt. plateæ vt plurimũ ſilicibus ſtratae ſunt. Portæ ſeu exitus vrbium cellis turribus inſigniti, in quibus diurni cuſtodes aduentantes equites tuba ſignificare ſolent, vt hi qui portas inferius obſeruant præmoneant, & eas in maiori tutela

habeant. Vrbes cōmuniter natura & arte munitæ, aut iuxta vorticosa flumi-
na vel in montes sitæ sunt: quæ in plano resident muris fossatis vallis insupe-
rabilibus circumseptæ turribus & propugnaculis innumeris, veluti ex terra
prominent. Est etiam multarum ciuitatum circumiacens ager fossis adeo
profundis & amplis conclusus, vt ab externa populatione & is tutus sit.
Eorum postremum, qui in rure pagatim villatimq; habitant, quicq; illud co-
lunt, & propter hoc rustici vel rurales appellantur, si credere velint, satis mi-
sera & dura conditio est: seorsum ab alijs quiscq; cum familia, & pecore suo
humiliter viuunt. Casæ luto lignoq; e terra paululum eductæ, & stramine con-
tectæ, domus. Panis cibarius, puls auenacea, aut decoctum legumen, cibus.
Aqua serumue potus. Toga lineæ, perones duo & pileus fucatus, vestitus.
Gens omni tempore inquieta, laboriosa, immunda. In vicinas ciuitates ad
vendendum portat quicquid tam ex agro, q̄ ex pecore fructus percipit: sibi
q; ibi ediuerso comparat, quorumcunq; eget. Artifices enim secum habitan-
tes nullos aut paucos habet. In sacra æde quæ in singulis vicis cōmuniter vna
est festo die ante meridiem omnis conuenit & a sacerdote suo dei verbum
& sacra audit: post meridiem vero sub tilia aut alio publico loco, atq; de suis
rebus tractat. Iuniores postea modulante tibicine choream ducunt, senes pe-
tunt cauponam & vini bibunt. Absq; armis in apertum virorum nullus va-
dit, gladijs ad omnem temporis fortunam præincti. Viros singuli pagi in-
ter se eligunt duos aut quatuor, quos rusticorum magistrōs appellant, conten-
tionum illi contractuumq; sequestres sunt, & reipublicæ dispensatores: ad-
ministrare tamen nō habent, sed domini, aut qui ab his eis præficiuntur bar-
baro nomine Sculteti: dominis crebro per annum seruiunt, rus colunt, & se-
mine conspargunt, fructus metunt, & horreis impoſtant, ligna secant, domos
ædificant, fossas effodiunt. Nihil est quod seruilis & misera gens ipsis de-
bere non dicatur. Nihil etiam quod iussa facere absq; periculo recusare au-
deat, delinquens grauitè multatur. Sed nihil est genti durius, q̄ q̄ prædio-
rum quæ possidet, maior pars non sua sit, sed illorum, a quibus certa frugum
parte quotannis redimere debet. Et tales hodie in vniuersum Germanorum
mores sunt, hi viuendi ritus.

Vibiū situs

Quare⁹ Ger-
manorū sta-
tus agricola-
rum est

Agricultorū
misera con-
ditio

Quid dieb⁹
festis rustici
agunt.

Rusticorum
magistri.

Sculteti pa-
gorū præfati.

De Saxoniam, Saxonumq; & prisca & recentibus
moribus. Caput Tredecimum.

Saxonia Germanicæ particularis regio, ab occalu Visera fluuio, aut vt alijs
volunt, Rheno terminata: ad aquilonem Dacos habet, & mare Balteum:
Francones ad meridiem, quibus Baiuarij & Boemi obtendunt: ad or-
tum Pruteni: intra quos terminos q̄ multæ gentes diuersis nominibus ho-
die includantur. ex supradicta Germanicæ descriptione intelligi potest, quæ
omnes Saxonici iuris esse volunt. Terra a Saxonibus populis nomen accepit,
quos qdam reliquias Macedonici exercitus qui secutus magnū Alexandrū
immatura ipsius morte per totū orbem sit dispersus, esse dixerunt: Quidam

Saxoniam li-
mites

Saxones vñ
in Germaniā
puenere

De oim gentiū ritibus.

eos a Brytannia quærendarum sedium causa nauigijs digressos Germaniæ
 adnauigasse & propullatis Thuringis eorum terram occupasse. Erat enim
 Saxonica gens ab initio inquieta nimis, finitimorum sedibus infesta, domi
 tamen pacata & ciuium vtilitatibus placida benignitate consulens. Generis
 quoq; ac nobilitatis suæ prouidissimam curam habens, nec facile vllis alia-
 rum gentium vel sibi inferiorum connubijs infecta, proprium sincerum &
 tantum sui similem populum facere conata. Vnde habitus quoq; ac corpo-
 rum magnitudo, comarum color tanq; in tanto numero hominum idem pe-
 ne omnibus. Quatuor in genere differentias habuit, Nobilium, Liberos,

Differentiæ Saxonū quatuor Libertorum atq; Seruorum. Et id legibus cautum erat, ne vlla pars suæ fortis
 oblita terminos in copulandis coniugijs transgrediatur, Sed nobilis nobilem
 ducat vxorem, & liber liberam. Libertus coniungatur libertæ, & seruus ancil-
 læ. quicumq; vero contra faciat, cum vitæ suæ id damno luat. Legibus ad ma-
 lefactorum vindictam optimis vtebatur. Multa quoq; vtilia & scdm naturę
 legem honesta in morum probitate habere studuit, quæ ei ad veram beati-
 tudinem promerendam suffocissent, si aliqualem creatoris sui Dei optimi
 maximi noticiam habuisset. Frondosis arboribus, fontibusq; venerationem
 exhibuit, & trunco ligneo non parvæ magnitudinis sub diuo erecto, quem
 patria lingua Irminsaul, latine vniuersalem columnam dixit, quasi omnia sus-
 tinentem. Coluit etiam Mercurium, cui certis diebus humanis hostijs litabat
 Deos suos neq; templis includere, neq; humanæ speciei assimilare, pro diui-
 nitatis magnitudine & dignitate licitum arbitrata est. His lucos & nemora
 consecrauit, ab illorumq; nominibus dixit, secreta non nisi cum maxima reue-
 rentia contemplabatur. Auspicia & sortes gens illa q; maxime obseruabat.

Leges qdã Saxonū Virgam frugiferę arbori decidam in surculos amputabat, eosq; notis qui-
 busdam discretos super candidã vestem temere, ac fortuito spargebat, Mox
 si publica consultatio fuit sacerdos populi, si priuata, ipse paterfamilias preca-
 tus deo, cœlumq; suspiciens, ter singulos tulit sublatisq; scdm impressam
 antea notam interpretatus est: & si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die
 consultatio erat. Si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur. Auiū
 voces volatusq; interrogare proprium gentis erat. Equorum quoq; præsa-
 gia ac monitus experiri publice alebantur in nemoribus ac lucis can-
 didi & nullo mortali opere contacti, quos pressos sacro curru sacerdos vel
 Rex princepsue ciuitatis comitabantur atq; hinnitus ac fremitus obserua-
 bant, nec vlli auspicio maior fides adhibebatur, non solum apud plæbem,
 sed apud proceres etiam atq; sacerdotes. eos enim ministros deorum esse, &
 diuinorum consiliorum conscios credebant. Erat & alia auspiciorum obser-
 uatio genti in vsu, qua grauium bellorum euentus explorabat, eius videlicet
 gentis cum qua bellandum fuit captiuum quenq; interceptum compellen-
 do cum electo popularium suorum decertare: victoria huius vel illius pro-
 præiudicio accipiebatur, Carolus magnus diutino bello gentem omni impietate
 abiecta Christianam fidem assumere coegit, quam & hodie cum cæ-
 teris Germanis religiosissime obseruat. Regio multis augustissimis & sum-

Idolatrię Saxonē dediti

Mercurius a Saxonibus obseruatus

Auspicia & sortes

**Equorum præsa-
gia & moni-
tus experie-
bantur Saxo-
nes**

**Alia auspici-
orū captatō**

**Monemachi a euctus hel-
li experieba-
tur**

ptuosissimis basilicis, templis, & cœnobijs clara, quod Alberstadio est bea-
 tæ virginis sacrum, prophanis non patet, tantum initiati subeunt. Inducitur ta-
 men vnus aliquis e populo cinericio die, hominum opinione nequissimus,
 hunc velato capite, pulla veste sacris admouent, quibus ritè peractis templo
 ençitur: eiectus toto ieiuniorum tempore nudis calcibus vrbera pererrat, di-
 uorum templa visitabundus. Sacerdotes illi victum suggerunt, mox in do-
 minica coena iterum templo inductus, post olei consecrationem ab vniuerso
 clero expiatus dimittitur elehemosyna prius accepta, quam piè offert
 templo, hunc Adam vulgo vocant, quia vt protoplastus ille omni vacet cri-
 mine, per eumq; ciuitas creditur expiata. Est ager Saxonicus rerum omnium
 præterq; vini ferax, Argenti atq; alijs æris fossiones multas habet. Ad Gosla-
 riam & plæriscq; alijs locis salem ex fontium quorundam aquis albissimum
 coquunt, & vectigal ingens percipiunt. Hordeum & triticum serunt, ex qui-
 bus non solum candidissimum panem efficiunt, sed etiam ob vini caritatem
 potum Cereuisiam, quæ adeo sitienter & immodeste ab ipsis bibitur, vt vbi
 in symposijs conuiujsq; pocillatores nec hyalis nec cantharis sat infundere
 possint, repletum mulctrale apponant, & scutella iniecta hortentur quemq;
 pro libito potare: dictu incredibile est, quantum huius liquoris in se immo-
 destissima gens capiat, quantum mutuo ad bibendum cogant & hortentur,
 non sus, non thaurus tantum ingurgitaret, Non ad ebrietatem atq; vomitum
 potasse sufficit, sed rursus ad sobrietatem, dies noctibus noctes diebus con-
 tinuantes, qui cunctos potando superat, is non solum laudem & gloriam
 deportat, verum etiam pro quo contenderunt ex bene olentibus herbis aut
 rosis sertum aut quid aliud in præmium. Serpit ab illis eheu perditus mos
 fere in totam Germaniam, vt eo modo etiam iam fortissima vina bibantur,
 cum ineffabili malo. Hospiti vel alteri eum locum, in quo bibitur, subeunti,
 potum quotquot habent, assurgunt & porrecto poculo ad combibendum
 officiosissime hortantur. Inimicus arbitratur qui sapius inuitatus nõ præten-
 ta causa compotare recusat: cæde nonnuncq; & multo sanguine hoc dedecus
 expiatur. Cibatu Saxones duro & inconcinno vtuntur, lardum, aridæ hilæ,
 cepæ crudæ, butyrum salsum & nondum adhuc liquatum peculiaris genti ci-
 bus. dominicis diebus in plæriscq; locis coquunt quo per hebdomadam ve-
 scantur. Infantes non vt apud nos pulte quæ farina & lacte concinnat, nutri-
 untur, verum solidiori cibo qui bene masticatus a nutricibus ad deglutien-
 dum tenello ori immittitur: vnde Saxones tali cibo in tenera ætate assueti,
 & tolerantiores reddunt & validiores. Linguam peculiarem habent. Vesti-
 tum & cætera cum alijs Germanici sanguinis indiscreta.

Templū in
Alberstadio

Mirandus
ritus

Ad singul
annis expiat

Sal saxonici

Cereuisia Sa-
xonibus po-
tus

Saxonū po-
tandi immo-
destia

Comporan-
do decertat
Saxones

Hospites ex-
cipiunt potu

Saxonū cib⁹

Infantū nu-
trimentū.

Lingua Sa-
xonum

De Vuestualia & iudicio Vuestualis a magno Carolo
 commissio. Capitulum Decimumquartum.

Vuestualia Saxonie limitibus inclusa, Rhenū ab occidente habet, Vi-
 surgum, qui etiā Visera dicitur ab oriente, a septentrione Phrysiam &
 Holandiam, meridiem Hassiæ montes excipiunt, quos obnobios Pro

Vuestualie
fines

Obnobij
montes

De oim gentiū ritibus.

Amasis fluuius Iornicus appellare videtur, ex quibus Amasis fluuius oritur, qui Padeburnā & monasteriū non ignobiles ciuitates mediam ferme prouinciā intersecat, & per Phrisiam defluens fertur in mare, Sala quoq; Drusi, qui Augusti priuignus fuit, elade celebris. Hæc regio olim, vt Strabo scribit, a Bructeris inhabitata est. Alij a Sycambriis dicunt. Hos populos Carolus Francorum Rex, qui Magni cognomen tulit bello victos primum ad Christianā fidem compulsi: cæterum quum sæpius rebellarent, repetitoq; idolorum cultu Christi religionem spernerent: nec iusiurandum quouis modo aduerterent, vt metu pœnæ gentis temeritatem Carolus compesceret occultos iudices instituit, quibus potestatem dedit, vt q̄ primū deierasse aliquem comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud scelus perpetrasse, mox illum vbi primū comprehendi posset pro arbitrio necarent, nulla citatione aut expurgatione præuia: viros graues ac iustos elegit, qui plectere innocentes haud ab re possent. Terruit ea res Vuestualos, ac demum in fide continuit, quū sæpe in nemoribus & proceres & mediocres viri laqueo suspensi inuenirentur, nulla accusatione prius audita: quærentibus tamen causam, constabat fidem fregisse aut magnum aliquod scelus cōmisisse. Id iudicium ad nostram vsq; ætatem perdurat, vocaturq; vetitum. Qui ei præsunt Scabini appellant, quibus tanta præsumptio est, vt etiam per totam Germaniam iurisdictionem suam extendi velint. Secretos ritus habent & arcana quædam instituta quibus malefactores iudicant, ea nondum quisq; repertus est qui vel precio vel metu reuelauerit. Ipsorum quoq; Scabinorum maior pars occulta est, qui per prouincias discurrentes criminosos notant, & inferentes iudicio accusant probantq; vt eis mos est: damnati libro inscribuntur, & iunioribus Scabinis cōmittitur executio. Rei ignari suæ damnationis vbi cunq; reperiuntur supplicio afficiuntur: Degenerauit autem hodie iudicium: nam & viles interdum persone admittuntur, & ciuilia negotia tractare audent, quibus erat solum de criminalibus permissa potestas. Regio est admodum frigida, vini & frumenti inops: pane vescuntur nigro: ceruisia potus est, Vinum quod Rheno aduehitur magno emitur precio, eo tantum opulenti & raro tamen vtuntur: bellicosi indigenæ atq; ingeniosi: vnde inoleuit prouerbium, Vuestualiam viciosos ac fallaces homines potius gignere, q̄ stultos. Præfuli Coloniensi parent.

De Franconia, & Francorum multis ritibus.

Caput Decimum quintum.

FRanconia siue Francia orientalis Germaniæ pars & fere mediterranea, a Sycambriis quibus Valentiniani Cæsaris tempore ob Halanos deuictos Francorum nomen contigit appellata. Sueuiam & Baiuariā a meridie habet, Rhenus illi occiduus est, ab ortu Boemi accolunt, Hassi & Thuringi Saxoniarum populi a septentrione, Regio latis ac densissimis syluis, asperisq; montibus clausa, difficulter adiri potest: intus plana est innumeris turritis

oppidis, castris & pagis exulta. Sylua quę Hercynia dicitur æditissimis iugis per circuitum obfirmans eam veluti natiuo muro ambit. Moganus nauigabile flumen, Sala, & Thuberus, Neccharus etiam perlabuntur: valles in quibus decurrunt amplę & profundę sunt, earumque vtraque latera vitibus confitas vinum producunt, quod ob sui præstantiam ad remotissimas gentes transportatur. Terra præterquam ea pars quę Norica hodie vocatur atque vbi fluminibus vicinior est, arenosa nimium non est, vt Ænæas Syluius scriptum reliquit, nec nimium etiam silicosa, Fertilis omnis est, Hordeum, triticum, & omne frumentum legumenumque satum multo cum scenore reddit. Nulla Germaniæ prouincia plures & maiores cępas gignit, nulla grandiora rapa, & caulis capita. Adde Glycerhyam radicem melleam, quę in Babenburgenli agro tanta copia effoditur, vt ingentes currus ea onerari videas. Est etiam vndicunquam terra cultissimis pomarijs & pratis amœna. Hominibus omnigenisque pecoribus abundans. Est piscatio propter fluuiorum copiam multa. Maior tamen venatio. ferę in nemoribus a principibus fouentur, aperta stabula hæc plurima habent in quibus hyemis tempore pabulum & interdum sal accipiunt, sequa cœli inclamentia tutantur: eas captare aut saltem persequi priuatorum nemini concessum. Principes quibus Franconia subiecta est quinque sunt, Burggrauis Nornbergensis, Comes palatinus Rheni duo seculares, Babenbergenlis, Herbipolensis, Maguntinensis tres ecclesiastici. Herbipolensis terrę ducatum habet, quare dum sacris operatur in altari denudatum gladium habet atque vexillum, is die quo Metropolitim primum cathedramque episcopalem possidere intendit pro more ciuitatem ipsam ingentia ac exquisitissimo equitatu accedit, in quam admissus, intra portas de equo descendit, & paludamento omni abiecto griseam & vilem tunicam induit, funeque præcingit, atque in ea plantis & capite nudus humiliter in basilicam ad patres concanonicos ascendit, quibus fidelitate promissa in cathedram sublimatur: ducitur tamen prius ad episcopi cuiusdam statuam, ibique serio admonetur, vt talem agere velit, qualis ille fuerit, qui ex humili & abiecto scholasticulo per discordiam contemptumque electus ecclesię statum optime administrauit. Huic cathedrę nullus ex Ducibus aut etiam Comitibus progenitus præficitur, sed qui ex inferiori nobilium ordine sit. Non quod principem sustentare non possit, quum opulenta & potens satis existat, verum vt Episcopatus apud eos permaneat ex quibus maior Canonicorum pars constet. Est etiam Herbipolensis ecclesię præpositura insignis, quam quoties nouus possessor intrat, debet ille in multis per regionem pagis, ob decimam, quam in his habet, referta vino ingentia dolia in publicum statuere, & scutellas aliquot imponere, ex quibus quicumque velit bibere possit. Franconię gens a cæteris Germanis & habitu & corpore nihil differt: laboris patientissima est: in vincetis colendis tam viri quam mulieres exercentur: nemini otium datur. Vinum quod inde percipit ob domesticam egestatem vulgo vendit, ipsa aquam bibit. Ceruisiam contemnit, nec facile ad se deferri permittit. In Herbipoli ieiuniorum tantummodo tempore, & extra ciuitatem in nauali-

Hercynia silua Franco-
niã claudit.

Vinum Fran-
conicum.

Fertilitas
Franconię.

Liquiritia
glycerhyla.

Piscatio
Venatio

Franconię
principes

Episcopus Herbipo-
lensis Fran-
conię dux

Mos qui in ac-
cepto obser-
uatur

Episcopus Her-
bipolensem
quis admini-
stret.

Præpositura
Herbipolen-
sis

Francones a
cæteris Ger-
manis nihil
differunt.

De oim gentiũ ritibus.

Ceruiffa cõ
remiffa a frã
conibus.

In Frãconia
multi adue-
nã
Duob⁹ vicij
Francones
obnoxij

Mos in quin-
tis ferijs ante
Christi nata-
lem

Mos in Chri-
sti natali

Corybantes
circa Iouem

Kalende Dec-
cembrijs

bus hæc vendit, vt hi, qui tum se a vino abstinere eam aquę loco habeant. In solens gens est, superbaq; multum sibi arrogans, multum præsumens, alias nationes contemnit: cauilliscq; a deo plæruicq; prosequitur, vt qui cum ea morantur, nisi lingua prodat patriam suam non dicant. Eos qui hæc patienter ferunt facile secum commorari patitur, & veluti per hoc approbatos coniugijs admittit: vnde multi Sueui, multi Bauari, Hassicq; in Franconia habitant. Ad dei insuper cultũ propensa est, duo tamen non mediocria vicia sunt quibus plus satis hodie gens illa indulget, blasphemia videlicet & latrocinium, illud decorum, hoc honestum reputans, & sibi ex longo vsu licitum. Multos mirandos ritus obseruat quos ideo referre volo, ne quæ de externis scribuntur inanes fabulæ æstimentur. In trium quintarum feriarum noctibus, quæ proxime domini nostri natalem præcedunt, vtriusq; sexus pueri domesticatim eunt ianuas pulsitantes, cantantesq; futurum saluatoris exortum annunciant & salubrem annum: vnde ab his qui in ædibus sunt pyra pomanuces & nummos etiam percipiunt. Quo Christi Iesu natalem gaudio in templis non clerus solum sed omnis populus excipiat: ex hoc attendi potest qd puerili statuncula in altare collocata, quæ nuper æditum repræsentet, iuuenescum puellis per circuitum tripudiantes choreas agant, seniores cantent more haud multum ab eo quidem diuerso, quo Corybantes olim in Ideæ montis antro circa Iouem vagientem exultasse fabulantur. Kalendis Decembris quo tempore & annus & omnis computatio nostra inchoatur cognatus cognatum, amicus amicũ accedunt, & consertis manibus inuicem in nouum annum prosperitatem imprecantur, diemq; illum festiua congratulatione & comotatione deducunt. Tunc etiam ex auita consuetudine vltro citroq; munera mittuntur, quæ a Saturnalibus quæ eo tempore celebrabantur a Rhomanis Saturnalia, a Græcis Apophoreta dicta sunt. Hunc morem anno superiori ego ita versificauit. Christe patris verbum &c.

Natalemq; tuum celebrantes octo diebus
Concinimus laudem, perpetuumq; decus.
Atq; tuo exemplo moniti munuscula notis
Aut cappum pinguem mittimus aut leporem
Aut his liba damus signis & imagine pressa.
Mittimus aut Calathis aurea mala decem,
Aurea mala decem, buxo cristata virenti,
Et varijs caris rebus aromaticis.

In epiphania
dñi domesti-
catim ex eli-
gitur.

Quõ rex eli-
gatur

In Epiphania domini singulæ familiæ ex melle farina addito zizinbere & pipere libum conficiunt, & regem sibi legunt, hoc modo, Libum materfamilias facit, cui absq; consideratione inter subigendum denarium vnum immittit, postea amoto igne supra calidũ focum illud torret, tostum in tot partes frangit, quot homines familia habet: demum distribuit, cuiq; partem vnã tribuens: Adsignantur etiam Christo, beatæque virginis & tribus Magis suæ partes, quæ loco elehemosynæ elargiuntur. In cuius autem portione denarius repertus fuerit, hic Rex ab omnibus saluatur.

in sedem locatur, & ter in altum cum iubilo eleuatur, ipse in dextra cretam habet, qua toties signum Crucis supra in triclinij laquearijs deliniat, quæ cruces quæ obstare plurimis malis credantur, in multa obseruatione habentur. Duodecim illis noctibus, quæ Christi natalem Epiphaniãque intercurrunt, nulla fere per Franconiã domus est quæ saltem inhabiteat, quæ thure aut aliqua alia redolenti materia aduersus dæmonum incantatricumque insidias non subfumigetur. Quo item modo tres præcedentes quadragesimale ieiunium dies peragat, dicere opus non erit, si cognoscat, qua populari, qua spontanea insania cætera Germania, a qua & Franconia minime desciscit, tunc viuat. Comedit enim & bibit, seque ludo iocoque omnimodo adeo dedit, quasi vsui nunquam veniant, quasi cras moritura hodie prius omnium rerum satietatem capere velit, Noui aliquid spectaculi quisque excogitat, quo mentes & oculos omnium delectet admirationeque detineat, Atque ne pudor obstet, qui se ludicro illi committunt facies laruis obducunt sexum & ætatem mentientes, viri mulierum vestimenta, mulieres virorum induunt. Quidam satyras aut malos dæmones potius representare volentes, minio se aut atramento tingunt, habitumque nefando deturpant; alij nudi discurrentes Lupercos agunt, a quibus ego annum istum delirandi morem ad nos defluxisse existimo. Non enim multum diuersus est a Lupercalibus sacris, quæ Lycao Pani in mense Februario olim a nobilissimis Rhomanorum iuuenibus celebrabantur, qui nudi, faciesque sanguine fœdatis per urbem vagantes obuios loris cedebant, quos nostri fœcis cinere refectis percutiunt. In die cinerum mirum est quod in plerisque locis agitur. virgines quotquot per annum choream frequentauerunt, a iuuenibus congregantur, & aratro pro equis adnectuntur tibicinem suum, qui super illud modulans sedet, in fluuium aut lacum trahunt: id quare fiat non plane video, nisi cogitem eas per hoc expiare velle, quod festis diebus contra ecclesiæ præceptum a leuitate sua non abstinuerint. In medio quadragesimæ, quo quidem tempore ad læticiam nos ecclesia adhortatur: luuentus in patria mea ex stramine imaginem contexit, quæ mortem ipsam (quemadmodum depingitur) imitetur: inde hausta suspensam in vicinos pagos vociferans portat. Ab aliquibus perhumane suscipitur & lacte pisces siccatisque pyris quibus tum vulgo vesci solemus refecta domum remittitur: a cæteris quia malæ rei, ut puta mortis, prænuincia sit humanitatis nihil percipit, sed armis & ignominia etiam adfecta a finibus repellitur. Eodem tempore & talis mos obseruatur: intexitur stramine vetus vna lignea rota, atque a magno iuuenum coetu in æditorem montem gestata post varios lusus, quos in illius vertice illi toto die, nisi frigus impediatur, celebrant: circiter vesperam incenditur, & ita flammans in subiectam vallem ab alto rotatur, stupendum certe spectaculum præbet, ut plerique qui prius non viderint Solem putant aut lunam cælo decidere. In Paschate vulgo placentæ pinsuntur, quarum vna interdum duæ adolescentibus vna, puellis altera a ditiori aliquo proponuntur, pro quibus in prato, vbi ante noctem ingens hominum concursus fit, quique agiles pedestres currant. Ad parochialium templorum dedicationes, quæ Christiano

Ædes subfumigantur.

Carnis spirituum dies

Germani æmulationem inuicem inuicem

Lupercal

Lupercalia

Mos in cinerum die

Mos in medio quadragesimæ

Alius mos in quadragesima

In Paschate ritus.

In ecclesijs de dedicationibus

De omnium gentium ritibus.

instituto quotannis festiuo gaudio & comestatione a totis pagis peraguntur. Adolescentes ex alijs locis non templa, sed choreas visitaturi cum armis & tympano, veluti ad pugnam, quam & sæpius aut inueniunt, aut suscitant, turmatim eunt, redeuntque capitibus ob id multoties cruentantibus. Tribus illis diebus quibus apostolico instituto maiores letanias passim per totum orbem peraguntur in plurimis Franconiæ locis multæ cruces (sic enim dicunt parochianos coetus quibus tum sanctæ crucis vexillum præferri solet) conueniunt. In sacrisque ædibus non simul & vnâ melodiam, sed singulæ singulam per choros separatim canunt: & puellæ & adolescentes mundiori quique habitu amicti frondentibus sertis caput coronati omnes, & Scipionibus salignis instructi. Stant sacrarum ædium sacerdotes diligenter singularum cantus attendentes, & quamcunque suauius cantare cognoscunt illi ex veteri more aliquot vini conchos dari adiudicant. Penthecostes tempore ubique fere hoc agitur, conueniunt quicumque equos habent, aut mutuare possunt, & cum dominico corpore quod sacerdotum vnus etiam equo insidens collo in bursa suspensum defert, totius agri sui limites obequitant cantantes supplicantesque vt segetes deus ab omni cœli iniuria & calamitate conseruare velit. In die sancti Urbani vinitores in foro aut alio publico loco mensam locant, mapis, fronde, & plurimis redolentibus herbis instruunt, desuper statunculam beati pontificis statuunt, quam si dies serena est, largo vino coronant, & omni honore prosequuntur: si vero pluuialis id non solum non faciunt, sed luto proijciunt, & aqua immodica perfundunt: persuasum enim habent, illius diei tempestate auspicioque vinum tunc florens & augmentari & diminui. In nocte sancti Ioannis baptistæ in omnibus fere perlatam Germaniæ vicis & oppidis publici ignes parantur, ad quem vtriusque sexus iuuenes & senes conuenientes choreas cum cantu agunt: multas etiam superstitiones obseruant, Artemisia & verbena coronati in manibus flores, qui a similitudine calcaris militaria calcaria dicuntur, gestantes, ignem, nisi per eos, non aspiciunt, oculos id per totum annum a languoribus conseruare credunt. Qui abire intendit ille herbas, quibus, vt dixi, præcinctus fuit, igni iniicit, dicens, abeat & comburatur cum his omne infortuniū meum. Ante arcem in monte, qui vrbi Herbipoli supereminet ab episcopi aulicis, etiam ignis fit, cui orbiculi quidam lignei perforati imponuntur, qui cum inflammantur, flexilibus virgis præfixi, arte & vi in aerem supra Moganum amnem excutiuntur. Draconem igneum volare putant, qui prius non viderunt. Fiunt eodem tempore figulino opere ollæ quædam, ita multis foraminibus discissæ perforataeque, vt partes vix sibi cohæreant: puellæ illas emunt, & purpurearum rosarum folijs obductas imposito lumine ex domorum culminibus pro lucerna suspendunt. Tunc temporis adolescentes pagis totas pinos inferunt: quarum inferioribus ramis absectis, superiores speculis, vitris, sertis, bracteolisque splendicantibus exornant, arborem terræ infixam per totam ætatem ita stare sinunt. Autumni tempore cum vix iam maturæ sunt, non antea vindemiare cuiquam concessum, quæ domini quibus decima debetur hoc permiserint:

Ritus in maioribus supplicatōibus.

Penthecostes rpe ritus.

Ritus in die sancti Urbani.

In vigilia sancti Ioannis ritus varij

Orbiculi igniti excutiuntur

Ollæ cum luminibus suspenduntur.

Arbores frondentes pagis inuehuntur.

non enim ille hodie, cras alter legit, sed quotquot in vno colle vina habent, vno vel duobus diebus omnes omnia abscerpunt, indicitur hodie in illo cras in altero legendum: decimę in vallibus sub vinetis excipiuntur, qui tardius, q̄ iussum est, vindemiare volunt non solum cum licentia facere debent, sed etiam suis expensis decimã in domini torcular inferre. Herbipoli cuiq; vindemianti ob exhibitam credo in decimando infidelitatem iuuenis addicit, qui diligenter notet, & iubeat etiam, vt quodq; decimum vas lectum absq; fraude domino suo tribuatur. Finita vindemia hi pueri omnes in campo cõuenientes singuli se de stramine quod ad hoc aduectum est vna aut duabus facibus armant, quibus sub noctem incensis cantantes ciuitatem ingrediunt. Hoc more autumnum se expurgare atq; exurere dicunt. Martini & Nicolai sanctorum præfulum vtrorumq; dies miro gaudio, mira festiuitate Franconia gens colit, diuersimode tamen, in sacris ædibus & altari huius, illius in mensa & popinis. Nemo per totam regionem tanta paupertate premiẽ, nemo tanta tenacitate tenetur, qui in festo sancti Martini non altuli aliquo, vel saltem suillo vitulinoue viscere affato vescatur: qui vino non remissius indulgeat. Quilibet enim tunc noua vina sua, a quibus se adhuc vsq; abstinuit, degustat & dat degustare, omnia. Frogantur in Herbipoli & plærisc; locis hac etiam die pauperibus ex pietate vina. Spectacula publica eduntur, duo aut plures frendentes apri circo includunt, vt mutuo se exeris dentibus visceratim dissecent, quorum carnes vbi vulnerati conciderint partim plæbi partim potestatibus diuiduntur. In die vero sancti Nicolai adolescentes qui disciplinarum gratia scholas frequentant, inter se tres eligunt, vnum, qui episcopus: duos, qui dyaconos agant: is ipsa die in sacram ædem solenniter a scholastico cœtu introductus diuinis officijs infulatus præsidet: quibus finitis, cum electis domesticatim cantando nummos colligit, elehemosynam esse negant, sed episcopi subsidium. Vigiliam diei pueri a parentibus ieiunare eo modo inuitantur, q̄ persuasum habeant, ea munuscula que noctu ipsis in calceos sub mensam ad hoc locatos imponuntur, se a largissimo præfule Nicolao percipere: vnde tanto desyderio plærisc; ieiunant, vt quia eorum sanitati timeatur, ad cibum compellendi sint. Et tales hodie Franconum famosi mores sunt, tales annui ritus.

Vindemiandi ritus

Vindemiandi tib⁹ puer de ut⁹ in herbipoli.

In festis sancti Martini & Nicolai ritus

In festo sancti Martini

In die sancti Nicolai

Pueri ieiunant.

De Sueuia, Sueuorumq; moribus & prisca & recentibus. Caput Decimum sextum.

Sueuia Germaniæ prouincia ætate nostra istis finibus describitur, ab oriente Baioarijs, ab occasu Alsatensibus & Rheno iungitur, Alpium iuga a meridie habet, a septentrione Franconiam. A Sueuis populis dicta, qui ex ea Scythiæ parte quæ hodie Liuania & Prussia est digressi, ibi consederunt authore Antonio Sabellico, & confirmare istud Lucanus videt inquitens. Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos.

Alemannia prius nominata fuit a lacu Lemanno, qui & Lausanensis vocatur,

Sueuię fines

Sueui vñ in Germaniam venerunt

Sueuia olim Alemannia.

De omnium gentium ritibus.

Suprema portio totius Germaniæ Sueuia est : duobus clarissimis fluminibus Rheno & Danubio irrigatur : quorum alter modico fluxu in occidentem oceano miscetur. Hic e diuerso in orientem per innumeras gentes volutatus pontum influit. Terra partim plana, partim montosa. Ager fertilis cuius nulla pars inculta iacet, præterquam aut lacus, aut montes vel syluæ occupant. Nemora in ea multa, & ob id genti venatio frequens, aucupium peculiare, frumentorum abundantia, pecorum magna vis. Conualles plurimæ perenniibus riuis clarissimæ vndiq; amnes procurrunt, qui se vniuersi in Rhenum & Danubium exonerant. Tota insuper prouincia salubritate gaudens, celebratissimis vrbibus, vicis & castellis referta. Arces excelsæ natura & arte munitæ, & quod ad Christianam religionem pertinet pulcherrimis atq; ditissimis templis collegiis, monasteriis variorum ordinum sexus vtriusq; basilicis, parochialibusq; ecclesiis est exornata. Circa montes ferrum, argentum, & metalla procreat. Gens populosa, fortis, audax, & bellicosa, procera corpore, flauo crine, venusta facie, & decora, ingenio singulari prædita : præstantissima Germanorum a Plutarcho dicta, Cuius gloria eousq; creuisse memoratur qd virtute & armis Imperium orbis meruerit, illudq; ultra vnius sæculi spacium magnificentissime tenuit, sed viduata postea, suis principibus, nescio qua fortunæ iniquitate dicam aut ignauia mox substitit, quasi non extet, quo famam suam extendere, aut quod minus est tueri possit. Caius Iulius Cæsar in quarto cõmentariorum de hac ita scribit. Sueuorum gens longe maxima ac bellicosissima Germanorum omnium, centum pagos habere dicuntur: ex quibus quotannis singula milia armatorum bellandi causa e finibus educuntur, reliqui, qui domi remanserint se atq; illos alunt. Hi rursus inuicem anno post in armis sunt, illi domi remanent: sic nec agricultura, neq; ratio, atq; vsus belli intermittitur, sed priuati ac separati agri apud eos nihil est. Neq; longius anno remanere vno in loco incolendi causa licet. Nõ frumento solum, sed vulgo lacte & pecore viuunt, multumq; sunt in venatione, quæ res & cibi genere & quotidiana exercitatione & libertate vitæ (qd a pueris nullo officio aut disciplina consuefacti nihil omnino contra voluntatem faciunt) & vires alit & immani corpore homines efficit, atq; in eam se consuetudinem adduxerunt, vt sub cœlo frigidissimo habitantes neq; vestem vllam præter pelles habeant, quarum propter exiguitatem, maior corporis pars nuda & aperta est. lauantur in fluminibus. Mercatoribus est ad eos aditus magis, eo qd quæ bello cœperunt vendant, qd vt aliquam rem ad se deferri desiderent: quinetiam iumentis, quibus Galli maxime delectantur, quæq; impenso parant precio, Germani non vtuntur, sed quæ apud eos sunt & natura praua, & deformia: hæc quotidiana exercitatione summi vt sint laboris efficiunt, Equestribus præliis sæpe de equis desiliunt, ac pedites præliantur, & eos eodem vestigio remanere edoctos, vbi vsus est, celeriter repetunt. Neq; moribus suis quicq; in honestius aut inertius putant, qd ephippiis vti. Itaq; ad quemuis ephippiatorum equitum numerum (quamuis pauci) adire audent. Vinum ad se importari omnino non sinunt, qd ea re ad laborem ferentis

Sueuicæ con-
dicio

Laudes Sue-
uiæ

Præstantissi-
mi Germano-
rum Sueui.

Antiqui Sue-
uorum mores.

Centum Sue-
uorum pagi
Nõ priuati
agri apud
Sueuos
Victus Sue-
uorum ex pe-
core

Vestitio Sue-
uorum pelles
erant.

Germani vi-
libus iumen-
tis delectati

Ephippiis nõ
vsi sunt Ger-
mani.

Ephippiis
i. stragulis
ornamentis

dum remollescere homines atq; effœminari arbitrentur. Publicæ esse laudis putant q̄ latissime a suis finibus vacare agros, hac re significari magni cœuitatum numerū suam vim sustinere non posse, propter quod vna parte a Sueuis circiter mille sexcentorū passuū agri vacare dicuntur. Cornelius Tacitus, vbi de Germaniæ situ & gentis moribus scribit, de Sueuis ita refert; Maiorem inquit Germani partem proprijs adhuc nationibus nominibusq; discreti sunt, quantq; in cōmuni Sueui vocentur. Insigne (inquit) gentis est obliquare crinem nodoq; substringere: sic Sueuia a cæteris Germanis, sic Sueuorū ingenui a seruis separantur: apud eos vsq; ad canitiem horrentem capillum retro sequunt, ac sepe in ipso vertice religant. principes ornatiorē habent. Statuto tempore in syluam augurijs patrum & prisca formidine sacram omnes eiusdem sanguinis populi legationibus cœunt, cæsoq; publice hominē celebrant, barbari certe ritus horrendaq; primordia. Est & alia luco reuerentia. Nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, vt minor & numinis potestatem præ se ferens, si forte prolapsus attolli & insurgere haud licitum, per humum euoluunt, eoq; omnis superstitione respicit, tantq; inde initia gentis, vbi regnator omnium deus, cætera subiecta atq; parentia. Pars quoq; dueuorum vt idem Cornelius habet, Isidi sacrificat, peculiaria cætera Germanis & ipsis sunt cōmunia. Verum enimvero non solum apud Sueuos, sed & apud omnes fere gentes mutati sunt mores: & quod dolendum plurimū est, fere in peius. Nam hodie potentiores Sueuorum fere omnes mercaturæ vacant, societatem siue confœderationem vnā multi ineunt, ac certam pecunię summam quisq; ponit, qua nō solum aromata, serica, atq; alias præciosas merces quæ ad nos a transmarinis & remotissimis regionibus transuehunt, emunt; sed vilia etiam vt coclearia sunt, acus, specilla, pupæ, & huiusmodi: præmūt etiam vina & frumenta, quod ego tamen non laudo, quum id nō minus opificibus & agricolis graue damnosumq; sit, qui sua ante tempus gryphonib; istis ne potius dicam vel mercatoribus vendunt quę postmodum necessitate cogentē duplo ære redimere ab ipsis debent, q̄ toti prouinciæ: quæ, quibuscunq; indiget, non apud vicinas gentes, a quibus minori precio habere possit accipere debet (sic enim a corruptis munere principibus imperatū) sed ab illis in Stutgardia, aut alias vbi emporia habent. Ipsi tamen per se non negotiantur, sed cōmunibus seruitijs, qui contractā rursus pecuniam vna cum lucro congregantes certo tempore rationem ponunt singulisq; minorū lucrī partem fideliter præbent. Priuati Sueuorum nulla alia re, nullo artificio magis occupant, q̄ lini operatione, cui adeo incumbunt adeo dediti sunt vt in quibusdā Sueuiæ locis nedum mulieres & puellæ, sed adolescentes & viri hyemis tempore colo admouent, Panni genus faciunt cuius tela linea est intextum bombycinum Pargath illud vocantes: faciunt & totū lineū, quod Golsch appellant. Compertum habeo, apud Vlmenses solū quotannis viri vsq; generis pannos parari centum milia, ex quo quisq; coniecturare potest q̄ incomprehensibilis incredibilisq; summa in tota regione elaboretur. Ad remotissimas nationes isti panni transuehuntur, & maxime bis in anno ad

Vinū ad se
iportari nō
pariebantur
Sueui

Germani cō
muni nomie
Sueui appel
lati

Crinem nos
do subtrin
gebāt Sueui

Sacrificādi
Sueuorū ri
tus

Superstitio
gentis admi
randa

Isidi sacrifi
cabant Sue
ui.

Recentiores
Sueuorū mo
res

Mercatores
Sueuorū ger
manice reip;
damnosī.

Ois Sueuia
in lino opat

De oim gentiũ ritibus.

Emporium
franconafordense

Sueui in venere
nerem proni

Prouerbiũ
quo Germanorũ
mores notantur

Emporium franconafordense: vbi q̄ ingens vectigal Sueuicæ nationi accedit. Præterea quoniam bonis mala commixta semper sunt: & nulla ex omni parte erecta: sunt Sueui in venere supramodũ proni: scemineus sexus virili ad malum facile consentiens: immature vterq; præuaticatur: sero resipiscit: Ego huic vitio maxime suffragari existimo q̄: quemadmodum in alijs Germaniæ prouincijs, ecclesiastica censura, publici illi fornicarij, adulteri, raptores minus infectentur. Prouerbiũ ortum, vnam Sueuiam latæ Germaniæ satis meretricum transfundere: quemadmodũ franconiam copiam dare raptorum & mendicantiũ, Boemiam Hæreticorũ, Baioriã furum, Helueriã carnificum, & Ienonũ, Saxoniam potatorũ, Frisiã atq; Vuestualiam peritorum, Rhenum gulonum.

De Bauaria & Charinthia, & earum Priscis Legibus moribusq; quibus hodie viuunt, Cap. XVIII

Noricum

Bauarię limites

Lucius & rupertus
Bauarorũ ap̄i.

Bauarię laus ab vrbibus.

Saltzburgera olim Iuauania

Cacannus Bauarorũ rex

Mores Bauarorũ ex legibus cognoscuntur.

De eccle. donationibus.

Eccle. libertas.

BAuaria Germaniæ prouincia ab Auaribus Hunorum reliquijs: qui Noricis expulsis in ea terra confedere adiecta B littera appellatur. Baioria etiam a Bonis Cisalpinæ Galliæ populis hic loci aliquando moratis dicitur, Noricum olim fuit, Hungariam ab Oriente habet, ab occidentẽ Sueuiam, a meridie Italiam, a septentrione Franconiam atq; Boemiam, danubio insigni fluuijo ex Sueuia profluente irrigatur, Austriam, Stiriam & Charinthiam in se cõprehendit: q̄ idem fere homines: iisdem moribus & lingua vtantur, Noricis præterea finibus quondã contenti erant, Beatus Lucius Britanniæ rex primũ, deinde sanctus Rupertus, vltimo Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus Christianã pietatem edocuit. In quattuor Episcopatus Bauaria diuiditur. Saltzburgen, Padauien. Phrisingen. Rhatisponen. Nulla Germaniæ puincia pluribus cultioribus vrbibus illustratur, Saltzburgera: que Iuauania fuisse creditur Metropolis est, Monachiũ ducalis sedes hodie, olim Schiren fuit, Hæc terra priusq; in prouinciam redigeretur a proprio rege ad Arnolphi imperatoris vsq; tempora administrata est: cum vt parthia sum Arfacem & Egyptus Ptholomeum ipsa, Cacannum nominauit, deinde duces habere cõp̄it: hodieq; tenet. Qui ex vna illustri Agilolfingorum familia diu elegebantur omnes, Gentijs mores viuendiq; instituta ex legibus: quas orthodoxa fide recens suscepta habuere cognosci possunt: tales fuere: vt liberę conditionis homo Chirographo & sex testibus: quorum nomina. & Manus suas imponat confirmet: si villas terrã, Mancipia, Pecuniã aut q̄d aliud eccle. donauerit. Schedam p̄sente sacerdote altari supponat. Nec ipsi nec posteris illius potestas eius rei sit vltorius, nisi ecclesia p̄mittat. Apud Episcopũ defendat q̄cqd eccle. dei datũ fuerit. dei iudiciũ & sanctę eccle. offensã incurrat restituereq; cogat aut a rege aut principe q̄cũq; eccle. aut eius rebus iniurius fuerit vncias auri tres p̄ multa psoluat Negã ante altare populo sacerdoteq; p̄sentib; scdm pecunię sumã iuret. Qui seruũ ancillã ve ad fugiendũ psuaserit: reuocet: & aliũ interea pignoris loco sistat: solidis xv cõponat

Seruo occulte ecclesiæ res concremanti manus amputetur ac oculi eruant, ne tale quid de cætero perpetrare videat: dominus vero eius restituat, quicquid incendio consumptum fuerit. Liber homo ex integro omnia restauret & ob temeritatem solidis: lx. componat: negans, xxiiiij. sacramentalibus nominatis ante altare coram ecclesiæ defensore digitis super euangelij librum positus iuret. Reo ad ecclesiam confugiendi securitas esto, nec domino phas, seruum inde abstrahere, aut quouis modo lædere: qui contra fecerit iudice cogente componat ecclesiæ. xl. solidis. Qui in minoribus ordinibus constituto noxius fuerit dupliciter componat, quo parentes componuntur. In maioribus constituto tripliciter. Presbyterum si quis autem occiderit. CCC. auro appreciatis solidis. Diaconum. CC. ecclesiæ in qua ministrare exoluat: & si pecuniam habuerint nullam, seipsum, uxorem, liberos seruitio eo usque mancipabit, donec statuta pecunia redimat. In episcopum sauiat nemo, etiam si cui molestus fuerit, sed coram Rege, duce, aut plæbe conueniatur. super homicidio, fornicatione consensuque hostili, Si inimicos prouinciæ introduxerit, Si perdere, quos saluare debuerat, voluerit. deponatur aut in exilium relegatur. Qui sanctimoniam ex monasterio abductam contra ecclesiasticam legem sibi matrimonio coniunxerit restituat. Episcopus ducis auxilio eam velit nolit monasterio rursus intrudat. Ipsum vero aut se emendare compellant aut prouincia eiiciant. Presbyteris & diaconibus extraneam apud se in domo mulierem habere non liceat, Ne consuetudine deceptus poluatur: indigne deo offerens populus ob id plagam sustineat. Sacerdotum ac aliorum clericorum causæ ab episcopis solum secundum canones iudicentur. Coloni & serui ecclesiæ scilicet quilibet quilibet habet, tributa decimasque persoluant. de modijs decem vnam, de partibus decem vnam, de decem falcibus vnum, de decem apum vasis vnum, pulli quatuor, oua. xv. tribuant. Angarias quinquaginta ad usque leucas Carro faciant, vltius nominetur. parafredos donent vel vadant ipsi. Ligna, lapides, calcem ad sacrarum ædium structuram aduehant. vltra vires tamen degrauetur nemo. Qui regionis duci insidias struet, aut hostes prouinciæ inuitauerit, aut ciuitatem aliquam prodiderit, tribus testibus conuictus, in ducis potestate sit, bona eius confiscentur. Verum per inuidiam ne quisque pereat cum vno de se testante duello confingens, si vicerit absolutus abscedat. Si ducem aliquis suum interfecerit, interficiatur & ipse, acres eius confiscentur in publico in sempiternum. Sedicionem aduersus ducem mouens, duci sexcentis, cæteri factiosi. CC. solidis componant. In hosticum cum educitur exercitus, propter scorta aut casas non rixetur, nec etiam propter pabula vel ligna, tollat quisque quantis indigeat, tollenti nemo prohibeat, secus faciens vel disciplinæ hostili subiaceat, vel coram Comite suo verbera quinquaginta sumat. Comiti in Comitatu suo, ne hostibus absque ducis iussione damna inferantur cura sit, ipse persoluat, si sua negligentia peccatum fuerit. Liber si damnum intulerit. xl. solidis multetur, æqualiaque omnia restituat. Seruus capite plectetur, dominus illius ne talia perpetraret, quia non prohibuit, pro ipso restituat. Aliquid in exercitu surripiens criminis conuictus,

De incendijs ecclesiæ

Ad ecclesiã g confugiens

De clericorꝝ pꝛuisionibus

Epi causæ

Cohabitatio clericorũ & mulierꝝ quare non toleranda

Decime quod dandæ

De duce & eius causis,

Sedicioforũ pccna

Leges castitentes

De oim gentiũ ritibus.

seruus, manibus mutiletur, nihil secius dominus eius restituere compellat. Liber ad rei restitutionem solidis. xl. componat. Si quisq; aut a rege aut duce iussus aliquem interfecerit, defendat eum & liberos eius Rex siue dux cui obediuit. Et si is morietur, alius, qui succedet tutelam ipsius assumat. Si dux contumax & rebellis decreta regis contempserit, ducatu priuetur, seq; æternæ salutis spe omni frustratũ sciat. Si ducis stultus & arrogans filius patrem adhuc iudicio præsidere, exercitum ducere, equum ascendere, arma gestare potentem: qui necdum surdus, neq; cæcus est, qui regis mandatum strenue exequi valet: malignorum consilio principatu deturbare nititur, exhereditet aut, si libet, in exilium perpetuũ ablegetur, quia contra legem in patrem peccauerit. Qui temeritate aut ebrietate in ducis aula scandalum suscitauerit, qd quid mali sequetur, lege componat, solidis. xl. plectetur, seruus manum perdat. In ducis aula qui temere aliquid iacere conspexerit, surripiens, vbi nocte vna cœlarit, furti alligetur, in publico solidis. xv. componat, qd domus ducis domus publica censeatur. Imperium ducis detrectans, xv. solidis multetur: & quicquid facere iussus fuerat adhuc perficiat, vt placita omni quintodecimo die in Comitibus regionis omnibus peragantur. Liberi omnes conueniant, qui neglexerit, solidis. xv. multetur. Iudex vt iuste iudicet librũ penes se legis habeat: ex eo causa omnis componatur. Neq; personam neq; munera respectet iudex sed de compositione, dum recte iudicarit, partem nonam accipiat. Sin perperam, duplo: quicquid lata sententia abstulerit exoluat: insuper solidis. xl. multetur. Ducis cædes parentibus aut regi solidis. DCCCC LX. componatur. Parentes ducis sexcentis, obseruato, vt ducis compositio parentum suorum compositionem triplo excedat. Agilolfingi, de quorum progenie dux perpetuo eligitur, compositionem quadruplã habeant. Huosif, Trozzi, Sagani, Hahilingi, Aennoni, primi post Agilolfingos duplam. Liborum quisquis interfecerit parentibus aut duci bis. lxxx. solidos exoluat. Si oculum, manum, vel pedem amputauerit. xl. si claudum fecerit. xij. si manum. xx. Simplex vulnus tribus solidis. dentem molarem. xij. alios omnes sex componat. Peregrinos homines inquietare aut lædere summe prohibemus contrafaciens dupliciter componat, & fisco. clx. solidos exoluat. Si occiderit solidis auro appreciatis. C. multetur. Seruus liberum aut molestans aut venundans præsentatus iudici aut manum aut oculum amittat, absq; insigni nota nequaq; dimittatur. Liberti dimidio componantur mitius q; liberi. Nuptias intestatas prohibemus, vnde socrum, nurum, priuignam, noueram, fratris aut sororis filiam, fratris vxorem, vxoris sororem viro ducere liceat nulli, fratrum aut sororum filij matrimonio nequaq; sese cõiungant, facultates eorum a iudice confiscentur, qui contra fecerint. Qui dominicam diem seruili opere profanauerit nec semel & iterum monitus cessat. L. verberibus dorsum illius frangatur: si nec adhuc cessauerit, terciã ipsi bonorum pars auferatur: terciõ si attentauerit, libertatem perdat: seruus sit, qui die sancto noluit esse liber. Seruus vapulet, & si non emendauerit, dexterã perdat: Peregrinus monitus nisi cessauerit. xij. solidis multetur, Qui liberum præter

Voluntatem seruitute deuinxerit, aut illius hæreditatem bonaue inuaserit. xl. solidis componat restituatq; que occupauerit omnia. Si quis cum alterius coniuge libera concubuerit marito. cxl. solidis componat: & si deprehensus interficeretur absq; vindicta suo in scelere iaceat. Cum libera consentiente fornicatus, si in coniugem ducere noluerit. xij. componat solidis. Dominus seruum qui libere vim fecit parentibus illius ad pœnam dedat: interficere ius esto, si libet. Si quis virginem liberam præter eius ac parentum voluntatem rapuerit solidis. xl. Libertam. viij. ancillam. iij. componat. Liber liberã vxorem absq; culpa dimittens parentibus solidis. xl. componat. Mulieri dotem & quicquid asportauerit secundum familię ex qua nata est stemma legitime persoluat. Si liberam liber post desponsationem repudiauerit aliãq; superduxerit. xxiiij. solidis puellæ parentibus componat. Sacramentalibus xij. iuret, eam, neq; ob crimen aliquod, neq; ob parentum inuidiam dimittere, verum ob solum amorem, quo alteri teneatur. Qui alterius sponsam sibi rapuerit, restituat eam, & bis. lxxx. solidis marito componat. Mulier que alteri potionem, vt oborsum faciat, commiscet, si ancilla est. CC. verbera accipiat. Ingenua libertate viduata seruitio deputetur. Si pregnans mulier ic̃ta abortum fecerit, ipsa si morietur, qui ñcerit tanq; homicida teneatur: si focus tantum, nondum viuens. xx. solidis. viuens. l. v. ueregeldum persoluat, solidosq; tres & tremissem. Si in ducis curia, in ædibus sacris, in fabrica, aut molendino, quæ domus publicæ sunt, liber homo quid furatus fuerit, non plũ componat, sc̃dm rei valorem iuret, siue campionibus depugnet, fur nocturno in furto deprehensus, si occidatur, nō vindicetur. Qui alterius seruum ad furtum vel aliud nefas in domini discrimen persuaferit, fraude detecta, tanq; fur damnetur, non plũ exoluat. Seruus quod tulit restituat, & in super flagellarum ic̃tus. cc. extensus publice accipiat, dominus inc̃modi nihil patiat. Fur quascunq; res subtraxerit iudici præsentatus sc̃dm legem vindictę subiaceat. Verum morti non prius damnetur, q̃ nonnulla illi, qui damnum per tulit, compositio de furis facultatibus fiat. Qui aliquid in prouincia emperit, diligenter prius interroget, furtiuum sit, nec ne. Furtiuum si emperit restituere cogatur, atq; in fiscum pro fredo solidos. xij. persoluat: qua lege in eum etiam animaduertitur qui furtiuum c̃mendatum susceperit. Compositionem a fure, nisi coram iudice, suscipiat nemo. Latrocinij culpis subiaceat qui iudicem suum rem cælat. Quoties de agrorum finibus contenditur, constituta olim signa ab inspectoribus quærantur, nec aduersus ea longæ possessionis tempus patrocinetur, venditor ostendat, si nulla apparuerint, & contentio tanta sit vt sedari non possit campionibus depugnetur. Nemo nouum terminum aut signum sine alterius partis consensu, sine inspectore constituat. Liber si contra id fecerit lege solidis. vi. multetur: seruus. cc. flagellarũ ic̃tus extensus publice sustineat. Si liber liberi parietem aut sepem dissipauerit vel irruperit tribus solidis componat, & damnum restituat. Columnas trabes spangas tribus solidis ad restitutionem componat. Asseres lateres & aliud quicqd ædificio continet singulis solidis. Pignorate absq; ducis permisso li

Mulierum
causæ.Domus pu-
blicæFurta quõ
cõponant.Furtiua em-
ptio lege cõ-
ercitaAgrariæ le-
ges.

De oim gentiū ritibus.

**Pignora-
dux permittit
sat**

ceat neminē, contratiū faciens, pignus euestigio illesū reddat, duci. xl. solidos p̄fredo exoluat, læsū ad arbitriū iudicis cōponat. Qui messē iam maturā al-
terius demessuerit solidis. vi. cōponat. Negās sacramentalibus scđm legē suā
sex iuret. Qui segetes alterius incantando viciari conuictus. xij. solidis com-
ponat, familiā illius anno toto alimentis p̄uideat, æq̄le reddat, si qđ pdiderit.
Negās sacramentalibus. xij. iuret aut cāpione se defenset. Si q̄s alieno seruo,
vel ancillæ ad fugā aut auxilio aut consilio aderit. xij. ip̄m, eā sex solidis com-
ponat, reducatq̄: si negare velit. xij. sacramentalibus iuret, aut cāpionū se pu-
gna expurget. Nemo alienū aīal etiā in damno dephensum quis mō lēdat oc-
cidatur, sed penes se eousq̄ retineat, donec dño aut vicinis damnū acceptū
indicabit: qui locum læsum cum æquali illæso signent, in messis collectione
quod læsus non læso minus protulerit, is cuius animal damnum intulit re-
pendat. Qui vero contra legem hanc, animal occiderit, cadauer sibi habeat,
domino aliud æquale reddat. Si oculum excusserit, quanti animal æstimabi-
tur terciā precij parte componat. Si caudam vel aurem, vno solido. Si cornu
tremisse, duplentur: si hoc in domini contemptū odiumve perpetrarit. Qui
pacta mercede equum aut bouem custodiendū suscepit sua culpa pericli-
tatum ab integro persoluat, & mercedem nullam requirat: verū iuramento
si se absoluerit corium reddat. Qui aurum, argentū, vestes aut alias quascun-
q̄ res vendendas siue custodiendas in ædes suas receperit, si fortuito incen-
dio vna cum rebus suis consumptę fuerint, q̄sibi non profuerint iuramento
dato, nihil persolvere cogatur. Qui auxiliatoris specie ex incendio aliquid
rapuerit, proditus, quadruplū exoluat scđm legisq̄ statuta componat. Rem
in contentione locatam nec vlli donare nec vendere liceat. Mulier in vidui-
tate post mariti obitum permansens æqualem vt filiorū vnus vsufructuariam
portionem possideat. Si vero ad alias nuptias transierit, eo die cum dote &
rebus suis domo egrediat̄: filij inter se portionem, quam consequuta fuerat, vt
reliquā diuidant. Patris bona filij de diuersis etiam coniugijs suscepti æquali-
ter hæreditabunt, Matris vnusquisq̄ tantū suæ. Ancillæ filius cum liberæ fi-
lio hæres non esto. Si quis sine liberis moriet̄, nisi testamento caueat, vxor,
quoad viduitatem obseruauerit, bonorū medietatem omniū retineat, p̄pin-
qui reliquā accipiant. Si vero & ipsa morietur, aut alteri nupserit, cum bonis
suis, & quæ lege debent̄, abeat, p̄pinquis & hæc pars cedat. Viro aut mulie-
re defunctis, si vsq̄ ad septimū gradum p̄pinqui nulli reperiant̄, nisi testa-
mento vel donatōe caueat, res eorum oēs fiscus indipiscait. Qui rem aliquā
vendiderit, p̄cio accepto, emptōem aut charta aut testibus ratā faciat, duo, tres
vel plures testes adhibeant̄. Venditio, nisi voluntaria & libera, firma nō sit.
Qui rem alienā dño ignorante vendiderit, ipsam lege restituat, & aliā æqua-
lem addat. Si reperiri nuscq̄ poterit, duas similes pro ea reddat. Qui arram in
quacuncq̄ re dederit, nisi placitū mutātū fuerit stare contractui debet, aut hęc
ipsam perdat, & precium quod debuit exoluat. Si quis rem viciatā vendiderit
infra dies tres recipiat, vel sacramentali vno viciū ignorasse iuret, & stet em-
ptio. Seruus suo non domini peculio redemptus, fraude cognita domino re-
stituatur, quia non precium, sed res serui ignorans acceperit. Cōmutatio tanq̄

**Damnorum il-
larorum com-
positio**

**De cōmēda-
tis & cōmo-
datis.**

**Ex incendio
quid furripi-
ens
Res in cōten-
tione posita.
De viduis.**

**De heredita-
te leges**

**De emptōe
& venditōe**

**Arræ tradi-
tionis vis**

**Mancipiorū
redemptio**

tum roboris habeat, quantū emptio. Qui agrum aut pratū alterius suum dicens inuaserit sex solidis ppter temeritatem componat & exeat. Testem aure tractū nisi super mortuū testari velit repelli nec debet nec potest. In mortui causa hic duello probetur, si vicerit vterius non impugnet, sed credat ei. Ex pluribus testibus vnus tantum forte eductus iuret, ita dicens, Testis sortitus sum, testem me exhibeo, sic me deus iuuet & illum, cuius manum teneo: testis aure tractus sum, veritatem p̄senti in causa dicere: datis deinde ad sacrandum armis solus altera manu verbū ipsum cum vno sacramentali iuret. Mendaciter iurasse conuictus causam restituat. xij. solidis componat, aut innocentiam suam campione defendat. Si campionū vnus ab altero inter decertandū interficiatur, si ingenuus, ab eo, qui iniuste eum inuitauit. xij. solidis nec amplius componat. Qui liberū mortuum monumento refossū spoliauerit parentibus illius solidis. xl. componat, & ipsum etiam furtiuum quod tulit. Si quis occulte liberum occiderit, cadauer in profluentem aut alio abiectum condigna sepultura & exequijs priuet. xl. primū solidis, deinde vuerigeldo componat. Qui vero liberi hominis cadauer ad litus deuolutum aquis iterum immiserit solidis. xij. componat. Seruus eo modo occisus atq; abscondus nonoplo. i. clxxx. solidis componatur. Qui vestitu a se interfectū spoliauerit dupliciter componat. Cadauer hominis mutilans singula membra singulis xij. solidis componat. Si repertum ne a feris dilaceretur pietate motus humauerit a parentibus aut domino illius solidum accipiat. Qui alterius nauem loco submouerit illam aut æqualem reddat. Extra aquam vero protractam si cælauerit interrogatus negauerit vt furtiuum componat. Qui canem venaticum abstulerit ipsum aut similem reddat & sex solidis componat. Pastorem tribus. Illis legibus Bauari ante aliquot secula paruere nonnullisq; adhuc siquidem q̄ Christianæ pietatis obseruantissimi sunt ad externa augustiora templa sturnatim peregrinanti. Aquisgranū præcipue, duo etiam prouinciæ loca miraculis sanctorū & peregrinorū frequentia clara. Virgo Maria Ottingæ, & beatus Vuolfgangus. Regio vitibus præterq̄ vbi australior est nõ feritur. Nemorosa multū est & montuosa. Sues glandibus syluestribusue pomis credo tanta copia nutrit, vt veluti Hungaria boues, ita hæc sues cæteris Europæ nationibus large suppeditet. Est gens adeo suillis & ipsa moribus phamosa, vt cæteris Germanis comparata Babari (barbari dico) nomen ipsi optime conuenire nemo nõ videat. Duobus vicij plus alijs insignis, in hospitalitate videlicet & furto. Vestitu vt plurimum blauo colore amicitur: ocreis libentius q̄ caligis calciatur. ¶ Baioariæ siue Bauariæ ad Austriam contigua est partim Charinthia partim Styria. Est Carinthia montana regio Carnis ad ortū, Styriæ ad occasum ac meridiem iuncta Alpes Italas & forū Iulij contingit: multæ in ea valles collesq; feraces tritici, multi lacus, multi amnes, quorū præcipuus Drauus qui per Styriam ac Pannoniam in Danubiū fert haud inferior Saui. Imperiū Austriæ principes obtinent, & archiducem appellant, cui ea regio pareat, q̄ties nouus p̄nceps reipub. gubernatōem inuit solennitatem nusq; alibi auditā obseruat. Nõ longe ab oppido S. Viti in valle spaciola dirutę ciuitatis vestigia visunt, nomen loci vetustas pdidit, nec p̄cul hinc in patenub²

Testes & eorum causæ

Iurandi modus.

Furti anismaduersio

Campionis causæ

De mortuis & eorum causis

De nauigijs.

De canibus

Duobus vicij plus alijs insignis, in hospitalitate videlicet & furto. Bauari

Charinthia limites

Draua amnis

Sauius amnis

De oim gentiū ritibus.

- Festiuitas in noui ducis acceptione miranda.** prætatis erectus lapis marmoreus est, quem, cum dux creandus est, rusticus quidam cui per stirpis suæ successionem hæreditario id officium debetur, ascendit ad dexteram bouem habens scætam, nigri coloris: ad leuam equa illi sistitur strigosa macieq; insigni, frequens circa populus agrestiumq; turba ingens dux inde futurus exaduerso mouet purpuratorum multitudine septus, præcedunt principatus signa, omnesq; in toto comitatu egregie culti, præter futurum ducem. Is agresti habitu, pileo tectus, calceos & pastorem baculum gerens, pastorem agit magis q̄ principem. Hunc venientem intuitus qui lapidem obtinet, Illirica voce (sunt enim Charinthij Illirij hoc est Sla uoni) quis est hic exclamat, qui tam superbe incedit, Respondet circumfusa multitudo principem regionis aduentare, Tum ille iustus ne iudex: salutem patriæ quærens: liberæ conditionis: dignus ne honore est: Christianæ pietatis cultor: ac defensor: clamatur: est quidem & erit, Rursus idem, quæro quo me iure hac a sede dimouebit: Respondet ducalis aulæ magister, sexaginta denarijs hic abs te locus emitur. Iumenta hæc tua erunt, ad bouem & equam manum intendens. Vestimenta quæ dux exuet habebis: erisq; tu cum domo tua tota liber a tributo: quibus dictis, Rusticus malam principis percussit, alapa leniter incussa, iubetq; æquum iudicem esse, præmioq; abducto, loco cedit. Tum lapidem dux occupat, nudum gladium vibrans ad omnem se partem vertit, populum affatur, polliceturq; se æquum iudicem futurum, ferunt & aquam agresti pileo ablatam potare in futuræ sobrietatis argumentum. deinde ad Solemnensem ecclesiam, quæ in proximo tumultu sanctæ Mariæ uocabulum & nomen habet, perductus, sacrificijs interest: quibus peractis humili veste, qua adhuc indutus est deposita. Paludamentum induit, splendideq; cum proceribus suis conuiuatur. Postremo in pratum reuertitur pro tribunali sedens, ius dicit & funda confert. Hic honos principis inuestiendi rusticis datus est, q̄ illi primum in ea terra Christi fidem accipere nobilibus & principibus in errore adusq; Caroli magni tempora permanentibus, quando & ipsi baptismati admoti sunt. Fuit Charinthiæ dux venator Imperij, unde ad eum lites & contentiones venatorum omnium deferabantur, vocatus in iudicio coram Imperatore querulantibus non nisi Schla uonica lingua respondebat. Est & alia huius prouinciæ consuetudo in oppido Klagen furtiuo furibus durissima: si quis in furti suspicōem uenerit, euestigio suspendi: postridie de suspicione iudicant, si fontem inueniunt, pendere sinunt donec per partes ad terram defluat cadauer. Insons repertus sepelitur, exequiæq; ex publico psoluunt. Penulis natiui velleris haud fucati Carintij regunt, vulgoq; capita pileo obmuniunt, sermone loquunt Sclauonico. Stirij vero agrestes vulgo populi sunt & strumosi, adeo quidem ingenti struma ut ipsis loquelā impediatur: & mulier lactans illā posttergū perinde atq; faccū reijciat (si fama uera est) ne infanti impedimento sit. Strumæ causā aquæ aeriq; quibus uescunt incolæ tribuunt. Styriani ipsi cultu & sermone Germani sunt, p̄ter Draui accolæ, q̄ Illirica utuntur lingua. Sal ibi coquit qd ad finitimas gētes defert. Regio ferri & argenti ferax, sed principū incuria parcius fodit. Valeria

Solemnensis ecclesia

Honor principem inuestiendi rusticis datus.

Charinthiæ dux imperij venator.

Consuetudo furibus grauis.

Stirij vulgo strumosi.

Strumæ cā

Sal styrianū Styria olim Valeria dicta

olim dicta fuit: montana plurimum præterq̄ ad ortum, qua Pannoniæ finis
tima est, ea parte vastam effundit planiciem.

De Italia, Italarumq̄ moribus, Item de Rhomulo & eius ci-
uilibus institutis. Caput Decimum nonum.

ITalia Europæ regio, prius Hesperia ab Hespero Atlantis fratre, qui a fratre
tre pulsus, & Hispaniæ & Italiæ dedit nomen: siue, vt Macrobius inquit
ab Hespero stella, q̄ illius occasui subiecta sit. **O**enotria etiam dicitur, vel
a bonitate vini quod in Italia nascitur. Nam Græci **O**enon vinum dicunt.
vel ab **O**enotrio Sabinorum rege. postea Italia ab Italo Siculorum rege, qui
agriculturam Italos docuit, & leges posuit: nam ad eam partem venit, in qua
postea Turnus regnavit, & a suo nomine appellauit, vt Virgilius probat.

Hesperia

Oenotria

Italiæ appel-
latio

Est locus Hesperiam Graij cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atq̄ vberè glebæ,
Oenotrij coluere viri nunc fama minoris
Italiam dixisse ducis de nomine gentem.

Timæus autem & Varro a bobus vocatam putant, quoniam Tauri Græcâ
veteri lingua ita appellati sunt, a quorum multitudine pulchritudineq̄ Italiã
dixerunt. Latium pars illa vbi hostia Tyberina sunt dicitur, quemadmodum
Ausonia, vt Aristoteles inquit, pars ad Thyrrhenũ versâ. Crucis formã inter
Adriaticum & Thuscũ mare iacens, ab alpium iugis & Apennini porrecta,
se paulatim tamen ad Rhegynũ vsq̄ attollens verticem, & littora Brutiorũ.
In vltimo sui in duo cornua scinditur, quorum alterũ Ionium spectat mare,
alterũ Siculum: in extremitatẽ Rhegiũ oppidum habens. Eius longitudo ab
Augusta prætoria per Romã Capuamq̄ porrecta vsq̄ ad oppidũ Rhegiũ.
Solino teste, decies centena & viginti milia passuum colligitur. Latitudo ve-
ro quadringenta decem, vbi latior, vbi breuior centum triginta sex: habetq̄
vmbilicum in agro Rheatino, qui dudum ex latere maris superi Rubiconem
fluviũ pro finibus habuit. Diuiditur Italia in multas regiones, a Varo flumi-
ne ad Macrã Liguria terminatur, vbi Genua illustris ciuitas. Inde ad Tyberi-
num amnem. Hetruria, vbi Pisæ. a Tyberi ad Lyrim Latium, vbi Rhoma, in-
tus Antium in ora. a Lyri ad Samum Campania, vbi Neapolis. Inde ad Sila-
rim Picentinorũ regio, vbi Surrentũ & Salernũ. a Silari ad Laiũ lucania, vbi
Pestũ & Buxentũ. a Laiũ ad leucopetrã Brutiũ in quibus rhegiũ Iuliũ. a leu-
copetra ad Iapigiũ promontoriũ, quod & Salentinũ magnæ Græcię ora est
vbi Croton & Tarentũ. ab Iapigio ad Brundisiũ Calabria, vbi Hydruntũ. a
Brundisio ad Garganũ Apulia, vbi Bariũ & Salapia. a Gargano a Sari fluuij
hostio Frentinorũ regio, vbi IIconiũ. a Saro ad Apernũ amnem Marucino-
rum ora, vbi Orton. ab Aperno ad Æsum fluuium antiquissimum Italiæ
terminum Piceni, quorum Ancõn. ab Æsio siue Asio, vt quidam scribunt,
ad Rubiconem recentius Italiæ confinium Senones, quorum Pha-
num fortuna, Pisaurum & Ariminum. A Rubicone ad Padi hostia Boij,
quorum Rauenna. A Pado ad Tiliamentum Veneti, vbi nunc Venetiæ.

Latium

Ausonia

Italię formã

Longitudo
Italiæ

Latitudo
Italiæ

Italiæ regio-
nes

Liguria

Hetruria

Latium

Campania

Picentinorũ
regio

Lucania

Frucium

Magna græ-
cia

Calabria

Apulia

Frentinorũ
regio

Marucinorũ
ora

Picenorũ ora

Senonũ re-
gio

Boij

Veneti

De oim gentiū ritibus.

Apenninus
mons Italiā
discernens.
Laus Italiā
Italia terrarū
oim alumna
& parens
Quiritum ci-
uitas.
Rhome laus
Hoim color
cultus & sta-
tura
M̄rimonia
Repudiū
Ciuūtriplex
conditio.
Ingenuorū
triplex ordo
Dictatoris
dignitas.
Dignitatū
ordo

a Tiliamento ad Natisonem Carni siue Foroiulienses, vbi Aquileia, a Nati-
 sone ad Arsiam lapides & Istri, quorum Tergestum & Formio amnis, &
 ipse aliquando Italiæ finis. Apenninus mons totam terram velut in duas di-
 uidit plagas, hanc ad occasum & meridiem, illam ad septentrionem & or-
 tum obuersam. ab Alpibus primo in Liguriam excurrans, mox inde Cisalpi-
 nam Galliam & Picenum ab Hetruria & Sabinia dirimit, Anconemq; pro-
 greditur, vnde aduersus in Apuliam & Garganum montem extenditur, Mar-
 rucinarum Pelignorum Frentinorum terram a Latio Campania separans:
 Vltimus eius conatus ex Gargano est ad Leucopetram, hinc Apuliam ha-
 bens, Calabriā & magnæ Græciæ oram, Picentes inde Lucanos & Brutios.

Est Italia metallis grauida, vbiq; vitalis & perennis salubritas, eximia coeli
 temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, muni-
 fica sylvarum genera, mira frugum vitium & olearum fertilitas, nobilia pec-
 cori vellera, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina fontesq;
 saluberrimi, portus plurimi, ipsa auide ad mortales iuuandos in maria pro-
 currens, & velut gremium omnium gentium cōmercio pandens, vt vere di-
 cta sit a quibusdam terrarum omnium alumna, atq; eadem parens, cœlestiū
 prouidentia electa, quæ sparsa congregaret imperia molliretq; efferatarum
 gentium ritus: discordes ad colloquia linguas munere literarum latinoq; ser-
 mone congregaret. Cæterum vt gentes sileam (nam longum esset numera-
 re) quas Itali Romani lingua & armis vicere, tantum vna Quiritum ciuitas
 virtutum omnium valuit exemplis, quantum omnis Græcorum eloquentia
 præceptis, qui quasi ita futurum diuinassent, vt hæc vna terra omnibus esset
 gentibus imperitura, quotam ipsius partem magnam Græciam dixere: &
 vt breuiter dicam, non sine prouidentia accidit, vt quum deus optimus terras
 inuisit, tum ibi cunctarum gentium arx esset & Imperium, vbi mox Christi-
 ani nominis futurum erat caput. Color Italis & statura pene diuersa est. In Cis-
 alpina Gallia Venetoz; recessu color vulgo candidus, cultus & sermo accu-
 rator: contra in Hetruriæ tractu Latio Campania, Lucania & Brutijs aqui-
 lus, capillus niger breuior statura, & macilenta, sermo & cultus simplex, om-
 nia similia in Piceno & his qui superi maris oram accolunt in magnā Græ-
 ciam vsq; nisi q̄ in Apulis Calabria & ijs qui extremam tenent Italiā vi-
 ctus & sermo cum Græcis promiscuus durat. Tota Italia vt omnis fere Eu-
 ropa vno matrimonio semper contenta fuit. Repudium ex vrbe Roma trans-
 laticium. Hic Spurius Carbillius sterilitatem coniugis causatus, primus vxo-
 rem repudiavit. Triplex olim in regionis ciuitatibus conditio fuit, Seruilis,
 Libertina, & Ingeua. Ingenuorum triplex ordo, Plæbeius, Equester & Pa-
 tricius. Sacrorum ratio penes pontifices & flamines, & alia quædam colle-
 gio esse, alia alijs dæmonibus sacra facere. Summus honos & potestas in di-
 ctatore, a quo nulla fuit prouocatio. Ea dignitas semestris fuit, & ad eam per
 gradus fiebat a questura accessus, per ædilitatem præturam Consulatum &
 cenfuram: non q̄ semper per hos gradus iretur, explendusq; esset numerus,
 sed in dignitate potestateq; hic ordo erat, vt in re bellica certi militiæ gradus

miles centurioni parebat, Centurio Tribuno, Tribunus legato, Legatus Cōsuli seu alteri cuius essent auspicia. Magister equitum dictatori. Legitima militia decennium habuit si non prius debellari cum hoste contigisset, aut missio aliqua intercidisset, quæ nomine & re non vna fuit, præter legitimam illam cuius nunc mentio facta est: fuit & *Causaria*, hæc vt priore illa minus pulchra, ita reliqua honestior, quæ ab re ignominiosa dicta est. Militaris ætas ex *Seruij Tullij* præscripto a septemdecimo anno in octauū & quadragesimū decurrebat, Pacati in toga agebant, bellantes in sago, & paludamento: bella feciali iure inferebant, illataq; soluebantur non nisi legitime. Ciuitates aut sociæ, aut coloniæ, aut municipia dicebant. Municipibus alijs ciuitas cū iustitragio data, alijs sine suffragio. Coloni vt membrum ciuitatis erant, & Romanis viuebant legibus Municipes suis. In his decuriones erant, quod Romanæ senatores. Purpura patricium distinguebat ordinem ab equestri, aurum equestrem a plæbio, Maiestatis iudicia totius populi erant, Rerum capitulum iudicum, qui ad id sorte lecti essent, ex ea decuria, quæ eo anno iudicaret. Ciuiliū rerum prætoris centumuiralis hastæ aliaq; aliorum. Et hi olim Italicarum ciuitatū & gentium in vniuersum mores erant: institutionem hanc a Romulo trahentes. Romulus enim postq; ciuitatis Romanæ muros, fossas, munitiones & necessarias extructiones perfecisset omnibus, ad ciuiū statum se conuertens ita ordinauit. Diuisa imprimis trifariam omnis populi multitudine singulis partibus singulos præfecit duces clarissimo: deinde triū rursus earum partium vnāquāq; diuidens in denas partes æquales harum quoq; duces designauit viros fortissimos, vocauit partes maiores tribus minores curias. homines tribuum ducatus habentes tribunos: qui vero curijs præiderent Curiones dici poterant. Erant autem & in decurias diuise curiæ, ducesq; earum decuriones appellati. Omnibus itaq; in tribus & curias diuisis Agrū in triginta partes diuidens, suam cuiq; curiæ partem tribuit, tantum ipse agri accipiens, quantū quidem ad sacrificium templaq; satis esset: partem quoq; agri publicam relinquens, sicq; vna diuisio regionis & hominum cōmunem continens æquabilitatem fuit. Altera item hominum ipsorum fuit, cōmoda & honores pro dignitate cuiusq; partiens. Illustres enim genere & spectatæ virtutis viros tum diuites, & quibus erant filij ab ignobilibus discreuit, humilibus & egenis. vocauitq; tenuioris fortunæ homines plæbeios, & qui melioris erant conditionis Patres his de causis progenitos eorum deinceps patricios vocabāt. Romulus vbi maiores a minoribus discreuerat leges dehinc posuit statuitq; qd vtrosq; agere opus esset. Sacra quidem patricios pficere, Magistratus gerere, ius dicere, ac secum quoq; publica administrare. vrbani ipsos maxime negotijs intentos esse. Plæbeios autem his muneribus solutos, cum inexperti essent, & ob inopiam negociosi, agricolari simul, & pascere pecora, questuariasque exercere artes: ne vero dissiderent, aut iniurijs locupletum in humiles, aut leuium egenorumque hominum in excellentiores inuidia commendauit ipse patricijs plæbeios vnumquemque eorum permisit, quem vellet sibi patronum eligere,

Militiæ gradus
Legitimam
lit a decennalis

Causaria militia
ignominiosa.

Municipes
Coloni
Decuriones.

Patricij
Equestres
Plæbei

Romanæ ciuitatis
ordinatio

He immultudo
diuisa.

Agri in singulos
diuisio

Alteramultitudinis
hominū segregatio

Patriciorū
officia

Plæbeiorū
officia

Patronus

De oim gentiū ritibus.

Patronatus. Patronatum vocans, susceptum pauperum humiliumq; patrociniū, & officia instituens vtrisque cōmoda beniuolas ciuilesq; eorū coniunctiones fecit, vt illi tuerentur clientes, tanq; patres filios: clientes econuerso patronis obsequiosi essent: cōmuniter autem vtrisque neq; pium, neq; phas erat accusare se inuicem nec aduersus se testimonium dicere, nec cum inimicis numerari, sicq; firmior erat Rhomanorum concordia, Consiliarios post hæc instituit, centum viros ex patricijs eligens, fecitq; delectum eorum hoc modo. Ipse vnū ex omnibus optimum designauit, cui cōmittenda essent vrbana negocia, cum ipse exercitum extra fines duceret, tribuum vnicuiq; edixit, vt tres viros ex se deligeret, qui ætate & generis splendore sensuq; excelleret: post hos autem nouem viros, etiam curijs singulis imperauit tres maxime idoneos ex patricijs eligere, posteaq; nouem istos primis a tribubus electis addens nonaginta, quos curiæ suffragijs prætulerant, eo quoq; quem ipse elegerat duce addito centum consiliariorum numerum expleuit & a Rhomanis Senatus dici coeptus est, qui ob authoritatem Pares, ob ætatem Senatores dicti sunt. Deinde trecentos viros ex generosissimis familijs eligens robustissimis corporibus, quos Curia renunciarunt, eodem modo quo antea senatores, singule denos iuuenes, eos semper circum se Rhomulus habuit. Nomen cōmune omnes habebant, Celeres vocati, ab exequendi ministerij celeritate, custodes regis erant. Regis autem hæc officia, primū quidem templorum sacrificiorūq; principatum tenere, agereq; eum omnia in honorem cultumq; deorum pia, deinde legum morisque patrij custodem ipsum fieri, iurisq; simul omnis Senatum cogere, populum conuocare, potestatemq; sibi in bello Imperatoriam esse. Senatorio ordini honorem & potestatem talem attribuit, omni de re, de qua referret regno, cognoscere atq; suffragiū ferre, & quod visum maiori parti esset id vincere. Plæbi deinde tria hæc dedit magistratus creare, leges sciscere, & de bello decernere, cum rex vellet, neq; tamen potestatem horum absolutā, nisi & senatus approbasset. Ferebat populus suffragium non viritum, sed per curias conuocatus, & quod pluribus visum esset curijs, ad senatum referebatur. Nunc autem mos iste suffragiorū in plærisq; locis conuersus est, neq; enim de plæbiscitis senatus iudicat, sed eorum quæ senatus cognouit populus est dominus. Ex hac autem diuisione Rhomuli non ciuilia modo negotia, sed bellica quoq; Celeres isti exquebantur: quādo cūq; enim ei visum esset exercitum educere, nec tribunos tunc per tribus, nec per curias centuriones, neq; præfectos equitum creari oportebat, sed rex tribunis mandare, illiq; curionibus, e quibus deinde decuriones edocti statutos sibi quisq; milites educebat. Vna enim decenter instructi aderant. Mille etiam pugnatōres elegit, vt quidam scribunt, quos ob numerum milites nominauit. Tum ipse se Imperij insignibus, & cætero habitu & duodecim lictoribus cum fascibus præcedentibus augustiorem populo reddidit in quo fascium numero xii. vultures, qui ei auguriū fecerunt videri potest Rhomulus secutus, nisi ab Hetruscis morem ipsum aliquis potius sumptum dixerit, quibus cum, xii. populi essent, magistratūq; vnum

Clientes,

Centū viri
consiliarij de
lecti

Senatus
Pares
Senatores
Trecenti ro
bustissimi es
le q.
Celeres.
Regis offi-
cia

Dignitas se
natorū cella

Plæbi cōcel
sit Romulus

Suffragandi
ritus.

Celerum of
ficia

Mille pugna
tores dele-
cti
Milites
Lictores cū
fascibus

comuni nomine crearent: singuli suum illi apparitorem dare consueuerunt. Sella curulis Trabea & aliorum Rhomanorum regum insignia omnia inde haud dubie fuerunt. Rhomulus etiam ciuitatis vires augere volens, causam honestam comentus, & rem in honorem dei referens, templum loco in vmbroso erigit confugientibusque ad illud sponsofactus est per speciem religionis erga deos: nihil eos mali ab inimicis accepturos: ac si permanere apud se vellens, ciuitates etiam participes faciebat, tradebatque agri portionem, quam bello quaesierat. Fuit item & aliud institutum, vt ne captas bello vrbes funditus euerterent, aut in seruitutem redigerent: verum missis in eas coloniis proportionem aliqua regionis colonias Romanorum facerent vrbes victas & reipublicae participes. Caeterum post Titi Taci caedem, cum quo & Sabinum & Rhomanum populum in vnum confluxum quinque annis gubernarat Romulus ad sacra conuersus publica & priuata multa instituit. Legem de matrimonio tulit, vt mulier viro socia esset pecuniarum, & caeterarum rerum, sacrorum etiam, & vt viueret ad mariti sui morem domusque vt ille dominus, ita & haec domina. Morienti viro sine liberis succederet, sui cum prole aequa sit illi pars sua. Adulteri conuictam vir & cognati vt vellent necarent. Si vinum bibisset domi vt adulteram punirent, quo instituto videri potest apud Rhomanos morem inualuisse, vt quoties viri domum se reciperent, filias & vxorem exciperent osculo: an, vt Portius Catho prodidit, olerent temetum, vt enim corruptionem insaniamque principiū arbitrati sunt, ita corruptionis ebrietatem. Parentum in liberos vt omne ius sit statuit, siue vellet coercere, siue verberare, siue vinctum rustico operi detinere, vendere quoque permisit & occidere. Si quis a patre venditus se in libertatem vindicari vt iterum ac tercio patri ius vendidisset. Fuit id legis caput. CCC. deinceps anno in duodecim tabulis relatum. Mitigauit tamen non nihil austerum carmen Numa Pompilius, qui tulit nullum patri amplius ius in filium oportere esse, vbi illius iussu duxerit vxorem. Sequuta & alia instituta. Ne quis liberę fortunę sedentariam exerceret artem. Militaris disciplina & agricultura ciuibus permittitur: unde laudationis mos ille manauit ad posteros, bonus miles, bonusque colonus Imperfectum putabat Rex vtraque vitam alteram ab altera separari, necesse esse & humum exerceri, & belli obiri munera, vt lex Lacedaemoniorum habet. Operi omnes pacis tempore vacare rustico praecipit, permisit tamen mercari etiam quando res aliqua desiderabatur. Nec religionis immemor, templas aras deorumque simulacra constituit. Adiecit & dies fastos, sacrificia, ferias, nundinas, & alia pluraque ad deorum cultum pertinentia, peregrina sacra, & ea imprimis, quae graecanico fierent ritu vrbe exclusit, praeter Herculeas iam inde ab Euandri temporibus instituta. Alicarnaseus Dionysius Varronem secutus. Ix. ait sacerdotes, qui publica sacra facerent tributim curiatimque ab eo institutos, additos & his aruspices diuinationum interpretes, Curiarum singulis genius suus cum sacrorum ministris, datus communisque omnibus Vesta, & annus in decem menses digestus, quibus nemo non potest intelligere fuisse Rhomulum diuinarum humanarumque rerum non imperitum, nec ante

Apparitores

Afyllum institutum

Lex in bello obseruanda

Leges a Romulo latae

Mulier viro aequata.

Adulterae poena

Vinum mulieribus Romanis prohibuit

Ius parentibus in liberos coactum

Sequuta alia instituta.

Secentaria ars ingenius prohibita

Peregrina sacra vrbe exclusa.

Herculeas sacra

Sacerdotes instituti

Aruspices instituti

Vesta dea tributim venerata.

De oim gentiū ritibus.

Numæ regnum populum Romanum sine moribus & religione vt pleriq; autumant mansisse. Has ciuiles disciplinas Rhomulus dedit. Numa Pompilius qui post eum regnum accepit, plures alias adiecit: annum ad cursum lunæ in duodecim congeffit menses, quū Rhomulus ex decem antea constituisset: mutatoq; mensiū ordine, Martius, qui primus tum fuit, ac ineuntem inchoabat annum, duobus Ianuario & Februario prælati, tertius in ordine est factus. Fastos quoq; dies fecit & nefastos, quibus nihil cum populo agi poterat. Flaminem vnū loui creauit, qui Dialis est dictus, cum insigni veste curulicq; sella excoluit. Adiecit & alios duos, Marti vnum, Quirino alterū, ab insigni quod capite gestabant, quasi Filamines dictos. Vestæ virgines legit. Hæ decem primos annos sacrorū ritum perdiscebant: totidem deinde operabantur sacris, tercio decennio rudes, & nuper captas instituebant: postea vero, si que nubere vellet, fas erat alterum mallet sequi, Salariū his ex publico constituit. Perpetua virginitate interim alijsq; cærimonijs venerabiles fecit. Si qua incesti conuicta esset, ante ora ciuiū mœsto silentio efferebat, viuacq; circa Collinā portam in subterraneū specum demissa, tellureq; superingestanecri. Gradiuo Marti duodecim sacrauit Salios: hi mense, qui ab eo nomen traxit, plures dies celebribus locis vrbis solenne ducebant tripudiū: tunica versicolori tegmine puniceo distincto amicti, æneo baltheo, & gladio succincti: dextera lanceam virgamq; gestabant, leua thraceam ex ære peltam, altioribus pileis, & in conum exeuntibus capita insigniebant, Nihil ab his diuersos fuisse, Dionysius opinatus est, quos Græci Curetas dixere, Romani a solenni saltatione. Salios pontifex est deinceps ab eo creatus, cuius potestati oīa sacrorū iura subiecit, quibus hostijs, quibus diebus, ad que templa sacra fieri oporteret formula edocuit. Interiecti etiā sunt tot sacris ordinibus Feciales, his ea cura tradita, vt Romani nullū iniuste bellū inferrent cuiq;. Hi si qua per iniuriā Rhomanis adempta essent, res ablatas ab hoste repetebant: quæ si nō redditæ essent, bellū composito ad id carmine indicebant. Pari potestate fontes, res iuste repetentibus ad supplicium dabant: legatorū iniurias vindicabant: hi que pia in foederibus essent tueri, sancire pacem, eandem si minus legitime pacta essent irritā habere, si quid Imperator, aut exercitus contra publicum iusiurandū deliquisset, scelus expiare. Puerū trimo minorem lugeri vetuit, neq; natu grandiorē plures menses lugendū censuit q; vixisset annos. Tps longissimi luctus in decem menses extendit. Populū in diuersa distribuit collegia Tibicinū, artificū, architectorū, infectorū, sutorū, coriariorū, fabrorū, figulorū, & ex variarū artiū opificibus contractis vnū oim nouissimum, sua singulis sacra venerationesq; dijs reddendas distribuit. Seruius Tullus in classes & centurias oēm ciuiū multitudinem diuisit, Quorū ordinū ratio hæc fuit, vt hi, quorū res centū millibus æris censerent. In prima classe essent, que centurias habuit octuaginta: Pari numero iuniorū seniorūq;, vt hi ad vrbis custodiā psto essent. Iuuenes foris bella gererent: arma vtriscq; imperata, galea, clypeus, lorica, ocreæ, & hæc que corpus tegerent, in hostes hasta & gladius, Additæ huic classi duæ fabrorū centuriæ, qui in bellū machinas

Annus i mē-
ses. xij.

Fasti & ne-
fasti dies

Virgines ve-
stales

XII. Salij

Pontifex cre-
atus

Lugendi rō.

Populi i col-
legia distri-
butio

Populi in clas-
ses distribus-
tio
Prima clas-
sis

ferrent, & ob id inermes. Altera classis ex viginti facta est centurijs, quarum census ab quinq; & septuaginta millibus ad centum millia extendebat: arma illis scutum, galea, ocrea, lorica duntaxat adempta: tela in hostes eadem: idem ætatis discrimen. Tercie classis census in quinquaginta milia descendit, totide centurie, nec in armis quicquam præter ocreas variatum, par centuriarum numerus. Quartæ classis census adhuc minor, quippe qui a quinquaginta millibus in summam dimidio minorem contraheret, nihil his datum præter verutum. Quintam classem triginta centurie expleuerunt, fundam his & lapides missiles ferre in pugnam commissum. Cornicines, tibicines, cum ipsis censu, in tris centurias distributi, quadraginta millibus æstimata est hæc classis. Minor deinceps census reliquam habuit multitudinem, cui ob inopiam militie munus tributumque Tullus remisit. Ciues iuramento adegit, ut singuli bona sua æstimare, quibus parentibus orti essent, quos filios haberent, cuius ipsi ætatis, cuius uxores, liberi, que illorum nomina, quo urbis loco, aut quo regionis pago domiciliu haberent, proposita his, qui fallerent, poena, ut ademptis bonis, ipsi verberibus cæsi, venderent. Peditum numero distributo, ex primoribus ciuitatis nouos scripsit equitum ordines ut cum istis que fuerant sub Romulo inauguratae: que illis postea a Tarquino addite duodeviginti essent centurie, dena millia æris singulis ad emendos equos data ex publico, & ad eos alendos duo millia in annum constituta: vidue equibus attributa, que annuam pecuniam penderent: fuerunt equitum peditumque centurie centum nonaginta tres, quibus in ferendis suffragijs, sua omnibus ordinibus seruabat dignitas, ut qui plurimi censi essent, maiora bellorum onera sustinerent (nam ita compatum a Seruio erat, ut non viri- tim ut antea, sed pro census æstimatoe singuli tributa penderent) hi primo loco suffragia inire it. Cæturæ habuit prima classis octoginta peditum centurias, in ibantque cum his eque suffragia, quod Dionysius demonstrat, ut octo & nonaginta centurie primo loco in suffragiu vocarent. Excedebat hic numerus dimidiu suffragiorum, quo factum, ut his suffragantibus conuenisset, pro decreto haberent, quicquid id esset, quia propter missus esset populus in suffragia. Si hic, quod raro accidere solebat, variatum esset, scilicet classis centurie vocabantur: atque alie deinceps aliarum ordine, ita, ut fere nunc sit ad extremam classem peruentum Tulli regis prudentia comparatum, ut ordines in eo paria facerent, ut istis qui maiora sustinerent onera, id commodi suffragijs reponeret, quibus licet nemo exclusus videretur: vis tamen omnis penes equites & primæ classis centurias esset constituta, in quorum potestate fuit creare quos vellent magistratus, sancire leges, bella in dicere: quorum trium potestas ab initio fuit a Romulo populo data: deinde Tarquino ex urbe eiectione iterum mutata regiminis forma est pro regibus Consules habere ceptum, quibus omnia insignia premissa que fuerant & regum, præter coronæ togæque palmarum usum. Brutus cum Collatino libertatis vindex hanc dignitatem centuriatis comitijs consequutus Ciues sacramento adegit: Ne mortaliu quenquam amplius Rhomæ regnare paterent, Senatorum numerum in trecentorum summam expleuit, Regem sacrificulum creauit, qui ea sacra perpetravit, que reges facere consueverunt. Leges Valerius tercius consul tulit, quibus puocatio a consulibus ad populum est premissa, ut capitale esset, huic, qui iniussu populi ma-

Scilicet classis

Tercia clas.

Quarta clas.

Quinta clas.

Ciuitatis census.

Equitumordo

Tributi pen- sio

Suffragandi ratio.

Equitum di- gnatio

Consules. in- ducti.

Senatores trecenti. Rex sacrifici- culus

De oim gentiū ritibus.

gistratū caperet. Ciuū vectigalia tollerent, quo contigit, vt vulgo prompti-
 ores ad questus & opificia sint hoies facti. Addidit & alio capite, vt qui ty-
 rannidem affectaret impune occideret. *Ærariū* in qd' publica pecunia repo-
 neret Saturni templū constituit: populo, vt duo s'q'q' questores crearet, p'mi-
 sit. Creatus tñ non longe post magistratus ab cuius Imperio nulla esset puo-
 catio Dictatoris ei nomen inditū a dictandi que vellet potestate, siue a dicen-
 do potius, q'a nō populi suffragio creari contigisset, sed ab vno esset dictus, q'
 tum summū in vrbe Imperiū haberet. Hunc creandi dictatoris morem vide-
 ri possunt Romani a Græcis accepisse: q'bus, vt Theophrast. tradidit in libris
 q's de regno scripsit, in certū tempus tyrannos, q's Elymnetas dixerūt, legere
 moris fuit. Semestris illius dignitas apud Romanos fuit, nec alio pacto cre-
 ari solebat q' cum vis aliq' maior repente exorta ingentem vrbi cladem mini-
 tari videret: hinc cæteros magistratus eligere licebat, vt magistrū equitū,
 secundā post eum dignitatem gerebat, p'sertim in equites & accensos, iunge-
 batur dictatori, sicuti regibus tribunus. Spurio Cassio & Posthumio Comi-
 nio consulibus plæbi datū est vt & suū haberet magistratū, q' sacrosanctus
 esset, q' inuiolabilis, cui auxiliij latio aduersus consules esset: diserte exp'ssum,
 ne patrū cuiq' eum magistratū cape liceret, hic tribuni plæbis noie dicebat,
 tanta fuit ipsorū postea insolentia, vt, nisi eis placerent, decreta consulū & se-
 natorū cassarent, comitijs creabant, siue auspicijs, siue religione: primū duo
 numero de iñ tres additi ad vltimū adhuc q'ncq'. Tria Comitiorū g'na Romæ
 olim vsurpata sunt Curiata, cum ex g'nibus hoim suffragiū ferret, nomenq'
 ideo rei datū, q' curiatim per lictorem calarent. Centuriata, quū ex censu, &
 ætate fieret, quorū ratio abunde relata est, cæterū, vt illa per lictorem, ita hæc
 per cornicinem calari solita. Tributa reliquū genus appellatū, ex regionib'
 & locis conflata. Ex patribus centuriatis Comitij decemviri sine puocatōe
 creati, Et in eos publicæ administratōis ratio oīs a consulibus translata est, vt
 olim a regibus ad consules, hi condere leges iussi, decimo die ius singuli in
 orbem dicebant, quo in decem tabulas complexo, qd' faustum foelixq' esset,
 leges decem tabularū populo pmulgauere duodecem falces p'cedebāt eū,
 cuius erat iurisdicctio, cæteris singuli accensi. Sed diu nō durauit magistratus
 ille, quippe q' vt Tribunitia ptās ab eo ex vrbe in ppetuū tolleret a patribus
 excogitatus fuerat, re cognita, ab ipsis tribunis ipse sublatus est. Tū lege cau-
 tum vt qd' plæbs vellet, totus populus teneret. Et alia: vt q' Tribunus plæbis
 Ædilibus, iudicibus noceret, eius caput Ioui esset sacrum, familia ad ædem Ce-
 reris liberi liberaq' venderent. Item, vt alter ex plæbe consul deinceps crea-
 retur: atq' vt inter patritios & plæbeios cōnubia pmiscua essent. Censores
 p'terea creati duo, q'bus scribarū ministeriū, tabularū cura, censendi formula
 cōmissa. Res parua ab initio, sed que p'cedente tpe multo maiora q' ab initio
 credibile fuerit, habuit incrementa: Tanta illi dignatio, tanta authoritas, vt oīs
 morū ciuilib'q' disciplinæ ratio ipsorū esset: Regimen ad hæc senatus, equitū
 Centuriarū, omne decoris ignominieq' discrimen, horū priuata & publica
 loca recognoscere: vectigalia populo Romano locare, censū agere, lustrū cō-
 dere: senatores e senatu remouere, notare infamia, q'nto q'q' anno creabant.

*Ærariū cōsti-
tutum.*

*Questores
creati*

*Dictator in
vrbe.*

Mg'r equitū

*Mg'ratus sa-
crofanctus.*

*Tribuni plæ-
bis*

*Tria comiti-
orū g'na*

*Decemviri
creati*

*Leges decē
tabularū pro-
mulgatæ.*

*Censores duo
creati*

Magistratus & alius supadditus, qui ius diceret; Prætores hunc vocare placuit, huic ois publici priuatiq; iuris potestate pmissa, nouū ius condere, & vetera abrogare facultas: erat vnus ab initio, qui vrbanus dicebat, quo nō sufficiente, q̄ multi peregrini in ciuitatem venirent, alius creatus est, pegrinusq; vocatus, q̄ plæruncq; inter pegrinos ius diceret, honorariū ius illud appellabat a magistratus honore, regia illis insignia, & apparatus consulibus pene æqualis. Permanlit hic ciuitatis status ad Iulij Cæsaris vsq; tempora qui monarchiã, quę longo postea Imperator; serie retenta est, iterū induxit. Ludus Romę celebrabat, qui Magnus Circensis etiam & plæbeus dicebat, eius pompa ex capitolio perforū in circū maximū mittebat tali apparatu Equitū filij, quibus ætas apta esset pompæ, equis sedentes, quicq; pedibus stipendia facturi erant, suis alis centurijsq; discreti pcedebant, vt exteris gentibus ostenderet qualis quantaq; iuuentutis indoles, in spem ciuitatis interim lubolesceret, hos aurigę sequebant, quadrigæ bigæq;, & equi desultorij. Mox athlete leuiorū grauiūq; certaminū, pudenda tantū velati, cæterū corpus nudū, cursu, palæstra, cęstibus certaturi. Saltator; deinceps chori viro; primus, alter pubescere incipientiū, postremus pueror;. Ordine deinde tibicines subsequi vtres & tibiolas inflantes citharę diq; lyras septichordes eburneas, & quę barbata nuncupata sunt habentes. Saltator; cultus tunicę puniceę cingulis æreis strictæ, enses lateribus pendentes, tela breuiora viris, galeę æræ cristis insignes, pennisq; excultæ. Præibant choris viri singuli saltationis & tripudij modū pmonstrantes, bellicos motus, atq; vehementes pceuleumaticis & rithmis imitantes. Enoplia saltatio in his vsurpata, quę & pyrrhica nuncupata est a Pallada, vt credit, repta. alij Curetes eius saltationis auctores arbitrati sunt. Enoplios choros Satyriscor; coctus euestigio sequebat; erāt hi in Syllenos & Satyros figurati, cauillabundo motu ridicula in magnis imitantes, Atq; hunc demū ordinem tibicines alij, & citharædi vario sequebant cōcentu. Ibāt inde qui passim thura & aromata thuribulis adolebant, multaq; odor; fragrantia deor; simulacra auro argentoq; cælata viro; humeris ferebant. Tum demū Themis summi vrbis magistratus, magna oim ordinū caterua religiose sequebant, Circi area in qua hic & alij ludi agebant tria & dimidiū in longitudine stadia habuit, latitudo quaternū fuit iugerū id soli spaciū inter Palatinū & Auentinū iacens, tribus lateribus porticus paululū repandę claudebant. CL. miliū spectator; capaces, sedilia circa areã cemento extructa erant, in quos sedentes spectarent. Scenici ludi in eo etiã agebant, tali primū ratione, Ludiones ex Hetruria accersebant, hi ad tibicinis modulos saltantes, haud indecoros more tusco reddebant motus. Imitari hos primo Romana iuuentus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes, nec motus interim absoni a voce, mox diligenti vsurpatione eo pcessit vsus, vt vernaculi eius rei artifices: qa nihil iam a Tuscis ludionibus distarent, Histriones appellati sunt, quia Hetrusca voce Hister ludio vocaret. Hi deinceps nō inconditū & rude carmen, alternisq; vt a principio iactatū vsurparunt qd Fescennio fuit simile sed modulatas satyras, descripto ad tibicinem cantu, decoroq; motu pagebant. L. Andronichus ab Satyris digressus fabulã argumento fecit, factaq; cū sapius egisset, obtusa demū frequenti vsu voce, puer; qui caneret ante tibicinem statuit, inde vt ad tibicinis latus histriones canerent receptū, vbi igit res a risu & soluto ioco auocari cœpta est, ludoq; in artem paulatim vertente, iuuentus fabular; actu histrionibus relictis vete

Prætores duos
vrbanus &
pegrinus

Ius honorarium.

Ludus Circensis siue plæbeus

Athletę.

Saltator;

Tibicines

Enoplia siue Pyrrhica saltatio.

Satyrisci

Circi magnitudo

Ludi scenici

Histriones

De oim gentiū ritibus.

ri instituto ridicula versibus intexta inter se iactabāt vnde exordia fabulis potissimū Attellanicis coinsera extiterūt. Id Ludionū genus ab oscis acceptū. Iuuentus tenuit nec Histriōibus attingere pmissū: Hic q̄ rōne Senatus populūq; Rhoman^o suos vita defūctos impatores cōsecrare: celoq; inferre solebat: referendū duco ipsi nāq; vt Herodianus scribit: locabāt in regiē vestibulo sup̄ eburneū lectū auro stratū imaginē, defuncto principi p̄q; similē: recūbebatq; pallida effigies in modū ægrotātis: circa lectū: magnā diei partē affidebat senatus oīs ad leuā pullis vestib^o amictus: ad dexterā lectæ ex oī nobilitate matronæ: in albis vestib^o: Isem color lugubris fuit in muliere olim: oī alioq; ornatu detractō, Id septē dieb^o defuncto dat: Medicis velut adhucspiratē interuisentib^o denūciātibusq; in dies morbū ingrauescere, Ad postremū: q̄si tū demū vita defunctū eq̄stris senatorijq; ordīs iuuenes p̄ viā sacra in forū deferūt: lecto in rostris deposito: pueri puellq; patricij gñis cōposito ab vtracq; pte cætu hymnos in defunctū canūt: flebili carmine modulatos, dein eburneo lecto cū effigie ex foro in cāpum Martiū trāsflato. Ingens ibi suggestus q̄drata forma lignea tm̄ materia cōtexti: multis gradib^o in phari speciē fastigio assurgentib^o. Singuli auro & purpura instrati: signis ex ebore factis: varijsq; picturis insignit̄ excolunt: ac q̄ altiores illi minusq; patētes: eo minores his imagines p̄minebāt, Interius erat moles aridis referta fomib^o. Effigie scd^o gradu collocata: oibusq; odoramentorū gñibus oīfariā admotis: q̄ certatim a tota ciuitate eo cōgerebant. Nobilissimi Iuuenes eq̄stris ordīs trabeati tabernaculo obequitabāt motu q̄dam Pyrrhichio solēniq; descursu, Circūagebant & currus q̄bus insidebāt rectores p̄sonas illustriū principum gerentes: ac tū demū ab impij successore face admota circūfusa multitudo ab Imis partibus molē incendit: ac simul ignis cœpit inualescere: ex ædificij fastigio aquila emittit̄: q̄ principis animā in cœlū ferre putabat: q̄ p̄ hæc Rhomanorū princeps cōsecratus esset: vana sup̄stitione inter deos colebat: & hæc de vrbis Rhomanę statu. Hodie Italia oīs Christianā pietatem religiosissime obseruat sacrorū cœrimonia ex Rhomanę ecclesię instituto: nisi forte in vltima eius terrę parte pauci græcū seruent ritū: & ipsi q̄dem græci generis vnū cōnubiū Italij vt olim: sed citra repudiū: neq; id p̄mittūt nisi magna de causa: Rhomanicq; pōtificis p̄missu. Regū nobiliūq; principū primogeniti veteri instituto regnū obtinēt: in priuata fortuna virilis stirpis liberi ex æquo sūt hæredes: sed legitimo thoro nati. Triplici iure vti Italia pontificio, Cæsareo: & Municipali: cōstat hoc ex legibus q̄s aliæ ciuitates alia sibi de causa cōdunt: ad bonū æquūq; spectāt. Iudicia rerū ciuiliūq; negotiorū: hic iudiciū ordines exercēt illic magistratus: nā nō vna vbiq; est regiminis forma. Prima nobilitas militij: si fœlix sit, Sequēs rei litterarię, Sacerdotiū magis venerabilē facit: q̄ nobilē: in claritudine literarū Theologi primas sibi partes vendicāt: Scd^{as} ab his iuris scientię piti: sūt & Medici in admiratiōe: sed maiore q̄stu, Mathematici, Dialectici, Astronomi, & Poetę magis inter se clarit̄: q̄ vulgo cōspicui. Grammatici extremi oīm: vt q̄ inter pueros cōsenescāt, Est & sacris oratorib^o grande nomē: sed maior veneratio, ob pietatis studiū frequentiore agunt teatro: q̄ forenses. His maior q̄stus: q̄ nomen. Est & Mercatura in magna celebritate: nā preciū hodie: vt semp in p̄cio est, Pictores, Statuarij, Fusores in maiori admiratione: q̄ agricolę: etsi vt auditū est prima laus apud maiores his debebat Rhomani p̄pe modū soli Itolorū pecuaria exercēt: sed mercenaria

Consecrādi ratio.

Albus color Lugubris in fœminis niger lugubris in viris.

Recētes Italiae mores Cōnubiū Italij vnum Italia nipli ciure vti Ius Municipale.

Iudicia Itolorū Militia Sacerdotiū Theologi Iurisperiti. Medici Mathematici Dialectici Astronomi Poetę Grammatici Declamatores ecclesiā. Forenses Mercatores Pictores Statuarij Fusores Agricola Rhomani rei pecuariae diti.

externorū hoīm opa. Vestitus alius alijs: sed venetis laxitate insigni ac prolixitate: & in his vrbicus municipali sumptuosior. Scđm venetos ciuilis & nitidus florentiq; & cæterę Hetrurij, Mediolanēlibus ac toti Æmiliæ Ligurięq; floridior: sed paulo cōtractior. Rhomę Aulicus, plixitate varietateq; colorū oēs alios antecellit. Rhomanus multo frugalior: sed cui suus nō desit nitor: p̄sertim in foeminis, Neapolis magis nitido vtiū q̄ sumptuoso: & externus gratior Italico: cætera Italia simplicius vestit: nec vnus habitus oībus: quippe quē nostra memoria sæpius variari cōtigat. Ecce in Æmilia & tota Gallia Cisalpina gaudēt principes foeminę in Hispanico habitu videri: viri in Gallico malūt, iam & Rhomę muliebris sexus Tuscū nup affectabat: venetiarū matrone his paucis annis vlnas pectus & humeros nudabāt: nunc oīa cōte gunt: ac laxiorib⁹ vtunt̄ manicis: & in Hispanicum degenerāt: veteres Rhomanorū statuę & numismata arguūt nullū apud maiores fuisse tegendi capitis vsū: nec caliga fuit nisi militaris: est hodie vtrumq; vulgatissimū: sed tegere caput trāstatiuū in Italia: vt credere est: qđ nomen etiā declarat: nec lanei aut linei thoracis adeo frequē vsus olim: qđ ex veteri statuarū figuratiōe potest intelligi: nunc oīs inuenū cultus in his sese p̄pmodū effert. Italic⁹ sermo neq; ille est: qđ olim fuit: nec oīno ab eo diuersus: sed barbaris vocibus plus minusue adulterat⁹: vt hæc aut illa regio fuit externis gentibus magis obnoxia, Littoralis Histrię ora veneta plurimū vtiū lingua: q̄ cōpta est: & grauis pluriūq; linguarū flore cōflata: qđ facile cōtigat in frequētissimo Italicarum gentiū cōmertio: olim multo simplicior fuit: ac minus aurib⁹ grata Carnicus sermo plures sonat linguas ac nescio quid ab Italico diuersum: dulcior auditu: quo Taurisium, Patauium, Verona, Vicentia, Mantua ferraria vtuntur: sed in his vrbicus gratior agrēsti. Cisalpina Gallia externum quendā & a nostro alienum sonat. Nulla alioquin gens cultior aut vrbium apparatus: aut victus frugalitate. Rauennæ, Arimino, Pisauo, Fauentiæ, Bononiæ, & vniuersę Æmiliæ, flaminia venustus sermo, Tuscis breuis, & velut Laconicus: in alieno: q̄ suo ore: gratior: quod Rhomę nuper offende bat cōmertio gentium in dies magis excolitur, Picinis & Sabinis & Maris crassior castigatiorq; Vmbris, Apulis, Lucanis, Brutijs, Samnitibus & cæteræ Italiæ rudior lingua ac minus peregrinis imbuta: præter Neapolim: vbi pleriq; Hispanicum affectant: qđ si quis altius spectet: atq; in vniuersum iudicet: nulla est ciuitas nullus populus: qui non aliquid a finitimis differat: author, Anthonius Sabellicus Enneade. XI. li. I.

Vestitus ita lorū diuers⁹.

Rhomanorū vestitus.

Principū foeminarum vestitus

Venetarum matronarū cultus.

Tegēdi capitis apud Italos olim nullus vsus

Caligę vsus Thoracis vsus

Italicus sermo.

Veneta lingua.

Carnicus sermo.

Cisalpinae gallicę sermo Laus cisalpine gallicę.

Tusc⁹ sermo vt laconicus breuis

Rhomanus sermo Notabile

De Liguria Ligurumq; prisco viuendi more. Caput Vicelimum

Liguria Italiæ Regio pro maiori parte montuosa: inter amnes varrū: & Macrā ab altero latere Apenninū habens: ab altero padū Tuscā attingēs: cuius caput nūc est, Genua A ligysto Phetonis filio dicta, cōuersione. y. in. v. vt pictor fabius pdidit: si horū gens siculi fuere: vt Thucidides arbitrat̄. Magna pars Italię est ab his olim possessa. Siculi ab Oenotris Italia eiecti Sicilia tenuerunt, Ligures labore plurimo cōtinuo vitā durā agunt, Nam multis arboribus oppleta regione materia est ad naualē fabricā p̄cipua: arbores tanta crassitudine: vt diametri octonos pateant

Liguriae finēs Siculi ex Italia in Sicilia cōpulsī.

De oim gentiū ritibus.

Liguriū ^{stua} ^{dia} pedes. Vnde quidā cædendę materiei, quidā subigendo agro a lapidum asperitate cultu difficili uacant: ita em̄ terra lapidosa est, ut gleba absq̄ saxo nequeat effodi. ob quod vitę erumnosę natura assueti: licet multo in labore versent̄, parum tñ perci piunt emolumentı: continuū vero exercitiū, & victus parcitas corpa eorū macilenta efficit ac robusta. Mulieres q̄q̄ viroꝝ labores pferunt, assuetę vnacum viris opus facere. Venationibus continuo vacant, captisq̄ feris fructuū inopiā sustentant. Ni uibus insup montanisq̄ asperitatibus assueti agiles corpe ac validi reddunt. Nō ul li messis raritate carnes partim domesticas edunt, partim ferinas, aqua in potū sumpta. Oleribus viuunt, prout fert regio eorū ad q̄s neq̄ Ceres venit, neq̄ Dionysius, p̄ cæteris dñs hoibus vtilis. In terra cubant vt plurimū, rari sub tecto aut in tugurijs iacent. Plures ad concaua saxa, speluncasq̄ ab natura factas, vbi tegant corpa, diuertunt. Hoc pacto prisco more absq̄ apparatu aliq̄ viuunt. Deniq̄ mulieres viroꝝ, vi ri ferarū robur & vires habent. Afferunt in bello sæpius vegetū Gallū ab gracili ma cilentosq̄ Ligure ex puocatione singulari certamine vinci. Arma habent leuiora, q̄ Romani. Operiunt corpa scuto longo ad formā galaticorū facto, tunicaq̄ succin cta. Armanē etiā ferarū pellibus, ac ense mediocri. Quidā Romanorū consuetudine q̄s in ea re imitati sunt: arma immutarunt. feroces sunt, & acuto ingenio, nō in bello solū, sed in cōmuni vita. Mercaturā exercent, nauigantes per Sardoniū Libycūq̄ pe lagus, sponte se grauibus maris periculis obiectantes, scaphis em̄ haud satis cætera rum nauiū more p̄paratis nauigant: quo fit vt imminente tempestate grauia lubeant vitę discrimina. Gens hæc vt An. Sabellicus primo lib. septimę enneadis habet ad huc ferox est, & ad rebellandū nata, vt quę diu Rhomana exercuit arma, plurimum pecore victitat, lacte, hordeaceaq̄ potione.

De Tuscia & gentis eius antiquis moribus. Cap. XXI.

Tuscia Italię regio celebris, a sacrificijs, vt quidā arbitrant̄, dicta. Nam Græci ^{duer} sacrificare dicunt, vel a thure, quo maxime in sacrificijs vtimur, vel a Tu sculo Herculis filio, qđ veteres probant. Olim Tyrrenia dicta fuit. Dubiū a Tyrreno Aty, an Herculis & Omphales, an (vt alij scribunt) Telephi filio, qui in eam terrā duxerit colonos. Dionysius a Tyribus ædificiorū genere, qbus Tusci vte rentur id nomen factū suspicat̄. Romani eius terrę populos nunc Tuscos nunc He truscos dixere. Græci vero Tyrrenos. Veterem illorū opulentiā, tum pelagi nomē demonstrat magna ex parte Italię p̄tenti, tum fines terrę, ab infero ad superū ma re, & ad alpes p̄pmodū p̄moti. Satis constat qđ qcquid terrę intra alpes iacet & A penninū vmbroꝝ olim fuisse, qui inde a Tyrrenis sint eiekti, Tyrreni a Gallis, Galli a Romanis, Romani a Longobardis, qui postremo nomen ipsi terrę indide runt, & qđ ad celebritatem noīs attinet. Latini Vmbri & Ausones a Græcis Ty rreni sunt olim vno noīe appellati. quidā etiā Romā ipsam Tyrrenam urbem op inatisunt. Fuit Tyrrenia gens fortitudine egregia magno potita impio. ciuitates cōdidit plures atq̄ opulentas. Classeq̄q̄ potens cū diuinus mari impitasset Italū pe lagus ab se Tyrrenū denoiauit, Pedestriq̄q̄ exercitu p̄ualida, tubā p̄mo adinuenit, & bello admodū vtilē, & ab illis Tyrrenū appellatā. Duces exercit⁹ plures insigni bus decorauit. Liçtores, currulē sellā, p̄textā vestē, fasces, sceptrū eburneū, alia mul

ta dedit: domibus porticus addidit, in quis seruorū cōcurrentiū turba diuerteret, quę imitati postmodū Romani, inq; melius aucta ad suā rempublicā transtulere. literis q; & rerū naturalium inuestigationi ac theologiæ plurimotpe impenso. Prę cæteris in fulgurū interpretatione & arte augurandi versata est, adeo vt nostra etiā ætate vniuersus ferme orbis, tum admiret viros, tum haruspicibus vtať. In scientia faciendorū sacrorū ita etiā floruit, vt Romani q nō seruandę tantū, sed & amplificandę religionis cupiditate incendebant, decem principū filios senatus consulto singulis Tuscię populis p̄cipiendę sacrorum disciplinę gratia traderent: hinc ludibriū illud malorū dæmonū ad Romanos defluxit. Hinc Bacchanalia, quę vt fœda & p̄niciosa, magno sunt bonorū consensu, authorū suorū supplicio vindicata, ex totaq; Italia sublata. Patriam Tyrrheni vberem incolunt, quā studio curaq; efficiunt fertiliorem, Mensa bis in die sumptuose p̄parata, oīa quę ad epularū delicias p̄tinent abunde subministrāt. Stragulas insuper vestes floribus distinctas, poculaq; aurea varij generis, ac ministroꝝ seruatorūq; numerū p̄ magnū in vsu hñt: multiplices vbi nō solū serui famulant, sed etiā liberi plures, Gens in vniuersū magis adhuc supstitiosa est, q̄ pugna.

Inuenta tyr
ihenorū plu
r. ma.

In augurādī
arte versabā
tur Hetrusci.

Religiōsi
valde Hetrū
si erant

Bacchanalia
ex Tuscia ad
Romanos.

Vicus
Vestitus
Supellex
Ministeria

De Galatia Europea & Galatarum priscis moribus. Caput Vicesimumsecundum.

Galatia magna Europę regio fuit, vltra Celticā ad Notū oceanūq; ver sus p̄tinentesq; oras, & Herciniū montem (scribit Diodor. Sicul. & a terminis istis ad Scythiā vsq; p̄tensa. Sic appellata a Galate Herculis & Celticę cuiusdā mulieris filio. Hæc pluribus natōibus incolebat regioq; vt plurimū ad arctū sita, frigidaq; adeo, vt quę hyemis tpe pro aqua niuibus oppleta existat: glacies q; immensa adeo patriā occupet, vt flumina congelata sint puia transeuntibus, nō solū paucis, sed exercitibus q; cū curribus atq; impedimentis. Complures magni fluuij vario fluxu per Galatiā fluūt quorū hi ex p̄fundis stagnis, hi ex montibus, partim in oceanū vt Rhenus, partim in portū vt Danubius, alij in Hadriaticū mare decurrunt vt Fr. danus. Sed hi oēs fere hyemis tpe congelati securū transitū iniectis desup (ne labant) paleis euntibus p̄bent. Vinū & oleū p̄pter eam frigiditatem regio nō p̄ducit, quare coacti hoīes potū sibi ex hordeo comparant quem zitiū appellant: aqua etiā in qua lauāt fauū mellis vtunt. Vino p̄termodū adeo delectant, vt a mercatoribus importatū purū bibant, minimiq; potu ebrii, aut somnū inducant, aut insaniā: q̄ fit vt mercatores Italici plures q̄stu ducti vinū, tum nauibus, tū per terrā curribus deferentes p̄ncernā puerū mercant pro vini amphora. Vniuersa Galatia argento caret, auro abundat, illud natura ipsa p̄bente. Nam cū fluminū decursus, difficiles flexus habeant, supans ripas a montibus fluens aqua: arenā aureā passim per campos eñcit, qua conflata, auroq; puro e ducto ad ornatum corporis mulieres viriq; vtunt: etenim & manū articulos, & brachia armillis aureis exornant. Circa collum grandes torques gestant ex solido auro, & in digitis anulos. Thoraces etiā auro exornant. Privati quidac mirabile in deorū templis potentiores obseruant, plurimū

Galatię fl
nes.

Galatia hye
mis tpe gla
cie occupata

Zitiū ex hor
deo forus

Vini appetē
tissimi.

Argento ca
ret Galatia.
Auro abundat Galatia

Corpus au
ro exornant
Galatę

De oim gentiū ritibus.

**Aurū in tem-
plis sparsum** auri ipsis dijs oblati per pauimentū spargentes, neq; id quisq; incolarū, q̄uis
gens auro sit auida, ppter religionem contingere audet. Sunt Galatē molles
atq; albi, corpe oblongo, comas q̄uis habeant natura rufas: studio tñ augent
**Corpū Ga-
latarū dispo-
sitio** naturę colorem, Calamistro capillos inflectunt, fronte illos ad ceruicem reñci-
entes, vt Satyris aspectu puerisq; appareant p̄similes: capillos arte efficiunt
crassiores, vt nihil differant ab equorū iubis. Barbā quidā radunt, nōnulli nu-
**Barbā nobis
I ores nutri-
unt** triunt. Parce nobiles quidā genas radunt, barbā adeo fouent vt corpa operiat
Quo accidit, vt cum edant repleat cibo: cum bibant veluti per cannale potus
videat inferri. Cœnant sedendo oēs, non tamen in sedibus, sed in solo super
**Sedentes in
solo cœnant
Galatē** luporū aut canū instratis pellibus. Ministrant eis pueri iuniores ætate tenera:
iuxta eos ignes fiunt, in quis ollæ sunt & verua plena carnibus. viros bonos
melioribus carnibus honorant, quemadmodū Poeta Aiaci scribit, Impensū
ab optimatibus honorem, qñ singulari Hectorem certamine vicisset. Hospi-
**Ex puocati
one certare
solent Gala-
tæ** tes ad epulas, qui sint, qua causa venerint rogantes. Consueuerunt q̄q; sum-
pto cibo ad verborū, prout causis intulit, concertationem surgentes ex puo-
catione certare inuicem, nulla habita vitæ cura: increbuit em̄ apud eos Pytha-
goræ sententia, qua dixit, animas hoīm esse immortales rursusq; eas defun-
Att. morem ctis corporibus post certū tempus in alia corpora reuersuras, ob hanc causā
in defunctorū pyrā epistolas scriptas quidā conijciunt, tanq; eos mortui sint
lecturi. In itinere ac pugna bigis vtunt, quas rhedarius ac affessor ducunt. In
bellis obuiū hostem iaculo ex curru primū appetunt, tum relicto curru pedi-
**Corpū cu-
stodes ex ho-
minibus li-
beris.** tes ensibus certant: quidā adeo mortem contemnunt, vt pugnent nudi. Cu-
stodes corpū ex liberis hominibus pauperes eligunt, qui & pro aurigis in
pugna seruiant, & ferant scutū, instructā aciem præire consueuerunt, & ad
singulare certamen fortissimos hostiū puocare, arma vt hostem terreant qua-
tientes, Quū quis strenue in acie pugnauit, tum maiorū, tum suas laudes ac
**Strenuorum
mili. ūdigna-
tiones** virtutes decantant. Res hostiū deprimunt, tanq; vitupatione dignas. deniq;
omnis in bello audaces extollunt verbis, Capita hostiū in acie cadentiū ab-
scisa equorū alligant collis. Hostiū spolia sanguine p̄fusa famulis tradunt in
**Hostiū spo-
lia domoꝝ
foribus affi-
gunt.** foribus domoꝝ cum cantu atq; hymnis affigenda, quemadmodū feras so-
lent venatu captas. Hostiū nobiliorū capita aromatibus vnctā in tecis con-
dunt summa diligentia, ea hospitibus oñdentes, nulloq; pro precio ea vel pa-
**Vestitus ga-
latarum** rentibus vel liberis vendunt. Vestes ad terrorem intonsas ac varij coloris fe-
runt, quas illi vocant bracas. Sagula ferūt virgata, hyeme q̄dem crassiora, æsta-
te subtilia. Fictilia in vsu habent densa ac floribus distincta. Arma ferunt, scu-
**Arma belli-
ca** tum ad staturā hoīs longū, proq; libito cuiusq; ornatū. Quidā in scutis aialiū
formas æreas paulū eminentes gestant, & ad ornatū, & ad corpū tutelā fabri-
**Scutū ad ho-
minis statu-
ram gestant** catas. Ærea galea caput muniunt paulū eminentiore, in qua aut cornua imp̄s-
sa sunt aut auiū vel quadrupedū effigies sculpta. Tubas habent suo more bar-
**Galeæ
Tubæ
Thorax** baras, vt quę asperū sonū & turbulentū reddant. Thorace ferreo vtunt qui-
dam, alij armis a natura datis nudi pugnant, pro ensibus ferreas spatas ge-
**Pro ensibus
ferreæ si arc.
Lanceę** runt oblongas ærea cathena a dextero latere pendentes. Nonnulli tunicas
aureis aut argenteis zonis cinguntur, iaculis insuper bellantur, quę illi
lanceas vocant, ferro cubiti aut amplius longitudinis paulominus duobus

palmis lato, enses haud minores sunt, quæ apud cæteros venabula: habentque tunc rectos tum curuos non solum ad corpora cedendum, sed etiam ad perforandum aptos, Aspectu sunt terribiles, voce graui atque aspera, Sermone vtuntur breui ac sub obscuro, multaque ex animo dubia loquuntur: plurima ad iactantiam in eorum laudem dicunt, & ad cæterorum contemptum. Minaces sunt ac detractores, opinioneque inflati acuti ingenio, & a doctrina minime alieni. Sunt & apud eos melodiarum poetæ, quos ipsi Bardos dicunt, hi cum organis veluti cum lyra cantant, hos laudantes alios vituperantes. Philosophi quoque ac Theologi, quos vocant Saronidas, precipue ab illis colunt. Vtuntur insuper diuinatoribus, qui apud eos cum augurijs & sacrificijs futura prædicent maximi existimantur omnibus obtemperante præbe: de rebus magnis consulturi mirabilem incredibilem obseruant ritum: ense hominem iugulant, quo labente, tum ex casu, tum ex membrorum laceratione, tum etiam ex sanguinis effluxu futura diiudicant. Est apud eos moris nullum absque philosopho sacrificium facere, existimantes per diuinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tanquam deis propinquiores. Horum intercessione bona ab dijs censent petenda, quorum consilio, & pace, & bello fruuntur. Poetæ vero apud eos tanti habentur vt cum extructa acie exercitus eductis ensibus iactisque iaculis propinquant non solum amici, sed hostes eorum quoque interuentu a pugna abstineant, ita apud agrestiores barbaros ira cedit sapientiae & Mars reueretur musas. Galatarum foeminae non tantum corporis magnitudine sunt viris similes, sed robore etiam. Pueri vt plurimum cani sunt, ætate prouecti colorem paternum assumunt. Borum qui subtus arcton habitant Galatæ, quique Scythiæ sunt propinqui, vt pote cæteris agrestiores nonnullos aiunt humanis carnibus vesci, quemadmodum & hi qui eam Brytanniæ partem, quæ Iris dicitur habitant, horum fortitudine feritateque diuulgata tradunt eos, qui prisca tribus omnem ferme Asiam discurrentes Cimerij dicebant, ipsos esse, qui paulo post corrupto nomine pro Cimerijs Cimbri sint appellati: iam prisco more dant latrocinijs operam rapientes aliena suis omnibus contemptis. Hi sunt qui Roma capta cum Delphici Apollinis templum spoliassent: magnam Europæ partem, non parua Asiæ tributariam fecere agris eorum quos subegerant possessis. Nam qui in Græciam peruenerunt Galatæ, de se partem occupatam Gallogræciam dixerunt, & Galatiam minoris Asiæ regionem, quæ ab oriente Cappadociam & Halym fluuium habet, ab occidente Bythyniam & Asiam, a meridie Pamphiliam, a septentrione pontum Euxinum. Cæterum Cimbri, de quibus iam nobis sermo est, Gens diræ supra modum feritatis impietatisque in deorum sacrificijs inauditæ. sequebantur exercitum mulieres Sacerdotes diuinationis peritæ, quarum canus capillus erat, alba vestis, lutea e carbalo subter tunica fibulis annexa ahenis incinctæ zonis, pedes nudæ, captiuus per castra strictis occurrebant ensibus, quos sternentes humi ad æreum prætrahebant craterem viginti capacem amphorarum. Habebant & pulpitum quo agiliter ascenso, tollentes in sublime captiuum superlebetem iugulabant, tum profuso in craterem sanguine inde cum stillaret vaticinium edebant: alij vero scisso ventre intestina speculabant suis victoriam clamitantes. Noxios quoque quinquennio seruatos affixos sudibus sacrificabant, & astantia ex hostibus capta vna

Enses maximi.

Bardi melodiarum poetæ

Saronidæ philosophi & theologi

Mirabiliaque horrendus ritus

Nullum absque philosopho sacrificium

Poetæ in maxima veneratione.

Foeminae Galatarum viris similes

Humanis carnibus vescuntur quæ Irim inhabitant.

Galatia Asiae ana

Sacerdotes foeminae.

Cruelis vaticinandi ritus

Noxios sacrificabant Cimbri

De omnium gentium ritibus.

Cimbri ad mares cupidiore.
 Impudentia Cimbrorum admiranda.

cum hominibus interfecta, aut supra ingentem pyram posita comburebant aut alijs adficiebant pœnis. Et quamuis Cimbri mulieres habeant speciosas ad mares tamen præter modum sunt cupidiores. In ferarum pellibus humi dormientes ex utroq; latere excubitores habent. In ipsis certaminibus exten-
 tas ad cartorum velamina pelles tantis pulsant ictibus, vt ingenti cum hor-
 rore fragor efficiatur. Sed illa admiranda eorum impudentia, q̃ speciem cor-
 poris facile alijs offerunt in propatulo, neq; hoc turpe ducunt, quin potius
 ignatum abnuere gratiam oblatam. Fertur a Valerio maximo Cimbro &
 Celtiberos in acie gaudio exultare consueuisse tanq̃ gloriose & foeliciter vi-
 ta essent excessuri. Lamentari vero in morbo quasi turpiter perituri.

De Gallia, Gallorumq; veteribus & recentibus mo- ribus. Caput Vicesimumtercium.

Gallia lata Europæ regio inter Gallicum internum mare, oceanumq; Brytannicum, Rhenum Alpes & montes Pyreneos iacens, Pyreneis iugis ad occasum includitur: ad septentrionem & Boream Gallico, Brytannicoq; oceano: ad orientem solem Rhenum illi paribus pene spacijs ex alpibus in oceanum, quibus Pyreneum iugum ex interno mari ad exter-
 num procurrat, qua meridiem spectat Narbonense illi prætenditur pelagus
 Gallia appellata a candore populi, Gala enim lac dicitur. Triplex est, Tonsa siue togata, quæ & Cisalpina dicitur, sed Italiæ finibus includitur. Comata co-
 gnominatur omnis Transalpina Gallia, eam in tres prouincias a tribus po-
 pulorum generibus hystorici diuiserunt, Belgicã videlicet, Celticã & Aquitanicam terminos illarum ita statuentes vt a Scalde ad Sequanam Belgica sit dicta, mox Celtica ab eo ad Garundam quæ eadem est & Lugdunenlis in-
 de ad Pyrenei excursum Aquitania olim Aremonica vocata. Augustus qua-
 drifariam diuisit addita Lugdunensi prouincia. Amianus in multiugas pro-
 uincias diuidit, vtpote, qui primam & secundam Lugdunensem, & primam
 & secundam Aquitanicam faciat, Braccata, quæ & Narbonensis dicitur, hæc
 est, quæ Rheno adiacet, & pro maiori parte lingua Teutonica vtitur, a braccis
 vestium genere sic vocitata. Multas prouincias habet Helueticam siue Alsa-
 ciam, Lotharingiam, Lucelburgam, Burgundiam, Brabantiam, Gelriam, Ho-
 landiam, Selandiam, quæ omnes nisi Rhenus antiquus terrarum limes abscin-
 deret Germaniæ nostræ potius annumerandę essent, ex quo hodie & conse-
 quenter etiam non montes, nō flumina pro regionum terminis habentur, sed
 singulæ linguæ & imperia. Eousq; vnamquamq; regionem extendi dicant,
 quousq; gentis illius sermo versatur. Galliaë populos Græci cōmuni appella-
 tione olim ab eorum Regis nomine Celtas dixere, & ab illius matris nomi-
 ne Galatas. Franci hodie vocantur, & Gallia Francia, a Francis Germaniæ po-
 pulis, a quibus olim fere rota subacta est, vt Baptista Mantuanus in Diony-
 sio suo: & M. Antonius Sabellicus libro. iij. x. enneadis habent. Cæsar dicta-
 tor omnis Gallicas gentes lingua, legibus & institutis inter se differre dixit

Galliaë quatuor termini.
 Gallia vnde appellata
 Diuisio Galliaë.
 Comata Belgica Celtica
 Aquitania. Lugdunensis
 Braccata siue Narbonensis.
 Braccatæ Galliaë regiones
 Galli a Græcis olim oēs Celte vocati
 Galli Galatæ vocati
 Galli hodie Franci appellati

multa tamen multis cōmunia esse, ut factiones exercere, quę non solum in ciuitatibus & pagis, sed in singulis pene familijs vulgo reperiant, ut qui ingenio & opibus polleant, inter se de principatu contendant, ut cuncta suo potius quā alterius arbitrio fiant, quod ut gentile, ita vetus esse, nec temere institutum videri, ut tuta plæbs esset a potentiorū iniuria, nusquā gentium plæbs alioqui contemptior: quippe quę olim seruitij pene loco haberetur, omnis publici consilij expertis, plæricis tributis, aut alieni æris magnitudine grauati, vulgo soliti se nobilioribus addicere, ut a cæterorū iniuria tutiores essent, omnia in eos iura, ut in seruos, habituris. Duo hominum genera in præcipuo honore esse. Equites & Druides, alij Bardos & Vacies Druidibus adiungunt quorum hi naturalium rerum causis dediti essent inuestigandis. illi laudationibus & poeticis rebus. Cæsar vno nomine omnes Druidas vocat, hi sacrificia curare publica & priuata, religiones interpretari, Adolescentes disciplinis instituire, quorum coetibus præcipue venerari: hñdem de cædibus, de finibus, cæterisque controuersijs cognoscere, pœnas constituere: si quis siue publicam siue priuatam personam gerens decreto non stetisset, sacrificijs interdiceret, quę præcipua fuit in gente animaduersio. Druides omnem hominum congressum & sermonem declinare, ne contagione polluerentur, his peccatis neque ius dici cuiquā potuit, neque honos vllus publicus communicari. vnus omnibus præesse, cui in vniuersum ordinem summa erat potestas. In huius defuncti velut antistitis locum alius suffragio surrogabatur, cogebat horum concilium certo anni tempore in Carnutum finibus. Est is locus Galliarum fere medius, controuersiasque ex vniuersa gente eo delatas suo componebant decreto. vulgo postea receptum, id institutum, sed ex Britannia translaticium, Parlamentumque vocatum, de quo postea. Druides a bellicis rebus aberant, neque ad tributum cogebantur. Multa milia versuum ediscere necesse erat, qui tali se disciplinæ tradidisset. ut plæricis viginti annos in ea comparanda morarentur: neque fas erat quippiam ad eam cognitionem pertinens literis cōmendare, quod ad memorię cultum, & scientię auctoritatem putaretur pertinere. Cæteris Gallis tempestate ea Græcę literæ in vsu fuere. Credere Druides animas non interire, sed in alia transire corpora, atque metu mortis ita sublato audaciores in periculis fieri. Multa de syderibus disputabant, de mundi & terrarum magnitudine, de rerum natura, & deorum potestate. Mundum ipsum æternum, ignem & aquam vicissim præualere. Alterum genus equites, hi cæterorū ordinum religiosissimi, verum graui morbo affecti aut in periculis constituti, pro salute humanam hostiam mactabant Druidū ministerio adiuti, Alij simulachra habebant immani magnitudine, viminibus contexta, eaque viuus corporibus plena circumiecto igni absumentur. supplicia eorū qui latrocinij alteriusue noxæ conuicti essent dijs gratissima arbitrari. Mercurius in præcipua veneratione esse, quem omnium artium inuentorem prædicabant. Viarum & itinerum ducem, & ad questum faciendum plurimum prodesse. Marti in pugnam ituri quicquid coepissent pro victoria vouebant, viscebanturque ob eam rem in plæricis Galliarū vrbi

Factiones a
mabāt galli

Despectissimi
gentium
oim Galli fu
erunt.

Druidū offi
cia & digni
tates

Druidū anti
stes

Concilij an
nuum in car
nutum fini
bus

Parlamentū

Druidū disci
plina

Opiniones
Druidū var
iæ

Alterū Gal
lorū genus es
quites

Mercurij in
veneratione
Gallis erat

De oim gentiũ ritibus.

bus ingentes tumuli, bellicis spolijs constructi, Si quis ex præda aliquid frau-
Galli ex Di dasset graui supplicio id scelus vindicabant. Se ex **Dite** procreatos persua-
re se natos sum habuere, ob idq; initium festorum dierum ab ea nocte capere, quæ fe-
dixere stam lucem præcessisset, rati noctem illi sacram esse. Liberos ad conspectum
suum non prius venire patiebantur, q̃ per ætatem adoleuissent, vt militaria
iam obire munia possent. Turpissimum arbitantes filium adhuc puerum
patri assistere. Viri quantas ab vxore pecunias dotis nomine accepissent, tan-
tundem domesticarum fortunarum æqua æstimatione cum dote conferre:
quicquid inde fructuum perciperetur id diligenter asseruari, eiusq; esse, qui
Viris ius in superstes alteri fuisset. Viri in vxores, sicut in liberos, vite & necis potestatem
vxores & li habuere. Si qua veneficij conuicta esset, a propinquis mariti igne sæuisq; cru-
beros ciatibus necari. In funere omnia, quæ viuis charissima fuissent cremare cum
defunctis, animalia etiam ipsa, nec multum anteq; **C. Cæsar** eam terram de-
bellasset, clientes & seruitia funebri rogo inferebantur. In ciuitatibus quæ o-
Ciuitatũ ad ptime institutę erant primores multi gubernabant: duces vnum primis
ministratio. temporibus ad annum eligentes, sicut & in bello vnus a multitudine desi-
Aristocratia gnabatur Imperator. Si quis de republica aliquid a finitimis fama compertũ
haberet, id ad Magistratus deferebat, quædam suo arbitrio occultare, cæte-
ra pro concione palam facere. De republica nisi in publicis loqui nemini li-
Att. morem cebat. Qui in concilium vltimus veniebat necabatur. Qui tumultuabatur,
ad eum minister stricto occurrebat ense, & minitabundus silentium impera-
In concilio bat, qui si non desierat, secundo ac tercio ididem factitabat, deniq; tantum il-
tumuluan. li abscindebat e sagulo, vt quod residuum esset, redderetur inutile. Magistrati-
Vestitus gal bus aurea sunt gestamina, collo torques, manibus & lacertis armillę. Vulgus
lorum sagis vestitur, scissoq; pro tunica amictu, qui vix nates integeret dimidias, la-
na quidem aspera, cæterũ oblongis villis, vnde & sagula hirsuta texunt, quæ
Lena vestis lenæ vocantur. Comas studio nutriebant, corpora genti proceriora, & vul-
Comę go candida, & scdm ea armatura æqualis. gladius longus a dextero latere de-
Arma belli pendens, clypeus etiam longus, hastæ ad proportionem. & Meris pelræ ge-
ca Gallorũ nus est: arcubus plærîq; vtuntur, cum telo certiozem infligunt ictum, quo in
aucupijs potissimum vtuntur, paucissimi bellum fundis & fuste ineunt. Hu-
Alimenta mi cubant cœnitantes in stramentis assident: plurima cum lacte illis esca: car-
nibusq; multifariam præsertim suillis & recentibus & salitis, Sues in agris
nutriuntur. & proceritate robore & celeritate præstantes adeo, vt insueto cui
Ouĩ & por piam accedenti non minus q̃ a lupis periculum immineat. Tam copiosi il-
corę diuites lis & ouium & porcorum greges sunt, vt hinc saginarum & fassamentorum
Galli abundantia, non solum Romæ, sed & pluribus Italię partibus suppeditetur.
Domicilia Domicilia ex pluteis & cratibus in testudinis speciem faciebant: & quidem
Gallorum permagna multis impositis lacunaribus. Ferox omnibus ingenium, ingeni-
ta simplicitas, plus virium q̃ consilij in bella afferunt, maius bellorum q̃ agro-
Fœminarũ rum studium. Mira fœminarum fœcunditas vt ter centum & amplius arma-
Gallorũ mi torum milia gens vna Belgica ad bellum olim mitteret: victoria supra, q̃ di-
ra fœcundi ci possit, vinctibus læta, victis stupor. Eplio decedentes ceruicibus equorũ
tas

hostium capita suspendunt eaq; domum delata, vt sint spectaculo postibus affigunt. Illustrium viroꝝ capita cedrinis condientes odoribus peregrinis ostentant, nec tantidem auri redimi dignabantur Gentile & vetus aureos torques ex collo suspendere, manibus & lacertis armillas inducere, vestes auro pictas gestare. Hominem diuinationi destinatum in tergo ferientes ex ipso impatientiæ afflictandiq; modo vaticinium capiebāt, Traduntur, & alia humanorum sacrificiorum genera, quosdam sagittis configebant, & intra sacras ædes patibulo suffigebant, magnamq; e fœno chorto statuam apparantes, eiq; lignū iniectantes pecoraq; & varias immittentes beluas atq; homines holocaustum faciebāt, Erant galli ex assiduo labore & exercitio fere omnes olim macilenti corpore ventresq; minime propendebant, nā saginam a deo deuitabant. vt adolescentes, qui zonæ mensuram ventre excederent publice mulctarentur, Cæterum, Rhomanorū cōmercio multa mutari contigit, tempus inde omnia in melius vertit. Obseruātissimi itaq; hodie vere pietatis sūt regis imperium late omnia tenet, Matrimonia, Italico ritu celebrant, liberales artes multis curæ existunt, & in primis diuinarum artium studia Gymnasium, quod Parisius est, id demonstrat, omnium quæ hodie sunt in terris celeberrimū, Sunt & Rhomanarum literarū appetentissimi, ac latinarum æmuli, in eo studiorum genere, nec græca aspernantur, Penes magistratus iudicia sunt, regum est hos legere, In bellis cataphratto equitē vtuntur, pediteq; leuiter armato, vtuntur & sagittarijs, qui longiores intendunt arcus. nec cornos, vt Scythæ & totus fere oriens, sed ex Taxo, aliaue duriorē materia, committantur bellica tormenta exercitum, curribus vehuntur, magis ordine q̄ agminibus dimicant, maiore ferocia q̄ arte, quāq; hanc quoq; in administrando bello haud negligant, Atallos vocant caduceatores, hi belli pacisq; nuntij cōlunt regem incredibili affectu, multa religio in templis, in religione sanctitas sacrorum antistitum maiestas, in clero dignitas & veneratio multa, frequens in cærimonia cantus, & ob eam rem Musicae studium his propemodum peculiare, in vestitu & calceatu, vel nostra memoria variatum, me puero (inquit sabellicus) gallicæ gentis aulici omnes citra clerum amiciebantur manicato sagulo, vix dimidias nates tegente, in multas scutulas ab imo ad summū cōplicato puluinatoq; circa humeros, Calcei anteriore parte in tenue cornu p̄tenti semipedalis longitudinis, qualis nunc species visitur in gentilibus auleis, tegmen capitis, id Biretum dicūt, oblongum, ac veluti in conum exiens At nunc omnia mutata, Calcei a fronte vehementer expansi in modum vrsini pedis, retro castigatior forma, ac vix calcanei capax. laxior vestitus ac multo demissior q̄ antea: ad media fere crura descendens, laxis manicis ab vna parte defectis, tenijs versicoloribus tectis & ex obliquo cancellatim sago asutis, Laxus pileus ac plurimum punice coloris, sed Biretum multo laxius, male capiti coherens, vt nihil sit alioqui ipsa gente cultius, coepit his paucis annis nostrorum hominum animos incredibile studium eius cultus imitandis, atq; adeo mos inualuit, vt tota fere Italia Gallico spectetur habitu, manife-

He stū capi
ta postib⁹ af
figuntur.
Mcnilia gē
stant Galli

Varia huma
norū sacrifi
ciorū genera
Gallis in vsu

Galli olim
oēs macilēti

Recētes gal
lorū mores

Artibus libe
ralibus fran
ci student.

Iudicia pē
nes mḡiatus

Bellica gal
lorū virtus

Caduceato
res Atalli.
Francorū re
ligio.

Musice stu
dium Gallis
peculiare.
Vestit⁹ fran
corum.

calcei rostrā
ti olim i vsu
Biretū capi
tis regumen
rum.

Calcei obtu
si nūc in vsu.

Pileus laxus
rubicundus.

Italia in gal
lico habitu
delectata.

Gymnasi
um Parisi
anum.

Auleis

De oim gentiū ritibus.

Isto præfatio eorum quæ postea secuta sunt. Mulieris habitus nihil fere mutatus. Et Galliam Baptista Mantuanus in Dionysio suo libro secundo metricè sic describit.

Quatuor gal
liæ confinia.

Gallia terreni pars est non infima mundi,
Sed longe lateq; patens, Hispanica tangit
Oppida ab occasu, sese coniungit ab ortu
Italiae, nostro hinc pelago qua respicit austrum,
Clauditur Oceano, geminas qua respicit vrlas,
Vnde venit Boreas hybernacq; frigora surgunt,
Et vada Theutonici tangit vastissima Rheni,
Terra hominum, frugumq; ferax, armenta, gregesq;
Vberibus pascens glebis, non languida coelo
Tabifico, non mortiferis infesta venenis,
Vt Libya, non perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hypæ borei montes, non torrida ab æstu,
Qui faciat steriles, vt decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens semestribus vmbriis,
Quale sub arcturo positum mare. & vltima Thile,
Sed nec vt Ægyptus, qua fusa palustribus vndis,
Sed coelo & teneræ fecunda vligine terræ.

Laus Gallie

¶ Et Paulo post

Gentis color

Igne mens Gallis & lactea corpora: nomen
A candore datum populis: muliebria pingit
Ora color tyrius: Paphium meditata decorem
Ex geminis fecit natura coloribus vnum:
Laxi, alacres, iusu choreis & carmine gaudent:
In venerem proni, proni in conuiuia: proni
Ante dapes ad sacra deum: seruire iugumq;
Ferre negant: fugiunt figmenta & hypocrisis: ore
Liberi: vt ingenuis mos est: tetricosq; perosi:
Venatu, aucupio, campos, montana, lacusq;
Solicitant: bellandi vsu lætantur: equorum
Terga fatigantes: lorice hastilia & arcus
Deliciæ genti: sub dio ad sidera somnum
Carpere: fuscari sole & ferrugine pulchrum est
Pulvere conspergi: grauibus sudare sub armis:
Propatria, pro cognatis, pro regibus ire
In pugnam & gladios & morti occumbere dulce est
Ægocero: genti dominans: si credimus astris
Si damus hoc coelo arbitrium: cito mobile pectus
Cordacq; largitus rerum sitibunda nouarum.

Ægoceros. s.
capricornus
Francis do-
minat

Non inconueniens alienumq; ab instituto videtur huc præcipuū regie Fran

corum ornamentum Parliamentum ponere, quis illud a principio instituerit, aut vnde originem habeat, a scriptoribus aliud non traditur, quæ vt supra significauit a Druidibus receptum, aut longo tempore ad nostram vsq; ætatem obseruatum credere est. Nam & illud, quemadmodum Druidum conciliū, Carnuto quotannis tempore & loco, quem Rex designasset habebatur, hoc modo, Conueniebant ex cunctis prouincię ciuitatibus viri consuetudinum & iudiciorum periti, ad idq; antea munus delecti, qui ius cuiq; per prouocationem disceptanti dicerent. Sed quia vaga esset incertaq; institutio, decreta Parisius curia & sedes est: suntq; ad eam iudices designati qui ibi consistentes perpetui prouocationum definitores essent: Illorū octoginta numero sunt: annua stipendia ex fisco regio percipiunt. In curias quatuor diuisi sunt: seorsumq; singuli sedent, & suos præsidentes habent. In prima, quam ipsi Cameram vocant, præsidentes quatuor sedent Consiliarij triginta: hi contentiones & causas audiunt: dilationes & quę ad iuris cognitionem attinent constitunt: leuiores quædam & temporanea definientes. In secunda vero & tertia cameris æquati sedent tam in hac quæ in illa. xvij. Hi Enquestarum. i. inquisitionum consiliarij dicuntur, quæ in inquisitionibus præsent: ex clero & laicis constituti: præsidentes vtriusq; quatuor habent, sententias dicunt: quas constitutis diebus præsidentium vnus primę curię pronunciat: idq; Arrestum. i. ratum & fixum vocant: quæ ab eo prouocari nemini liceat: qui ibi reus iudicatus fuerit. lx. librarum Thuronensium precium persoluere curijs debet, & quancumq; magis: nam si causam suam non satis intellectam aut discussam existimaret: & ob hoc sibi iniuriam factam: reuoluendę in iudicium causę suę ipse potestatem habet: verum non prius auditur, quæ duplicatam dictæ pecunię summam deposuerit. Quarta curia eorum est: quos Requestarum. i. supplicationum & palatij magistrōs appellant: ab illis eorum causa tantum agitur qui regijs obsequijs deputati sunt, aut priuilegio donati: ne ab alijs curijs infestentur: huius curiæ iudices sex tantum sunt: & ab eis prouocare ad Parliamentum licet. In decidendis causis cum nodus aliquis, hoc est, magna difficultas offertur hæc omnium curiarum consiliarijs congregatis discutitur: quod etiam fit In his quę Rex de republica statuit: huius enim senatus decreto omnia eduntur. Habet & Parliamentum coniudices: dum adsunt Francię pares, & alij supplicationum magistrōs familiares regis comites, qui post primę curiæ præsides primi sedent. Illis enim cum Franciæ paribus regalium & parium causę diffiniendę cōmittuntur. Sunt autem Francię pares ex omni nobilitate duodecim selecti, Remensis, Laudunensis, Lingonensis: Episcopi: Duces: Bellouacensis, Nouionensis, Catalaunensis Episcopi. Comites vocati: Ex sæcularibus etiam sex, Burgundus, Normandus, Aquitanicus: principes: duces: Flandrensis, Tholosanus, & Campanus: principes Comites. Illos duodecim, vt refert Rhobertus, Carolus magnus primum instituit: & secum in militiam ductos pares appellauit: quia equali inter se dignitate regi astarent: nec cuiusq; quæ senatus Parliamenti iudicio obtemperarent, coronandocq; regi

Parlamenti initium

Druidū conciliū.

Curia parlamenti Parisius decreta.

LXXX. p. parlamenti iudices

Curie parlamenti. 4.

Primę curiæ iudices

Secundæ & tertię camera: iudices.

Quarta parlamenti curia requestarū.

Iudiciū quartę curię numerus

Coniudices requestarū

Franciæ pares. xij. nūero

Parium Francię dignitas

De oīm gentiū ritibus.

adessent. Et hi fuerunt & sunt hodie Gallorum siue Francorum mores, talesq; eorum decantati ritus.

De Hispania & moribus Hispanorum: Caput Vicessimumquartum.

Hispania maxima Europæ regio, inter Africam & Galliam iacens, oceani freto & Pyreneis montibus clauditur, terris optimis comparanda: nullis posthabenda frugum copia, siue soli ubertatem, siue vinearum proventus respicere, siue arborarios velis, omni materia affluit: quæcunque aut precio cara esse possit, aut vsu necessaria, adeo, vt non ipsis incolis tantum, verum etiam Italiæ vrbicq; Rhomæ cunctarū rerum abundantiam sufficiat. Argentum, gemmas, & aurum, si requiras, habet: ferrarijs nunq; deficit nec cedit vitibus: vincit oleis: nihil ociosum in ea, nihil sterile, non coquunt ibi sales, sed effodiunt. Non violento sole torretur, vt Africa, neq; assiduis ventis, vt Gallia fatigatur: salubritas coeli per omnem regionem æqualis, nulla paludum graui nebula inficitur, sed marina aura perflatur: lini spartiq; in ea vis ingens: minij certe nulla feracior terra. Cursus amnium non torrentes, rapidiq; vt noceant, sed lenes & vineis campisq; irrigui æstuarijsq; oceani affatim piscosi. In nulla tamen re magis olim cōmendata est, q̄ equorū pernicitate, quos ibi a vento concipi memoriæ proditum est, a montibus Pyreneis incipit, & per columnas Herculis circuiens vsq; in Borealem oceanum protenditur, ita vt omnia in eo circuitu ad Hispaniam spectent, decem millibus stadijs, vt Apianus scribit, eius latitudo cōmensuratur: longitudo prorsus eadem esse videtur, ab vna tantū parte scilicet Pyrenei montis dorso Gallia adhæret, a reliquis omnibus mari cingitur. Tribus distincta nominibus est: nam pars Tarraconensis dicitur, pars Bethica, & pars Lusitania: Tarraconensis in qua ciuitates clarissimæ Pallantia, Numantia, quæ hodie Cæsar Augustus dicitur fuere: altero capite Gallias, altero Bethicam Lusitaniamq; contingens, mari latera obijcit, mediterraneo, qua meridiem, qua septentrionem spectat oceano, Alias vero duas fluuius Anas separat, ita q; Bethica in qua vrbes claræ Ispalis & Corduba fuere maria vtraq; prospiciat: ad occidentem Atlanticum: ad meridiem Mediterraneū. Lusitania oceano tantū modo obiecta est, latere ad septentriones, fronte ad occasum versa: in ea ciuitas Emerita quondam clarissima fuit. Hæc regio primo Iberia ab Ibero fluuio, postea ab Hespero Atlantis fratre Hesperia dicta est, vltimo ab Ispali quæ hodie Sibilis vocat Hispania. Corpus hominū ad inedia laborumq; animi ad mortem parati, dura omnibus & stricta parsimonia, bellum q̄ ocium malunt, si extraneus deest, domi hostem querunt. Sæpe tormentis pro silentio rerū creditarum immortui, adeo illis fortior taciturnitatis cura, q̄ vitæ velocitas genti pernix: inquietus animus plurimis. militares æqui & arma sanguine ipsorū chariora. Nullus nisi festis diebus epularū apparatus, aqua calida lauari post Se-

Hispaniæ laudes

Diuitiæ Hispaniæ

Cœli salubritas. Amnium cursus

Ab equorū pernicitate Hispania cōmendat

Hispaniæ diuisio

Diuisio Hispaniæ Tarraconensis & eius finis Bethica

Lusitania

Iberia Hesperia

Hispania vñ appellata

Gentis conditio.

cundum Punicū bellum a Rhomanis didicere. In tanta seculorū serie nullus illis dux magnus præter viriatū, qui annos decem Romanos varia victoria fatigauit, adeo feris ppiora, q̄ hominibus ingenia sunt. Fœminę res domesticas agrorūq̄ culturas administrant: ipsi armis & rapinis inseruiunt: breui videntur veste ac nigra lanā habente similem caprarū pilis. Peltas in bello paruas ex neruis confectas, quibus tegatur corpus, habent, his in bello ea agilitate vtunt̄, vt & ictus & sagittas euitent: iaculis ferreis hamatisq̄ vtunt̄: galeas ferunt æreas cristatis palmis: gladios ex ferro puro ad palmi mensurā, quibus in conferta vtunt̄ pugna. Ferrum suo more ad conficienda arma p̄parant. Nā ferreas laminas in terrā abscondentes, ibi tam diu esse sinunt, quoad debilitari parte ferrugine absumpta validior supersit: ex eo tum enses fortissimos tū cætera ad belli vsum arma necessaria componunt, hoc pacto fabricata, adeo cędunt omnia, vt neq̄ scutū, neq̄ galea, neq̄ aliud quid eis obsistat. duobus gladijs fulti, cum equestri certamine superiores euaserint, ex equis desiliunt & pedestrem adiuuant pugnā. Iaculis longe iaciunt & summa arte: in acie diutius p̄seuerant: mobili corpore leuiq̄, vt facile fugiant hostem & insequantur. Bella ad numerū aggrediunt̄, hosti obuiant cantando, In pace choreas leui saltu exercent, cum quadam crurum agilitate. Erga nepharios homines atq̄ hostes crudeles sunt, cum aduenis humani atq̄ hospitales. Aduenientes em̄ externos hospitio benigne recipiunt, adeo vt æmulatione quadam inuicem pro illorum honore certent. Quos aduenæ sequuntur, hos laudant, amicosq̄ deorum putant. Mulieres ferrea monilia collo gestant supra verticem coruos incuruos habentia, & ante frontem longius incumbentes, ad quos, cum velint velum attrahunt, vt extentum faciei umbraculū præbeat, idq̄ ipse pro maximo ducunt ornamento. Quadam item in parte tympanulū circumducitur ad posterioresq̄ in occipite neruos capiti vsq̄ ad auriculas adstrictum in altum latumq̄ paulatim supinatur. Aliæ sinciput expilatum enudant, adeo vt amplius q̄ frons ipsa pateat. Alique impositū ad pedis mensuram in sublimē stilum erigunt, cui cæsariem circumtexunt, deindeq̄ pileo nigranti exornant. Carnibus varijs affluenter vescuntur. Potum ex melle conficiunt, eius copiam præbente affatim patria. Vinum emptum bibunt, mercatorum opera aduectum. Mirabilis apud eos hæc obseruatur consuetudo q̄ licet in victus munditia elegantes existant, vna in re tamen ista immundi videntur, & spurcicie pleni, nam vniuersum corpus lauant vrina, dentesq̄ fricant, hanc optimam corporis curam existimantes. Fuit olim tota Hispaniæ terra (vt nihil obmittatur quod ad regionis cognitionem attinere cognoscitur) diuisa in vltiorem & citeriorem Hispanias. Citerior eadem que Tarraconensis ad Pyrenea vsq̄ iuga protenditur. Vltior in duas per longitudinem prouincias diuiditur, in Bethicam & Lusitaniā. Superioribus annis Hispania in regna quinq̄ diuisa est, in Castellæ Regnum, Aragonum, Portugallense, Naurræ & Granatæ.

Fœminæ a
gros & rem
domesticā
curant
Vestitus Hi
spanorū
Armatura hi
spanorū

Ferrū gladijs
conficiendis
vtilissimū

Hispanorum
bellica v̄tus

Cārantes pu
gnam ingre
diuntur Hi
spani.
Hospitales
sunt Hispani

Hispanarū
mulierū cul
tus admirā
tus

Nota morē
admirandū.

Victus

Lotio Hispā
ni corpus cu
rant

Optima me
dicina

Hispania bi
fariā diuisa

Regna Hi
spaniæ quinq̄

De Lusitania & vetustis Lusitanorū moribus, Cap. XXV.

N iij

De oim gentiū ritibus.

Lusitania vltioris Hispaniæ pars, quæ hodie Portugallia appellat̃, Bæthicam à meridie, Tarraconensem ab ortu, ab occasu & septentrione oceanum habens: dicta, vt Plynius scribit, a Luso Libert̃ patris ac Lyfa cum eo bacchante. Sunt Lusitani Hispanor̃ fortissimi, scrutatores insidiosi, veloces, agiles, atq; versatiles. Scutis duum pedum latitudine vtuntur curuis ad anteriora prospectantibus, quibus neq; fibula neq; ansa vlla est, his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas eitent. Gladiolus aut pugio lateri adhæret. Plurimi lineos thoraces habent, perpauci lorice vtuntur, aut cristatis cassidibus, nonnulli neruatis galeis. Iaculum longe iaciunt, & summa arte: in acie diutius perseverant: mobili corpore leuicq; vt facile & fugiant hostem, & insequantur. Peditibus ocreæ ad sunt, vnusquisq; plura fert iacula, quidam vtuntur & hastilibus, cuspides sunt æreæ. Aliquos Durio amni vicinos Spartano ritu degere tradunt, duobus vtuntur vnguentis, ad calefaciendūq; ignitis vtuntur lapidibus, & frigida lauantur. Vnicus illis est cibus mundus quidem & simplex. Sacrificijs dediti extra prospiciunt, nihilq; concidunt, inspectant et lateris fibras & contrectantes ventura coniectant. Ex intestinis quoq; hominum maxime captiuor̃ diuinationes captant, sagis velantes. Inde vbi plaga infigitur ab intestinis sub aruspice primum ad hominis casum vaticinantur, abscissas captiuorum dextras dñs offerunt. Omnes montiū habitatores victu simplici vtuntur, aquarum potores, humi cubitores, Longas vt scemine inferius diffundunt comas, mitratis frontibus pugnas ineunt. Hirco maxime vescuntur, quem & Marti immolant, sicut & captiuos & equos. Faciunt etiam Hecatombas, i. centenario numero sacrificia quolibet ex genere, ritu Græcanico: & vt inquit Pindarus, omnia centena immolant. Gymnica etiam conficiunt certamina. Armis exercent ludos, & equis, & cæstibus, & cursibus & tumultuaria pugna, & instructo per cohortes prælio. Montani homines duabus anni partibus querna vescuntur glande, quam cum sicca uerint frangunt, molunt, panes conficiunt, & ad tempus reponunt. Hordeaceo vtuntur vino, nam vitis inopia summa laborant, idq; ita confectum euestigio absument. Conuiuia inter consanguineos celebrantes, pro oleo butyrum vsurpant, sedentes cœnant, ædificatos in pariete hemiciclos habentes. Primus sedendi locus cœnantibus in orbem ætati præstatur & honori. Inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro saltant inflexis exultantes pollicibus. In Basteranis mulieres inuicem manibus promiscue innectuntur. Omnis fere pullis amicti vestibus, & sagis. In quibus inuoluti per stramenta cubant. Terrea illis vt Gallis in vsu sunt vasa. Mulieres in roseis degunt ornamentis. Numerorum loco graui admodum sarcinarum permutatione vtuntur: vel extensi argenti lamine frustum abscissum exhibent. Destinatos neci lapidibus obruunt. Parricidas extra montium confinia vel vltra flumina eictos saxis opprimunt. Coniugia de more Græcorum contrahunt. Egrotos vetusto ritu Ægyptiorum in plateis deponunt, vt qui eo morbi genere tentati sunt commonefacere eos valeant. Hic est montanis

Lusitania
portugallia,

Fortissimi hi
spanor̃ Lu
sitani

Armatura lu
sitanoꝝ

Bellica Lusi
tanoꝝ virtus

Spartano ritu
Lusitani
viuunt

Vaticinandi
varij ritus

Montiū ha
bitatores

Oia centena
immolant lu
sitani

Glande ve
scunt̃ mōta
ni lusitanic̃

Ætatis reue
rentia

Inter potan
dum choreas
ducunt Lusitani

Parricidar̃
pœna

Curadi egro
ros mos eg
yptiacus

viuendi ritus quem cōmemorauī. eis inquam, qui boreale Hispaniæ latus terminant. Memoriæ proditum est, Cantabros, qui extrema Lusitaniæ seruant, cum in hostium potestatem perueniunt & deinde cruci affixi, laticæ pœna canere, Viros vxoribus dotes tradere, & filias hæredes designari, a quibus fratres earum vxoribus exhibentur, tantaq; feritate esse, vt matres filios, ne in hostium manus perueniant, trucidare, & illud etiam filios parentibus facere, Cuidam deo sacra faciunt, cuius nomen non extat. Rotunda Luna tempore nocturno ante fores per omnis domos pernoctant choreas agitantes, virorum & mulierum cōmunis est vtilitas, Rem ipsę rusticam exercent, Puerperæq; viris ministerium exhibent, Hispanum & illud est, vt de more toxicum apponatur ex olere apio consimili conficiunt, nullum afferens dolorē vt si quid offeratur inuiti, in promptu illud habeant. Eorundem & illud est vt se pro ijs, quibus concilientur immolent, & pro eis morti se deuouent.

Cantabros
mores.Cantabrorū
ferocitas.

Religio

Toxicū sem
per in prom
ptu

¶ De Anglia, Scotia, Hybernia alijsq;
multis Insulis & Insulanorū moribus
Caput Vicesimum sextum.

Anglia quæ & Britannia ab eruditis dicitur insignis in Oceano Insula triangulariforma Sicilię similis. Hęc vndiq; a circumfuso mari cōplexa est nusq; iuncta continenti, sed ab omni orbe nostro diuisa, quæ & quondam ab albis rupibus, qui ad eam nauigantibus primo apparent Albion dicebatur. Troes eam quandoq; incoluerunt, qui Troia a Græcis vastata Palladis oraculo digressi classe in hanc Insulam venerūt atq; Gigantes tunc eam incolentes multis prælijs victos expulerunt. Hos verum & ipsos post multos annos Saxones illustris Germaniæ populus Angelię regi-næ auspicio expulerunt, & agros opesq; Insulanorum inter se partientes, vt linguæ pariter & gentis memoria in deuicta Insula sempiterna foret ab Angela ductrice sua terram illam angliam dixerunt, quamuis pleriq; sic appellatam putent, quasi nostri orbis angulum. Galliæ & Hispaniæ septentrionē versus opponitur. Ambitus quadragies octies & septuaginta quinq; milibus passuum constat: dies longissimus. xvij. horarum deprehenditur, & estate lucide sunt noctes. Sunt Angli caruleis oculis, facie adeo venusta, & statura procera, vt beatissimus Gregorius cum forte Anglorum pueros Romę videret. Bene inquit bene Angli dicuntur, quia vultu nitent vt angeli, oportet illis ministrari iter salutis æternę. In bello sunt intrepidi, optimiq; sagittarij. Fœminę candore & forma insigni. Vulgus ignobile ferum & inhospitale: mitior nobilitas ac magis obuia ad omne humanitatis officium: aperto capite, alteroq; genu flexi hospites salutant: osculant etiam si mulier sit. atq; in cauponā ducunt. potantq; vna, qd' facere minime probro est modo oīs lasciuia absit. In bello nō agri violant, nō vrbes, sed ad internicionem alterius partis dimicatur. Omnia victorem sequuntur Prouinciarum omnium prima

Anglia quō
dam Brytan
niaAlbion
Troes in an
gliaSaxones in
AngliaAngliavnde
appellaraAmbitus an
glia
Noctes esta
tis lucide in
anglia.Venusti sūt
Angli corpeHospitalitas
anglorū

De oim gentiū ritibus.

Lupos no- Christianam pietatem complexa est, pecoris & lanificij abundans, Lupos
gignit An- non gignit, nec illatos nutrit. Idcirco vagum pecus & sine custode securum
glia. Est anglia etiam metallis diues, Aurum habet. Argentum plumbū, & cuprū
Luuitiæ An- Insunt & Margaritæ, & Gagates lapis, qui ardet in aqua, & oleo restringitur
glia. Vinum non gignit tellus, sed pro eo Ceruisia in vsu est. Sunt & exotica vi-
Vina exori- na, Vici & villæ in Anglia plurimæ sunt, & vrbes numero multæ Lundonia
ca i. aliunde gentis caput regniq; sedes, quæ nunc corrupta voce Londres, copia negocia
aduecta. torum celebris, & tales infra paucos annos Anglorum mores erant. Cæsaris
Lundonia vero tempore alios tuebantur, Nefas tūc erat leporem, gallinam aut anserem
vrbs regia gustare, alere tamen voluptatis gratia, Mediterranci pleriq; lacte & carnibus
Antiqui An- sine frumenti vsu, victitabant. Amiciebantq; pellibus, Glasto ora inficiebant
glor. mores qui color est cæruleus, vt in pugna horridiores essent, capillo promisso, præ-
Glastum ter caput cæterum corpus rasitare. Mulieres vno tempore denis & amplius
Connubia viris matrimonio locari, habereq; eas si atres cum fratribus cōmunes. paren-
vno tempe tes cum liberis, ac si qui ex his nati essent liberi habebantur. Strabo author est,
multa. Anglos procæros homines supra Gallorum staturam esse, capillo breuiore.
Mansiones in quo tamen cum Cæsare dissentit nemora vndiq; obseptæ, vrbes illis fuisse
Cælum in & in his tuguria sub quibus & domini & armenta stabulabantur, pluuiū ibi
Anglia. cælum esse magis q̄. niuale, cum differenaret, late nebulam obtinere terram
Scotia vt quattuor circiter horas meridianum solem non aspiciant. ¶ Scotia supre-
Hybernia ma, Angliæ pars est ad septentrionē tenui freto siue fluuio ab insula dīrem-
Hyrlandia pta, nec procul inde Hybernia, Hyrlandiam vulgus vocat, Indiscreti Insula-
Scoti vnde norum habitus, indiscreta fere omnia, eadem lingua, iisdem mores, subita in-
nuncupati genia, & in vltionem prona, ferociasq; in bello insignis, sobrii & inedia patien-
Quare cor- tissimi, eleganti forma, sed cultu negligentiore. Scotia pictura corporis nun-
pora tinxerit cupati vt quidam arbitrant, vetus & vulgare fuit pectus brachia manus en-
Brytanni caustofigurare, quod in paucis hodie seruetur, atq; iisdem syluestribus, vete-
Dies bruma res scriptores, Brytannorum fuisse aiunt, quū in pugnam ituri essent, corpora
les triū hora sibi tingere, ad terrorem vt credere par est. Inuidi natura, ac cæterorum mor-
tū in Scot. a. talium cōtemptores. Ostentant plus nimio nobilitatem suam, vt in summa
Insule q̄dam etiam egestate suum genus referant ad regiam stirpem. Gaudent mendatio
mirabilia nec pacem colunt vt cæteri angli. Scribit pius pontifex dies ibi brumales triū
De Hyber- ferme horarum esse, cæterum & illud mirabile in ea gente obseruasse, Men-
nia & Gen- dicantes circa diuorum templa lapides in elehemolynā a prætereuntibus
ris moribus. cōgerere, quibus ad vsu ignis vterentur. Caret lignis ea regio, lapis qui da-
Insulæ vber- tur sulphurea est materia aut certe pinguis Refert quoq; Æneas inuestigatā
tas. a se ibi arborem esse, sed non repertam, cuius caduca folia in subiectum am-
nem prolapsa in volucres verti dicerentur, adicit audiuisse postea a locorum
peritis id miraculi in Orchardum vna spectari. ¶ Hybernia Insula inter sep-
entrationem & occidentem solem dimidio minor q̄. Britannia, cui propinq̄
est, ab hyberno tpe, vt quidam putant, appellata, adeo pabulosa est vt ibi pe-
cuaria (nisi æstate a pastibus arceant) in piculū agat saties, Nullū noxiū aīaī

gignit, non araneum, non ranam nec alit aliunde inuectam: omnia noxia animalia alio asportata solo pulueris iniectu necat. Apes in ea non reperiunt, mira coeli temperies, fertilitas insignis. Gens tamen inhospita, inculta, crudelis. Sanguine interemptorum hausto prius victores vultus deturpant. Fas atque nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit mariti, inque os paruuli summo mucrone auspicio alimenterum leniter infert, & gentilibus votis optat, non aliter, quam si in bello & inter arma mortem obeat. Qui cultui student, dentibus marinarum beluarum insignium ensium capulos exornant, candicant enim ad eburneam claritatem. Viris praecipua gloria in armis est. Montium incolae carne lacte & pomis vitant, magis venationi & ludis, quam agrestibus operibus dediti. Mare quod inter Hyberniam & Angliam interluit undosum inquietum toto anno: non nisi aestiuis pauculis diebus est nauigabile, nauigant autem vimineis alueis, quos circundant ambitione tergorum bubalorum. quocumque tempore cursus tenebit, nauigantes escis abstinent freti latitudinem in centum viginti millia passuum diffundi, qui fidem ad verum ratiocinati sunt aestimantur. Qui Sylluram insulam tenent homines etiam nunc vetustum morem custodiunt. Nundinas ac nummum refutant, dant res & accipiunt. mutationibus necessaria potius quam precijs parant, deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri & foeminae ostentant. Ebudum insularum quarum quinque sunt, incolae fruges nesciunt, piscibus tantum & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis, nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur. Rex nihil suum habet, omnia vniuersorum: ad aequitatem certis legibus stringitur, ac ne auaritia a vero diuertatur discit paupertate iusticiam, utpote, cui nihil sit rei familiaris, e publico alitur. Nulla illi datur foemina propria, sed per vicissitudines in quamcumque commotus sit vsuariam sumit, vnde ei nec votum, nec spes conceditur liberorum. Thyle insularum vltima, quae circum Brytanniam iacent est, in qua aestiuo solstitio sole de Cancrisydere faciente transitum nox fere nulla, Brumali solstitio perinde nullus dies. Pomorum copiosa est, qui illic habitant principio veris inter pecudes pabulis viuunt, deinde lacte, in hyeme conspergunt arborum fructus. Viuntur foeminis vulgo, certum matrimonium nullis. Aliae quoque existunt insulae in oceano his occidentem versus oppositae, quae a Graecis Gymnesiae ab incolarum nuditate, qui aestatis tempore absque vestibus incedunt, ab accolis vero ac Romanis Baleares, a fundae iactu, quod rectius quam reliqui lapides iaciant appellati. Harum media reliquis maior est, demptis septem, Sicilia, Sardinia, Creta, Euboea, Cypro, Cyrno, Lesbos. Abest ab Iberia, quae Hispania est, diei vnus nauigatione. Minor ad orientem spectat, nutriens plurima omnis generis armenta, sed mulos praecipue, qui & magni sunt & sonora voce. Vtraque insula fertilis ac fructifera est, referta habitatoribus, ut qui triginta hominum milia excedant. Ad vini potum, quod raro apud eos est, sunt promptiores. Oleo omnino carent: ideo ex Lentisco & Procidipe mixtis vngunt corpora. Mulieres adeo praeceteris appetunt, ut mulierem a praedonibus

Nullum noxium animal in Hyberniam

Hybernorum barbariores

Attentum

Hybernis praecipua in armis gloria

Syllura insula

Ebudes insulae

Omnia vniuersorum apud Ebudes.

Thyle insulae vltima

Nox nulla Dies nullus.

Omnia matronia Gymnesiae insulae Baleares insulae

Iberia Hispania

De omnium gentium ritibus.

Durus habitandi ritus captam tribus aut quatuor redimant viris. Habitant in saxi concavis, iuxtaque precipites petras. Effossis cuniculis ad corporum tegumenta utuntur, & vitæ securitatem. Aureo nummo aut argenteo non utuntur, quæ afferri ad insulam prohibent: existimant enim eo pacto, cum auro atque argento careant sese facile omnes vitæ insidias euasuros. Hanc ob rem cum olim cum Carthagenensibus militassent, ex stipendio impenso mulieres ac vinum emptum secum tulere. Mirandum vero quod in nuptiis de more seruant: in epulis enim quæ cum domesticis amicisque in nuptiis fiunt, Primus secundusque & deinceps secundum ætatem reliqui nuptiam cognoscunt: ultimus sponso locus ad uxorem datur: priuatim quid etiam, & a cæterorum moribus alienum in defunctorum sepulchris obseruant. Lignis enim membra corporis incisa in vas commiscunt supraque saxa accumulant. Arma eis sunt fundæ tres, vna caput cingunt altera ventrem, tertia in manibus gestatur. In prælio lapides multo maiores quam reliqui ita robuste iactant, ut ab aliquo tormento lapis missus videatur. In urbium expugnatione lapidum iactu eos quidem qui supra ex propugnaculis incenia tuentur vulnerant. In pugna vero scuta galeas omneque armorum genus confringunt: ita autem recte lapides propellunt, ut raro effugiat ictum appetitus locus, quod eis continuus a pueritia usus præbet, a matribus ad id certamen coactis. Imponunt enim supra erectum lignum panem, signum quod iactu petant, neque ante cibum capiant, quam panem lapide eiectum pro cibo sumunt permissu matris. Nunc de insula in oceano versus meridiem reperta, & quæ in ea præter fidem narrantur, deque inuentionis causa paucis sunt explicanda. Iambolus a pueritia eruditus post patris, qui mercator fuit, obitum, & ipse mercaturæ operam dedit, per Arabiam transiens ad aromata emenda, cum sociis itineris a latronibus captus primo cum vno ex conseruis pastor deputatus est, deinde vna cum eo a quibusdam Æthiopibus comprehensus vltraque maritimam Æthiopiã ductus: Hi cum essent externi in expiationem eius regionis capti sunt, Mos erat his qui ea loca incolebant Æthiopibus a præcis temporibus ex deorum responso traditus, perque progenies viginti, annos vero sexcentos (progenies enim triginta perficitur annis) obseruatus duobus hominibus expiationem facere. Habebant præparatum nauigiolum adferendas maris tempestates aptum, & quod duo viri facile regere possent, In id sex mensium victu, quod satis esset ambobus imposito, viros inducentes mandabant: ut secundum oraculi responsa nauiculam versus meridiem dirigerent, venturos eos ad insulam esse foelicem & humanos homines, qui beate viuerent. Eodem modo & eorum patriam, si ipsi in insulam salui peruenissent, sexcentis annis in pace foelicitateque futuram. Sin vero longitudine maris territi cursum retro verterent, tanquam impios ac scelestos omni eorum genti magnarum calamitarum causam præbituros. Æthiopes vero aiunt dies agere iuxta mare festos, sacraque facere optantes, quo solita fiat expiatio, prosperum nauigantium cursum. Hi post quatuor mensium nauigationem multis acti tempestatibus, ad insulam deferuntur figura rotundam stadiorum ambitu quinque milium insulæ appropinquantibus accolæ quidam obuim scapham deducunt,

Æthiopum maritimorum expiatio

Insule deferri pro

Alij accurrentes mirantur alienigenarum aduentum eos humaniter benignèq; suscipiunt, quæ apud se erant illis communicantes. Sunt eius insulæ homines corpore ac moribus haud nostris similes, eadem tamen corporis forma, sed quæ magnitudine quatuor cubitos excedat, horum ossa veluti nerui quo velis flectuntur reflectunturq;. Corpore sunt plusq; nostra, agili ac robusto. Nam si quid manibus ceperint, nemo eripere ex digitis potest: pilis corporis adeo perpolita, vt ne parua quidem lanugo appareat. Pulchri sunt decori & corpore composito. Aurium foramina multo nostris patentiora, quemadmodum & lingua a nobis differunt. Habet enim eorum lingua priuatim quid, tum a natura, tum ab ingenio datum, diuisam enim linguam natura dedit, qua scinditur in inferiori parte, vt ab radice duplex esse videatur. Ita varia vtuntur loquela, vt non solum voce hominum loquantur, sed auium diuersarum imitantur cantus. Et quod admirabilius videtur vna cum duobus hominibus perfecte simul respondendo, tum disputando loquuntur: vna enim linguæ parte vni loquitur, reliqua alteri. Purum ibi esse integro anno aerem constat, quemadmodum Poeta scribit, Pyrum supra pyrum, malum supra malum, vnam supra vitem senescere: esse insuper tradunt continuo diem parem nocti. Circa meridiem nullam fieri rei alicuius vmbra cum supra verticem sol existat. Viuunt autem secundum cognationes ac coetus, qui tamen quadringentos non excedant. Habitant in pratis ferente absq; cultura sponte sua vberes fructus terra. Nam insulæ virtus aerisq; temperies terram sua sponte frugiferam, vltra q; satis est reddit. Nascuntur apud eos arundines plurimæ ferentes vberem fructum albo eruo perfimilem: hos collectos spargunt aqua calida, quoad auctus ouis columbæ magnitudinem æquat, ex his postmodum contritis panem conficiunt dulcedine præstantem. Sunt etiam in ea aquarum fontes permagni, ex quibus partim aquæ calidæ ad vsum balneorum, ad curandosq; morbos manant, partim summa dulcedine frigidæ, quæ ad valitudinem conferunt. Est quoq; omnium doctrinarum maximeq; astrologiæ apud eos cura. Vtuntur literis quas habent viginti & octo secundum virtutem significandi, characteres vero septem, quarum quælibet quatuor interpretatur modis. Longissimæ sunt ætatis, vt qui annis centum quinquaginta vitam agant, & absq; aliquo (vt plurimum) morbo. Si quis febricitat, aut corpore æger fuerit, mori statuta lege compellunt. Non scribunt per latus, vt nos, sed a superiori parte recta linea ad inferiorem. Mos est eis ad certam vsq; ætatem viuere, qua perfecta, variam sibi mortem sponte constituunt. Gemina est apud eos herba, supra quam si quis iacet in suauem deductus somnum moritur. Mulieres minime nubunt, sed omnibus sunt communes. Simili modo & filij educantur, communiq; amore sunt omnibus. Abducunt sæpius a nutrientibus infantes ne matres filium recognoscant. Quo fit, vt cum nulla sit apud eos ambitio, aut præcipua affectio, concordēs absq; seditione viuant. Esse insuper ea in insula animalia magnitudine quidem parua, sed natura & sanguinis virtute admirabilia, corpore sunt rotundo ac testudinibus simili duabus lineis inuicem per medium

Hominum mirabilem descriptionem

Lingua duplex natura hominibus

Insulæ vberitas

Terra absq; cultura frugifera

Fontes salubres

Doctrinarum cura literæ

Longeuitas

Æger mori lege compellitur

Viuendi certa meta.

Herbæ mortem inducentes

Miseria communia. Animalia admirabilia.

De oim gentiū ritibus.

transuersis, in quarum cuiuslibet extremo sit auris & oculus, vt quatuor oculis videant, totidemq; audiant auribus. Vnicis ventre atq; intestinis, in que comesta confluunt. Pedes circum habent plures, quibus in vtrancq; partem ambulant. Huius beluę sanguis mirabili asseritur virtute. Omne enim corpus concisum dum spirat hoc tinctum sanguine cohæret. Quisq; coetus nutrit magnas diuersę naturę aues, quibus experiuntur quales filij sint futuri, Impositis enim supra aues infantibus si volantes per aera in moti non exauescant, educant. Si vero timore ignauiaq; deficiunt, proijciuntur, vt neq; diutius victuri & animi exercitio inutiles. Cuiuslibet coetus senior alijs tanq; rex cui parent omnes, imperat Annis centum quinquaginta actis seipsum vita ex lege priuat. post eum senior accipit principatum. Mare quo insula circumdatur fluctuosum, & quod motus ingentes facit. dulcis est aque gustus. Arctus & pleręq; stellę que nobis apparent minime ab illis conspiciuntur. Sunt & alię septem insulę pari magnitudine paribusq; fere interuallis distantes, quę eiusdem gentis legisq; existunt. Omnes eas incolentes, quamuis terra sua sponte abunde victum ferat, his tamen modeste vtuntur. Simplices enim cibos appetunt nutrimentum quod satis est quærentes. Carnibus tum assis tum elixis vescuntur. Coquorum artem varijsq; saporibus condita vt inutilia reijciunt. Deos & eum, qui omnia continet, solemq; & reliqua celestia colunt. Pisces auesq; varij generis capiunt. Nascuntur ibi sua sponte arbores fructiferę. Oleę & vites, ex quibus olei & vini copiam educunt. Serpentes magnos sed innocuos insula producit, quorum carnes mirę dulcedinis edunt. Vestes parant ex lanugine molli ac splendida ex medio arundinũ sumpta, qua maritimis tincta ostreis vestimenta purpurea conficiuntur. Varia existunt animantia, vt quia propter opinionem haud facile credita. Certum viuendi ordinem seruant, vnico cibo dietim contenti. Nam certo die pisces, alio aues, quandoq; terrestria animalia edunt, oleo aliquando simpliciq; mensa vtuntur. Diuersis sunt exercitijs dediti, quidam inuicem ministrant, alij piscantur, alij exercent artes, nonnulli circa alias res vsui commodas occupantur. quidam exceptis senibus partijs inuicem operis seruitio vacant. In sacris ac diebus festis hymnos in deorum, & maxime Solis, laudes canunt, cui se & insulas dicarunt. Mortuos in litore sepeliunt, cadauer cum mare fluit arena obruentes, vt aquę fluxu inundationeq; exaggeretur locus. Calamos ex quibus fructum decerpunt augeri aiunt miniq; ad lunę modum. Fontium aqua dulcis ac sana caliditatem seruat, nisi frigida aqua aut vinum immisceatur. Iambolus & qui cum eo accesserat cum septem annis in insula mansisset, tandem inuiti eiecti sunt, tanq; mali, malisq; moribus assueti. Igit̃ præparata rursus scapha, cibisq; impositis abscedere coacti mensibus quatuor ad Regem Indię peruenere, a quo postea saluo conductu per Persidem in Græciam dimissi sunt.

De Taprobana insula & gentis eius moribus. Vicesimumseptimum & vltimum Caput.

TApobanen Insulam anteq̃ temeritas humana exquisito penitus mari fidem panderet, diu orbem alterum putauerunt, & quidem eum quem habitare, Antipodes crederentur verum Alexandri magni virtus ignorantiam publici erroris non tulit vltius permanere, sed in hæc vsq̃ secreta pagauit nominis sui gloriã. Missus igitur Onesicritus præfectus classis Macedonię. terrã istam quanta esset. quid gigneret, quo modo haberet exploratam notitię nostrę dedit, patet in longitudine stadiorũ septem milia. In latitudine quinq̃ milia. scinditur amne interfluo. Nam pars eius bestijs & elephãtis repleta est maioribus multo, q̃ quos India, Partem homines tenent Margaritis scater & gemmis oĩbus sita est inter ortum & occasum, ab eo mari incipit quod pretum Indiæ est Aprasia Indorum gente dierum viginti quinq̃ primo in eam fuit cursus, sed cum Papyraceis & Nili nauibus illo pergeret mox cursu nauium nostrarũ septem dierũ iter factum est, Mare vadofum in teriacet altitudinis non amplius senum passuũ. Certis aut̃ canalibus adeo altum, adeoq̃ depressum, vt nullę vnq̃ anchorę ad profundi illius ima potuerint peruenire. Nulla in nauigando syderum obseruatio, vtpote vbi septentriones nequaq̃ aspiciunt, Vergilię nunq̃ apparent, Nam ab octaua in sextam decimam tantum supra terrã vident. Lucet ibi Canopos sydus clarum & amplissimũ, Solem orientem a dextra habent, occidentem a sinistra, Sub Claudiã adhuc principatu æs signatũ ignorabant, Pecuniam maxime stupuisse traduntur, q̃ signata disparibus foret vultibus, parem tamen haberet modum ponderis Excedunt homines corporũ magnitudine alios omnes Crines fusco imbuunt. Cæruleis oculis, atroci visu, terrifico sono vocis, quibus immatura mors est, In annos centum æuum trahunt. Alijs omnibus annosa ætas, & pene vltra humanam extenta fragilitatem. Nulli aut̃ per diem aut ante diem somnus. Noctis partem quieti destinant, lucis ortum vigilia anteuertunt. Ædificia modice ab humo tollunt, Annona semper eodem tenore est, vites nesciunt, Pomis abundant. Colunt Herculem. In regis electione non nobilitas preualet, sed suffragium vniuersorum, populus enim eligit spectatũ moribus & inueteratę clæmentię, & iam annis grauem. Sed hoc in eo quæritur cui liberi nulli sint. Nam qui pater fuerit, etiam si vita spectatus est, nõ admittitur ad regendum, at si forte dum regnat pignus sustulit exuitur potestate. Id q̃ eo maxime custoditur ne regnum hæreditarium fiat, deinde etiam si rex maximam preferat æquitatem, nolunt ei totum licere. Quadraginta rectores accipit, ne in causis capitum solus Iudicet, & sic quoq̃ si displicuerat Iudiciũ ad populum prouocatur. A quo datis Iudicibus septuaginta, fertur sententia, cui necessario acquiescitur. Cultu rex dissimili a cæteris vestitur. Sirmate vt est habitus, quo Liberum patrem amiciri videmus. Q̃ si etiam ip̃e in aliquo peccato argutus sit, ac conuictus, morte mulctatur. Non tamen vt cuiusq̃ atrectetur manu, sed consensu publico rerum omnium interdicta ei facultate etiam colloquij potestas punito denegatur. Culturę student vniuersi, venatibus indulgent, nec plebeias agunt prædas, cum Tygrides & Elephantia tan-

Alexandri Magni virtus

Insula ab Onesicrito reperia.

Taprobanę Ambitus

Mare vadofum.

Canopos sydus.

Taprobanę homines

Ædificia

Rex suffragio creat

Rex liberis carere debet

Iudiciorũ pulchra institutio

Rex peccatis morte mulctatur

Gentis studia

De omnium gentium ritibus.

Testudinum tum requirantur. Maria quoque piscationibus inquietat, marinaeque testudines
Marinarum capere gaudent, quarum tanta est magnitudo ut superficies earum domum
Magnitudo faciat, & numerosam familiam non arcte receperet. Maior pars Insulae huius
 calore ambusta est, & in vastas deficit solitudines, latus eius mare alluit per
 uiridi colore, fruticosum adeo, ut iubar arborum plerumque gubernaculis at-
 terantur. Cernunt latus Sericum de montium suorum iugis, Mirantur aurum
 & ad gratiam poculorum omnium gemmarum adhibent apparatus. Secant
 marmora testudinea varietate. Margaritas legunt plurimas maximasque. Et
Conclusio hae sunt gentes, hae nationes, quarum mores ritus & instituta ab hystorogra-
Libri phis ipsis passim celebrata sunt, & potissimum quae potuerunt aliqua sui ex-
 cellentia & dignitate ad cognitionem nostram peruenire, permultas adhuc
Excusatio esse fateor, quae a me aut praetergressae sunt, aut partius attrectatae, cum de illis
authoris scribere non plura potui quam inueni, ut qui apud eas non fui, nec cognoui, nec
Deus solus qui omnium conscius esset (praeter immortalem deum) dicere satis posse ex-
oia nouit & istimaui. Ipse enim solus est, qui nouit omnia, & solus qui potest, ipse est, qui
potest prima ipsius orbis fundamenta in orbem coniecit, & immensi maris aditum
 & semitam mortalibus patefecit, quibusque vitae huius commoditates omnes,
A deo cuique diuitias, dignitates, honores praestitit, Qui uel sidera discernens unicuique
Sors sua con- quam voluit, sortem tradidit, quibusdam enim ut terram colerent, atque inde
cessa. sibi diuitias & opes compararent, alijs autem ut pelago acti, aut piscarentur
 sibi victum, aut mercimonia commutarent. Alijs ut scientiae & philosophiae
 studijs se dederent, atque inde honores aucuparentur & laudes. Multis etiam
 ut caeteris praessent, iuberent & imperarent. Ideo non mirandum, si homi-
Vnde morum nes variam inter se, non solum fortunam, sed etiam naturam mores & viuen-
diuersitas di ritus sint consecuti, quum videmus regiones & loca eam quoque varietatem
 adeptas, postquam una quidem lacteos homines pariat, alia subalbidos, alia fu-
 scos, alia prorsus adustos, aut similes multis floribus, quales Assyria generat
 Sic enim statuit deus, ut homines varij quoque ingenij, & multiformis animi
 ac industriae, quemadmodum & caetera, nascerentur, atque ut unusquisque sua
 contentaretur sorte. Pro cuius conclusione adiungere libet quae Cardinalis
 sancti Sixti frater Petrus cuilibet Nationi attribuit ita scribens,

Fructifera est Libye, Vicinus Syrtibus Hamon
 Mendicat pluias, Aegyptum Nilus opimat,
 Indos ditat ebur, vestitaque Littora gemmis,
 Africa praetendit magnae Carthaginis arces
 Graecia diuinas famae Immortalis Athenas,
 Palantea domus Roma crescente superbit,
 Gadibus Herculeis Hispania, Thure Sabei,
 Arcturo Britones, solito Normandia fastu,
 Francia militibus, celebri Campania Baccho,
 Vasco peris aequae praessus belloque fameque.

Gaudens cæde ferus cultello sæuit Hiberus,
 Anglia blanditur, Ligures amor vrit habendi,
 Teutonicusq; suum retinet de more tropheum,
 Flandria mendicat, sed Scotia sub Ioue stuprat,

Boemus ad Librum

Inunc Calcographum tibi Libelle
 Emunctissime compara benignum
 Et tersum & sapientem & eruditum,
 Qui transscribere te velit polite,
 Ut cum laude queas in ire lucem,
 Cunctis egregijs viris placere,
 Inunc culte liber deus secundam
 Et dulcem tribuat viam supernus,
 Ut sis sæpe memor tui Boemi *hæc*

Æditio Fausa

Bartholomeus Stella Constantiensis

Non luxum sequeris: non oia perdita clæri,
 Sed bona quottidie multa Boeme legis.
 Aurea testantur tua collectanea, genti
 Mores quæ proprios vniciq; docent.

Andreas Paleosphya Gundelfingius
 Bono Lectori Salutem dicit

Marone licet Ithacus vlyffes scelerum Inuentor, ab Homero Po-
 litropos, ab alijs technarum architectos & versutiæ omnis conci-
 liabulum appelletur Attamen Sapientissimus, peritissimus, atq;
 patientissimus heroum omnium & predicatur & habetur, q; per-
 egre profectus externorum hominum mores multorum cognouit & vrbes
 ab aduersante nimirum sibi fortuna per Scillam atq; Carybdim actus Syrtiū
 Cyclopi Syrenum & Circes molestias tulit. Quis ergo non videat Quis nō
 intelligat q; decorum, q; q; vtile sit ad tanti principis vestigia q; remotissi-
 me peregrinari alienas terras inuisere vnde peculiaria gentium aliarum stu-
 dia, mores, exercicia, linguæ, leges, dogmata sacra & profana omnia, eius ve-
 stitus, ædificandi ratio, locorum situs cultusq; & deniq; rerum naturæ omni-
 um ediscantur. Quoniam vero propter impedimenta plæraq; ætate maxi-
 me nostra omnibus hoc non concedatur vt non minus illa hæc in patrio
 sinu quiescendo cognoscerentur elaborauit Boemus hic meus Literarū hu-
 manarum scientissimus ex innumeris classicis scriptoribus conscriptū præ-
 sens opus. In quo tres terrę partes, partiū regiones, & loca, locorum homines

De oim gentiū ritibus.

hominum mores & ritus memorabiliores explicant omnes, tanta diligentia, tanta arte, quanta a nemine ante eum vnq̄ prius pertractati dinoscuntur, ex racematione diligenti vindemiam, ex spicilegio messem foecit, succosum non minus q̄ lucundum, nec lucundum minus, q̄ vtilem atq̄ pernecessariū librum, adeo, vt nisi quæ in ipso de homine prædicantur, ille, qui humanitati studet, cognouerit, magis instituto aberret suo q̄ materiarius, quem materiae in qua laborat natura siue cōditio fugerit. Quare humanarum rerum humane Lector eas hominum res intueri, lege, atq̄ vbi quanta in eis vtilitas, quanta humane vitæ institutio sit, experieris, gratias Boemo nostro & impresori age immortales, coleq̄, me autem ama. Ex Gundelfinga Sueuiæ, 8. Idus aprilis Anno a salutifero virginis partu . M. D. XX,

Augustæ Vindellicorum excusa in officina
Sigismundi Grim̄ medici, ac Marci
Vuirsung. Anno virginiei partus.
M. D. XX. mense Iulio.

Antares B
2275

1/2 solution

Principals

Johannes Bolander

collated & completed
M. B. Quantal M
2000

Proctor 10.918

6 ff + 81 ff

CF 74
CXL 1/2

coll 800
(6) 81 ff, (check) first page

